

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet

Rafaela Tassotti

**ZAGREBAČKI *KRAJPUTAŠI*: JAVNO VJERSKO
ZNAMENJE KATEDRALNOGA ARHIĐAKONATA**

Zagreb, 2018.

Ovaj rad izrađen je na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod vodstvom dr. sc. Sanje Cvetnić, redovite profesorice i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2017./2018.

SADRŽAJ	
UVOD.....	1
OSVRT NA DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA.....	5
METODE RADA, OPSEG I STATISTIKA ISTRAŽIVANJA.....	15
KATALOG.....	20
1. GORNJOGRADSKI DEKANAT.....	20
2. MAKSIMIRSKO – TRNJANSKI DEKANAT.....	163
3. TREŠNJEVAČKI DEKANAT.....	198
4. KUSTOŠIJANSKI DEKANAT.....	229
5. NOVOZAGREBAČKI DEKANAT.....	308
ZAKLJUČAK.....	356
PRILOZI.....	358
ZAHVALE.....	366
LITERATURA.....	368
POPIS SLIKOVNIH PRILOGA.....	374
SAŽETAK.....	384
SUMMARY.....	385
ŽIVOTOPIS.....	386

UVOD

Grad Zagreb, a posebice njegovo središte, plodna je istraživačka tema: njegova povijest i važnije građevine, ali i zajednički javni prostor građana – skriveni »usnuli čuvari«, fontane, javna plastika, spomen ploče – sve je to bilo u žarištu istraživača, ali ne i javni križevi i kapelice.¹ Gdje su uvršteni u monografije pojedinih zagrebačkih župnih crkava ili je pak skupini javnih vjerskih znamenja ili nekom istaknutijem primjeru posvećen koji odlomak u pregledima arhitekture ili skulpture, ali nisu razmatrani kao posebna vrsta javnih spomenika.

Povijest postavljanja javnoga vjerskoga znamenja dugovječna je vjerska praksa. Postojala je i prije Tridentskoga sabora (1545. – 1563. godine), ali nakon njega ono postaje vidljivi znak tridentskoga katolicizma u urbanim i ruralnim krajolicima. Objava novoga duha *Urbi et Orbi* na taj način započinje upravo u Vječnome Gradu: u razdoblju od 1587. do 1589. godine, Trajanov i Antoninov stup u Rimu kristijanizirani su postavljanjem skulptura apostolskih prvaka svetoga Petra i svetoga Pavla na vrh i u tom novom obliku svjedoče pobjedu katoličanstva nad antikom i poganstvom.² Svjetovni vladari, plemići, gradske uprave, župnici, bratovštine, seoske zajednice, dakle svi staleži i zajednice onodobnoga društva sudjeluju u praksi označavanja svoga okružja vjerskim identitetom, a za područje Habsburške Monarhije najznačajniji je primjer prijestolnice, Beča, gdje je po nalogu Leopolda I. Habsburga, a prema projektu Johanna Bernharda Fischera von Erlacha postavljen *Dreifaltigkeitssäule*, monumentalni spomenik svetaca, anđela i oblaka na čijem je vrhu Presveto Trojstvo. Podignut je kao zahvala za prestanak kuge 1679. godine, a nakon opsade Beča 1683. i bio je poticaj za pojavu srodnih javnih znamenja diljem *Habsburgermonarchie*.³

Tako je na zagrebačkome Gradecu podignut Marijin pil, djelo Claudiusa Kautza.⁴ Na vrhu spomenika stajao je kip Marije kao Bezgrješno začete, a u podnožju skulpture sv. Ivana Evanđelista, sv. Ivana Krstitelja, sv. Ivana Nepomuka i sv. Josipa. Pil je zbog nekvalitetne kamene građe više puta obnavljan, a 1869. godine uklonjen je kako bi ga zamijenila novo

---

¹ Usp. Željko Zorica, *Usnuli čuvari grada Zagreba ili Fantastični bestijarij*, Zagreb: AGM, 1996.; Božena Kličinović et al., *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič*, Zagreb: Grad Zagreb, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Gliptoteka, 2007.

² Usp. Sanja Cvetnić, *Ikonoografija nakon Tridentskoga sabora i hrvatska likovna baština*, Zagreb: FF-press, 2007., str. 207.

³ Isto., str. 208-209.

⁴ Usp. Doris Baričević, »Claudius Kautz, kipar kamenog spomenika Bezgrešnog Začeca Marijina na Markovu trgu u Zagrebu« u: *Peristil 33*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1990., str. 95.

naručena raskošnija skulptura Antuna Fernkorna, koja je umjesto na Gradecu podignuta u središtu fontane na Kaptolu, ispred zagrebačke prvostolnice, gdje se i danas nalazi.⁵ Osim Zagreba, u baroknim stoljećima (pogotovo u XVIII.), većina gradova u Hrvatskoj podiže javna znamenja: Karlovac, Bjelovar, Požega, Osijek, Koprivnica i Varaždin samo su neki od njih. Postavljaju se skulpturalne skupine Presvetoga Trojstva, komu se utječe u zaštitu od kuge te skulpture raznih svetaca, od kojih je posebno rašireno čašćenje svetoga Ivana Nepomuka, zaštitnika od poplava (popularnost mu raste zahvaljujući habsburškim vladarima koji su promicali njegovu kanonizaciju) ili pak svetoga Florijana kao zaštitnika od požara, ali i drugih, svete Barbare, svetoga Mihaela Arkandela te svetoga Josipa, kao sveci zaštitnici »sretne smrti« i – posebno – uvijek omiljena lika Isusove Majke, Bogorodice.

Raspela, kapelice, poklonci, pilovi, zidni oslici i skulpture svetaca i blaženika tema su ovoga istraživanja. Njihovi su pučki nazivi mnogobrojni – *krajputaš*, *uspunjak*, *križno drvo* (misleći pritom i na raspela, ali i na kapelice s raspelima), *Raspeti* (odnoseći se na Krista pribijenoga na križ), – a svi se oni mogu čuti na zagrebačkim ulicama. Područje na kojem je provedeno istraživanje je grad Zagreb, odnosno Katedralni arhiđakoniat (slika 1.).⁶ On broji ukupno pet dekanata te pedeset tri župe (Prilog 1.). Obuhvaća središte grada Zagreba i njegove rubnije dijelove, a valja napomenuti da se katastarska podjela grada i ona crkvena ne poklapaju u potpunosti. Primjerice, Mičevac teritorijalno pripada gradu Velika Gorica, a prema crkvenoj podjeli pripada župi Jakuševac, odnosno Novozagrebačkome dekanatu, a time i Katedralnome arhiđakonatu pa je obuhvaćen ovim istraživanjem. Za svako su djelo u katalogu navedene i njegove koordinate unutar globalnoga sustava pozicioniranja, poznatije po engleskom akronimu GPS.

Ukupno sto pedeset i sedam (157) javnih vjerskih znamenja na raskrižjima ulica, kraj putova, na pročeljima zgrada ili pak dvorišta crkava, može se učiniti kao veliki broj, ali – usporedi li se s područjem Turopolja, koje je znatno manje (evidentirano je područje Odransko – goričkoga dekanata, odnosno deset župa), a koje broji ukupno sto i tri znamenja⁷ – to je razmjerno malen broj za gotovo milijunski glavni grad. Ipak, pojava ne čudi toliko, jer

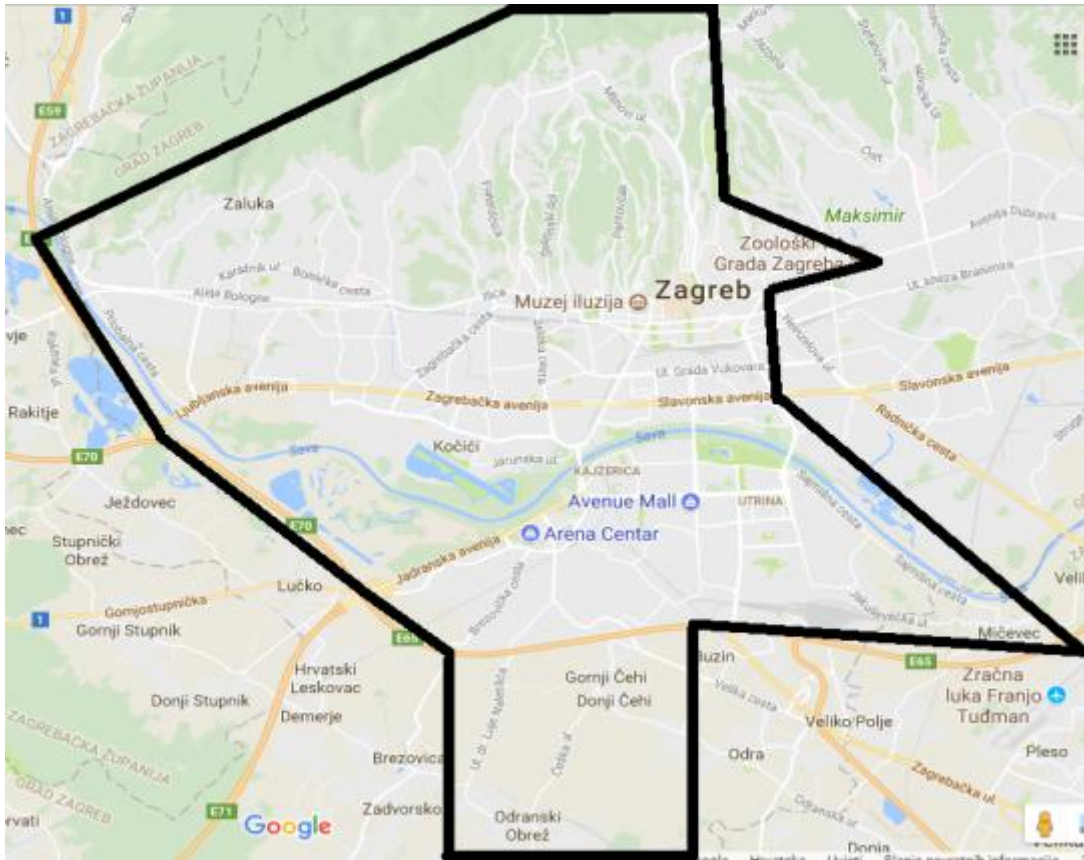
---

⁵ Isto., str. 96.

⁶ (Nad)Biskupija je podijeljena na arhiđakonate, arhiđakonati na dekanate, a dekanati na župe. Zagrebačka nadbiskupija podijeljena je na pet arhiđakonata: Katedralni, Remetsko-sesvetski, Karlovačko-gorički, Turopoljski i Zagorski. Usp. *Službeni vjesnik zagrebačke nadbiskupije*, (ur.) Nedjeljko Pintarić, god. XCVII., 2010./3, Zagreb (Kaptol 31): Nadbiskupski duhovni stol, str. 187.

⁷ Usp. Sanja Cvetnić, *Loytre za ray nebeszki: križna drva i kapelice u Turopolju*, Zagreb: ArTresor naklada, 2002., str. 15.

javno vjersko znamenje češće je u ruralnim nego u urbanim sredinama, a to se vidi i na gustoći njegove pojave na rubnim dijelovima Zagreba.

Slika 1. Karta grada Zagreba s ucrtanim teritorijalnim granicama Katedralnoga arhiđakonata

Iako Zagreb nije imao sustavan pregled svoga javnoga sakralnoga znamenja, monsinjor Nedjeljko Pintarić u okviru rada na kulturnim dobrima Zagrebačke nadbiskupije sastavio je rukopisni inventar jednoga dijela vjerskih znamenja (nije javno dostupan) što je poslužilo kao početak ovoga istraživanja.⁸ Njegov je cilj sustavno kataloški obraditi javno vjersko znamenje u hrvatskoj prijestolnici te ukazati na važnost ovakve vrste povijesno-umjetničke baštine kao prvi korak u njezinoj zaštiti: razumijevanju i naporu za očuvanjem.

U knjizi Zdravka Živkovića, *Hrvatsko tradicijsko graditeljstvo* (2013.),⁹ predloženo je terminološko razlikovanje javnoga vjerskoga znamenja, premda se na terenu razlikovne značajke ne mogu jasno primijeniti. Kapele bi prema njemu bila manja crkvena zdanja, koja imaju svoj unutarnji prostor za liturgiju, a kapelice one volumenom manje, s unutarnjim prostorom koji je pristupačan, s rešetkastim vratima ili bez njih. Za kapelice s nišom ili

⁸ Zahvaljujem monsinjoru Pintariću na ustupljenim podacima.

⁹ Usp. Zdravko Živković, *Hrvatsko tradicijsko graditeljstvo*, Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2013.

nišama s krovicom na stupu ili nešto manjem postamentu (tipa tabernakul), Živković preuzima pučki naziv poklonac.¹⁰ Pilovi su pak (stupovi) napravljeni od monolitnoga kamena ili su zidani, a na vrhu je kip Bogorodice, Krista ili nekoga sveca, a raspela su križevi s korpusom, dok je naziv križ korišten za onaj znamen bez korpusa.¹¹ Iako se neki od predloženih naziva i određenja mogu potvrditi u govoru i u literaturi, sustavni pojmovnik nije oblikovan, jer ovisi o kraju Hrvatske na kojemu se istraživanje provodi. Uporaba lokalizama nužna je u istraživanju, jer je svaki kraj nadjenuo svoj naziv ili nazive pa poštovanje raznolikosti nazivlja uvažava identitetsku važnost javnih znamen baš u toj sredini, čuvajući i mjesno nazivlje. Tek je za sve spomenute male sakralne građevine odabran zajednički naziv javnoga vjerskoga znamenja, izraz kojim se koriste istraživači i potvrđen je u literaturi.

Nazivi koji se navode u daljnjem tekstu, slijede načelo uporabe lokalizama i rabe ih župnici župa na čijem se području znamenje nalazi ili je pak preuzet od kazivača kao naziv koji koriste stanovnici toga naselja, kvarta, ulice.

---

¹⁰ Isto., str. 290.

¹¹ Isto., str. 290.

OSVRT NA DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Kritički se osvrt može podijeliti na dva dijela: jedan obuhvaća literaturu vezanu za baštinu grada Zagreba, odnosno na kulturno-antropološka ili povijesno-umjetnička istraživanja provedena na njegovom području, a koja zahvaćaju pojedine javne vjerske znamenite, a drugi literaturu o temi javnoga vjerskoga znamenja na području drugih regija i gradova.

Željko Zorica (1996.) u pregledu *Usnuli čuvari grada Zagreba ili Fantastični bestijarij*,¹² bilježi arhitektonsku plastiku – fantastična bića, životinje i ornament – na pročeljima zagrebačkih zgrada kao primjer zaboravljenih uresa koji komunicira s javnim prostorom ulice pa tako dobivaju i nadimke. U Zoričinom zagrebačkom bestijariju ističu se: *Diabolito* – demon iz Tkalčićeve, *Rigalice* (za njih legenda kaže da su u Zagreb stigle s arhitektom Hermanom Bolléom), *Zagrafon*, *Jura Klinčić* i mnogi drugi.¹³ U nastavku *Bestijarij Hrvatske* (2000.),¹⁴ za pojedine reljefe ili kipove veže kratku priču i izlazi iz grada pa tako spominje *Mucka* koji se pojavljuje na oslikanoj ukladi korske klupe u Lepoglavi, a djelo je tirolskoga slikara Ivana Krstitelja Rangera.¹⁵

Vrijedno izdanje *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič* (2007.)¹⁶ već u predgovoru naviješta da kapelice, poklonci, raspela, groblja i privatne zbirke muzeja nisu uključeni u javnu plastiku grada Zagreba. Mjestimice, obrađena djela ipak se podudaraju s onima uključenima i u ovaj rad (primjerice skulptura *Sv. Juraj* u blizini Hrvatskoga narodnoga kazališta, *Sv. Juraj* kod Kamenitih vrata, skulptura *Bl. Alojzija Stepinca* u Utrinama ili *Sv. pape Ivana Pavla II.* na Ksaveru). Tek sredinom XIX. stoljeća javljaju se spomenici svjetovnoga karaktera (portreti) u Zagrebu, a do tada grad broji tek poneku fontanu ili svetački pil, poput onoga već spomenutoga ispred crkve svetoga Marka na Gornjem gradu. Prvi svjetovni spomenik, grad Zagreb dobiva 1866. godine, na glavnom trgu, a riječ je o konjaničkoj skulpturi bana Josipa Jelačića, djelu njemačko-austrijskoga kipara Antona Dominika Fernkorna.¹⁷ *Vodič javne plastike Zagreba* (2007.) zamišljen je kao pregled najreprezentativnijih spomenika i skulptura grada i nastavak je istraživanja koje su zajednički

---

¹² Usp. Željko Zorica, *nav. dj.*, 1996.

¹³ Isto., str. 45.

¹⁴ Usp. Željko Zorica, *Fantastični bestijarij Hrvatske 2*, Zagreb: Moderna vremena, 2000.

¹⁵ Isto., str. 19.

¹⁶ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007.

¹⁷ Isto., str. 6.

provele dvije ustanove koje djeluju u okviru Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – Arhiv za likovne umjetnosti i Gliptoteka – u suradnji s Gradskim uredom za zaštitu spomenika kulture i prirode Grada Zagreba, a urednice i voditeljice projekta bile su Doris Kažimir i Ariana Kralj. Ukupno je zabilježeno šest stotina i trideset (630) spomenika okupljenih u šest cjelina: Skulpture i spomenici, Urbane akcije, Fontane i zdenci, Spomen-obilježja, Spomen-ploče s izdvojenim dijelom te Spomen-ploče s reljefnim prikazom. Svaki spomenik u knjizi prati fotografija te osnovni podaci (materijal, autor, godina postavljanja) što predstavlja prvi sustavni popis ove građe koja je do tada bila tek djelomice zabilježena i spominjana uz opuse umjetnikā ili stilske preglede. Premda u njega ne ulaze javni vjerski znameniti, neke vrsnoćom istaknute skulpture uključene su u njega.

Saša Šimpraga objavljuje studiju *Zagreb, javni prostor* (2011.),¹⁸ u kojoj okuplja niz urbanističkih analiza javnih gradskih prostora. Aktivistički pristup zahvaća nekoliko ključnih problema u središtu Zagreba: primjerice problem garaža na Kvaternikovom i Langovom trgu, gdje pojam trga gubi svoj značaj i pretvara se u parkiralište, potom problem trga ispred Katedrale koje je pretvoreno u stajalište autobusa te naglašava nužnost njihovih rješavanja. Autor donosi i slikovne primjere staroga katedralnoga kompleksa te Gradske vijećnice na Kaptolu koja je srušena tijekom obnove 1876. godine, a na njoj i zidne slike koje su krasile vijećnicu i koje bi danas bile dio javnoga vjerskoga znamenja da su sačuvane.¹⁹

Osim djela *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič* (2007.) i *Zagreb, javni prostor* (2011.) koji su se doticali javnih vjerskih znamenja kao arhitektonske dekoracije ili spomeničke plastike, Dragan Damjanović (2014.) u *Arhitektonskom atlasu*²⁰ obrađuje znamenje većih dimenzija koje imaju i javnu vjersku i unutarnju liturgijsku namjenu, poput kapele svetoga Dizme. Dakako, tu su uključene i župne crkve, a od javnoga vjerskoga znamenja Marijin pil ispred zagrebačke katedrale te kapela svetoga Križa na Ilirskome trgu. U pregledu kaptolskih kurija, autor navodi postojanje oslika ili skulptura na pročelju.

Lana Križaj (2017.), objavila je *Tezaurus spomeničkih vrsta: podatkovni standard u inventarima graditeljske baštine*.²¹ Knjiga je nastala nakon revizije Registra kulturnih dobara te njegova objavljivanja na mrežnim stranicama. Klasifikacija ovoga pregleda bazira se na onoj Ive Maroevića iz 1987. godine koja je nastala kao rezultat projekta *Model dokumentacije*

---

¹⁸ Usp. Saša Šimpraga, *Zagreb, javni prostor*, Zagreb: Porfirogenet, 2011.

¹⁹ Isto., str. 59.

²⁰ Usp. Dragan Damjanović, *Zagreb Arhitektonski atlas*, Zagreb: AGM, 2014.

²¹ Usp. Lana Križaj, *Tezaurus spomeničkih vrsta: podatkovni standard u inventarima graditeljske baštine*, Zagreb: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2017.

za izradu povijesno-umjetničke topografije na području Hrvatske s mogućnošću primjene automatske obrade podataka.²² Na temu ovoga rada odnose se sljedeće skupine: 7250 Sakralne građevine, odnosno 7255 Sakralna javna skulptura, poklonci i postaje te 7270 Javna plastika i urbana oprema.²³ U drugome dijelu knjige, autorica donosi Hijerarhijski ispis po klasama te Abecedni popis baštine uz objašnjenja. U sklopu devete klase (Memorijalne građevine) navodi krajputaše, obeliske, slavoluke, spomenike, spomen-zgrade te vojne bolnice. Objašnjenje za krajputaše koje navodi jest spomenik, najčešće obični kamen kao spomen onome koji je na tome mjestu poginuo.²⁴ U ovome radu naziv *krajputaš* dijalektalni je oblik naziva za javno vjersko znamenje koje rabi većina kazivača zagrebačkoga prostora. Deseta klasa obuhvaća sakralne građevine, a u tu se kategoriju ubrajaju kao podvrsta obilježja u prostoru odnosno kalvarije, pilovi, poklonci i raspela. Cilj *Tezaurusa spomeničkih vrsta* (2017.) je klasificirati, popisati, dokumentirati i sustavno srediti popis kulturne baštine te stvoriti podatkovni standard spomeničkih inventara.

Drugi tip izvora i poticaja za istraživanje su regionalni pregledi javnih vjerskih znamenja kakve nalazimo u topografskim pregledima toga tipa spomenika u dijelovima Istre, Međimurja, Turopolja, Klanjca, Križevaca i još ponekoga grada ili manjega mjesta koji su se predstavili kroz takav tip istraživanja. U većini tih izdanja – u uvodnom dijelu – naznačena je problematika terminologije sa suglasnim zaključkom da ona nije niti usuglašena niti stalna.

Anđela Horvat (1956.) uvodi javno vjersko znamenje kao zasebnu temu u povijest umjetnosti pregledom *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međumurju*.²⁵ Posebno poglavlje posvetila je sitnoj arhitekturi i javnoj plastici (»spomen stupovima«), a razlikuje tri tipa spomen-stupova: zidani stupac tipa tabernakul s četiri niše, zidani stupac s jednom nišom (poklonac) te zidanu edikulu u obliku kapelice, a pod samostalnom javnom plastikom bilježi i raspela – kalvarije, pilove (pil tipa tabernakul i pil sa slobodnom plastikom) te statue na razvijenom postamentu. Autorica primjere navodi tipološki, ne kronološki i prilaže zemljovid Međimurja s označenim lokacijama. Ono se uglavnom podiže ispred crkava, na raskrižjima prometnica te na grobljima, često u spomen nekoga važnoga događaja. Autori javnoga znamenja Međimurja nisu poznati, dok su donatori češće bilježeni, bilo uklesani u kamen, bilo da su zapisani u povijesnim izvorima ili bi pak ostavljali prepoznatljiv znak na

---

²² Isto., str. 25.

²³ Isto., str. 26.

²⁴ Isto., str. 97.

²⁵ Usp. Anđela Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međumurju*, Zagreb: Konzervatorski zavod, 1956.

spomeniku, primjerice poput plemićkoga grba na pokloncu u Belici i Maloj Subotici.²⁶ U Međimurju, česti su i zidni oslici na kućama, ali i na primjerima sitne arhitekture. Na kraju pregleda javnih vjerskih znamenja, Anđela Horvat slikovnim primjerima dokumentira ono najreprezentativnije znamenje međimurskoga kraja.

Godine 1975. spomenuta Anđela Horvat u temeljnoj knjizi *Između gotike i baroka*,²⁷ u poglavlju *O pojedinim vrstama spomenika kulture kontinentalnog dijela Hrvatske između gotike i baroka* ponovno dotiče temu postavljanja spomen-stupova. Navodi kako su se stupovi podizali kao nada ili zahvala za spas od nepogoda poput ratne opasnosti, zaraza, poplave ili požara, a ističe primjer stupa u Žumberku (tip tabernakul) iz XVII. stoljeća.²⁸ Usporedno su podizani i pilovi ranobaroknoga tipa od prve polovine XVII. stoljeća, koji uvrh stupca imaju slobodnu plastiku (Cestica, 1658.).²⁹ U ikonografiji, Anđela Horvat uočava najčešće teme: Tužni Krist ili *Pietà*, a potom i Mariju Pobjednicu.³⁰

U knjizi *Barok u Hrvatskoj* (1982.),³¹ u dionici *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj* ista je autorica, Anđela Horvat, ovoga puta uvela odjeljak posvećen javnim spomenicima kontinentalne Hrvatske. Sada ističe da se više podižu tijekom XVIII. stoljeća, a u južnim krajevima ih zovu poklonac ili kapelica, a u kajkavskom govoru »pilec«.³² Spominje stara drvena raspela u Kamenskom, u Kupi kod Lasinja, u Štrigovi i u Velikom Slatnjaku, ali najveću pozornost posvećuje pilovima. Razlikuje pil tipa tabernakul od pila sa slobodnom plastikom na vrhu spomenika. Jedan od primjera prvoga tipa je Beli pil usred polja na položaju »Vučjak«, zapadno od Varaždina, a drugoga kužni pil u Požegi čiji nam je poznat i autor – Gabrijel Granicije – što je rijetkost za ovakve skulpturalne primjere.³³ Navodi i pil Presvetoga Trojstva u Osijeku, kao jedan od najvećih sačuvanih, a žali što primjerice Lepoglava svoja dva pila više nema. Upravo zahvaljujući takvim povijesno-umjetničkim upozorenjima danas se obnovljeni lepoglavski pilovi, ponovno uzdižu na ulazu u grad: pil s arkandelom Gabrijelom postavljen je 2015. godine nasuprot onome Blažene Djevice Marije koji je obnovljen još 1999. godine tako da ponovno čine scenu Navještenja. Anđela Horvat hvali vrsnoću kipa *Sv. Jeronim* Vida Königera u Čakovcu iz 1766. godine i spominje pilove sa

---

²⁶ Isto., str. 182.

²⁷ Usp. Anđela Horvat, *Između gotike i baroka*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti, 1975.

²⁸ Isto., str. 354.

²⁹ Isto., str. 357.

³⁰ Isto., str. 358.

³¹ Usp. Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982.

³² Isto., str. 258.

³³ Isto., str. 259-262.

skulpturama Sv. Jeronim i Sv. Margareta u Podravskome Novigradu s natpisom: FAMILIJA HIRJAN ANNO R.S. 1794.³⁴ Anđela Horvat i ovdje razmatra nazive poklonac ili pilec ili *oratorium* za onaj oblik javne plastike smještene u nišu zidanoga stupca, kojoj je oblik preuzet od rimske zidane edikule, kao što je primjerice *Pietà* u Loboru.³⁵ Što se područja Istre i Hrvatskoga primorja tiče, u knjizi *Barok u Hrvatskoj* (1982.), autorica toga dijela Radmila Matejčić, spomenula je tek Jaslice kao oblik poklonca, prvenstveno one u dvorištu franjevačkoga samostana na Košljunu, na otoku Krku, a za područje Dalmacije, Kruno Prijatelj nije se osvrnuo na javno vjersko znamenje.

U uvodu pregleda *Stari znamenji: kapelice i javna raspela središnje Istre* (1995.)³⁶ Marija Ivetić objašnjava regionalnu terminologiju u istraživanju prema kojoj je svako znamenje kapelica, osim ako se ne radi o samostojećem raspelu. Na ovome su području znamenje podigli lokalni, priučeni majstori, a njihova imena ponekad su poznata – uz naručitelje – iz natpisa u podnožju. Građa je razdijeljena po oblikovnim kriterijima u četiri skupine: *Kapelice u obliku klesanog stupca s nišom na pročelju*, *Kapelice u obliku zidanog stupca s nišom na pročelju*, *Kapelice s oslikanim unutarnjim prostorom* (one se još dijele na otvorene i zatvorene, a potonje na mnogokutne i trokutne), *Niše s javnom plastikom* (najčešće na stambenoj arhitekturi, često također zvane kapelice). Osim ovih, zasebnu skupinu čini skupina javne plastike, odnosno kameni križevi, raspela te javno izloženi kipovi na postamentima.³⁷ Bilježi fotografije znamenja, dimenzije, a potom i smještaj na zemljovidu Istre. Najčešća ikonografija je ona Raspetoga, a zatim svetac odabran prema obiteljskoj tradiciji naručitelja. U krajoliku se posebno ističe i Kalvarija – uređena uzvisina s tri križa za posjećivanje i hodočašće u vrijeme korizme – a takav oblik javnoga vjerskoga znamenja na području Zagreba postoji samo kao dio, dovršetak križnoga puta (primjerice na Ksaveru).

U časopisu *Hrvatski zemljopis* (1995),³⁸ Petra Feletar, posvećuje pet stranica raspelima na području Međimurja, a svoj članak temelji na istraživanjima Anđele Horvat od prije pola stoljeća i vlastitim terenskim obilascima. Naziv koji ona rabi su spomen-stupovi, pozivajući se na one najranije takvoga tipa u Međimurju, ali bilježi i naziv poklonci za kapelice, no s napomenama da je on posuđen, a ne izravno međimurski. Majstori *međimurskih čuvara* su

---

³⁴ Isto., str. 263.

³⁵ Isto., str. 263.

³⁶ Usp. Marija Ivetić, *Stari znamenji: kapelice i javna raspela središnje Istre*, Pazin: Etnografski muzej Istre, 1995.

³⁷ Isto., str. 4.

³⁸ Usp. Petra Feletar, »Raspela čuvaju Međimurje« u: *Hrvatski zemljopis*, god. 2 (1995.), broj 13, Koprivnica, str. 5-9.

pučki, neznani drvodjelci, klesari ili zidari, a javnih vjerskih znamenja ukupno je zabilježila sedamdesetak, a i dalje se podižu novi. Posebna vrijednost članka je i zemljovid Međimurja s naznačenim spomen-stupovima, u čemu slijedi uzor Anđele Horvat, a svaki je ukratko kataloški opisan.

Željko Španiček u studiji *Narodno graditeljstvo Slavonije i Baranje* (1995.)³⁹ obrađuje javno vjersko znamenje u okviru poglavlja *Sakralno graditeljstvo*. Poklonce i raspela uključuje u pučko sakralno graditeljstvo, a najčešće su to poklonci podizani na ulazima i izlazima iz sela ili na raskrižjima putova, kao i u drugim područjima. U kratkom osvrtu on također otvara raspravu o tome tko zapravo treba proučavati tu građu: povijest umjetnosti, zbog umjetničke vrijednosti ili pak etnologija jer se ipak najčešće radi o lokalnim seoskim majstorima?⁴⁰

U knjizi *Povid* (1997.)⁴¹ Jadran Kale obradio je drugo područje: zavjetne kapelice šibensko – rogozničkoga kraja, navodeći ih devedeset i jednu, a svaka je predstavljena titularom, godinom gradnje ili obnove (za većinu nepoznata), graditeljem, obnoviteljem ili održavateljem (ako je zabilježen), opisom oblika, stanja i zavjeta podizanja. I on prilaže zemljovid s njihovim ucrtanim smještajem, a ponavlja i metodološko pitanje: tko istražuje tu građu? U odgovoru poseže za primjerom Njemačke, gdje je pučka pobožnost predmet posebne grane etnologije – *Religionsethnologie*.⁴² Nedostatni podaci u župnim uredima svjedoče da postavljanje javnoga znamenja nije uvijek zanimalo župnike, nego su ih postavljali vjernici. Kale razlikuje tri vrste znamenja: položenoga oblika, uspravljenoga oblika i zidne udubine, ali za bolje razumijevanje nedostaju fotografije.

Javno vjersko znamenje u počecima se, najčešće, bilježilo u sklopu većih pregleda regionalne baštine, najčešće kiparstva ili arhitekture. Doris Baričević (1998.) u kratkome pregledu »Barokno kiparstvo pregradskog kraja«⁴³ navodi primjere koji se posebno ističu, a jedna od njih je kamena skulptura Marije s Djetetom na polumjesecu, nedaleko Desinića koja je djelo štajerskih kipara iz 1682. godine.

---

³⁹ Usp. Željko Španiček, *Narodno graditeljstvo Slavonije i Baranje*, Vinkovci: Privlačica, 1995.

⁴⁰ Isto., str. 113.

⁴¹ Usp. Jadran Kale, »Zavjetne kapelice« u: *Povid: Zbornik radova o šibensko-rogozničkom kraju*, sv.1., Primošten: Ogranak Matice hrvatske; Šibenik: Županijski muzej, 1997.

⁴² Isto., str. 283.

⁴³ Usp. Doris Baričević, »Barokno kiparstvo pregradskog kraja« u: *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu*, god. 31 (1998.), broj 2, Zagreb, str. 39-56.

Knjiga *Crkve i kapele Odranskog i Pokupskog dekanata: vodič kroz baštinu*⁴⁴ Katje Matković Mikulčić (1998.) temelji se na drugome svesku *Povijesti Plemenite općine Turopolja* (1911.).⁴⁵ Veći je naglasak stavljen na inventar crkava, a tek poneka je rečenica upućena kapelicama i znamenima na području dekanata.

U župnom izdanju *Remetinec i Oštrice pod okriljem čudotvorne Majke Božje Čiselske* (1998.),⁴⁶ Anđelko Koščak ukratko piše o pokloncima i raspelima u dva poglavlja: *Poklonci i raspela u župi Remetinec* te *Poklonci i raspela u župi Oštrice*. Uz godinu postavljanja i kratku povijest svakoga znamenja, navodi i izraz *krajputaši* te za većinu određuje dataciju ili prije Drugog svjetskog rata ili nakon 1991. godine što je srodno situaciji u Zagrebu.

Sanja Cvetnić, autorica *Loytri za ray nebeszky* (2002.),⁴⁷ daje pregled sto i tri raspela i kapelica na području Turopolja, odnosno Odransko – goričkoga dekanata, uz osvrt na terminologiju specifičnu za turopoljski kraj. Svaki javni vjerski znamen dokumentiran je fotografijom i osnovnim kataloškim opisom. Nisu obuhvaćena križna drva na grobljima, kao ni one kapelice koje ipak imaju nutarnji prostor za skupinu vjernika, jer one ne ulaze u izravnu komunikaciju sa svakodnevnim životom te nisu javni iskaz vizualne pobožnosti.⁴⁸

Melita Habdija, u pregledu *Križevački križevi* (2006.)⁴⁹ objavila je rezultate istraživanja provedene u gradu Križevci i okolici (uključeno je pedeset i devet sela). Navodi kao značajke križevačkih znamenja: ograđenost i okruženost cvijećem, a križanja ili ulaz u mjesta ponovno su ključna mjesta smještanja. Spomenice niti ovdje ne čuvaju podatke o podizanju, ali za neke starost je moguće utvrditi razgovorom s najstarijim tamošnjim stanovnicima: riječ je uglavnom o znamenju koje je postavljeno 20-tih i 30-tih godina XX. stoljeća koje čuva sjećanje na naručitelje i njihove zavjete. Jedna karakteristika ovoga kraja jest grupa raspela napravljena od batude: u svježim beton utisnuti su kameni obluci.⁵⁰ Zanimljivo je da Križevci imaju samo jedan poklonac onaj svetoga Ivana Nepomuka pa

---

⁴⁴ Usp. Katja Matković Mikulčić, *Crkve i kapele Odranskog i Pokupskog dekanata: vodič kroz baštinu*, Velika Gorica: Narodno sveučilište, Centar za kulturu, 1998.

⁴⁵ Usp. Emilij Laszowski (»uz suradništvo Janka Barlèa, Dra Velimira Deželića i Dra Milana Šenoec«), *Povijest plem. općine Turopolje nekoč Zagrebačko polje zvane*, sv. II., *Općinske uredbe, povijest crkvi i odnosi nekih crkvenih redova prema Općini turopoljskoj*, Zagreb: Tiskom Antuna Scholza, 1911.

Djelo se bavi poviješću crkava u Turopolju (župama Dubranc, Odra, Staro Čiče i Velika Gorica), a autori bilježe postojanje kapela većih dimenzija s liturgijskom namjenom, ali ne i javno vjersko znamenje.

⁴⁶ Usp. Anđelko Koščak, *Remetinec i Oštrice pod okriljem čudotvorne Majke Božje Čiselske*, Zagreb: Župni ured Remetinec, 1998.

⁴⁷ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002.

⁴⁸ Isto., 2002., str. 77.

⁴⁹ Usp. Melita Habdija, »Križevački križevi« u: *Cris*, god VIII (2006.), br. 1, Križevci, str. 100-107.

⁵⁰ Isto., str. 103.

možemo zaključiti da je u Slavoniji prevladavala »moda« poklonaca, a ovdje »moda« raspela odnosno križeva kao rješenja za javni vjerski znamen što je u suglasju s nazivom grada, slavnom gotičkom crkvom Sv. Križa i oltarom istoga titulara Francesca Robbe, jednom od najvažnijih umjetnina u gradu (prenesenim iz zagrebačke katedrale).

U knjizi *Barokno kiparstvo Sjeverne Hrvatske* (2008.)⁵¹ Doris Baričević, detaljno obrađuje skulpturu XVII. i XVIII. stoljeća na području Zagreba, Varaždina te Osijeka, središta baroknoga kiparstva sjeverne Hrvatske, kako navodi, ali i manjih središta (Prelog, Virovitica, Lepoglava). Prati razvoj barokne skulpture, utjecaj stranih majstora, ali i rad onih domaćih. Osim najvažnijih narudžbi skulpture na oltarima, propovjedaonicama, portalima i pročeljima, spominje i javnu skulpturu kojoj posvećuje dva poglavlja: *Kameni spomenici*, koje na desetak strana obrađuje javnu skulpturu prve polovice osamnaestoga stoljeća te *Kamena plastika druge polovine 18. stoljeća*, kojemu također posvećuje desetak stranica (uključivo skulpturu na pročeljima crkava). Posebno ističe karlovački kip *Immaculate* (Bezgrješno začete) djelo kipara Francesca Robbe koje se u cjelokupnom korpusu javnih skulptura izdvaja vrsnoćom izvedbe. U poglavlju *Kamena plastika druge polovine 18. stoljeća*, Doris Baričević bilježi pad popularnosti javne skulpture, a ona koja je izrađena, vrlo je slična prethodnoj i u odabiru ikonografije i u rješenjima. Najznačajnija skupina javne skulpture toga vremena jesu četiri skulpture na glavnom trgu u Bjelovaru, podignute 1778. godine: *Sv. Ivan Nepomuk*, *Sv. Juraj*, *Sv. Jelena Križarica* i *Sv. Terezija Avilska*.⁵²

U izdanju umjetničke topografije *Krapinsko-zagorska županija: sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja* (2008.)⁵³ popisano je i javno vjersko znamenje, a u uvodnoj studiji Irena Kraševac piše o šest osnovnih tipova pilova i poklonaca u Krapinsko-zagorskoj županiji: stup s kubusom, poklonac tipa tabernakul, poklonac-kapelica, marijanski pil ili poklonac, pil ili poklonac trpećega Krista i raspelo ili križno drvo.⁵⁴ Navodi i primjer skulpture *Sv. Ivan Nepomuk* u Krapini kao najstariji javni spomenik u gradu, podignut 1897. godine.⁵⁵ U dijelu s katalogom, Irena Kraševac kataloški obrađuje pilove, poklonce ili javnu skulpturu, ako ona postoji na području grada, općine ili naselja te donosi njihovu kratku povijest (ukoliko je ona poznata), opis te smještaj.

---

⁵¹ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Školska knjiga, 2008.

⁵² Isto., str. 394.

⁵³ Usp. Ivanka Reberski (ur.), *Krapinsko-zagorska županija: sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja*, Zagreb: Školska knjiga; Institut za povijest umjetnosti, 2008.

⁵⁴ Isto., str. 77.

⁵⁵ Isto., str. 78.

U Muzeju Prigorja održana je 2009. godine izložba o raspelima, pokloncima i kapelicama na području Sesevetskoga prigorja. U uvodu izložbenoga kataloga *Kakvo selo – takvo raspelo: raspela, poklonci i kapelice u Sesevetskom prigorju* (2009.)⁵⁶ Dubravka Habuš-Skendžić ponovno se osvrće na problem terminologije. Najčešći smještaj sesevetskih javnih znamenja određuje uz crkve, raskrižja i planinarske staze, podsjećajući na značenje raskrižja za koje su antički Grci imali »božicu puta«, Hekatu. U Prigorju se kraj raspela za vrijeme marijanskih svibanjskih i listopadskih pobožnosti i dalje moli krunica,⁵⁷ što je bila vjerska praksa i u Kustošiji u Zagrebu, no – prema riječima, župnika Božidara Tenšeka – u crkvi svetoga Nikole Tavelića, s poslijeratnim vremenom taj je običaj postupno napušten. O najstarijim raspelima u Prigorju, u crkvenim knjigama nema podataka, a ona najstarija datiraju u prijelaz iz XIX. u XX. stoljeće, a jedan od najstarijih primjera je ono u Moravču, podignuto sredinom XIX. stoljeća.⁵⁸ Raspela su obrađena u zasebnom poglavlju, odvojeno od poklonaca i kapelica. Najstariji poklonac je pak onaj u Kašini, izgrađen 1926. godine.⁵⁹ Na kraju ovoga pregleda, Dubravka Habuš-Skendžić objavila je katalog javnoga znamenja s lokacijama, opisom, podacima kazivača te župama kojima pojedino pripada.

Damir Krenenić objavio je (2009.)⁶⁰ članak o povijesti jednoga raspela u selu Donji Trpuci. U zaselku Cuceki, dijelu zvanom Pri Ivšanu, Jure Skenderović je 1946. godine podigao raspelo za zahvalu što je preživio Drugi svjetski rat. Visoko je oko četiri metra, a autor ovoga raspela je majstor iz Preke, Filip Brebić, on ga je: »napravio, izrezbario i *nacifrao*«. ⁶¹

Slavko Zamuda (2005.) u članku »Raspela (poklonci) na području grada Klanjca«, ⁶² navodi raspela i poklonce na području grada Klanjca. Većinu je podataka prikupio razgovorom sa starijim mještanima ili nasljednicima ove baštine jer nisu zabilježeni u literaturi, premda pismeni izvori postoje: za podizanje raspela prije Drugoga svjetskoga rata vjerniku je bila potrebna dozvola od crkvene, a katkada i državne vlasti te pismena obveza da će se »podignuto raspelo vazda održavati i u redu držati.« ⁶³ Naznačuje da su autori najčešće

---

⁵⁶ Usp. Dubravka Habuš-Skendžić, *Kakvo selo – takvo raspelo: raspela, poklonci i kapelice u Sesevetskom prigorju*, Sesvete: Muzej Prigorja, 2009.

⁵⁷ Isto., str. 12.

⁵⁸ Isto., str. 17.

⁵⁹ Isto., str. 24.

⁶⁰ Usp. Damir Krenenić, »Križno drvo pri Ivšanu« u: *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu*, god. 42 (2009.), broj 6, Zagreb, str. 89-96.

⁶¹ Isto., str. 92.

⁶² Usp. Slavko Zamuda, »Raspela (poklonci) na području grada Klanjca« u: *Hrvatsko zagorje: časopis za kulturno-prosvjetna i društvena pitanja*, god.11 (2005), 1/2, Krapina, str. 116-122.

⁶³ Isto., str. 117.

seoski majstori, a svoja su djela dekorirali pučkim ukrasima poput shematski riješenih listova na krovićima raspela. Na kraju je priložen kataloški popis podignutoga znamenja – ukupno dvadeset i četiri – a navedeni su podaci smještaja, imena graditelja, stanja, natpisa te sadašnjih vlasnika. Za tri raspela, koja autor nije pronašao, virtualno ih je restituirao na temelju bilješki u Arhivu franjevačkoga samostana u Klanjcu.

Ivan Roth nedavno je objavio pregled, *Javni spomenici svetog Ivana Nepomuka u istočnoj Slavoniji* (2016.)⁶⁴ gdje je kroz uvodne studije i kataloški pregled obradio baštinu sveca koji je iz Praga stigao na obale i uz mostove slavonskih rijeka. Ivan Roth uključuje pilove, poklonce, skulpture u nišama, ali i crkve posvećene svecu (uz kataloški opis i ilustracije). Habsburšku vezanost za Ivana Nepomuka odražava i vjerno plemstvo: grofovi Eltz su mu bili zavjetovani, a članovi obitelji Pejačević svojoj su djeci nadjevali njegovo ime.⁶⁵ Nakon kanonizacije u prvoj polovici XVIII. stoljeća i uzleta čašćenja, popularnost Ivana Nepomuka zamire u XX. stoljeću, posebno nakon Drugoga svjetskoga rata. U istočnoj Slavoniji jednako su zastupljeni i poklonci i kapelice, ali i pilovi sv. Ivana Nepomuka. Kataloški opis obuhvaća sve podatke o autorstvu, dataciji, materijalima, dimenzijama i lokaciji, a priložen je i zemljovid s ucrtanim smještajem djela na baranjskom, srijemskom, i na kraju požeškom području (dakle, obuhvaćena je i zapadna Slavonija).

---

⁶⁴ Usp. Ivan Roth, *Javni spomenici sv. Ivana Nepomuka u istočnoj Slavoniji*, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2016.

⁶⁵ Isto., str. 14.

METODE RADA, OPSEG I STATISTIKA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje se sastojalo od terenskoga i arhivskoga rada (uz konzultaciju domaće i strane literature). U terenskome dijelu provedena je autopsija svih javnih vjerskih spomenika u župama koje pripadaju Katedralnome arhidiakonatu, što je bio temelj za oblikovanje kataloga. Arhivsko je istraživanje bilo usmjereno na župne spomenice i druge knjige župnih arhiva. Župni su uredi katkada čuvali i teško dobavljivu stariju literaturu. Osim uobičajenih metoda povijesno-umjetničkoga istraživanja koristila sam se i iskazima kazivača, češčima u etnografskim istraživanjima, kao i analizama urbanoga tkiva i ponašanja prolaznika, bliskima kulturno-antropološkim istraživanjima.

Javno vjersko znamenje koje obuhvaćam u ovome radu jesu pilovi, samostalne skulpture svetaca ili blaženika, kapelice, poklonci, zidni oslici, raspela i križevi. U istraživački opseg nisu uvrštene samostalne kapele većih dimenzija, odnosno one koje u sebi imaju liturgijski prostor, a ni križni putovi – Kalvarije – jer također nisu podignuti kao zahvalni znamen zajednice ili pojedinca, nego su organizirane crkvene narudžbe.⁶⁶ Sljemenske ceste – kao dio samostalnoga rektorata također nisu ulazile u područje istraživanja – osim ako u župnome uredu nije bilo naznačeno drugačije – kao što je primjer s područjem Gračana gdje je poneki znamen u šumi, ali se smatra župnim dobrom pa je stoga i dokumentiran. Obrađeno je ono znamenje koje je javno dostupno na trgovima, ulicama i stazama, raskrižjima i okretištima, ali su uključeni prostori župnih ili crkvenih dvorišta ili pristupnih staza u koje vjernici mogu pristupiti s ceste. Javni vjerski znamen najčešće su podignuti kao znak zahvalnosti za uslišani zavjet, no mogu imati i drugi značaj, točke okupljanja. Većina se župnika slaže da su raspela ili kapelice nekada bili vanjski oltari crkve. Služili bi kao mjesto odmora tokom velikih procesija ili pak kao mjesto molitve krunice (ružarija), sve dok se ta pobožnost nije povukla u prostore crkve, a danas su neki pak podignuti i kao primjeri granica župa.

Proučavanje javnih vjerskih znamen na području grada Zagreba – s obzirom na novinu istraživanja u velikoj urbanoj cjelini – donijelo je nekoliko metodoloških problema: neophodna je bila oslonjenost na kazivače, jer u nekim župana nije bilo ni jedne zabilješke o

---

⁶⁶ Nisu uključena ni groblja, jer je podizanje križeva dio grobnih rješenja, a osim toga temu su obuhvatili izložbom i pripadajućim katalogom Slavko Šterk i Boris Mašić (2012.). Usp. Slavko Šterk, Boris Mašić, *Mors porta vitae / Smrt vrata života – stara zagrebačka groblja i pogrebi*, Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2012.

javnome znamenu. S druge strane u nekim je župama (primjerice u Gračanima ili Svetoj Klari) istraživanje bilo provedeno, ali metodologija nije bila usklađena s ovdje zadanom. Također, samostalne skulpture poput skulptura *Bl. Alojzija Stepinca* Tomislava Ostoje ili *Sv. Jurja* Antuna Fernkorna evidentirane su i dokumentirane u literaturi koja se bavi javnom skulpturom, a promatra djela dio su i sakralne baštine. Osim toga, zbog raznolikosti javnoga vjerskoga znamenja koje je popisano u katalogu, nužno ga je bilo klasificirati, odnosno uvesti katalošku rubriku tipa znamenja s obzirom na to kako djeluje u urbanom prostor te na njezin privatni ili javni karakter. Budući da se među *krajputašima* mogu uočiti sličnosti i zajedničke osobine, mogu se podijeliti u četiri kategorije: javni sakralni znamen (oni krajputaši kojima se može slobodno pristupiti), javno-privatni sakralni znamen (primjeri krajputaša koji se nalaze na privatnom prostoru župa, njihovim dvorištima ili pak oni koji se nalaze na pročeljima privatnih kuća), memorijalni sakralni znamen (sakralno vjersko znamenje koje je se podiže za stradale u ratovima ili u sjećanje na poginulu osobu) te javna skulptura sakralnoga značaja (oni primjeri skulptura svetaca i blaženika koji nisu dio religijskih procesija i često se uvrštavaju u dobra javne plastike). Razlika raspela ispred crkve ili onoga u sklopu spomenika za ratno stradale je u funkciji jer lik Trpećega Krista je isti, ali daje različitu poruku promatraču. O tome piše i Hans Belting u knjizi *Uvod u povijest umjetnosti* (2007.),⁶⁷ gdje navodi da svako umjetničko djelo ima svoju ulogu, funkciju te da ga treba promatrati sadržajno, povijesno, stilski te iz mjesta nastanka jer za tumačenje djela važan je njegov kontekst.⁶⁸ Objašnjava to na primjeru Ducciove *Maestá* i one Simonea Martinija. Premda je tema njihovih djela ista, funkcija i kontekst su drugačiji: prva je oltarna slika, s jasnom vjerskom porukom a druga je zidna freska, politička programatska slika. Kontekst tako prodire u strukturu djela, premda prikazuje isto zapravo je riječ o različitoj, stoga je i u ovaj rad uvedena kategorija tipa koja nije definirana literaturom nego je stvorena nakon terenskoga obilaska i proučavanja sličnosti, ali i različitosti javnoga sakralnoga znamenja.

Podrijetlo narudžbenih poticaja za pojedine *krajputaše* u Zagrebu iznimno je zanimljivo. Većina ih potječe iz razdoblja prije svjetskih ratova, ili između njih, a onda su ili porušeni ili uklonjeni – često nikad vraćeni – no nakon 1990-tih doživljavaju uzlet u obnovi i povratu na izvorne lokacije. Posebna su skupina javnih vjerskih znamenja oni koji su postavljeni tek nakon 1990-tih, ali i oni slijedom obnove zanimanja za takvu vrstu javnih

---

⁶⁷ Usp. Hans Belting, Heinrich Dilly, Wolfgang Kemp, Wilibald Sauerländer, Martin Warnke (ur.), *Uvod u povijest umjetnosti*, Zagreb: Fraktura, 2007. [1986.].

⁶⁸ Isto., str. 210.

znamenja. Ponovno, često se novi znamen uzdiže kao spomen na neki zavjet ili za stradale u ponovnim ratnim nedaćama.

Pedeset i tri župe Katedralnoga arhidakonata okupljene su u pet dekanata. Gustoća znamenja na rubnim dijelovima grada očekivano je veća, primjerice u Stenjevcu ili Podsusedu, ali i u Novom Zagrebu – gdje su nekoć postojala stara naselja – pojave znamenja su rjeđe, jer je nagla gradnja »potopila« stare običaje u savski mulj.

Područje Kaptola – koji je oduvijek crkveni teritorij – posve je drugi slučaj: na gotovo svakoj zgradi na pročelju ili ispred nje nalazi se neki javni znamen. Za izgubljenom starom kaptolskom vijećnicom i njezinim oslikom koji bi obogatio katalog javnih vjerskih znamenja ustrajno je žalio još Gjuro Szabo (1923., 1925.),⁶⁹ a sačuvane snimke omogućuju da se pridružimo Szabovim razmišljanjima. Drugi slavni zagrebački brežuljak, Gradec, izgubio je veći dio svojih povijesno poznatih javnih vjerskih znamenja.⁷⁰

Donji grad, uglavnom podignut u XIX. stoljeću – s popularnom Zelenom potkovom kao urbanističkom osnovom – ima tek dva primjera vjerskoga znamenja, od kojih je jedan po dosadašnjim istraživanjima dio javne plastike, a riječ je dakako o spomenutoj Fernkornovoj skulpturi *Sv. Juraj* na Trgu Republike Hrvatske. Ta skulptura, kao ni Kompatscherov i Winderov *Sv. Juraj* kod Kamenitih vrata nisu postale postaje u zajedničkom ritualnom hodu, procesijama ili u drugim (para)liturgijskim oblicima pobožnosti pa se u njihovu podnožju ne »prinose« *lampaši* ili cvijeće, kao što se to radi kod većine primjera navedenih u katalogu. S dužnom ogradom, te su skulpture ipak uključene u istraživanje, s obzirom na ikonografiju, srednjovjekovnoga sveca koji je ovdje prikazan u tumačenju XIX., odnosno XX. stoljeća.

Širi centar grada – Kvaternikov trg, Maksimir, područje Savice, Trnja, oko Autobusnoga kolodvora i Trešnjevka – imaju pokoji javni vjerski znamen, ali Prečko, Gračani, Šestine i Sveta Klare – rubni dijelovi područja na kojemu je provedeno istraživanje – zamjetno su bogatiji ovom vrstom baštine nego oni u širem središtu. Isto vrijedi i za područje Stenjevcu, Kustošije, Vrapča i Gajnica koje je po katastarskoj podjeli udaljeno od centra, no dio je Katedralnoga arhidakonata i ima pak više primjera vjerskoga znamenja nego područje Trešnjevke i Maksimira zajedno.

---

⁶⁹ Usp. Gjuro Szabo, »Zagreb nekada i Zagreb sada« u: *Narodna starina*, II/4, Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 1923., str. 74-76, isti, »Zagrebačke građevine XVII. stoljeća« u: *Narodna starina*, IV/10, Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 1925., str., 30, 38, 39. Usp. također: Gjuro Szabo (izbor, redakтура, oprema i pogovor Snješka Knežević), *O Zagrebu*, Zagreb: AGM, 2012. str. 17-18.

⁷⁰ Usp. Lelja Dobronić, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, Zagreb: Školska knjiga, 1992., str. 175, 220, ista, *Zagrebački Kaptol i Gornji grad, nekad i danas*, Zagreb: Školska knjiga, 1986., str. 88, 211.

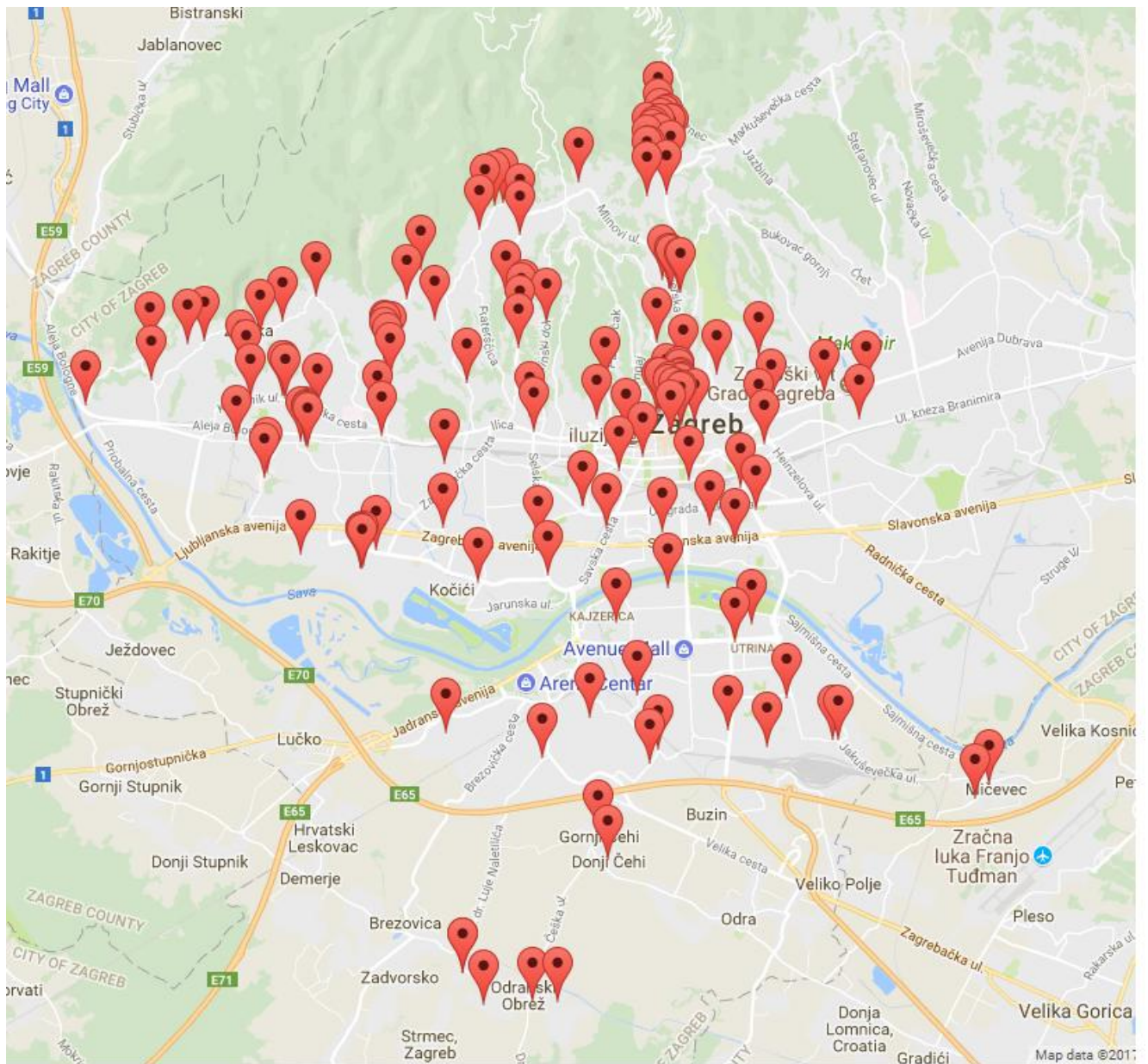
Rasprostranjenost i gustoća *krajputaša* prikazana na zemljovidu, (slika 2.) potvrđuje opisane pojave, a detaljnije je smještaj vidljiv na uvećanim dijelovima zemljovida s označenim točnim lokacijama (Prilog 2). Postoje također i župe bez ijednoga znamenana na svojem području: Bolnica Milosrdnih Sestara (Vinogradska) – Presveto Srce Isusovo (što ne čudi jer je ipak riječ o crkvi u sklopu bolničkoga kompleksa), Rebro bolnica – Sveta Barbara, Trnjanska Savica – Blaženi Alojzije Stepinac, Ljubljana – Voltino – Sveti Leopold Mandić, Vrbani – Navještenje Gospodinovo, Oranice – Bezgrešno začeće Blažene Djevice Marije, Špansko – Majka Božja Žalosna, Špansko – Blaženi Ivan Merz, Savski Gaj – Sveti Anđeli, Siget – Trnsko – Uzvišenje svetog Križa, Sopot – Tijelo Kristovo te Travno – Sveti Luka.

S druge pak strane, osim zabilježenih i kataloški opisanih znamenana, u pojedinim župama postoji i ono koje je s vremenom propalo, uništeno ili preseljeno, primjerice raspelo koje je osamdesetih godina nestalo, a koje se prema riječima mještana nalazilo na ulazu iz ulice Hrgovići u današnje stajalište za taksiste (uz tržnicu Jarun). Potom, u Svetoj Klari, na okretištu autobusa u Mrkšinoj ulici – prema kazivanju vlč. Darka Pužina – nalazio se poklonac posvećen apostolskim prvcima, svetom Petru i Pavlu a srušen je vjerojatno 50-tih godina prošloga stoljeća. Na Ksaverskoj cesti, također je postojala kapelica koju su »porušili komunisti« (otprilike u isto vrijeme kao i poklonac na jugu grada, u Svetoj Klari), a bila je posvećena Majci Božjoj Ksaverskoj.⁷¹ Iz nje je sačuvan kip Bogorodice, koji se danas nalazi u Gračanskoj kapelici obitelji Puntijar. Na Šestinskom Kraljevcu, također je postojala kapelica, ali je imala istu sudbinu kao i ona ksaverska. Osim nje – prema svjedočanstvu vlč. Roberta Šretera – područje Šestina izgubilo je i još poneko raspelo.

Kazivači – bilo anonimni, bilo župnici, bilo poznati imenom i prezimenom – znatno su pridonijeli ovome istraživanju, jer ne bi bilo moguće pronaći svaki primjer javnoga vjerskoga znamenja bez njihovih objašnjenja, ali niti neke podatke bez njihove dobre volje. Katalog slijedi ustaljene rubrike, (dimenzije su zapisane redosljedom kako ih bilježe povjesničari umjetnosti: visina × širina × dubina) a osim fotografske dokumentacije svakoga znamenana i naznake o građi i tipu, odredila sam točnu lokaciju GPS koordinatama te zabilježila prikupljene podatke iz usmenih i pisanih izvora.

---

⁷¹ Usp. Fra Vice Blekić, *Župa, crkva i samostan sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu*, Zagreb: župa svetog Franje Ksaverskog uz potporu Zagrebačke škole ekonomije i managementa, 2017., str. 23.

Slika 2. Karta s označenim lokacijama *krajputaša* na području Katedralnoga arhidiakonata

KATALOG

1. GORNJOGRADSKI DEKANAT

1. KAMENITA VRATA

Smještaj: 45.815711 15.975217 (Kamenita ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije: oko 500 × 800 × 1000 cm

Građa: beton, kamen, metal, željezo, drvo

Opis: Kamenita vrata su povijesno urbanističko čvorište, spomenik graditeljske baštine, ali i javni vjerski znamen pa i hodočasničko mjesto: svakoga dana posjeti ih i do tisuću vjernika koji pred slikom Majke Božje od Kamenitih vrata ostave cvijeće ili zapale svijeću.

Prvi arhivski spomen ovoga mjesta potječe iz 1375. godine.⁷² Vrata su potom postala dio obrambenih zidina podignutih nakon razdoblja Bele IV. i dobivenih privilegija i obveza utvrđivanja grada (1242. – 1266.).⁷³ Danas su to jedina sačuvana srednjovjekovna vrata grada, premda preuređena u obnovi iz 1760. godine, o kojoj svjedoči i natpis iznad sjevernoga ulaza (ANNO DNI // 1760). Mnogobrojni su gradski požari zahvatili i ova vrata, a najrazorniji je onaj iz 1731. godine kada su izgorjeli svi drveni dijelovi. Tada je vatra zahvatila i pokućstvo udovice Modlar koja je živjela na prvom katu. Jedino je slika Bogorodice s Djetetom u naručju preživjela, a od tada je prozvana Majka Božja od Kamenitih vrata i posebno je čašćena.⁷⁴ Danas stoji na baroknom oltaru, flankirana skulpturama svetaca i anđela koje je Doris Baričević (1994.) pripisala kiparu Josipu (Josephu) Stallmayeru.⁷⁵ Zaštićena je kovanom ogradom koja je djelo Ivana Jurja Chorta, a izrađena 1758. godine.⁷⁶ Zbog vrlo prometnoga smještaja, Kamenitim vratima često je prijetilo rušenje, posebice 1907. godine kada je porušena Bakačeva kula i groblje svetoga Jurja, no zalaganjem Braće Hrvatskoga

---

⁷² Usp. Ivo Maroević, *Antologija zagrebačke arhitekture*, Zagreb: Art studio Azinović, 2003., str. 25.

⁷³ Isto., str. 25.

⁷⁴ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 72.

⁷⁵ Usp. Doris Baričević, »Barokna skulptura na Gradecu« u: *Zagrebački Gradec: 1242 – 1850*, (ur.) Ivan Kampuš, Lujo Margeti, Šanjek Franjo, Zagreb: Grad Zagreb, 1994., str. 357.

⁷⁶ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 72.

Zmaja, čija se dvorana nalazi na prvom katu, srednjovjekovna su vrata ostala, a s njima i najpopularniji javni vjerski znamen grada Zagreba.⁷⁷

Natpisi: Unutar samoga arhitektonskoga prostora brojne su pločice s natpisima zahvala vjernika. Najčešće imaju napisanu tek riječ HVALA, a brojne su i one s dužim tekstom poput: HVALA TI MAJKO // POMOZI NAM I DALJE // 1974. H. I V. BAJS.

---

⁷⁷ Usp. Gjuro Szabo (izbor, redaktura, oprema i pogovor Snješka Knežević), *nav. dj.*, 2012., str. 159.

Slika 12. Unutrašnjost Kamenitih vrata u Kamenitoj ulica

Slika 13. Majka Božja od Kamenitih vrata

2. MARIJIN PIL S FONTANOM

Smještaj: 45.814682 15.978665 (Kaptol)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 40 × 1200 × 1680 cm

Pil: oko 10000 × 325 × 325 cm

Građa: pozlaćena bronca, tršćanski vapnenac

Opis: Ovaj neogotički pil s fontanom postavljen je između 1879. i 1881. godine prema projektu Friedricha von Schmidta, koji je surađivao s Hermanom Bolléom.⁷⁸ Skulpturu Bogorodice izradio je Anton Dominik Fernkorn još 1853. godine za grobnu kapelu grofa Stephana Károlyija u Mađarskoj, a 1865. godine napravio je njezin cinčani odljev predviđen za trg svetoga Marka u spomen na posjet kralja i cara Franje Josipa I. Habsburga.⁷⁹ Skulptura je djelovala predimenzionalno za taj trg pa je određena nova lokacija za Marijin pil – ova današnja – ispred katedrale.

Na vrhu je skulptura Bogorodice Bezgrješnoga začeca, ikonografski opisana kao Žena iz Ivanova *Otkrivenja*: »Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.« (*Otk*, 12, 1).⁸⁰ Ispod polumjeseca je i polovica kugle koja simbolizira svijet. U podnožju su skulpture anđela koji su atributima predstavljeni kao alegorijske figure Krjeposti: Vjere, Nade, Nevinosti i Poniznosti.

Natpisi: Pil nema natpis.

---

⁷⁸ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 54.

⁷⁹ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 330.

⁸⁰ Usp. Anđelko Badurina (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006. [1979.], str. 165., [Branko Fučić].

»I znamenje veliko pokazalo se na nebu: Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.« (*Otk*, 12, 1). *Novi zavjet i Psalmi*, preveli: Bonaventura Duda i Jerko Fućak (Novi zavjet), Filibert Gass (Psalmi), Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990. [1988.], str. 672.

Slika 14. Marijin pil s fontanom na zagrebačkom Kaptolu

3. ZIDNI OSLIK

Smještaj: 45.814390 15.978122 (Kaptol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: 190 × 135 cm

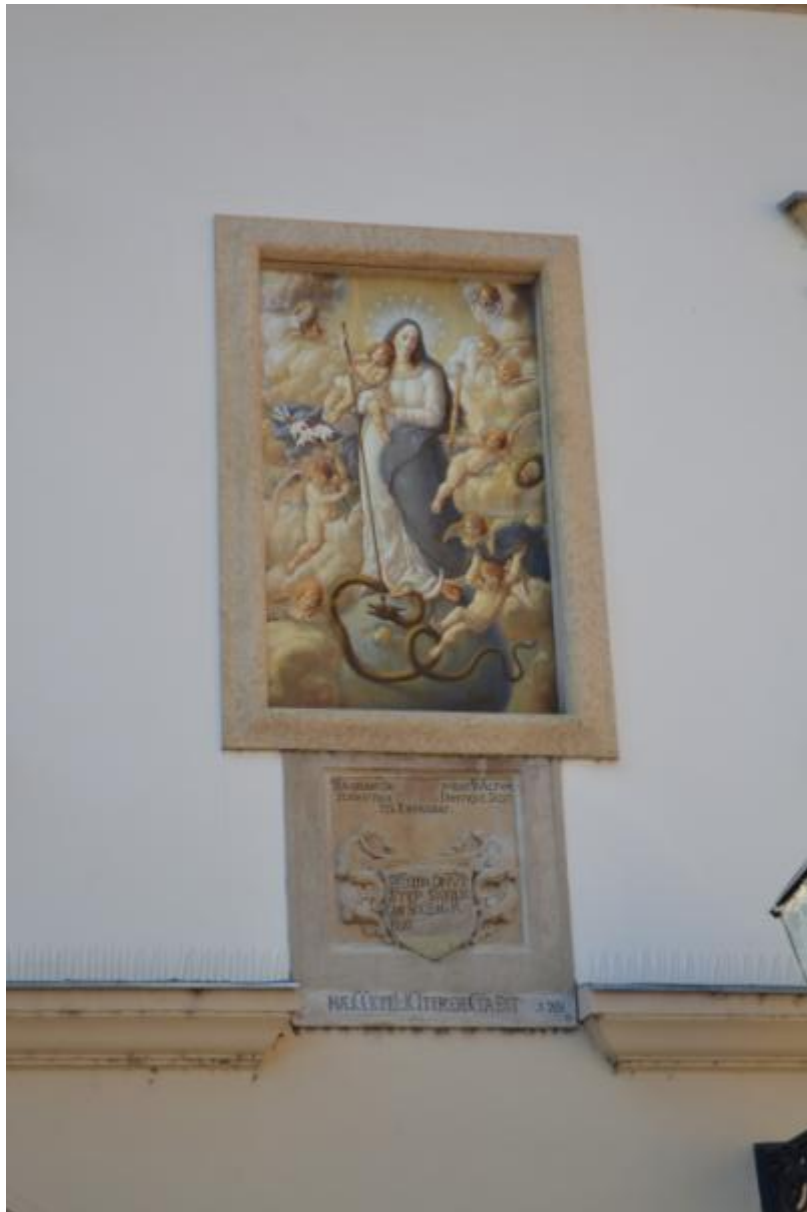
Građa: /

Opis: Bogorodica Bezgrješnoga začeća prikazana je s Djetetom u rukama koje kopljem ubija zmaja pod majčinim nogama. Stoje na polumjesecu, a ispod je i prikaz kugle zemaljske. Ovakav način prikaza tipičan je za kasni barok, a ikonografski je opis već tradicionalno preuzet iz Ivanova *Otkrivenja* (*Otk*, 12, 1). Oko Marijine glave je vijenac od zvijezda, a nosi svijetlu haljinu s modrim plaštem. Bogorodicu i Dijete okružuju anđeli, neki prikazani tek do poprsja, a neki cijelom figurom. Zaokupljeni su različitim zadacima: nošenje Marijine haljine (anđeo u donjem desnom kutu), pridržavanje vijenca (središnji desni anđeo) ili pak nošenje ljiljana kao simbola čistoće (središnji lijevi anđeo). Prema natpisu ispod oslika, kuriju je podigao Stjepan Škrlec 1726. godine. Danas nije u potpunosti sačuvan pa se kronogram koji je postojao ne može iščitati, ali ga je Ivan Kukuljević Sakcinski (1891.) u knjizi *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah i.t.d. u Hrvatskoj i Slavoniji* zapisao u cijelosti.⁸¹

Natpisi: Ispod oslika je natpis na latinskom: TEAVXH IANT DO SVREXIT IN ALTUM // SISFAVTRIX DOMVIQVE SALUS // ITA EXORABAT // REND DNUS // STEP SKERLEC // CAN ECC ZAGR // BEAT // HAECCFELICITERERECTAEST 726.

---

⁸¹ Natpis 1205., Na kanoničkoj kuriji br. 2. na kaptolskom trgu: TE AVXILIANTE.... // SIS FAVOR OPERIS SIS DOMVIQVE SALVS // EXORABAT. REND. DNVS. // STEPH. SKERLEC. // CAN ECL ZAGR. P. // BEAT. VIRG. MARIAE // DE WASKA. // CVIVS CVRIS, LABORE. ATQVE IMPENSIS. // HAECCFELICITER ERECTA EST. 1726., Ivan Kukuljević Sakcinski, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah i.t.d. u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Knjižara Jugoslavenske Akademije, 1891., str. 350.

Slika 15. Zidni oslik s temom Bezgrješnoga začeća na kaptolskoj kuriji

4. ZIDNI OSLIK

Smještaj: 45.815814 15.978340 (Kaptol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: oko 180 × 130 cm

Građa: /

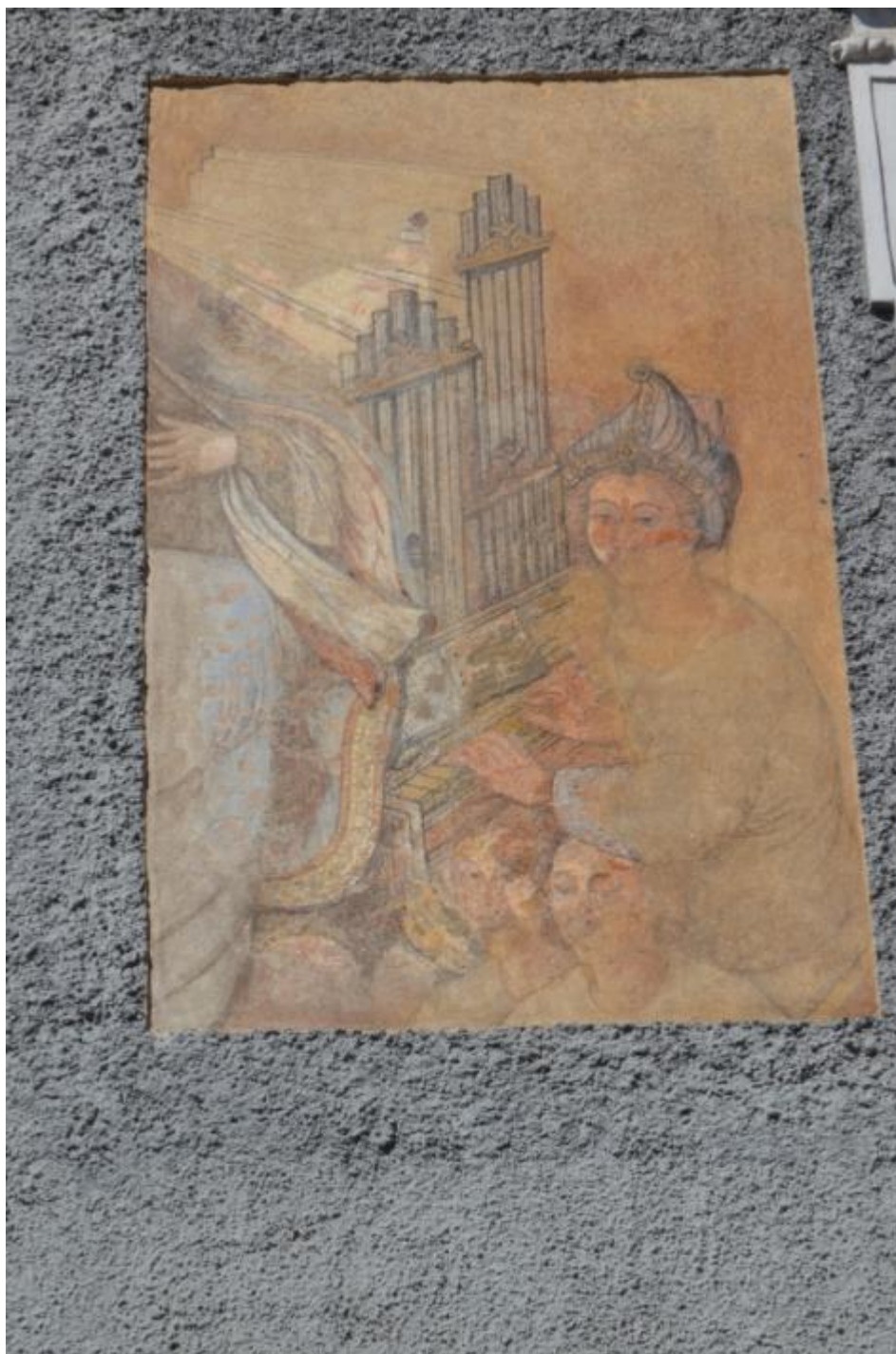
Opis: Na kuriji koju je podigao kanonik Tomo Kovačević između 1706. i 1710. godine,⁸² oslik je tek djelomično sačuvan. Dio koji je vidljiv i konzerviran 1990. godine predstavlja svetu Ceciliju, zaštitnicu glazbenika, orguljaša i graditelja orgulja. Ženski lik ovdje sjedi za orguljama, u podnožju se razabiru glave (anđela?), a lijevo od glazbala vidljiva je bogata draperija ženske (?) odjeće: moguće da se radi o Bogorodici jer su boje plašta crvena i modra, upravo one Bogorodičine. Za svetu se Ceciliju govorilo da može svirati na svakome instrumentu, a ona je prema legendi, izumila orgulje i posvetila ih bogoslužju pa su upravo one i njezin osnovni atribut.⁸³ Korišteni su blagi sivi tonovi kod prikaza orgulja, a crvenkasti i narančasti za pozadinu i sveticu.

Natpisi: Pored oslika, uz grb je natpis: HAC DOMVS CANTORATVS // PER // THOMAM KOVACHEVICH PROTONOTARRIVS // APOSTOLICVM CANTOREM et CANONICVM // ZAGRABIENSEM EST // FVNDAMENTO CONS(oštećeno) // SVCCESOR TIBI FUNDAVIDO(oštećeno) // TV MEMOR ESTO M(oštećeno) CARMINA PSAHEDI.

---

⁸² Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 47.

⁸³ »Cecilija, sveta (lat. *Cecilia*). Prema pučkoj legendi, Cecilija je bila kći rimskog patricija. [...]. Smatralo se da je Cecilija za svog života bila tako bliska nebu da je mogla čuti anđeosko pjevanje. Govorilo se da ona može svirati na svakom glazbalu. No taj osobiti dar nije joj bio dostatan da izrazi svu bujicu nebeskih napjeva koja je ključala u njezinoj duši. Stoga ona, kaže legenda, izumi orgulje i posveti ih za bogoslužje. Na slikama se obično pojavljuje slušajući glazbu, pjevajući ili svirajući na kakvu glazbalu. Posebna su joj oznaka orgulje.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 201., [Marijan Grgić].

Slika 16. Zidni oslik (očuvani ulomak sa sv. Cecilijom za orguljama) na Kaptolu

5. SKULPTURA SVETE BARBARE

Smještaj: 45.816078 15.978534 (Kaptol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 70 × 40 × 30 cm

Skulptura: 120 × 35 × 25 cm

Građa: kamen

Opis: Skulptura svete Barbare smještena je na pročelnom zidu kurije na Kaptolu. Svetica u jednoj ruci drži kalež i hostiju, u drugoj mač, a pod nogama joj je najznačajniji atribut: kula.⁸⁴ Krasi ju i kruna na glavi te bogata draperija.

Iznad skulpture je poprsje u visokom reljefu Jana Komenskoga koje je zajedno sa svetom Barbarom dodano na pročelje kaptolske kurije 1867. godine.⁸⁵ O godini postavljanja skulpture svjedoči i natpis koji je na dvorišnoj strani zida ostavio naručitelj: 1867 // F M // C Z // F F, a koji je razriješila Ljelja Dobronić: F.M. canonicus Zagradiensis, fieri fecit.⁸⁶

Natpisi: Na postolju je natpis: S. Barbara.

---

⁸⁴ »Barbara, sveta. [...] Prema legendi, otac je za Barbaru dao podići bogato opremljenu kulu, gdje su je budno čuvali da joj se tko ne približi. Dok je njezin otac bio odsutan, opazi ona da njezina kula ima samo dva prozora pa naredi radnicima da otvore i treći. Kad se otac vrati, ispovjedi ona pred njim svoju vjeru. Izjavi mu kako duša prima svoje svjetlo kroz tri prozora: Oca, Sina i Duha Svetoga. [...] Njezina neizostavna oznaka jest kula (toranj), obično s tri prozora. Katkad nosi kalež i hostiju.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 157., [Marijan Grgić].

⁸⁵ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 52.

⁸⁶ Natpis 1867 // F M // C Z // F F rastumačila je i prevela Ljelja Dobronić u knjizi *Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas* (1986.), na stranici 77.: »F. M. canonicus Zagradiensis, fieri fecit, u prijevodu: Franjo Magdalenić, kanonik zagrebački, dao je načiniti.«

Slika 17. Skulptura sv. Barbare na Kaptolu

6. KAPELA RASPETOGA ISUSA

Smještaj: 45.816567 15.977928 (Kaptol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapela: 535 × 300 × 250 cm

Građa: željezo, kamen, beton

Opis: Kapela se nalazi s vanjske strane apside crkve svetoga Franje Asiškog na Kaptolu. Podigao ju je Herman Bollé za vrijeme obnove između 1883. i 1902. godine.⁸⁷

Do kapele se dolazi dvjema stubama, a natkrivena je dvoslivnim krovom u koji je pročelno upisan šiljati luk edikule arkadno rubljen u kojem se nalazi skulpturalna skupina *Raspeća*. Ograđena je željeznom ogradom, a sa svake strane je po jedna monofora s trolisnim mrežištem. Na bočnim rubovima krova, s lijeve i desne strane, nalazi se po jedna vodoriga u obliku lavlje glave. U zabatnom središtu je kružni monogram u kojem je prikazan franjevački grb s križem i zrakastim svetokrugom.

U kapeli je skupina *Raspeća*, djelo Bogomira (Bogoljuba) Flore.⁸⁸ prema Raspetome okrenuti su sveti Ivan i Bogorodica u molitvi.⁸⁹ Mironoću prikaza naglašava smiren pad draperije. Kristova je perizoma bogato nabrana te prelazi s njegovoga desnoga kuka ispod nogu na lijevu stranu. Ogradu od kovana željeza izradio je Gjuro Hamel.⁹⁰

Natpisi: Na patibul križa pričvršćen je *titulus* INRI.

---

⁸⁷ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 50.

⁸⁸ Usp. Dragan Damjanović, *Arhitekt Herman Bollé*, Zagreb: Leykam international d.o.o., 2013., str. 194-195.

⁸⁹ »Raspeće. Jedna od najvažnijih kršćanskih tema, koje znači Kristovu otkupiteljsku žrtvu [...] Gotovo redovito se od VI. do XIV. stoljeća pod križem nalaze Bogorodica (križu s desne) i sv. Ivan (križu s lijeve strane).« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 529-531., [Branko Fučić].

⁹⁰ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2013., str. 194-195.

Slika 18. Otvorena kapela Raspetoga Isusa na kaptolskoj strani franjevačke crkve

7. RELJEF BOGORODICE S DJETETOM

Smještaj: 45.816789 15.978311 (Kaptol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Reljef: oko 100 × 100 cm

Građa: lijevano željezo, *stucco*

Opis: Reljef Bogorodice s Djetetom nalazi se na prvom katu pročelja kanoničke kurije. Bogorodičino poprsje upisano je u kružnu udubljenu nišu, a potom dekorativno oblikovano kvadratnim *stucco* okvirom. U kutovima okvira oblikovane su školjke, a njegove su stranice urešene zupčastim motivima. Odnos Bogorodice i djeteta Isusa u tondu priziva firentinske renesanse modele intimnoga odnosa Majke i Djeteta. Autor reljefa nije poznat.

Natpisi: Reljef nema natpis.

Slika 19. Reljef Bogorodice s Djetetom na Kaptolu

8. SLIKA BOGORODICE S DJETETOM

Smještaj: 45.8182182 15.9778588 (Kaptol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Slika: oko 90 × 60 cm

Građa: ulje na platnu

Opis: Na prvome katu pročelja kurije nalazi se slika Bogorodice s Djetetom (ikonografski tip Umilne) na prijestolju (lat. *Sedes sapientiae*). Bogorodica je prikazana u crvenoj haljini s modrim plaštem koji po sebi ima zvijezde, pokrivene glave, a u rukama joj je Dijete u sjedećem položaju koje desnicom nastoji dohvatiti majčino lice. Dekorativni volutni završeci naslona prijestolja s kuglama daju dostojanstvo Bogorodičinu i Isusovu liku pa u središtu nije toliko intiman odnos protagonista koliko pouka njihove združene uloge u spasenju. Bogorodica je jednom rukom naslonjena na stol na kojemu se nalazi otvorena knjiga te vaza s bijelim margaretama. Kromatskim odabirom žute za pozadinu, slikar je prizvao u sjećanje zlatnu pozadinu, ali odabirom svijetloga tona stvorio je kontrapunkt tamnijem prijestolju, Majci i Djetetu.

Marija Mirković (1993.) u članku *Prijestolje mudrosti zagrebačkih isusovaca*, objavljenome povodom izložbe *Isusovačka baština u Hrvata* odredila je temu slike te spomenula nekadašnji natpis koji se uz nju nalazio: HAEC AEDES TUA SIT MATER DULCISSIMA SEDES/C.B. (Ova zgrada neka bude, preslatka Majko, Tvoje sjedište/ C.B.).⁹¹ Otkriva i ime skriveno iza inicijala C.B.: riječ je o zagrebačkome kanoniku Kazimiru Bedekoviću koji je dao izgraditi kuriju na čijem se pročelju slika nalazi.⁹² Natpis je zabilježio i Ivan Kukuljević Sakcinski (1891.) te Ljelja Dobronić (1986.) koja navodi da je skinut 1941. godine.⁹³

Natpisi: Slika nema natpis.

---

⁹¹ Usp. Marija Mirković, »Prijestolje mudrosti zagrebačkih isusovaca« u: *Marijin Trsat* 1/XXVII., 1993., Rijeka, str. 3.

⁹² Isto., str. 3.

⁹³ Usp. Ljelja Dobronić, *nav. dj.*, 1986., str. 49.

Slika 20. Slika Bogorodice s Djetetom na Kaptolu

9. MOZAIK KRISTA

Smještaj: 45.818657 15.977856 (Mikloušićeva ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Mozaik: 70 × 70 cm

Grada: mozaik

Opis: Na uglu Mikloušićeve ulice nalazi se mozaik s frontalno prikazanim poprsjem Krista sa svetokrugom u koji je upisan križ. Kvadratnoga je formata, ojačan iluzioniranim okvirom, a lik Krista doima se fragmentom oltarnoga prikaza zbog segmentnoga luka kojim je nadvišen. Lik Krista izveden je svjetlijim koloritom dok je pozadina tamno modre boje.

Natpisi: Mozaik nema natpis.

Slika 21. Mozaik Krista u Mikloušičevoj ulici

10. KAPELA SVETOGA KRIŽA

Smještaj: 45.819216 15.974976 (Gornji grad – Ilirski trg)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapela: 840 × 400 × 500 cm

Građa: opeka, kamen, mramor

Opis: Kapela je podignuta 1892./1893. godine prema projektu Hermana Bolléa.⁹⁴ Centralna je to, šesterokutna, neogotička građevina bez kupole. Bollé ovdje izvodi pročelje tipa *rohbau* s fasadnom opekam i arhitektonski važnijim dijelovima izvedenim od kamena iz Vinice i Repentabora u Istri.⁹⁵ Podignuta je zahvaljujući donaciji Terezije Spitaler, nećakinje dugogodišnjega župnika crkve svetoga Marka, Stjepana Pogledića.⁹⁶

Kapela se otvara dvama lukovima prema jugoistoku i jugozapadu pa vjernik može vidjeti unutrašnjost iza željezne rešetke. Ti su lukovi odvojeni stupom na kojem se nalazi skulptura svetoga Stjepana, ugarskoga kralja koji je ovdje prikazan kao stariji vitez, s mačem u ruci, krunom na glavi i kraljevskim plaštem.⁹⁷

U unutrašnjosti je prikazano *Raspeće*, djelo kipara Dragutina Moraka.⁹⁸ Raspetoga flankiraju skulptura Bogorodice i svetoga Ivana, a u prostoru kapele podignuta je malena menza premda kapela nema liturgijsku namjenu.

Natpisi: Kapela nema natpis.

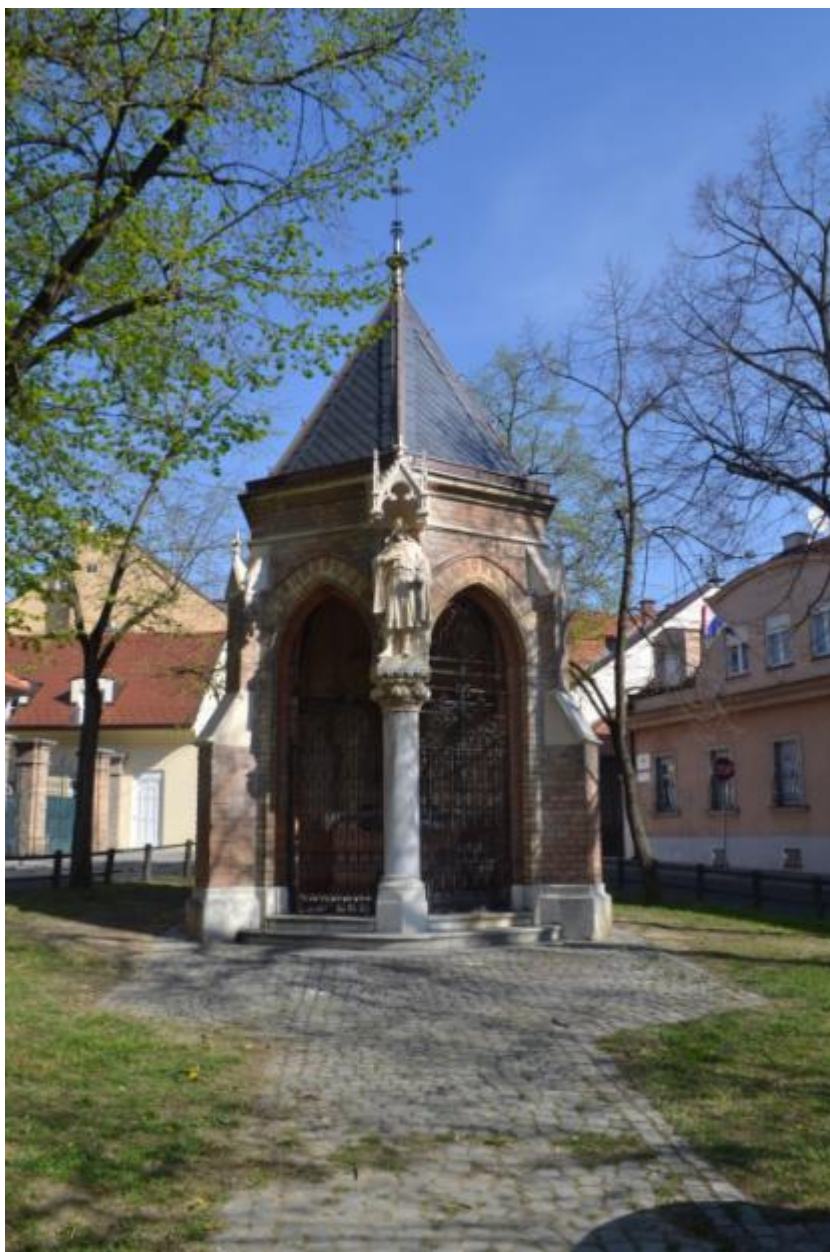
⁹⁴ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 111.

⁹⁵ Usp. Dragan Damjanović, »Neogotička arhitektura u opusu Hermana Bolléa« u: *Prostor znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, god 17 (2009.), broj 2 (38), Zagreb, str. 261.

⁹⁶ Isto., str. 261.

⁹⁷ »Stjepan, sveti kralj (lat. *Stephanus*: slov. Štefan). Ugarski kralj. Rođen je oko 975. godine u Esztergomu kao sin vojvode Geze, praunuk Arpadov. [...]. Pokrstio je Mađare, osnovao 1001. godine nadbiskupiju u Esztergomu, desetak biskupija i nekoliko samostana. Proglasio se kraljem i dao se u mjesecu kolovozu okruniti tzv. Stjepanovom krunom, koju mu je poslao papa Silvester II. Po toj kruni nazivale su se Ugarska, Hrvatska, Slavonija i Dalmacija »zemljama krune sv. Stjepana. [...]. Stjepan kralj prikazuje se kao stariji, bradati vitez, ogrnut kraljevskim plaštem, okrunjen s kraljevskom jabukom i žezlom.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 578-579., [Doris Baričević].

⁹⁸ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 111.

Slika 22. Kapela svetoga Križa na Ilirskom trgu

11. SKULPTURA SVETOGA JURJA

Smještaj: 45.816048 15.975439 (Radićeva ulica)

Tip: javna skulptura sakralnoga značaja

Dimenzije:

Postolje: oko 100 × 180 × 300 cm

Skulptura: oko 350 × 150 × 300 cm

Građa: bronca, kamen, beton

Opis: Skulptura je djelo dvojice kipara: Andreeasa Kompatschera i Artura Windera.⁹⁹ Premda je dio javne plastike, ona prikazuje sveca – svetoga Jurja¹⁰⁰ – i to u završnici njegove borbe sa zmajem, što nije čest slučaj u Jurjevoj ikonografskoj tradiciji. Zbog toga odabira više nalikuje kontemplativnom kršćanskom vitezu nego odvažnom ratniku. Njegov je konj pognuo glavu, a sveti Juraj sabran je u molitvi. Odjeven je u viteški oklop, a u ruci mu je njegov najčešći atribut – mač.

Skulptura se nalazi na osmerokutnom postolju koje je napravio Ivo Kerdić. Izrađena je 1930-tih godina.¹⁰¹ Prvotno je bila postavljena u Malnitzu. Godine 1937. kupio ju je Želimir Mažuranić, unuk bana Ivana Mažuranića, za dvorište obiteljske kuće u Jurjevskoj ulici, a na današnju lokaciju skulptura je prenesena 1994. godine na inicijativu Braće Hrvatskoga Zmaja, povodom 90. obljetnice utemeljenja bratovštine.¹⁰²

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

⁹⁹ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 247.

¹⁰⁰ »Juraj, sveti (lat. *Gregorius*, grč. *Geórgios*). Po tradiciji, rimski vojni časnik, mučenik godine 303. u Kapadociji za Dioklecijanova progonstva kršćana. Svetkovina 23. travnja. [...]. Najveću ekspanziju doživljuje [kult] za vrijeme križarskih ratova kada Juraj postaje prototip idealnog kršćanskog viteza. [...]. Od XIII. stoljeća, najučestaliji prikaz sv. Jurja jest njegova borba sa zmajem. Juraj na konju kopljem probada rastvorene ralje zmaja, koji leži na tlu i repom opliče konju stražnje noge. Često se koplje od udarca prelama pa Juraj zamahom mača dokrajčuje borbu. [...]. Prikaz Jurjeve borbe sa zmajem traje u ikonografiji sve do kraja XIX. stoljeća (Fernkorn, Zagreb).« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 340-342., [Branko Fučić].

¹⁰¹ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 247.

¹⁰² Isto., str. 247.

Slika 23. Skulptura sv. Jurja u Radićevoj ulici

12. ZIDNI OSLIK

Smještaj: 45.816725 15.973204 (Ulica Tituša Brezovačkoga)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: oko 130 × 100 × 5 cm

Građa: /

Opis: Oslík (*al fresco?*) na pročelju zgrade otkriven je 2008. godine tijekom obnove zgrade. Gospodin Darko Markušić, vlasnik objekta navodi kako su je radnici otkrili prilikom rada na pročelju. U plitkoj niši sa segmentnim zaključkom nalik je oltarnoj slici obrubljenoj iluzioniranim okvirom.

Tema oslika je Sveto Rodbinstvo, tema koja zbog naglaska na ljudskim vezama Spasitelja nakon Tridentskoga sabora (1545. – 1563.) nije bila posebno popularna. Naime, prikazani su sveti Josip, Marija i Dijete Isus te sveta Ana i Joakim kao Isusovi »djed i baka«. Poput »običnoga« obiteljskoga portreta, tema gubi žar poslijetridentskih naglasaka na žrtvi, spasu putem sakramenata, otkupljenju i onim temama koje su postale razlikovne za katolički (u odnosu na protestantski) identitet pa je njezina ikonografija rijetka u to vrijeme. U prilog arhaičnosti ikonografije svjedoči blizina rješenja s crtežom Hansa Baldunga Griena iz 1509. – 1512. godine iz Grafičkoga kabineta *Staatliche Kunsthalle* u Karlsruheu (slika 24a): Bogorodica s Djetetom i sv. Ana sjede ispred ograde zatvorena vrta (lat. *hortus conclusus*), a izvan njega stoje sv. Josip i sv. Joakim – baš kao na gornjogradskoj slici – a podudara se i motiv okomice Presvetoga Trojstva.¹⁰³ Bog Otac visoko na nebu, Duh Sveti niže na oblacima, a na zemlji Sin Božji povezani su vertikalnom osi kompozicije i na Grienu crtežu i na zidnoj slici na Gradecu. Godina nastanka oslika nije poznata, kao niti njezin autor, ali bi se prema stilskim karakteristikama mogla smjestiti u drugu polovicu XVIII. stoljeća.

Simetričnost kompozicije, naglašenost crteža u oblikovanju i koloristička jednostavnost govori u prilog pretpostavki da je doista neko starije grafičko djelo bilo predložak gornjogradskoj slici. Uz donji rub slike prikazani su sjedeća Marija s Isusom kao dječakom od tri-četiri godine u krilu i s druge strane sveta Ana u zrcalnom položaju: sjedi okrenuta prema Bogorodici s Djetetom i drži ruke sklopljene u molitvi. Dijete u ljevici drži modri globus (zemaljsku kuglu) urešen križićem pri vrhu, a desnicom blagoslivlja, kao u ikonografiji

¹⁰³ Hans Baldung Grien, (Schwäbisch-Gmünd, 1484./1485. – Straßburg, 1545.), *Sveta Ana Trojna s Joakimom i Josipom*, 1509.-1512., olovka i crvena kreda, 42.2 × 33.5, Grafički kabinet *Staatliche Kunsthalle* u Karlsruheu.

Spasitelja Svijeta (lat. *Salvator Mundi*). Marija je odjevena u crvenu haljinu koju obavija modri plašt. Bog Otac također u rukama ima modri globus (s križićem pri vrhu), a okružuju ga anđeli. Iznad njegove glave je trokutasta aureola – simbol Trojstva – a svetost ostalih likova naznačuju zrakaste aureole. Kada bi se povukle kompozicijske dijagonale, otprilike na njihovome bi sjecištu bila golubica Duha Svetoga koja – iako malena – kompozicijskim smještajem i koncentracijom svjetlosti dobiva važnost. Golubica Duha Svetoga svijetlih je tonova i gotovo »utopljena« u rasvijetljeno polje vlastita svetokruga. Anđeo lijevo od nje s crtački nespretnim rukama nosi krunu, a desni pridržava zastor i promatra prizor.

Natpisi: Oslík nema natpis.

Slika 24. Zidni oslik na pročelju stambene zgrade u Ulici Tituša Brezovačkoga

Slika 24a. Hans Baldung Grien, (Schwäbisch-Gmünd, 1484./1485. – Straßburg, 1545.), *Sveta Ana Trojna s Joakimom i Josipom*, 1509. – 1512., olovka i crvena kreda, 42.2 × 33.5, Grafički kabinet *Staatliche Kunsthalle* u Karlsruheu

13. SKULPTURA SVETOGA IVANA NEPOMUKA

Smještaj: 45.816773 15.972420 (Ulica Tituša Brezovačkoga)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: oko 65 × 50 × 10 cm

Građa: kamen

Opis: Skulptura svetoga Ivana Nepomuka nalazi se u niši iznad glavnoga ulaza stambene zgrade. Njezino vrijeme nastanka i autor nisu poznati sadašnjim stanovnicima. Državni arhiv u Zagrebu ne posjeduje dokumentaciju za ovaj kućni broj (Ulica Tituša Brezovačkoga broj 3). Dodana je zacijelo naknadno, jer se može vidjeti da je gornjim dijelom niša zasjekla vijenac. Skulptura je izgubila svetokrug, tako da možda niti ona nije izvorno namijenjena ovoj niši, jer on – da ga svetac i ima – u nju nikako ne bi stao. Biret na svećevoj glavi doseže do samoga vrha niše.

Sveti Ivan Nepomuk prikazan je u ispovjedničkoj roketi, ogrnut mocetom, u jednoj ruci drži palminu granu – simbol mučeništva – a na prsa privija raspelo.¹⁰⁴ Ikonografija sveca je uobičajena i srodno je opisana na skulpturi svetoga Ivana Nepomuka u Podsusedu te na skulpturi sveca u kapelici na Langovom trgu.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹⁰⁴ »Ivan Nepomuk, sveti, mučenik (lat. *Joannes Nepomucenus*; slov. *Janez Nepomuk*). Rođen je između 1340. i 1350. godine u Pomuku (kasnije Nepomuk) kao županov sin. [...]. U Padovi se znanstveno usavršava, te postaje praški kanonik i arhidakon u Žatcu, a 1389. godine postaje generalni vikar praške nadbiskupije. Budući da je kralj Vaclav snažno posegao u crkvene poslove, došao je u spor s nadbiskupom Janom Janštejnom; nadbiskup bježi iz Praga, a pred kardinalom ga zastupa Jan Nepomuk. Kralj je dao Nepomuka zatvoriti i mučiti, te napokon naredi da ga noću bace s Karlova mosta u Vltavu, 1393. godine. Pokopan je u katedrali sv. Vida u Pragu. [...]. Atributi su mu ispovjednička roketi, aureola s pet zvijezda oko glave i prst ma ustima (ispovjedna tajna). Zaštitnik je mostova, zagovornik protiv poplava, zaštitnik ispovjedne tajne.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 313-314., [Emijan Cevc].

Slika 25. Skulptura sv. Ivana Nepomuka iznad ulaza stambene zgrade u Ulici Tituša Brezovačkoga na Gornjem gradu

14. RELJEFNA SKUPINA RASPEĆA

Smještaj: 45.8287290 15.9723360 (Ulica Tuškanac)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 107 × 85 × 45 cm

Križ: 200 × 150 × 6 cm

Corpus: 100 × 80 × 15 cm

Građa: kamen

Opis: Reljefna skupina Raspeća postavljena je 1989. godine, prema izjavi sestre Vesne Abramović, na današnju lokaciju, ispred samostana svetoga Josipa regionalne kuće sestara Klanjateljica Krvi Kristove. Reljef je prenesen iz Banja Luke gdje se nalazio na pročelju tamošnjega samostana »Marija Pomoćnica«. Naime, sestre Klanjateljice Krvi Kristove došle su u Banja Luku iz Austrije, predvođene sestrom Herminom Gantert, na poziv trapista o. Franza Pfanera 1879. godine.¹⁰⁵ Ispočetka su djelovale u iznajmljenom stanu, a potom su osim samostana osnovale i školu. Godine 1911. izgradile su novu, veću samostansku i školsku zgradu, »jednu od najljepših u tadašnjoj Banja Luci«. ¹⁰⁶ Na pročelju te zgrade nalazio se reljef to jest skupina Raspeća koja će poslije dospjeti u Zagreb (slika 26.). Njegov je autor Hugo Haerdtl, austrijski kipar rođen u Sloveniji, ali školovan u Beču.¹⁰⁷ Od njega su, vrlo vjerojatno sestre naručile reljef (1911.), pouzdajući se u uglednoga bečkoga kipara. U to je vrijeme, poglavarica samostana bila sestra Ida Keller, rodom iz Obershopfheima (Baden).¹⁰⁸ Dolaskom komunističke vlasti i nacionalizacijom sestre gube samostan te su prisiljene napustiti grad.¹⁰⁹ U *Kronici sestara Klanjateljica Krvi Kristove*, »Marija Pomoćnica« – Banja Luka zabilježeno

---

¹⁰⁵ Usp. S.M. Flavija Šutić, s. Ines Kezić, *S povjerenjem u Krv Jaganjčevu*, Zagreb: Sestre Klanjateljice Krvi Kristove Provincijalna uprava Zagreb, Tuškanac 56, 1984., str. 12.

¹⁰⁶ Isto., str. 73.

¹⁰⁷ Hugo Haerdtl rođen je 1846. godine u Sloveniji. Školovao se u Beču, u radionici kipara Franza Melnitzkyja. Sudjelovao je u izradi skulptura bečkoga parlamenta: skulpture Sofokla, Ksenofonta te poprsje Theophila Hansena. Njegov stil karakterizira kasni historicism s primjesama klasicizma. Umro je u Beču 1918. godine. Usp. AA. VV., *Allgemeines Künstlerlexikon*, Band 67: Haarer – Hahs, Berlin, New York: Walter de Gruyter GmbH & Co. KG., 2010., str. 300., [Walter Krause].

¹⁰⁸ Usp. S.M. Flavija Šutić, s. Ines Kezić, *nav. dj.*, 1984., str. 104.

¹⁰⁹ Isto., str. 169.

je uništenje reljefne skupine Raspeća 1946. godine.¹¹⁰ Sestre nakon toga događaja dolaze u Zagreb, a sa sobom prenose reljef te ga spremaju u samostansko skladište jer nisu imale novca da ga odmah obnove i postave ispred svoje nove kuće. U albumu starih fotografija časnih sestara na Tuškancu postoji i uvećana fotografija reljefa dok se još nalazilo na pročelju samostana u Banja Luci (slika 27.). Jasno se vidi da su se uz Raspetoga, na pročelju, nalazile i skulpture svetoga Ivana i Marije za koje se ne zna gdje su danas. Pitanje je jesu li sestre prenijele reljef u cijelosti pa se skulpturama gubi trag u Zagrebu ili ih nisu ni ponijele. Banjalučka zgrada samostana stradala je u razornom potresu 1969. godine, a Raspeti na križu s anđelima koji ju je nekada krasio, ipak je i prije toga događaja spašen te danas krase ulaz u samostan na Tuškancu. Reljefna skupina smještena je na polukružnom postolju koje je okruženo cvijećem.

Osim Raspetoga na križu, reljefnu skupinu čine i tri anđela. Jedan je u podnožju Kristovih nogu i skuplja Kristovu krv u kalež. Druga dvojica, svaki sa jedne strane antene, također skupljaju krv koja curi iz Kristovih ruku i rana na prsima. U podnožju raspela su i neki od predmeta kojima je Krist bio mučen ili koji simboliziraju njegovu muku (*arma Christi*): vrč, spužva i rubac.

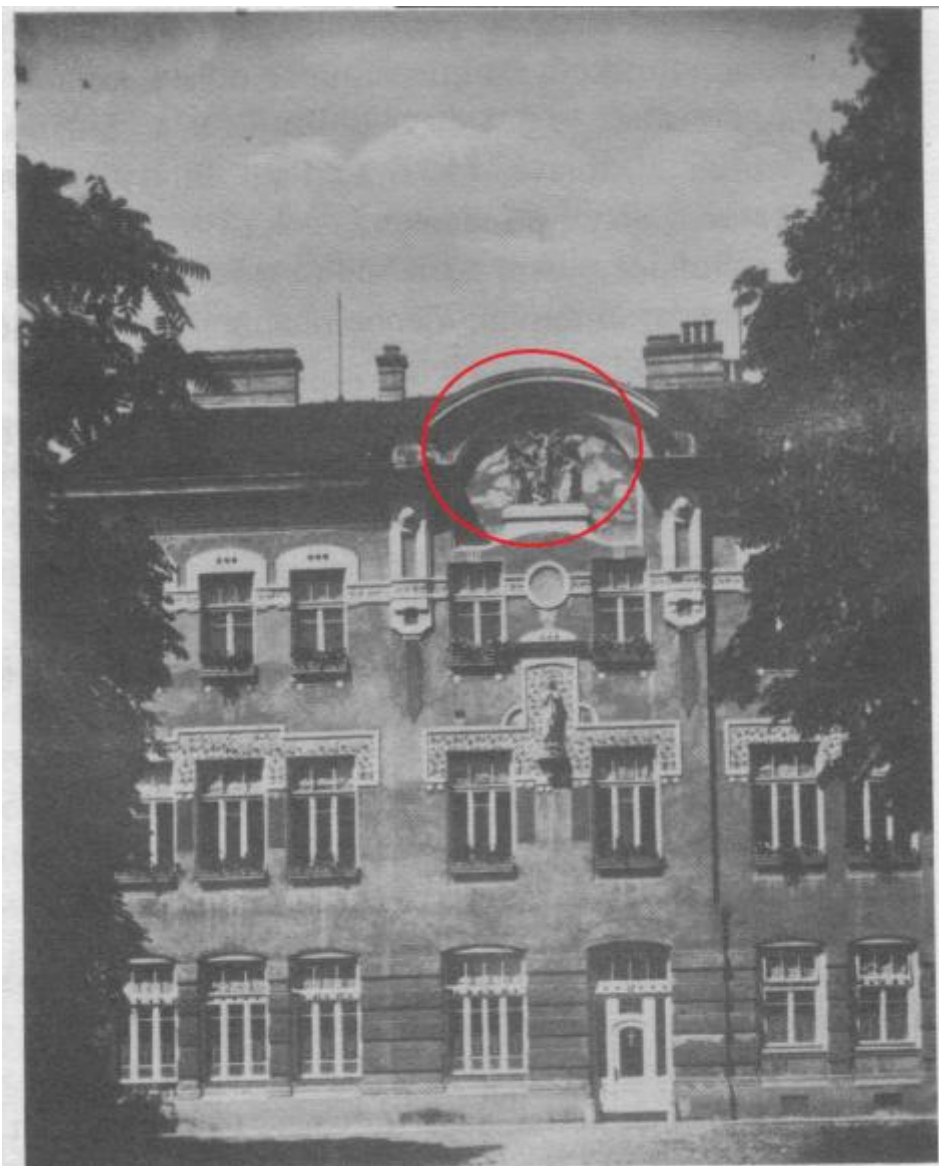
Reljef je nedavno, odnosno 2011. godine obnovio akademski kipar Radivoje Jovičić.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN //RI.

U donjem desnom kutu stoji potpis autora pisan goticom s godinom nastanka: h. haerdtl 1911.

---

¹¹⁰ 19. 9. 1946. Samostan »Marija Pomoćnica« u Banjaluci nazvan je »Državna ženska gimnazija sa konviktom«. Stotine partizanskih gojenica smješteno je što u nekadašnji sestarski penzionat, što u sestarsku kuću, koju su potpuno preuredili. Pročelje školske zgrade t.j. kip i reljef Krista na križu zbacili su i razmrskali... *Kronika sestara Klanjateljica Krvi Kristove*, »Marija Pomoćnica« – Banja Luka (danas u vlasništvu samostana svetoga Josipa regionalne kuće sestara Klanjateljica Krvi Kristove na Tuškancu).

Slika 26. Reljefna skupina Raspeća na pročelju »Marije Pomoćnice«, zgrade škole i konvikta iz 1911. godine (kružno označen)

Slika 27. Visoki reljef Huga Haerdtla iznad vrata bivšega samostana »Marija Pomoćnica« u Banja Luci (1911.)

Slika 28. Reljefna skupina Raspeća na ulazu u samostana Klanjateljica Krvi Kristove na Tuškancu (središnji dio izvornoga rješenja Huga Haerdla)

15. SKULPTURA SVETOGA JOSIPA

Smještaj: 45.8131484 15.9650160 (Britanski trg)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: oko 160 × 100 × 20 cm

Građa: kamen

Opis: Na vrhu zgrade na Britanskome trgu, u vlastitoj niši smještena je skulptura svetoga Josipa. Nekada je tu bio Katolički dječjački dom svetoga Josipa pa je pri njegovom osnivanju postavljena i skulptura tome svecu zaštitniku.¹¹¹

Skulptura sveca postavljena je u polukružnu nišu koja je u nutrini obojena modro, a nadvisuje ju istaknuti trokutasti zabat s dvoslivnim krovom. Skulptura je u dosta lošem stanju; osim trošnosti i gubitka oblikovnih značajki, svecu nedostaje lijeva šaka. Stoji na vlastitom postolju, a pored lijeve noge mu je predmet koji nije moguće identificirati zbog visine, ali vjerojatno se radi o stolarskome alatu. Draperija je valovita, nabrana, a osim halje u kojoj je prikazan, svetac je zaogrnut i antikizirajućim plaštem.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹¹¹ Usp. Branimir Špoljarić, *Stari Zagreb od vugla do vugla*, Zagreb: AGM, 2008., str. 143.

Slika 29. Skulptura sv. Josipa na pročelju zgrade na Britanskome trgu

16. SKULPTURA SVETOGA JURJA

Smještaj: 45.809125 15.968840 (Trg Republike Hrvatske)

Tip: javna skulptura sakralnoga značaja

Dimenzije:

Postolje (donje): 22 × 340 × 510 cm

Postolje (ispod skulpture): 115 × 180 × 270 cm

Skulptura: oko 300 × 150 × 310 cm

Građa: bronca, kamen

Opis: Kao ni gornjogradska skulptura sv. Jurja, niti ova donjogradska nije *krajputaš* nego javna plastika. Kraj ove skulpture nikada nitko ne zapali svijeću niti se ovdje zaustavlja bilo kakva sakralna procesija, ali ipak je riječ o skulpturi sveca. Anton Dominik Fernkorn izradio ju je 1853. godine za palaču Montenuovo u Beču.¹¹² Cinčani je odljev pak kupio 1867. godine zagrebački nadbiskup Juraj Haulik u Beču i postavio ga u Maksimirski perivoj.¹¹³ Poslije ga biskup Josip plemeniti Mihalović daruje Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (tadašnjem JAZU-u) te je skulptura 1884. godine prenešena na Strossmayerov trg i postavljena ispred zgrade Kemijskoga laboratorija (danas Knjižnice HAZU).¹¹⁴ Na današnje je mjesto postavljen novi odljev, 1908. godine, a stari se čuva u Gliptoteci HAZU.¹¹⁵

Svetac je ovdje prikazan u borbi sa zmajem, u viteškoj odori, u trenutku kada pokušava zabiti mač u zmajeve ralje.

Natpisi: Na rubu brončanoga postolja: K: K: KUNSTERZGIESSEREI.

---

¹¹² Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 255.

¹¹³ Isto., str. 255.

¹¹⁴ Isto., str. 255.

¹¹⁵ Isto., str. 255.

Slika 30. Skulptura sv. Jurja na Trgu Republike Hrvatske

17. SKULPTURA BOGORODICE S DJETETOM

Smještaj: 45.815234 15.976506 (Tkalčičeva ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Empora: oko 120 × 60 cm

Građa: drvo, staklo, beton

Opis: Skulptura se nalazi u polukružno zaključanoj empori, na pročelju zgrade u Tkalčičevoj ulici, a rješenjem arhitektonskoga okvira zadržani su visina i izgled pročelnih prozora. Nutrina, odnosno pozadina skulpture u gornjem je dijelu modra i ukrašena zvijezdama, a donji iluzionistički zatvara slikani zastor pa cijeli prikaz dobiva scensku vrijednost, djeluje kao da je skulptura pred publikom u maloj sakralnoj predstavi.

Prikazana je Bogorodica s Djetetom u jednoj ruci, a u drugoj drži križ. Oboje na glavi imaju krunu, a Bogorodica je odjevena u svjetlu haljinu s crvenim plaštem iznutra, a modrim izvana. Vanjska je strana plašta ukrašena zvijezdama. U podnožju Bogorodice i Djeteta su, s njihove desne i lijeve strane, skulpture malih anđela – adoranata tek neznatno stariji od Isusove dobi, ali dovoljno zaigrani da ih se može doživjeti kao prijatelje u igri.

Gospođa Dolores Matas vlasnica je stambenoga prostora na čijem se pročelju skulptura nalazi. Navodi kako je skulptura postojala i kada je ona 1971. godine kupila objekt. Pri obnovi pročelja, 1994. godine, obnovila je i skulpturu, a tada je ispod nje pronašla i papirić s natpisom: Obnovljeno 1924. godine. Napominje i da je pri obnovi u pomoć pozvala konzervatore, prema čijoj je prosudbi skulptura vjerojatno s kraja XIX. stoljeća. Prema svjedočanstvu kazivačice najstariji stanovnici ulice sjećaju se skulpture još iz djetinjstva. Danas je empora osvijetljena tako da se skulpturalnu skupinu može dobro vidjeti i po noći.

Natpisi: Na postamentu skulpture: SV

Slika 31. Skulptura Bogorodice s Djetetom u Tkalčićevoj ulici

18. KAPELA SVETOGA IVANA NEPOMUKA

Smještaj: 45.814907 15.981740 (Trg Josipa Langa)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapela: 500 × 360 × 200 cm

Građa: beton, željezo, metal, drvo

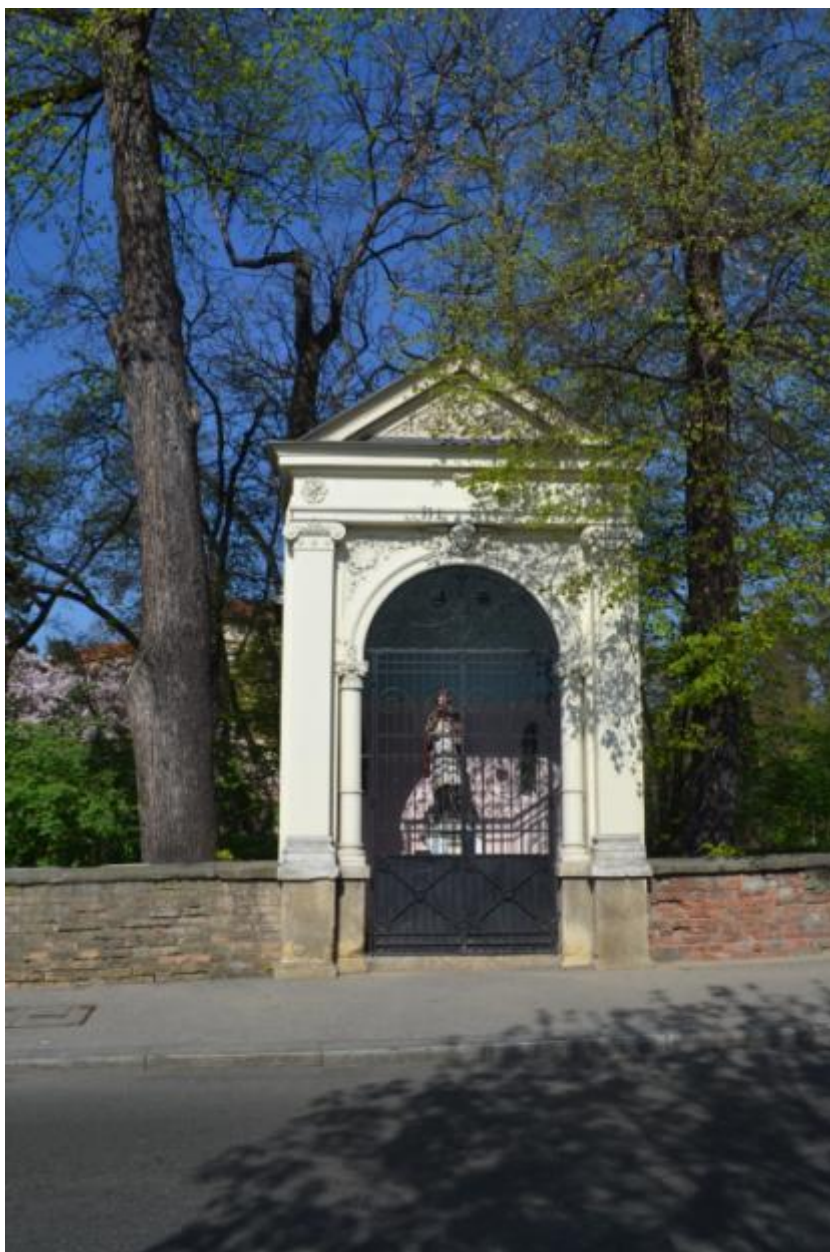
Opis: Kapela je smještena pored ulaza u Park Ribnjak. Prekida njegovu zidanu ogradu i uključena je u nju. Tlocrtno je četverokutnoga oblika, a pročelno je riješena na način klasicističkoga portala: dva pilastra s jonskim kapitelima nose gredu i na njoj zabatni zaključak. U elevaciji otkriva klasična arhitektonska načela poput velikoga i maloga reda, istaknute pilastre na rubu i stupove na otvoru. Lučno zaključani otvor vodi pogled u nutrinu gdje je na oltarnoj menzi smještena skulptura sveca. Zatvoren je željeznom ogradom, a nju pak rube dva stupa s korintskim kapitelima. Suzdržanu dekoraciju kapele čine stilizirani cvjetnim uzorci, a pored pilastra su dekorativni motivi školjaka. Danas se za kapelu brine i održava ju velečasni Zlatko Golubić koji ujedno ističe kako uvijek pored nje zatekne vjernike koji se prekriže ili pomole.

Sveti Ivan Nepomuk odjeven je u ispovjedničku roketu, u jednoj ruci drži križ, a na glavi mu je aureola sa sedam zvjezdica što nije njegov atribut jer bi aureola trebala imati pet zvjezdica, svaka za jedno slovo latinske riječi *tacui* (šutjeh), što označava njegovu svetačku vrlinu (čuvanja ispovjedne tajne) i uzrok mučeništva.¹¹⁶ Skulptura je drvena i polikromirana te postavljena na oltarnu menzu kapele.

Natpisi: Kapela nema natpis, ali je velečasni Zlatko Golubić (župnik crkve Pohoda Blažene Djevice Marije na Dolcu) postavio plastificirane papire s molitvom svetom Ivanu Nepomuku te natpis s godinom postavljanja kapele: KAPELICA svetog // IVANA NEPOMUKA // mučenika (1340. – 1393.) // sagrađena 1825. g.

---

¹¹⁶ Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 313-314., [Emilijan Cevc].

Slika 32. Kapela sv. Ivana Nepomuka na Langovom trgu

19. KRIŽ

Smještaj: 45.813058, 15.975706 (Ilica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 10 × 280 × 47 cm

Križ: 480 × 120 × 40 cm

Građa: beton

Opis: Križ se nalazi na ulazu u crkvu (kapelu) Ranjenoga Isusa. U XVIII. stoljeću ovdje se trebalo podići sirotište i crkva Ranjenoga Isusa, ali zbog nedostatka novčanih sredstava projekt nije realiziran.¹¹⁷ Premda na kraju samo kao ideja, projekt označuje početak urbanizacije Donjega grada koja će na kraju svoj vrhunac doživjeti u XIX. stoljeću.

Prije Drugoga svjetskog rata, na mjestu današnje kapele nalazila se bolnica katoličkoga reda Milosrdne braće svetoga Ivana od Boga, a ona je ujedno bila prva naša medicinsko-nastavna ustanova u ovom dijelu Hrvatske.¹¹⁸ Njezino je proširenje 1819. godine (drugi kat), financirao i Maksimilijan Vrhovac.¹¹⁹ Bolnica je bila omeđena današnjim ulicama: Gajevom, Bogovićevom, Petrićevom i Ilicom.¹²⁰ U sklopu nje, gradi se kapela Trpećega Isusa sa istoimenom drvenom skulpturom koja se i danas nalazi u kapeli. Godine 1931. počinje rušenje bolnice, a pet godina poslije gradi se nova crkva, Ranjenoga Isusa, koja ostaje kao uspomena na staru kapelu.

Natpisi: Križ nema natpis.

---

¹¹⁷ Usp. Danko Šourek, »Neizvedeni projekt zagrebačkoga sirotišta županijskoga geometra Ivana Stipanovića« u: *Sic ars dependitur arte, zbornik u čast Vladimira Markovića*, ur. Sanja Cvetnić, Milan Pelc, Daniel Premerl, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009., str. 500.

¹¹⁸ Usp. Vladimir Dugački, »Zagrebačka zakladna bolnica na Harmici (Jelačićev trg): 1804.-1931., ususret 200. obljetnici«, u: *Gazophylacium: časopis za znanost, umjetnost, gospodarstvo i politiku*, god. 8 (2003.), 3/4, str. 75.

¹¹⁹ Isto., str. 75.

¹²⁰ Usp. Branimir Špoljarić, *nav. dj.*, 2008., str. 116.

Slika 33. Križ ispred crkve Ranjenoga Isusa u Ilici

20. ZIDNI OSLIK

Smještaj: 45.8243630 15.9789450 (Ulica Nova Ves)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: oko 190 × 160 cm

Grada: /

Opis: Zidni oslik nalazi se na pročelju zgrade samostana sestara Služavki Maloga Isusa u Novoj Vesi. Tema je Sveta Obitelj, a vrijeme nastanka nije poznato. Nespretni crtež otkriva slabo ili uopće neškolorana majstora, ali ikonografsko rješenje svjedoči o predlošku neke od baroknih slika (poznatih vjerojatno prema reprodukciji), poput *Svete Obitelji* Nicolasa Poussina sada u *National Gallery of Ireland*.¹²¹ Marija je prikazana u sjedećem položaju s Djetetom u rukama, a Josip stoji pored njih, sa štapom u ruci. U pozadini se vide obrisi arhitektonskih zdanja. Marija i Isus na glavama imaju svetokruge, a Josipov nije vidljiv. Svi likovi doimaju se usnuli jer imaju zatvorene oči, a kolorit oslika označuju nježni i svijetli tonovi osim kod Josipove odjeće, ona je tamno smeđe boje. Marija ima svijetlu haljinu s modrim plaštem, a Dijete je prikazano nago. Disproporcija likova vidljiva je na detaljima: Josipovim rukama i Marijinim stopalima. Svo troje zatvaraju piramidalnu kompoziciju.

Natpisi: Oslik nema natpis.

---

¹²¹ Nicolas Poussin, (*Les Andelys*, 15. VI. 1594 – Rim, 19. XI. 1665), *Sveta Obitelj*, oko 1649., ulje na platnu, 79 × 106 cm, National Gallery of Ireland.

Slika 34. Zidni oslik u Novoj Vesi

21. ZIDNI OSLIK

Smještaj: 45.8068280 15.9631520 (Jukićeva ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije: oko 75 × 55 cm

Građa: /

Opis: Oslík se nalazi na pročelju, iznad glavnoga ulaza, samostana časnih sestara Misionarki ljubavi u Jukićevoj ulici. One su u Zagreb došle 1979. godine, a datacija i autor oslika mogu se iščitati iz donjega lijevoga kuta – Josip 2000. Niša u kojoj je oslik ima oblik gotičkoga prozora sa šiljastim završetkom.

Tema oslika je Bogorodica, odnosno ikonografski prizor u kome je naglašeno Presveto Srce Marijino. U ikonografskom opisu dodani su i drugi motivi iz marijanske tradicije poput najslavnije marijanske molitve, krunice (ružarija). Svjetla, gotovo bijela haljina s modrim plaštem ističe ju kao Nebesku Kraljicu: na glavi joj je kruna od zvijezda, a stoji na kugli zemaljskoj, okružena oblacima, a iznad glave su anđeli naznačeni obrisima. Pobožnost prema Presvetom Srcu Marijinu javlja se kao marijanska paralela pobožnosti prema Presvetom Srcu Isusovu.¹²² Prikazano je goruće srce okrunjeno trnovom krunom, ali bez motiva ljiljana i mača, koji se javljaju u ikonografskoj tradiciji.¹²³ U pojedinim detaljima rješenja i mješavine atributa iz Marijine ikonografske povijesti ova Bogorodica usporediva je s najčešćim prikazima Presvetoga Srca Marijina u XIX. stoljeću i Međugorske Gospe.

Natpisi: Natpis na dnu oslika: UZROČE NAŠE RADOSTI, MOLI ZA NAS.

U donjem lijevom kutu je ime autora (bez prezimena) i godina: Josip, 2000.

---

¹²² Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 574., [Branko Fučić].

¹²³ Isto., str. 574.

Slika 35. Zidni oslik u Jukićevoj ulici

22. SKULPTURE CRKVENIH OTACA NA PORTALU KALVARIJE NA KSAVERU

Smještaj: 45.837858 15.975826 (Ulica Matije Jandrića)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Skulpture: oko 170 × 40 × 40 cm

Građa: kamen

Opis: Na rubovima portala kalvarije na Ksaveru smještene su skulpture crkvenih otaca, svetoga Grgura Velikoga s lijeve strane te svetoga Augustina s desne strane.¹²⁴ Godine 1925. obnovljen je Križni put, a podignut je i novi portal prema nacrtu arhitekta Ćirila Metoda Ivekovića.¹²⁵ On projektira cjelokupnu obnovu perivoja nakon razornoga zagrebačkoga potresa 1880. godine. Iveković zadržava baroknu kompoziciju – naglašena središnja prometnica koja povezuje ulazni prostor dvorišta i crkvu – iako Kalvariju postavlja bočno.¹²⁶

Sveti Grgur Veliki prikazan je u papinskoj odjeći, s papinskom krunom na glavi te papinskim križem na prsima. Križ drži u ljevici, a on je kod sveca izveden dvostruko (lat. *crux gemina*). Desnica mu je pak položena na prsa. Sveti je Augustin prikazan s biskupskom mitrom na glavi, dok u ljevici drži knjigu, a u desnici koja je uzdignuta, srce, znak njegove ljubavi prema Bogu. Između skulptura, na portalu je križ koji je u osi s okruglim medaljonom u kojem je natpis uklesan zlatnim slovima.

Natpisi: U okruglom medaljonu na portalu, ispod skulptura: OVO // JE SVETIŠTE // OBNOVLJENO // G. 1925. // V SPOMEN // 1000. GODIŠNJICE // HRVATSKOGA // KRALJEVSTVA.

---

¹²⁴ »Grgur I., sveti, papa (lat. *Gregorius*). Papa Grgur I. (VI. stoljeće) jedan je od četiriju crkvenih otaca latinske crkve. Poznat je kao Grgur Veliki, a potječe iz plemenite rimske obitelji. Neko je vrijeme bio i rimski prefekt. [...]. Sveti Grgur se u umjetnosti prikazuje s mitrom, a kasnije s papinskom tijarom na glavi i štapom koji ima pri vrhu dvostruki križ. Posebna mu je oznaka golubica.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 275., [Marijan Grgić].

»Augustin., sveti, biskup, crkveni naručitelj (lat. *Augustinus*, slov. Auguštín). Jedan od četiriju latinskih crkvenih otaca (V. stoljeće). Rođen je u Numidiji, a odgojen u Kartagi. [...]. Utjecaj sv. Ambrozija, milanskog biskupa, bio je presudan da i Augustin prihvati kršćansku vjeru. Učinio je javnu ispovijed i dao se krstiti. [...]. U svom čuvenom djelu *Ispovijesti*, ispričao je povijest svoga duhovnoga života. Obično se sv. Augustin slika u biskupskoj odori s knjigom i perom što podsjeća na njegovo književno stvaranje. Osobita mu je oznaka plameno srce, ponekad probodeno strelicom, znak žarke pobožnosti i ljubavi prema Bogu.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 153., [Marijan Grgić].

¹²⁵ Usp. Jasmina Sirovec, Dragica Barešić, »Perivoj samostanskoga sklopa sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu« u: *Prostor znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, god. 13 (2005.), broj 2 (30), Zagreb, str. 163-164.

¹²⁶ Isto., str. 164.

Slika 36. Skulpture crkvenih otaca na portalu Kalvarije na Ksaveru

23. PILOVI SVETOGA FRANJE KSAVERSKOGA I SVETOGA IVANA NEPOMUKA

Smještaj:

Pil svetoga Franje Ksaverskoga: 45.8381410 15.9754710 (Ulica Matije Jandrića)

Pil svetoga Ivana Nepomuka: 45.8381530 15.9754960 (Ulica Matije Jandrića)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Pil: oko $600 \times 90/40 \times 90/40$ ¹²⁷ cm

Građa: kamen, beton

Opis: Na početku Kalvarije, u sklopu župne crkve svetoga Franje Ksaverskoga nalaze se dva pila: onaj s kipom svetoga Franje Ksaverskoga s lijeve strane ulaza i drugi s kipom svetoga Ivana Nepomuka s desne.¹²⁸ Oba su sveca prikazana u svećeničkoj roketi te oba u rukama drže križ. Sveti Ivan Nepomuk ovdje nije prikazan sa svojim poznatim atributom – zvjezdanim svetokrugom (možda izgubljen?) – ali izvedbom prilično slični na onoga u Podsusedu, na mostu. Doris Baričević (1998.) navodi da se zbog oštećenosti skulptura ne može odrediti autor, ali spominje Claudisa Kautza kao mogućega autora jer se na glavi sv. Ivana Nepomuka može uočiti tipična fizionomija toga kipara.¹²⁹

Natpisi: Pilovi nemaju natpis.

---

¹²⁷ Zabilježene su dimenzije širine i dubine svakoga dijela postamenta, dok je za visinu uzeta ukupna vrijednost.

¹²⁸ »Franjo Ksaverski., sveti, prezbiter (lat. *Franciscus Xaverius*, sada *Xavier*; španj. Francisco de Jesu y Javier). Bask po narodnosti, rođen u Navarri na sjeveru današnje Španjolske 1506. godine. [...] Jedan od najvećih misionara svih vremena. [...] Kanoniziran 1622. Blagdan od 1663. u rimskom kalendaru 3. prosinca. Prikazuju ga kao isusovca misionara u roketi i štoli s križem u ruci kako krsti pogane; kako dijeli milostinju, liječi bolesne, budi mrtve, odnosno kako sam umire u nekoj kolibici na pustom otoku.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 262-263., [Mitar Dragutinac].

¹²⁹ Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u crkvi sv. Franje Ksaverskoga« u: *Svetište svetoga Franje Ksaverskoga u Zagrebu: povodom 75. obljetnice dolaska franjevac trećoredaca glagoljaša u Zagreb*, (ur.) Anđelko Badurina, Zagreb: Provincijati franjevaca trećoredaca glagoljaša, 1998., str. 60.

Slika 37. Pil sv. Franje Ksaverskoga na početku Kalvarije na Ksaveru

Slika 38. Pil sv. Ivana Nepomuka na početku ksaverske Kalvarije

24. SKULPTURA SVETOGA FRANJE ASIŠKOGA

Smještaj: 45.8395160 15.9737300 (Ulica Matije Jandrića)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postament: 14 × 80 cm¹³⁰

Skulptura: 200 × 60 × 20 cm

Građa: kamen, bronca

Opis: Skulptura svetoga Franje Asiškoga nalazi se ispred župne crkve svetoga Franje Ksaverskoga. Skulptura je djelo akademskoga kipara Josipa Poljana, a postavljena je prema riječima bogoslova fra Mirka Miškovića 2011. godine. Na kružnom postamentu stoji skulptura sveca koji je odjeven u franjevački habit (prepoznaje se po pletenom konopcu s tri uzla). Iznad glave su mu golubice, točnije njih devet, izvedenih tako da se doimaju u letu oko sveca. Poznati prizor iz svečeva života je propovijed pticama, što je djelomično prikazano i ovom skulpturom.¹³¹

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹³⁰ Kod kružnih postamenata, zabilježena je visina i promjer

¹³¹ »Franjo Asiški, sveti (lat. *Franciscus Assisiensis*). Rođen je kao Giovanni Bernardone u Assisiju g. 1182. Priča se da je dobio ime Francesco kad je još u mladosti naučio francuski, jer je volio pjevati provansalske pjesme, koje su u to vrijeme bile popularne. [...]. Jednoga dana na putu prema gradu susretne on nekog siromašnog vojnika. Iz samilosti dade mu svoju bogatu odjeću. Te noći imao je Franjo viđenje. Ukazao mu se Krist i, pokazujući mu prekrasnu zgradu s mnogo oružja i zastava, obećao mu da će sve to pripasti njemu i njegovim vojnicima. Franjo je to viđenje shvatio tako da mu je i dalje nastaviti vojničkim životom. No glas Božji promijeni njegov naum. Prolazeći pokraj zapuštene crkve sv. Damjana u Assisiju, navrati unutra da se pomoli za prosvjetljenje pred raspelom. Glas mu s raspela reče: »Franjo, popravi moju kuću koju vidiš svu u ruševinama!« Zanesen tim poslanjem, nagli mladić Franjo potajno proda nekoliko bala svile iz trgovine svoga oca da prikupi sredstva za gradnju. [...]. Četrdesetodnevni post i molitva sv. Franje u planinskoj osami, vrhunac je legende o njegovu životu. Dok je tako živio povučen od svijeta, ukazao mu se seraf, prekrivajući svod nebeski svojim krilima. Usred prikaze stajao je lik Krista raspetoga, od kojega sv. Franjo primi ožiljke njegovih rana. [...]. Sveti Franjo općenito se prikazuje u tamnosmeđem habitu svoga reda. Uz stigme, njegove su glavne oznake lubanja, ljiljan, raspelo, vuk i janje. Zaštitnik je franjevačkih redova, Italije, siromaha i ekologije.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 259-262., [Marijan Grgić].

Slika 39. Skulptura sv. Franje Asiškoga ispred župne crkve na Ksaveru

25. SKULPTURA SVETOGA IVANA PAVLA II.

Smještaj: 45.8374120 15.9778280 (Ksaverska cesta)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 30 × 110 × 105 cm

Skulptura: 210 × 40 × 70 cm

Građa: bronca

Opis: Skulpturu je izradio 2003. godine akademski kipar Kuzma Kovačić.¹³² Nalazi se u sklopu Vojnoga ordinarijata u Republici Hrvatskoj na Ksaveru, u parku gdje su izložene još dvije skulpture: blaženoga Alojzija Stepinca i sluge Božjega, Franje Kuharića koji su bili zagrebački nadbiskupi i kardinali. Izvedena je u bronci, zajedno s niskim postoljem pa se zbog figure u pokretu i prirodnoga okružja doima suputnikom šetaču više nego spomenik ili vjerski znamen, ali baš time prenosi karizmu ovoga sveca. Sveti Ivan Pavao II. odjeven je u jednostavno papinsko ruho (reverenda i moceta) i nosi pektoral, lijeva mu je ruka položena na prsa, a desnom se upire o bedro.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹³² Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 106.

Slika 40. Skulptura sv. Ivana Pavla II. u sklopu Vojnoga ordinarijata u Zagrebu

26. SKULPTURA BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA

Smještaj: 45.8373180 15.9782050 (Ksaverska cesta)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 30 × 110 × 105 cm

Skulptura: 210 × 40 × 70 cm

Građa: bronca

Opis: Autor skulpture blaženoga Alojzija Stepinca iz 2003. godine je akademski kipar Kuzma Kovačić.¹³³ Nalazi se u sklopu Vojnoga ordinarijata u Republici Hrvatskoj na Ksaveru, zajedno sa još dvije skulpture: svetoga Ivana Pavla II. i Franje Kuharića. Izvedena je u bronci, zajedno s postoljem. Svetac je odjeven u svećeničko liturgijsko ruho (reverenda ili alba, roketa, moceta), a ono što je kipar posebno naglasio su mir i produhovljenost blaženika naznačeni sabranom, zatvorenom konturom. Krošnja drveta i grm u okružju podsjećaju na njegove samotne molitvene šetnje u krašićkoj internaciji i na mučeništvo nametnute izolacije.

Blaženi Alojzije Stepinac prikazan je frontalno, bez nadbiskupskih i kardinalskih insignija.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹³³ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 108.

Slika 41. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u sklopu Vojnoga ordinarijata u Zagrebu

27. SKULPTURA FRANJE KUHARIĆA

Smještaj: 45.837258 15.978216 (Ksaverska cesta)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 30 × 110 × 105 cm

Skulptura: 210 × 40 × 70 cm

Građa: bronca

Opis: Autor skulpture Franje Kuharića iz 2003. godine je akademski kipar Kuzma Kovačić.¹³⁴ Nalazi se u sklopu Vojnoga ordinarijata u Republici Hrvatskoj na Ksaveru, zajedno sa još dvije skulpture: svetoga Ivana Pavla II. i blaženoga Alojzija Stepinca. Iako još nije proglašen blaženim, jer je postupak beatifikacije odnosno kanonizacije u tijeku, uvršten je u katalog zato što se radi o povezanoj skupini triju visokih crkvenih dostojanstvenika koji se nalaze na prostoru istoga parka.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹³⁴ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 107.

Slika 42. Skulptura Franje Kuharića u sklopu Vojnoga ordinarijata u Zagrebu

28. RASPELO

Smještaj: 45.813531 15.942079 (Ulica Sveti Duh)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: oko 100 × 70 cm

Corpus: oko 70 × 60 × 10 cm

Građa: drvo, metal

Opis: Rospelo se nalazi na pročelju stambene zgrade, gdje se trenutno nalazi pekarski obrt. Utisnuto je u pročelje, tako da je vjerojatno riječ o starijem primjeru vjerskoga znamenja, a vlasnici pekare, Kadri Kasolli i Kamer Binaj, koji posluje na ovoj adresi više od dvadeset godina, navode da je raspelo bilo na pročelju kada su oni kupili zgradu. Lijevo i desno od njega su dvije metalne police, na kojima prolaznici ostavljaju cvijeće i *lampaše*.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 43. Raspelo na pročelju u Ulici Sveti Duh

29. SKULPTURA BOGORODICE, RASPELO I SKULPTURA BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA

Smještaj: 45.816224 15.941267 (Ulica Sveti Duh)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

	<u>Bogorodica:</u>	<u>Blaženi Alojzije Stepinac</u>
Postolje:	94 × 40 × 40 cm	94 × 40 × 40 cm
Skulptura:	135 × 26 × 26 cm	135 × 26 × 26 cm

Raspelo:

Križ: 100 × 70 cm

Corpus: 70 × 60 × 10 cm

Građa: bronca, drvo, metal, lim, mramor

Opis: Iza crkve svetoga Antuna Padovanskoga, u dvorištu, nalaze se skulpture blaženoga Alojzija Stepinca, Bogorodice i Raspeti na križu. Skulpture su, kako navodi velečasni Martin Jaković, postavljene 2008. godine kada je podignut i zvonik. Kipovi blaženoga Alojzija Stepinca i Bogorodice su brončani. Postavljeni su na mramorno postolje, a dio su manufakturne proizvodnje. Oba lika prikazana su u stajaćem položaju, sklopljenih ruku, kao u molitvi, a tako pozivaju i vjernike da učine isto. Raspelo je pričvršćeno na limeni »kalup«. Križ je zapravo drveni, a onda pričvršćen za lim, a *corpus* je brončani. Ispred raspela je prostor za odlaganje upaljenih svjećica.

Natpisi: Na patibul raspela pričvršćen je *titulus* IN // RI.

U podnožju skulpture blaženoga Alojzija Stepinca: BLAŽENI // A. STEPINAC.

Slika 44. Bogorodica, Raspeti na križu i bl. Alojzije Stepinac u dvorištu župne crkve na Svetom Duhu

30. SKULPTURA SVETOGA ANTUNA PADOVANSKOGA

Smještaj: 45.816224 15.941267 (Ulica Sveti Duh)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 200 × 300 × 240 cm

Skulptura: 200 × 50 × 50 cm

Građa: bronca, staklo, mramor, beton

Opis: Pored grupe skulptura, nalazi se kip svetoga Antuna Padovanskoga, postavljen u natkriveni zasebni prostor, kapelicu na otvorenom. Manufakturna skulptura postavljena je na povišeno postolje nalik oltarnoj menzi, a ispred su klecala i mjesto za svijeće. Sveti Antun Padovanski u ljevici drži Dijete, a u desnici cvjetni atribut, ljiljan. Prostor kapelice ograđen je sa tri strane te natkriven. Pored skulpture je svježe cvijeće koje vjernici redovito donose.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

Slika 45. Skulptura sv. Antuna Padovanskoga na Svetom Duhu

31. RASPELO

Smještaj: 45.827916 15.938341 (Ulica Podvinje)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $40 \times 120/80 \times 120/80$ cm

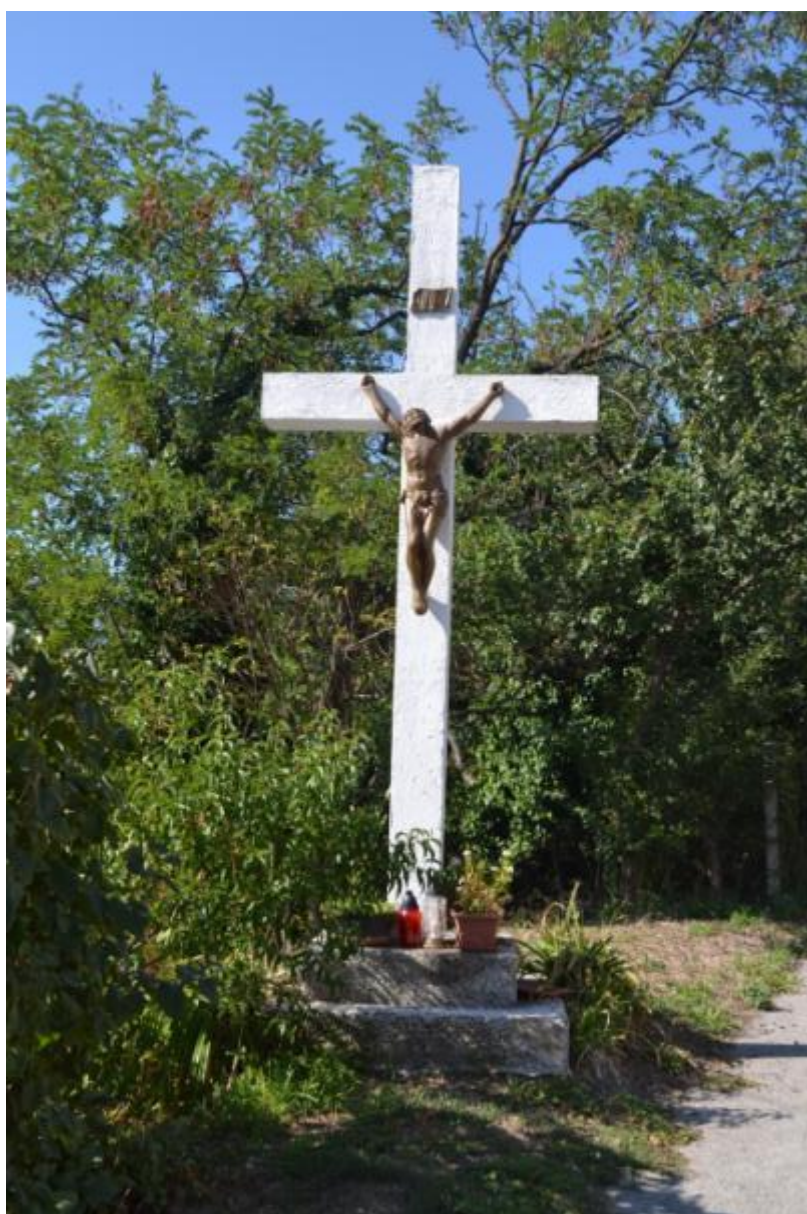
Križ: $250 \times 130 \times 20$ cm

Corpus: $80 \times 50 \times 15$ cm

Građa: beton, metal, kamen

Opis: Raspelo je uzdignuto od ceste dvjema kamenima stubama, a nalazi se na raskrižju dviju prometnica. Patibul je prilično izdužen pa se metalni *corpus* na njemu doima razmjerno malenim. Okruženo je zelenilom, a u podnožju su lončanice cvijeća.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 46. Raspelo na Svetom Duhu u Ulici Podvinje

32. RASPELO

Smještaj: 45.8308840 15.9388450 (Ulica Trsje)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 270 × 120 × 20 cm

Corpus: 80 × 50 × 6 cm

Građa: beton, metal

Opis: Raspelo je postavljeno na početku ulice Trsje, odnosno na križanju s ulicom Bijenik te nema postolje. Jedno je od tri raspela koja su postavljena kako bi se utvrdile granice župa svetoga Antuna Padovanskoga (Sveti Duh), svetoga Maksimilijana Kolbea (Bijenik) i svetoga Mirka (Šestine). Velečasni Martin Jakopić navodi da su osim ovoga, »granična« raspela ono u ulici Prevoj te ono postavljeno u privatnom dvorištu u ulici Bijenik odnosno Trpučev Breg. Sva tri križa napravljena su od betona, a Raspeti od metala industrijske proizvodnje. Budući da u župnim knjigama nema podataka o vremenu njihova postavljanja, datacija nije sigurna, ali radi se o novim javnim vjerskim znamenima, prema kazivačima: »ne starijim od desetak godina«.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 47. Raspelo na Svetom Duhu u Ulici Trsje

33. KAPELICA MAJKE BOŽJE LURDSKE

Smještaj: 45.8331930 15.9391630 (Ulica Bijenik)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 160 × 150 × 102 cm

Građa: kamen, željezo, drvo

Opis: Kapelica Majke Božje Lurdske nalazi se u dvorištu župne crkve svetoga Maksimilijana Kolbea na Bijeniku. Blagoslovljena je 1. V. 2015. godine, a kipovi su dar župljana.¹³⁵

Kapelica je napravljena u obliku kamene spilje kako je uobičajeno za poklonce Majci Božjoj Lurdskoj. U njoj su skulpture Gospe Lurdske i klečeće Bernardice Souborous u molitvi. Bogorodica je prikazana kao stojeći lik sklopljenih ruku u svijetloj haljini s modrim pojasom, a okružuje ju nisko zeleno grmoliko raslinje. Kapelica inscenira viđenje mističarke sv. Bernardice, odnosno Gospin lik kako joj se objavljuje. Ovdje je Bernardica odjevena u smeđu haljinu s modrim plaštem, sa svijetlom maramom na glavi. Kapelica je zatvorena željeznom ogradom, a po noći je i osvijetljena.

Usporedivu skulpturalnu skupinu posjeduje i župna crkva Presvetoga Trojstva u Prečkom, ali u nešto većoj kapeli (spilji).

Natpisi: Kapelica nema natpis.

---

¹³⁵ Usp. *Spomenica župe Maksimilijana Kolbea*, svezak 1, 1982., str. 269.

Slika 48. Kapelica Majke Božje Lurdske u dvorištu župne crkve na Bijeniku

34. RASPELO

Smještaj: 45.833562 15.939628 (Čičkovina ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $28 \times 117/60 \times 114/60$ cm

Križ: $270 \times 130 \times 20$ cm

Corpus: $80 \times 50 \times 5$ cm

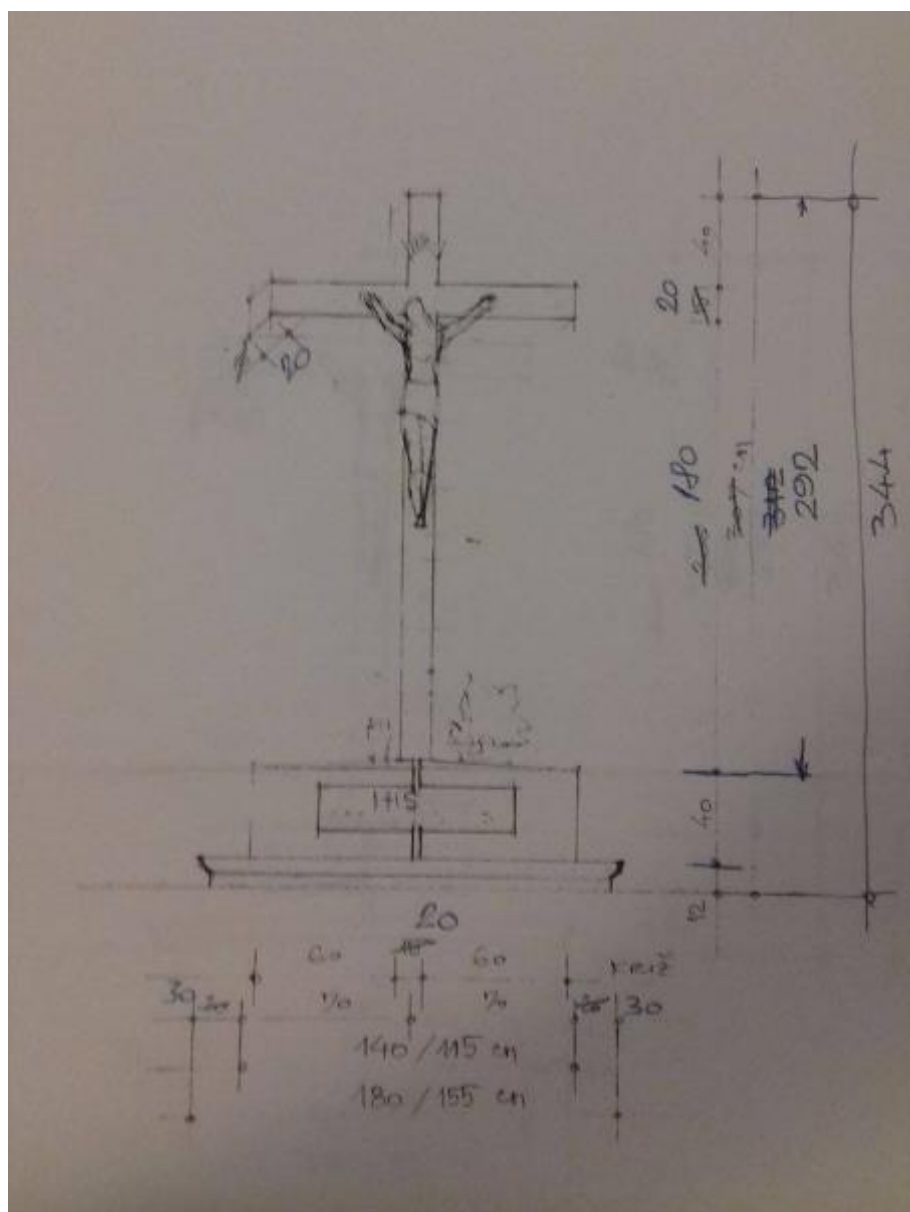
Građa: beton, metal, kamen

Opis: Raspelo se nalazi u Čičkovinovoj ulici i jedno je od rijetkih raspela za koje postoji projektna dokumentacija u župnom arhivu crkve svetoga Maksimilijana Kolbea to jest, gdje je sačuvana skica za njegovu izradu, priložena u nastavku. Nažalost, ime njezina autora nije zabilježeno ni u arhivu ni u sjećanju župljana...kako to sa zagrebačkim *krajputašima* često i biva slučaj.

Postavljeno je prije deset godina (vjerojatno 2007. godine), na dvodijelnom postamentu, uz stube koje vode u dvorište župne crkve. Križ je betonski, a *corpus* je metalan, obojan zlatno. Raspelo je ukrašeno svježim cvijećem i *lampašima*.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 49. Skica Raspela u Čičkovinovoj ulici na Bijeniku (crtež kemijskom olovkom)

Slika 50. Raspelo u Ulici Čičkovina na Bijeniku

35. RASPELO

Smještaj: 45.836856 15.935331 (Ulica Bijenik Mali)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 10 × 50 × 30 cm

Križ: 200 × 140 × 20 cm

Corpus: 70 × 40 × 15 cm

Građa: metal, drvo, lim

Opis: Rospelo je smješteno na maleno postolje, u privatnom dvorištu. Ograđeno je dvorišnom ogradom i okruženo zelenilom te natkriveno metalnim dvoslivnim krovicom, koji na križu djeluje napet poput streličarskoga luka. Na vrhu krovića je limeni križić, a rubovi su mu dekoriranim polukružnim motivima koji nalikuju na zupčanike. *Corpus* je metalan, obojan zlatno, a kazivačica, u čijem se vrtu raspelo nalazi, navodi da je kupljen u Austriji te da ga se jednom godišnje skida, čisti i obnavlja novim slojem boje. Križ je drveni, a rubovi antene i patibula su zaobljeni.

Raspelo je obnovljeno 1994., a na Cvjetnicu (31. III.) 1996. godine blagoslovljeno je i postavljeno na današnju lokaciju.¹³⁶ Prije toga, često je mijenjalo mjesto, a u sjećanju anonimnoga kazivača je godina 1950. kada je raspelo postavljeno uz glavnu cestu. Budući da je tamo smetalo, premješteno je desno od današnje lokacije, uz put, ali je i od tamo maknuto da bi konačno bilo postavljeno u privatno dvorište.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Ispod *corpusa* je pločica s natpisom: OVO JE ZNAK POBJEDE // BRAĆO POKLONITE SE ISUSU KRISTU // JER TU NAM JE SPASENJE // OBNOVLJENO 1994 BIJENIK.

---

¹³⁶ Usp. *Spomenica župe Maksimilijana Kolbea*, svezak 1, 1982., s.p.

Slika 51. Raspelo u Ulici Bijenik Mali

36. RASPELO

Smještaj: 45.847237 15.938711 (križanje Ulice Trpučev Breg i Bijenika)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 300 × 150 × 20 cm

Corpus: 90 × 60 × 15 cm

Građa: beton, metal

Opis: Raspelo je jedno od tri spomenuta, postavljena kao granica župa, a budući da bi uz cestu smetalo, smješteno je na privatni posjed, u dvorište obiteljske kuće, ali tako da se vidi s ulice. Prema svjedočanstvu gospodina Trputeca tu je desetak godina (kao i ostala dva »granična« raspela). Okruženo je cvijećem te je potpuno očuvano. Križ je napravljen od betona, a *corpus* je metalan.¹³⁷

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

---

¹³⁷ Hvala gospodinu Trputecu što mi je omogućio ulazak u svoje dvorište kako bih uspješno dokumentirala i ovo raspelo.

Slika 52. Raspelo u dvorištu privatne kuće, na križanju Ulice Trpučev Breg i Bijenika

37. KAPELICA

Smještaj: 45.8522660 15.9324590 (Ulica Mikulići)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 175 × 100 × 120 cm

Građa: drvo, beton, plastika, željezo

Opis: Kapelica četverokutna tlocrta sa široko isturenim dvoslivnim krovom smještena je uz ogradu prometnice. Pročelno je zatvorena željeznom ogradom i prozirnom plastičnom pregradom. Zidovi kapelice obojani su svjetlo ružičasto. U kapelici, na oltaru, nalazi se skulptura Bogorodice s Djetetom u sjedećem položaju. Bogorodica je odjevena u crvenu haljinu s modrim plaštem, na glavi joj je kruna, a uz to ima i svetokrug sa zvijezdama. Dijete je prikazano nago, ali okrunjeno. Datacija kapelice nije poznata, vjerojatno iz posljednjih desetljeća XX. stoljeća.

Natpisi: Kapelica nema natpis.

Slika 53. Kapelica u Ulici Mikulići

38. RASPELO

Smještaj: 45.8516902 15.9300900 (križanje Ulice Supleti i Gornji Mikulić)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 200 × 100 × 10 cm

Corpus: 85 × 80 × 20 cm

Građa: metal, drvo, lim,

Opis: Raspelo je smješteno na povišenom zidanom zelenom »otoku«, uz ogradu privatnoga dvorišta, na križanju dviju prometnica. Križ je metalni, a patibul i antena završavaju kosinama. Na taj limeni križ, učvršćen je drugi – drveni – s polikromiranim tijelom Raspetoga. Raspelo nije ograđeno, ali je zaštićeno kvadratnim limenim zaleđem, postavljenim tako da se spaja sa krovnim kosinama. Natkriveno je limenim dvoslivnim krovčićem s rozetom na spoju i još jednim križem na sljemenu krova.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

Slika 54. Raspelo na križanju ulice Supleti i Gornji Mikulić

39. RASPELO

Smještaj: 45.848206 15.928686 (Ulica Talani)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 22 × 230/185 × 230/185 cm

Križ: 260 × 110 × 13 cm

Corpus: 80 × 60 × 30 cm

Građa: metal, drvo, lim, željezo

Opis: Raspelo je ograđeno niskom željeznom ogradom. Uzdignuto je dvjema stubama od razine ulice. *Corpus* je metalan, obojan zlatno. Ispod Raspetoga je skulptura Bogorodice, poput Gospe Lurdske, odjevena u svjetlu haljinu i svjetlo modri plašt. Raspelo je zaključeno valovitom limenom strehom, a krajevi antene su ukošeni. Unutar ograde posađeno je cvijeće te su zapaljeni *lampaši*.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 55. Raspelo u Ulici Talani

40. RASPELO

Smještaj: 45.832229 15.945208 (križanje Ulice Prevoj i Šestinskoga dola)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 20 × 95 × 95 cm

Križ: 300 × 150 × 20 cm

Corpus: 70 × 50 × 10 cm

Građa: beton, metal

Opis: Raspelo je postavljeno na križanju dviju prometnica, na niskom postolju, a pristupa mu se bočnim stubama. Riječ je o trećem raspelu koje je postavljeno kao granica župnih crkava. Križ je napravljen od betona, a *corpus* je metalan. Cvijeće i svijeće u dnu patibula te uređeno zelenilo u okružju svjedoče o živoj vjerskoj ulozi znamenja.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 56. Raspelo na križanju Ulice Prevoj i Šestinskoga dola

41. KAPELICA KRALJICE MIRA

Smještaj: 45.822158 15.959781 (Ulica Pantovčak)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 389 × 216 × 285 cm

Građa: beton, kamen, bronca

Opis: Kapelica je prema riječima velečasnoga Vladimira Kerečina, blagoslovljena 1997. godine, a podignuta je u čast Majci Božjoj što je sačuvala Pantovčak od ratnih razaranja u Domovinskom ratu (1991.–1995.). Projektno rješenje izradio je arhitekt prof. Marijan Hržić, a brončani kip Majke Božje djelo je akademskoga kipara Josipa Poljana.

Kapelica je uzdignuta trima stubama, a nalazi se u blizini župne crkve, uz prostor osnovne škole. Ograđena je metalnom ogradom s tri strane, a jednom je zatvorena ispunom zida. Na zidu se nalazi kip Bogorodice s Djetetom. Oboje su prikazani u lebdećem položaju, s aureolama oko glava, a na stropu kapelice, iznad njih je skulptura golubice u letu – simbol Duha Svetoga. Bočni zidovi nisu s njime spojeni nego između njih postoje prostorni i vizualni procjepi. Kameni oltar u ovom je obilasku krasilo cvijeće. U podnožju oltara je kameni križ upisan u ovalni okvir, a kapelicu nadvisuje križ na mjestu gdje u crkvenoj arhitekturi očekujemo zvonik što cijelom zdanju daje prepoznatljivi sakralni obris.

Natpisi: Kapelica nema natpis.

Slika 57. Kapelica Kraljice Mira na Pantovčaku

42. RASPELO

Smještaj: 45.815554 15.957549 (Hercegovačka ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 200 × 70 × 8 cm

Corpus: 75 × 45 × 7 cm

Građa: kamen, metal

Opis: Rospelo je smješteno uz put, na zidanom dijelu ograde obiteljske kuće. Okruženo je cvijećem, a prema riječima velečasnoga Kerečina postavljeno je u posljednjem desetljeću.

Corpus i *titulus* prebojani su toplim crvenkastim tonom tako da odskaču od ostalih primjera.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 58. Raspelo na Pantovčaku u Hercegovačkoj ulici

43. SKULPTURA U NIŠI NA PROČELJU KUĆE

Smještaj: 45.856425 15.970040 (Ulica Išće)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Niša: oko 50 × 40 cm

Građa: staklo, metal, drvo

Opis: Dubravka Šelendić (2007.) objavljuje podatak da je 1932. godine – kada je podignuta kuća koju je dao sagraditi Ladislav Prekupac – napravljena i niša sa skupinom Svete Obitelji.¹³⁸ Vjerojatno su tada u njoj stajale skulpture Marije, Isusa i Josipa no danas se tu nalazi skulptura Presvetoga Srca Isusova te dva anđelčića – adoranta – koja kleče sa svake strane. Niša je lučno zaključana, a na njezinu sljemenu apliciran je metalni ljiljan s križem.

Natpisi: Niša nema natpis.

---

¹³⁸ Usp. Dubravka Šelendić, »Gračanske kapelice i raspela« u: *Mihael – Glasilo župe sv. Mihaela – Gračani*, godina XXIV (2007.), br 1 (59), Zagreb: Župa Gračani, Išće 33a, s.p.

Slika 59. Skulptura u niši obiteljske kuće u Ulici Išće u Gračanima

44. SVETA OBITELJ U NIŠI NA PROČELJU KUĆE

Smještaj: 45.859378 15.971447 (Ulica Pustodol)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Niša: oko 50 × 40 cm

Građa: staklo, metal, drvo

Opis: U lučno zaključenoj niši na pročelju kuće smještene su skulpture Svete Obitelji: svetoga Josipa, Marije i Djeteta Isusa te anđela koji se klanja malenome Spasitelju. Ispod niše zapisana je godina gradnje obiteljske kuće (1893.) što daje okvir datacije i za javni vjerski znamen premda današnje skulpture zasigurno nisu iz te godine. Sveta Obitelj vidljiva je prolaznicima s ulice, ali ima prvenstveno namjenu zaštite kuće i obitelji koja u njoj stanuje pa tako bdije i nad svima koji kraj njih prolaze ili im dolaze.

Natpisi: Ispod niše zapisana je godina: 1893.

Slika 60. Sveta Obitelji u niši na pročelju kuće u Ulici Pustodol u Gračanima

45. RASPELO NA PROČELJU

Smještaj: 45.860485 15.976465 (Ulica Gračansko dolje)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Raspelo: oko 20 × 10 cm

Građa: drvo, metal

Opis: Obiteljska je kuća sazidana 1936. godine, kada je na pročelje uzidano i raspelo.¹³⁹ Tijekom obnove i pregradnje ostavljeno je izvorno udubljenje (ovalnoga oblika) za raspelo. Prema literaturi, ali i prema izjavama Gračanaca, ovakav tip dekoracija bio je čest na gračanskim kućama, ali s obzirom na promjene političkih režima, ali i čestih preuređenja, nisu se svi znamen javne pobožnosti sačuvali.

Natpisi: Raspelo nema natpis.

---

¹³⁹ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 9.

Slika 61. Raspelo na pročelju kuće u Gračanskom dolju

46. KRIŽ

Smještaj: 45.861304 15.973334 (Ulica Nadvina)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 235 × 120 × 16 cm

Grada: drvo

Opis: Križ je pričvršćen metalnim držačem za ogradu privatne kuće. Drven je, ali obojen crveno i nema *corpus*. U ljeto 2017. godine skinuto je kako bi se ponovno nanijela boja. Postavljeno je, prema anonimnim kazivačima: »u spomen na stradale za vrijeme komunističkoga režima.«

Natpisi: Križ nema natpis.

Slika 62. Križ u Gračanima u Ulici Nadvina

47. KRIŽ

Smještaj: 45.857591 15.976001 (Ulica Zvečaj)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

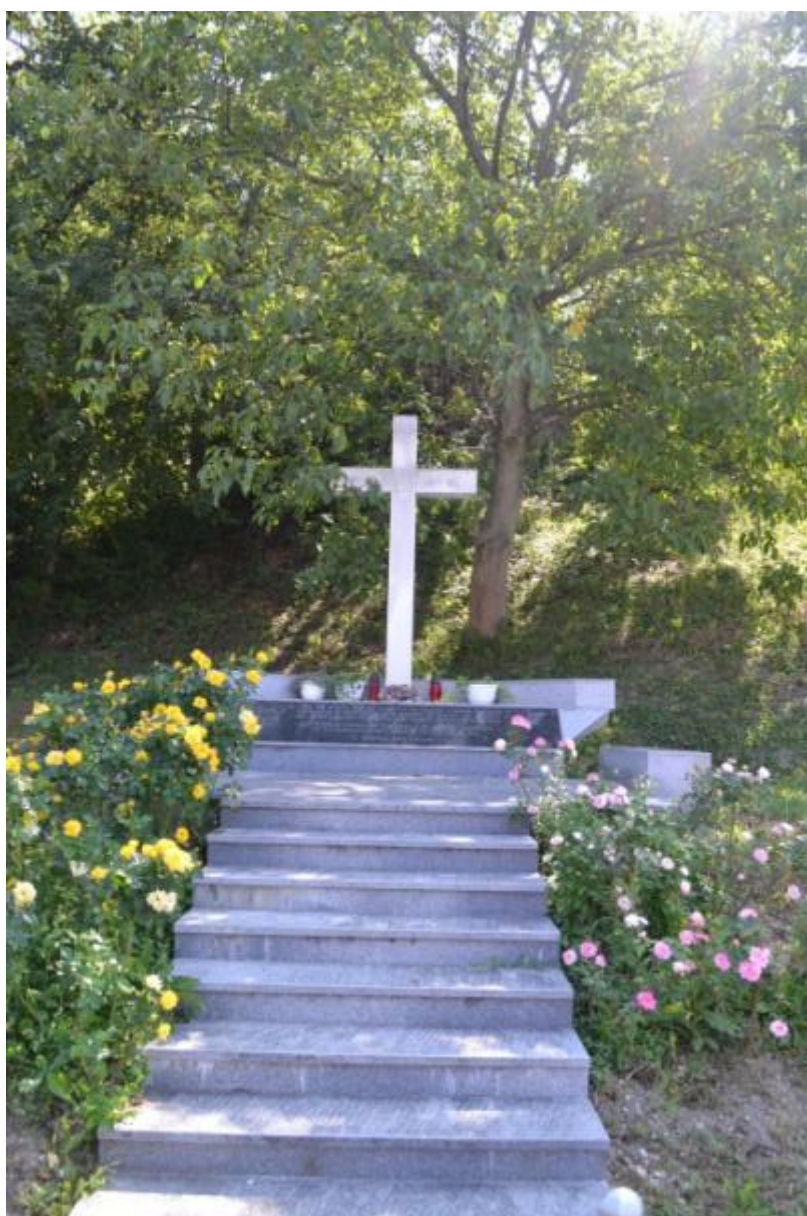
Postolje: 60 × 300 × 120 cm

Križ: 215 × 110 × 20 cm

Građa: mramor

Opis: Križ je smješten na niskom zidanom postolju. Opasan s tri strane ogradom trapezoidnoga tlocrta čija je najdulja stranica otvorena za prilaz stubama. Nema *corpus*, a okružen je zelenilom. Postavljen je 2013. godine kao spomen znak prolaska pape Ivana Pavla II. ovom cestom za Mariju Bistricu, o čemu svjedoči natpis.

Natpisi: Na prednjoj strani postolja urezan je sljedeći natpis: U SPOMEN NA BOŽJU MILOST SUSRETA SA PAPOM IVANOM PAVLOM II. // KADA JE OVIM PUTEM 3. LISTOPADA 1998. GODINE PROLAZIO ZA MARIJU BISTRICU // GDJE JE PROGLASIO BLAŽENIM KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA. // KRIŽ PODIGLI ZAHVALNI ŽUPLJANI I PRIJATELJI GRAČANA // UZ POTPORU GRADSKE UPRAVE GRADA ZAGREBA // 31. SVIBNJA 2013. GODINE.

Slika 63. Križ postavljen u spomen prolaska pape Ivana Pavla II. u Gračanima

48. SKULPTURA MAJKE BOŽJE U NIŠI NA IZVORU ZDENCA PUSTODOL

Smještaj: 45.859801 15.971594 (Ulica Pustodol)

Tip: javni vjerski znamen

Dimenzije:

Niša: 80 × 35 × 30 cm

Skulptura: 55 × 15 × 20 cm

Građa: kamen, plastika

Opis: U kamenoj niši smještena je skulptura Majke Božje. Odjevena je u svjetlu haljinu i modri plašt. Kada je uveden vodovod u Gračanima, postavljen je i kip Majke Božje, no on je do danas često puta mijenjan.¹⁴⁰ Gračanci joj iskazuju pobožnost cvijećem i *lampašima*, a posebice na marijanske svetkovine.

Natpisi: Upisana je godina uvođenja vodovodne mreže u Gračanima ispod skulpture: 1934.

---

¹⁴⁰ Usp. Domagoj Novosel, *Gračanska kronika*, Zagreb: Župa Gračani, Išće 33a, 2008., str. 313.

Slika 64. Skulptura Majke Božje u niši na izvoru zdenca Pustodol u Gračanima

49. RASPELO

Smještaj: 45.854034 15.974790 (križanje Đurkovoga puta i Gračanske ceste)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 290 × 110 × 16 cm

Corpus: 90 × 70 × 15 cm

Građa: kamen, metal, mramor

Opis: Raspelo se nekada nalazilo na sredini ceste te je bilo natkriveno limenim krovom.¹⁴¹ Zbog lošega stanja, stanovnici Gračana predvođeni Ladislavom Tomašincem obnovili su 1975. godine staro trošno raspelo. Kamenu je križ izradila Dragica Kota, klesarica iz Bačuna, a *corpus* je izliven iz kalupa koji je dao napraviti tadašnji župnik markuševečki, Krešo Ivšić.¹⁴²

Raspelo se nalazi na križanju dviju prometnica, ima nisko i usko postolje i ograđeno je niskom metalnom ogradom. Ispred raspela su sadnice s cvijećem te upaljeni *lampaši*. Krakovi križeva blago se šire od sjecišta prema krajevima. *Corpus* je metalan, a o stopala Raspetoga ovješene su krunice (ružariji).

Natpisi: Pri dnu patibula, na prednjoj strani, je pločica s natpisom: OBNOVLJEN // 1904. // PREUREĐEN // U SVETOJ // GOD. 1975.

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* s natpisom IN // RI.

---

¹⁴¹ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 14.

¹⁴² Isto., str. 14.

Slika 65. Raspelo na križanju Gračanske ceste i Đurkovoga puta u Gračanima

50. RASPELO

Smještaj: 45.853985 15.970026 (Ulica Išće)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 12 × 160 × 160 cm

Križ: 230 × 120 × 6 cm

Corpus: 55 × 35 × 10 cm

Građa: metal, lim, kamen

Opis: Početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća staro drveno raspelo zamijenjeno je novim metalnim, ali je na novo postavljen stari *corpus*.¹⁴³ Posljednja obnova ovoga *krajputaša* bila je 2004. godine kada je podignuta nova ograda te je popločen prostor oko njega.

Raspelo se nalazi pored župne crkve svetoga Mihaela u Gračanima. Uzdignuto je od ceste niskim postoljem te ograđeno niskom metalnom ogradom obojanom crno koja je na vrhu ukrašena zlatno obojanim »kopljima« ogradnih šipki. Na uglovima ograde postavljene su na vrhu pozlaćene kugle. *Corpus* je također zlatno obojan, a raspelo je natkriveno zaobljenom limenom strehom. Budući da se nalazi uz crkvu, uvijek je ukrašeno *lampašima* i cvijećem koje vjernici ostavljaju pri odlasku na euharistijsko slavlje.

Natpisi: Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* oblika polegnutoga svitka s natpisom INRI.

---

¹⁴³ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., s.p.

Slika 66. Raspelo pored župne crkve svetoga Mihaela u Gračanima

51. KAPELICA

Smještaj: 45.860450 15.976004 (Ulica Gračansko dolje)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 220 × 100 × 128 cm

Građa: beton, kamen, lim, drvo

Opis: Na mjestu današnje kapelice nekoć se nalazilo raspelo.¹⁴⁴ Sazidana je u dvorištu obitelji Gjuran, a kada se njihova kuća urušila, između 1934. i 1936. godine, kapelicu su iznova podigli mještani na brežuljku uz cestu, gdje se i danas nalazi. Bila je obnovljena i 1965. godine.¹⁴⁵ Danas se u njoj nalazi raspelo koje je obitelj postavila 2000. godine zajedno s reprodukcijom koja prikazuje Presveto Srce Isusovo i Presveto Srce Marijino.

Kapelica je zidana od kamena u donjem dijelu, a gornji dio s nišom je betonski. Natkrivena je dvoslivnim krovom pokrivenim crijepom. Otvor niše zatvoren je metalnim rešetkastim vratima kroz koja se može vidjeti nutrina. Ispred kapelice je maleni zeleni »otok« s cvijećem i konzola za *lampaše*.

Natpisi: Kapelica nema natpis.

---

¹⁴⁴ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 9.

¹⁴⁵ Isto., str. 9.

Slika 67. Kapelica na Gračanskem Dolju

52. KAPELICA

Smještaj: 45.860369 15.972934 (Ulica Gračec)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 352 × 120 × 100 cm

Građa: beton, kamen, lim, drvo, plastika, cigla

Opis: Još davne 1818. godine podignuta je na ovom mjestu kapelica s raspelom u dvorištu Jakova Radića Puntijara.¹⁴⁶ Dolaskom komunističke vlasti, raspelo je bilo uništeno, ali su domaćini ubrzo podignuli novo, a 2000. godine obnovili su cijelu kapelu.

Kapelica je zidana od cigle i betona. Kvadratnoga je tlocrta i natkrivena dvoslivnim krovom pokrivenim crjepovima. U polukružnoj niši smješteni su raspelo i proštenjarski kipići te cvijeće koji su zaštićeni vratima s metalnim okvirom i plastičnom ispunom. Podnožje je obojano sivo, a ostatak zida u žuto.

Natpisi: Kapelica nema natpis.

---

¹⁴⁶ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 11.

Slika 68. Kapelica u dvorištu obitelji Radić – Puntijar u ulici Gračec

53. KAPELICA

Smještaj: 45.858532 15.970019 (križanje Trnčevićeva puta i Ulice Išća)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 380 × 150 × 150 cm

Građa: drvo, beton, željezo, lim

Opis: Dubravka Šelendić (2007.) i Domagoj Novosel (2008.) imenuju svetoga Rafaela (arkandela) kao titulara kapelice no skulptura koja se danas tu nalazi je ona svetoga Mihaela (arkandela).¹⁴⁷ Moguće je da je u posljednjem desetljeću skulptura zamijenjena, ali budući da u spomenutoj literaturi ne postoji fotografija unutrašnjosti kapele, to nije moguće potvrditi. Ipak, spomenuti autori opisuju da je u rukama svetca postojala vaga – atribut svetoga Mihaela, ne Rafaela – pa postoji mogućnost – da je krivo ikonografski pročitani kip sa svecem. Atribucija svetome Mihaelu ne čudi, budući da je i župna crkva u Gračanima posvećena svetome Mihaelu.

Starost ove kapelice nije poznata, a sve do 1981. godine bila je ciglena i prema svjedočanstvima iz literature vrlo cijenjena zbog estetskoga dojma, ali budući da je bila oštećena, izgrađena je današnja, betonska.¹⁴⁸ Postavljena je na kameni »otok«, u središte prometnoga kružnoga toka. U podnožju je opločena kamenom, a gornji betonski dio je ožbukani. Završava četveroslivnim limenim krovom na čijem je vrhu križ. Niša u središnjem dijelu zaključena je bačvastim zaključkom. Pristup do skulpture svetoga Mihaela zaštićen je željeznom ogradom.

Skulptura je drvena, polikromirana, a svetac, odnosno jedan od trojice arkandela, prikazan je u trenutku kada ubija Sotonu.¹⁴⁹ U desnici drži koplje koje zabija u Sotonino tijelo, a u lijevoj

---

¹⁴⁷ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., s.p.; Usp. također Domagoj Novosel, *nav. dj.*, 2008., str. 309-310.

¹⁴⁸ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., s.p.

¹⁴⁹ »Mihovil., sveti, arkandeo (izvornije Mihael, lat. *Michael*, hebr. *mika'el*) »tko je kao Bog?« Poštuje ga kao sveca i Istočna i Zapadna crkva. Arkandeo, »vojskovođa vojske nebeske«, vođa i pobjednik u borbi protiv pobunjenih anđela. Branitelj Apokaliptične žene i pobjednik sedmoglavog Apokaliptičnog zmaja; prema liturgijskim tekstovima voditelj blaženih duša u raj, po starim ikonografskim predodžbama vagatelj duša na posljednjem sudu. [...]. Ikonografija: Na Zapadu se od IX. stoljeća pojavljuje kao krilati anđeo, odjeven u tuniku, s plamenim mačem ili kopljem u ruci. Od visokog srednjeg vijeka prikazuje se u suvremenoj vojničkoj opremi: u oklopu, kacigi, sa štitom i kopljem. [...]. MIHOVIL SVETI POBJEĐUJE SOTONU. [...]. počevši od XII. st. i kasnije (vrlo učestalo u baroku) obično se prikazuje njegov oklopljeni lik kako nogama gazi zmaja ili nakaznoga dlakavoga đavla i probada ga kopljem. MIHOVIL SVETI VAŽE DUŠE. Srednjovjekovna

drži lance koji su privezani za glavu neprijatelja. Prikazan je kao krilati anđeo, odjeven u modru tuniku s crvenim plaštem koji mu je na leđima. Nadahnuće takvim rješenjem arkandela, ikonografska tradicija poznaje od Martina Schongauera i Guida Renija, koji su zadali najutjecajnije obrasce za prikaz snažnoga arkandela Mihaela i duboko usadili svoja rješenja u kršćanski imaginarij. O tome svjedoči i usporedba gračanske (pučke) skulpture te visokoga i dalekoga Renijeva rješenja: impostacija lika (prikaz sveca koji ubija Sotonu) te boje odjeće.¹⁵⁰

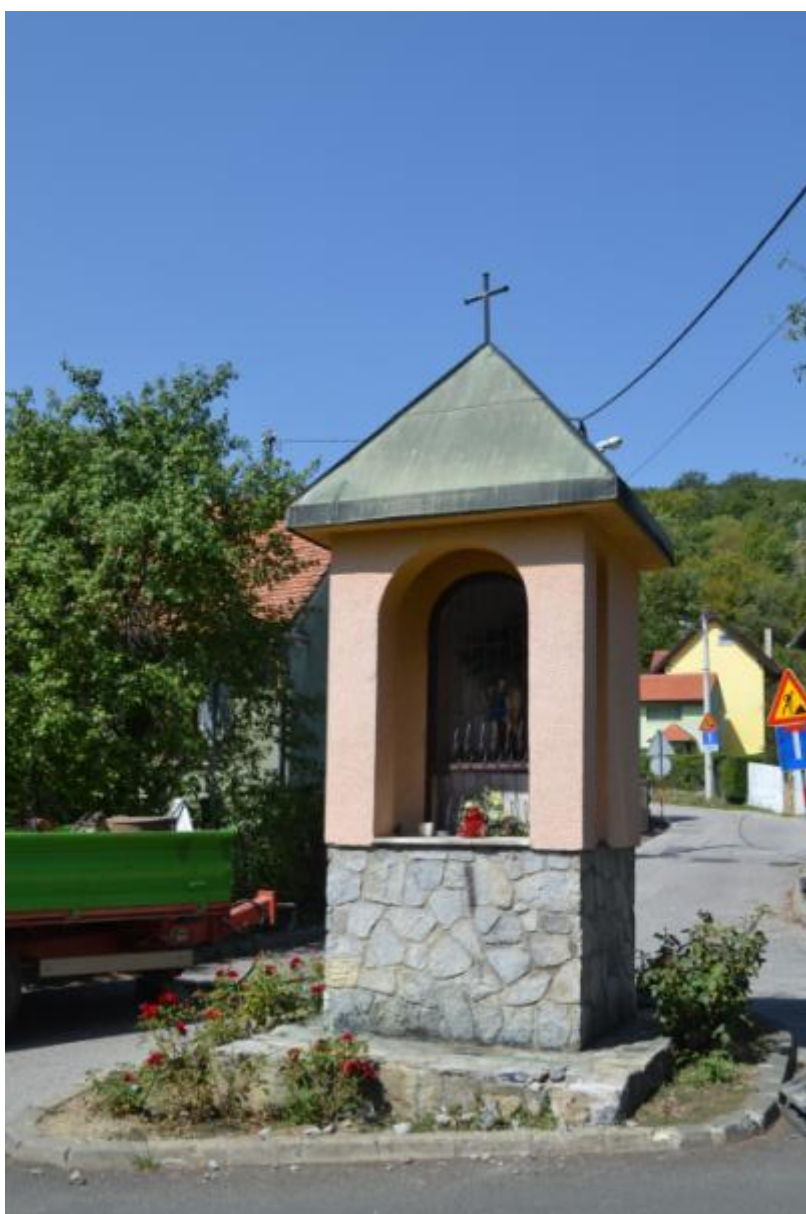
Natpisi: Kapelica nema natpis.

---

ikonografija dala je sv. Mihovilu ulogu nadziratelja ili izvršitelja »vaganja duša« na prikazima Posljednjeg suda. Stoga i vaga postaje njegovim atributom, pa se od XIV. stoljeća pojavljuje ikonografski tip sv. Mihaela koji jednom rukom drži koplje i njime probada đavla što pregažen leži pod njegovim nogama, a drugom rukom drži vagu.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 433-434., [Branko Fučić].

¹⁵⁰ Usporedba se odnosi na sliku: Guido Reni, (Calvenzano kraj Bologne, 4. XI. 1575 – Bologna, 18. VIII. 1642), *Arkandeo Mihael pobjeđuje Sotonu*, 1635., ulje na platnu, 202 × 293 cm, Santa Maria della Concezione dei Cappuccini.

Slika 69. Kapelica na križanju Trnčevičeva puta i Ulice Išće

Slika 70. Skulptura sv. Mihaela u kapelici

54. KAPELICA MAJKE BOŽJE S DJETETOM

Smještaj: 45.858646 15.973208 (Gračani ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 440 × 224 × 200 cm

Građa: beton, kamen, željezo

Opis: Kapelica je podignuta 1911. godine o čemu svjedoči i natpis ispisan na njezinom pročelju. Nalazi se s vanjske strane dvorišta obitelji Puntijar. Rješenjem je nadahnuta monumentalnom sakralnom arhitekturom, koja je ovdje protumačena kao umanjen model. Na vrhu ima dva tornja koji završavaju križem, a između njih je još jedan dvostruki križ (lat. *crux gemina*). Niša je smještena na mjestu gdje se u crkvenoj arhitekturi nalazi portal, a u njoj je, na oltarnoj menzi, skulptura Bogorodice s Djetetom. Željezna ograda u donjoj polovici otvora štiti kip od oštećenja. Posljednji je put obnovljena 2007. godine.

Današnja skulptura dospjela je tu iz kapele koja se nekada nalazila na Ksaverskoj cesti.¹⁵¹ Kada je zemljište na kojem se ta kapelica nalazila prodano, odlučeno je da se kapelica sruši, ali da se kip sačuva u crkvi svetoga Franje Ksaverskoga. Godine 1957. premješten je na današnje mjesto. Bogorodica je okrunjena, ovijena bogato nabranom draperijom, što je njezina tradicionalna odjeća, ovaj put ostavljena u boji kamena. Dijete, u naručju majke, prikazano je kako ju grli.

Natpisi: Pri vrhu kapelice, između dva usporedna pročelna vijenca zakrivljena u segmenti luk, upisana je rimskim brojkama godina njezina podizanja: MCMXI.

---

¹⁵¹ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 10.

Slika 71. Kapela Majke Božje s Djetetom u Gračanima

55. RASPELO *PRI ISUSU*

Smještaj: 45.864765 15.972838 (Lonjšćina ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod raspela): 60 × 136 × 93 cm

Križ: 165 × 80 × 5 cm

Corpus: 30 × 34 × 5 cm

Zasebno postolje s natpisom (uz cestu i stepenice): 60 × 50 × 45 cm

Građa: metal, kamen, željezo, lim

Opis: Raspelo se nalazi na samom kraju ulice Lonjšćina, u predjelu koji se još od davnine naziva *Pri Isusu*. Nije poznato točno kada je raspelo postavljeno, ali Domagoj Novosel (2008.) prenosi podatak iz župne spomenice da je 1920. godine oko njega postavljena ograda.¹⁵² Raspelo je stradalo za vrijeme komunističkoga režima, a Isusov je kip bio oštećen te sačuvan u dvorištu kuće obitelji Haramija.¹⁵³ Godine 1990. Ivo Triplat izradio je novo postolje, raspelo i ogradu, a sljedeće je godine ono bilo i blagoslovljeno.¹⁵⁴

Raspelo je postavljeno na uzvišenom, kamenom postolju, nalik oltarnoj menzi, ograđeno željeznom ogradom te ukrašeno cvijećem u šumskom okružju. Uzvišeno je pa mu se pristupa stubama. Raspeti je od metala, a križ i zupčasta polukružnu streha povrh njega su limeni.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Na kamenom postamentu je natpis: BOGU NA SLAVU // OBNOVILI // ŽUPNJANI // LONJŠĆINE // 21.11.1990.

Osim tih natpisa, ispred raspela nalazi se zasebno oblikovano postolje, na kojemu je natpis: U SPOMEN NA SVE // POSLIJERATNE ŽRTVE // PARTIZANSKOG POKOLJA // U SVIBNJU 1945. // POKOPANE U GRAČANSKIM // GROBIŠTIMA // STANOVNICI

---

¹⁵² Usp. Domagoj Novosel, *nav. dj.*, 2008., str. 311.

¹⁵³ Isto., str. 311.

¹⁵⁴ Isto., str. 311.

GRAČANA, SVIBANJ 2010. Ovo je raspelo dio skupine od sedam križeva koji su postavljeni u spomen partizanskim gračanskim žrtvama koja je u nastavku kataloga razrađena.

Slika 72. Raspelo *Pri Isusu* u Gračanima na kraju Lonjšćine ulice

56. OKVIRI SA PRIKAZIMA MAJKE BOŽJE I SKULPTUROM ANĐELA (*PRI MARIJI*) U ŠUMI

Smještaj: 45.867442 15.972596 (Lonjšćina ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Okvir 1 (modro smeđe boje): oko 65 × 35 × 5 cm

Okvir 2 (bijele boje): oko 55 × 35 × 5 cm

Okvir 3 (crne boje): oko 20 × 35 × 5 cm

Građa: drvo, staklo, plastika

Opis: Najveći okvir s dvoslivnim krovicom postavljen je na najvišu točku na drvetu. Kvadratan je, smeđe boje, a izvana je obojen modro te natkriven dvoslivnim krovom. Unutra je reprodukcija Majke Božje Sućutne koja je prikazan u profilu, sklopljenih ruku s modrom marom na glavi, ikonografskoga tipa kakav je razvio Carlo Dolci i poznata je kao *Madonna del dito*. U drugom, svijetlom okviru smještena je reprodukcija Presvetoga Srca Marijina te je također natkrivena dvoslivnim krovicom, nešto manjim od prvoga primjera. Najmanji je pak crni okvir s nadstrešnicom, u kojem se nalazi skulptura klečćega anđela. I ova neobična sakralna *instalacija* na deblu drveta bila je često mijenjana zbog političkih režima, a služila je kao oznaka mjesta odmora pri odlasku na hodočašće u Mariju Bistricu. Odrasli bi pješačili do odredišta, a djeca bi se igrala, hodala od lokacije *Pri Isusu* do Marije i nosila zavežljaje hrane odraslim hodočasnicima.¹⁵⁵ Običaji su to koji nažalost pomalo zamiru, iako pobožni prikazi u drvenim okvirima (nalik edikulama u drugim krajevima) još uvijek svjedoče o tom hodočasničkom običaju i ulozi *krajputaša* u njemu.

Natpisi: Slike, skulpture, okviri a ni mjesto nemaju natpis.

---

¹⁵⁵ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 12.

Slika 73. Okviri s dvoslivnim krovčićima (»edikule«) u šumskom području Gračana, tzv. *Pri Mariji*

57. SKULPTURA MAJKE BOŽJE CEPINEČKE U ŠUMI

Smještaj: 45.875340 15.958147¹⁵⁶ (Sljeme)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije: /

Građa: drvo, mjed

Opis: Budući da su Gračani jedno od rijetkih naselja u Zagrebu koje ima evidentirano svoje javno vjersko znamenje, bilo je nešto lakše pronaći sve njegove *krajputaše*. Naime, u knjizi *Gračanska kronika*, Domagoja Novosela (2008.), ali i članku Dubravke Šelendić (2007.) koji joj prethodi, navedena je skulptura Majke Božje Cepinečke kao jedan od primjera javnoga vjerskoga znamenja. Nalazi se u šumi, na drvetu, ali danas put do nje, prema izjavama planinara koje sam na putu zatekla, nije prohodan. Stoga, i smještaj (odnosno koordinate) nisu u potpunosti točne. Uzete su na najvišoj točki do koje se moglo doći.

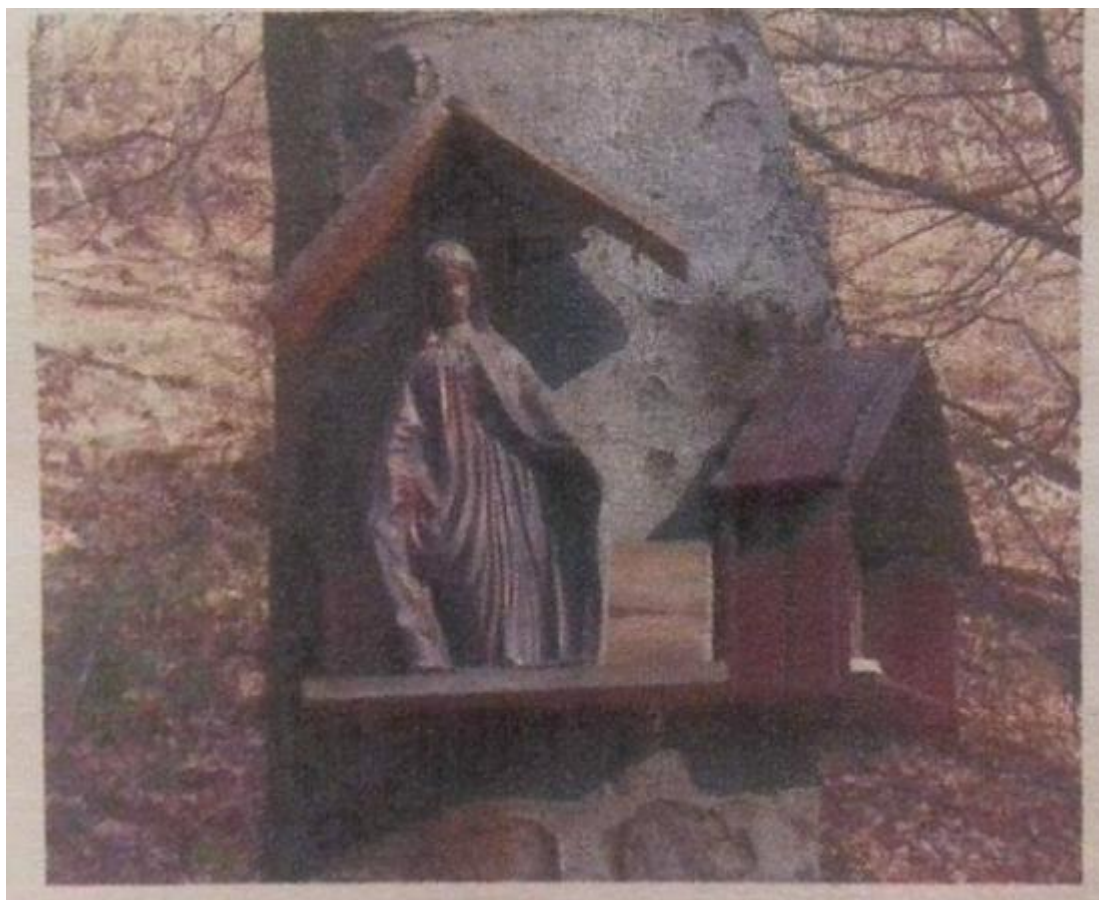
Skulpturu i njezino drveno kućište postavilo je planinarsko društvo Cepin. Kip Majke Božje koji se u njoj nalazi izveden je od mjedi.¹⁵⁷ Nije poznato kada je znamen prvotno postavljen.

Natpisi: Prema dokumentaciji i kazivačima skulptura nema natpis.

---

¹⁵⁶ Koordinate ne pokazuju točan smještaj skulpture nego najbližu lokaciju kojoj se moglo pristupiti.

¹⁵⁷ Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str. 13.

Slika 74. Skulptura Majke Božje Cepinečke u šumi

58. KRIŽ

Smještaj: 45.856630 15.970628 (Ulica Grabeščak)

Tip: javni sakralni znamen / memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod križa): 10 × 100 × 100 cm

Križ: 150 × 62 × 4 cm

Postolje (zasebno, s natpisom): 60 × 50 × 45 cm

Građa: mramor, drvo, kamen

Opis: Godine 2011. postavljeno je u naselju Gračani sedam posve jednakih križeva žrtvama poslijeratnoga partizanskoga terora. Podignuti su na lokacijama gdje su stradali bili pokapani, a lokacije su ujedno i masovna grobišta poginulih za vrijeme ratnih događanja u Gračanima. Uz križ postavljene su i spomen ploče s nazivom lokacije odnosno grobišta te istim tekstom koji prati svih sedam znamen, a lokacije na kojima su podignuti su: Banekov zdenec, Strmec, Peščenka, Zlodijev Brijeg, Bjelečenica, Lonjščina i *Pri Isusu*.¹⁵⁸ Danas ih je šest sačuvanih, jedan križ (onaj u šumskom dijelu Gračana) je srušen, prema navodima planinara Mirka iz Gračana, a njemu najbližem, na spomen ploču naknadno je upisana i lokacija toga srušenoga.

Svaki je drveni križ smješten na kamenom postolju, a uz njega je postavljena kamena spomen ploča s imenom grobišta te tekstom za poginule. Pred ovim križem položeno je cvijeće, a o gornji krak patibula ovješena je krunica (ružarij).

Natpisi: Na zasebnom je postolju upisano: BANEKOV ZDENAC // U SPOMEN NA ŽRTVE // PARTIZANSKOG POKOLJA // U GRAČANIMA // NAKON ZAVRŠETKA RATA // U SVIBNJU 1945.

---

¹⁵⁸ Lokacija *Pri Isusu* dobila je samo spomen ploču, ne i drveni križ, budući da na tom mjestu već postoji raspelo.

Slika 75. Križ na lokaciji Banekov Zdenac, jedan od sedam gračanskih križeva podignutih za žrtve partizanskoga terora

59. KRIŽ

Smještaj: 45.860640 15.969945 (Ulica Pustodol)

Tip: javni sakralni znamen / memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod križa): 10 × 100 × 100 cm

Križ: 150 × 62 × 4 cm

Postolje (zasebno, s natpisom): 60 × 50 × 45 cm

Građa: mramor, drvo, kamen

Opis: Drveni križ na niskom kamenom postolju u donjem je dijelu zakriven uzdignutom pločom koja svjedoči da se radi o jednom od sedam već spomenutih križeva u Gračanima iz 2011. godine. Smješten je u Ulici Pustodol, odnosno na lokaciji Strmec. Ograđen je drvenom ogradom te nalikuje maloj kapeli.

Natpisi: Na sjecištu križa pričvršćena je pločica s natpisom: † // SVIMA // VJEČNI // POKOJ.

Na zasebnom postolju: STRMEC // U SPOMEN NA ŽRTVE // PARTIZANSKOG POKOLJA // U GRAČANIMA // NAKON ZAVRŠETKA RATA // U SVIBNJU 1945.

Slika 76. Jedan od sedam križeva podignutih u spomen stradalima za vrijeme partizanskoga terora u Gračanima. (lokacija Strmec)

60. KRIŽ

Smještaj: 45.861867 15.974521 (šumski dio Gračana: Sljeme)

Tip: javni sakralni znamen / memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod križa): 10 × 100 × 100 cm

Križ: 150 × 62 × 4 cm

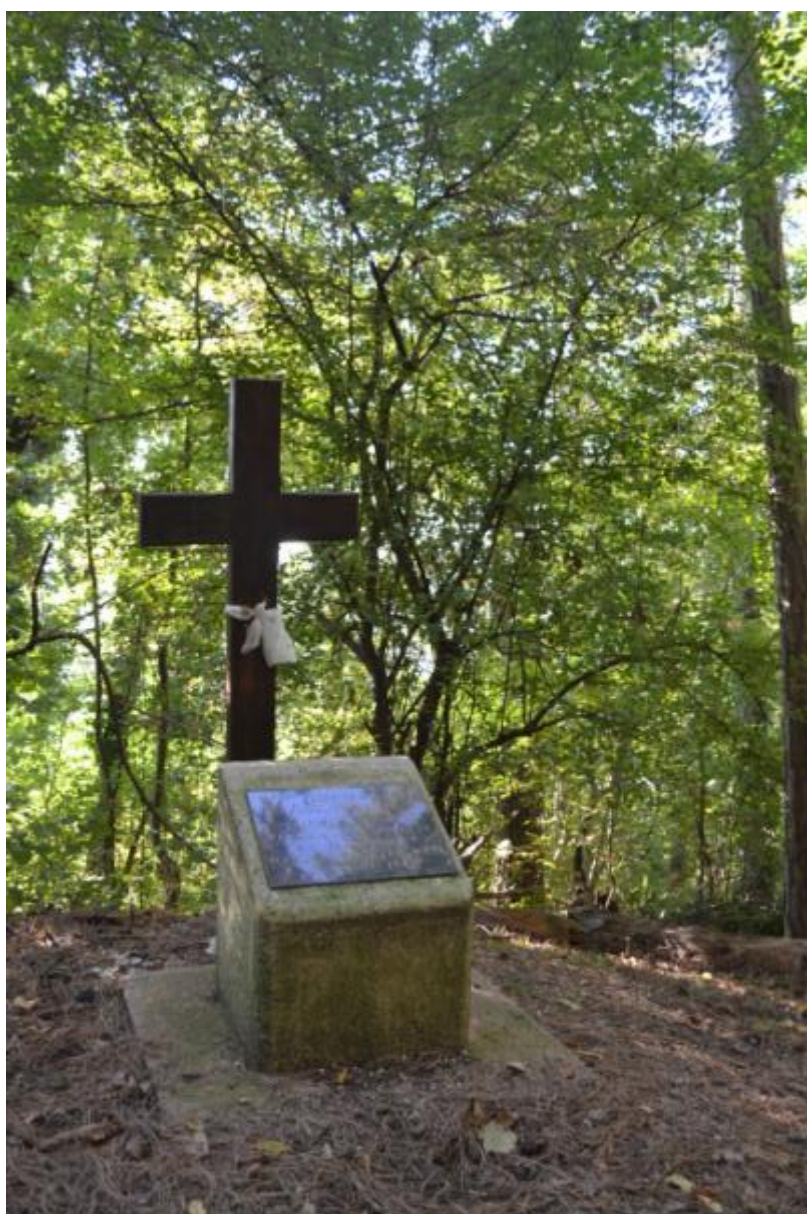
Postolje (zasebno, s natpisom): 60 × 50 × 45 cm

Građa: mramor, drvo, kamen

Opis: Križ iz skupine postavljenih u čast stradalima za vrijeme partizanskoga terora u Gračanima. Uvučen je u šumski dio Gračana, na sljemenskom puteljku. Ispočetka je bila zapisana samo lokacija Peščenke, ali budući da je onaj križ na lokaciji Zlodijev Brijeg srušen, na ovaj je primjer dodana i ta lokacija.

Natpisi: Na zasebnom je postolju upisano: PEŠČENKA I ZLODIJEV BRIJEG // U SPOMEN NA ŽRTVE // PARTIZANSKOG POKOLJA // U GRAČANIMA // NAKON ZAVRŠETKA RATA // U SVIBNJU 1945.

Slika 77. Križ na sljemenskom puteljku (lokacija Peščenka i Zlodijev Brijeg)

61. POSTOLJE KRIŽA PODIGNUTOG U SPOMEN NA ŽRTVE PARTIZANSKOGA TERORA

Smještaj: 45.861933 15.975138 (šumski dio Gračana: Sljeme)

Tip: javni sakralni znamen (?) / memorijalni sakralni znamen (?)

Dimenzije:

Postolje: 10 × 100 × 100 cm

Građa: kamen, metal

Opis: Na lokaciji Zlodijev Brijeg, kao što je već spomenuto, nije sačuvan križ nego samo njegovo postolje. Nije poznato kada je srušen, ali prema riječima planinara Mirka iz Gračana kojega sam slučajno srela tražeći križeve na sljemenskim puteljcima, već ga duže vrijeme nema na tom mjestu.

Natpisi: Postolje nema natpis.

Slika 78. Postolje sedmoga, srušenoga križa podignutoga na lokaciji Zlodijev Brijeg u spomen na žrtve partizanskoga terora

62. KRIŽ

Smještaj: 45.867442 15.972596 (Lonjšćina ulica)

Tip: javni sakralni znamen / memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod križa): 10 × 100 × 100 cm

Križ: 150 × 62 × 4 cm

Postolje (zasebno, s natpisom): 60 × 50 × 45 cm

Građa: mramor, drvo, kamen

Opis: Na sljemenskom puteljku, često zvan *Pri Mariji*, koji vodi prema Mariji Bistrici, uz okvire sa slikama Majke Božje, smješten je također i drveni križ podignut za gračanske žrtve partizanskoga terora. Lokacija se zove Bjelčenica, a križ i postament jednaki su u rješenju kao i navedeni primjeri iz ove javne skupine.

Natpisi: Na zasebnom je postolju natpis: BJELČENICA // U SPOMEN NA ŽRTVE // PARTIZANSKOG POKOLJA // U GRAČANIMA // NAKON ZAVRŠETKA RATA // U SVIBNJU 1945.

Slika 79. Križ na lokaciji Bjelčenica, jedan od sedam gračanskih križeva podignutih za žrtve partizanskoga terora

63. KRIŽ

Smještaj: 45.863050 15.973162 (Lonjšćina ulica)

Tip: javni sakralni znamen / memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod križa): 10 × 100 × 100 cm

Križ: 150 × 62 × 4 cm

Postolje (zasebno, s natpisom): 60 × 50 × 45 cm

Građa: mramor, drvo, kamen

Opis: Na početku sljemenskoga puteljka, odnosno na njegovom raskrižju s ulicom Lonjšćina, smjestio se zadnji od spomenutih sedam gračanskih križeva kako su navedeni u ovome katalogu. Lokacija je Lonjšćina, a križ je kao i ostali primjeri drven te smješten na kamenom postolju uz koje je prislonjeno još jedno, s pločom i natpisom.

Natpisi: Na zasebnom postolju: LONJŠĆINA // U SPOMEN NA ŽRTVE // PARTIZANSKOG POKOLJA // U GRAČANIMA // NAKON ZAVRŠETKA RATA // U SVIBNJU 1945.

Slika 80. Križ na lokaciji Lonjščina, jedan od sedam gračanskih križeva podignutih za žrtve partizanskoga terora

64. RASPELO

Smještaj: 45.850127 15.938778 (Ulica Lukšići)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 300 × 160 × 10 cm

Corpus: 90 × 80 × 30 cm

Građa: drvo, lim, mramor, plastika

Opis: Rospelo u privatnom dvorištu bdije nad zavojem ulice. Nema istaknuto postolje, tek držač patibula u dnu. Rospeti je polikromiran, zaštićen plastičnom konstrukcijom, te natkriven limenim dvoslivnim krovijem. Rospelo je okruženo zelenilom, a ispred njega je polica na kojoj se može ostaviti cvijeće ili zapaliti *lampaš*.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

Slika 81. Raspelo u Ulici Lukšići

65. RASPELO

Smještaj: 45.852798 15.934733 (križanje ulice Mikulići i Veliki potok)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $37 \times 86/57 \times 86/57$ cm

Križ: $276 \times 110 \times 13$ cm

Corpus: $80 \times 50 \times 5$ cm

Građa: drvo, lim, metal, kamen

Opis: Raspelo je smješteno na uzdignutom dijelu ceste te je ograđeno s tri strane niskom betonskom kameno opločenom ogradom. Pristupa mu se trima stubama, a potom je još uzdignuto dvodijelnim postoljem. Pred njim su sadnice u betonskim teglama i upaljeni *lampaši*. *Corpus* je napravljen od metala te prebojan zlatno, a raspelo je natkriveno limenom strehom.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Ispod Raspetoga je metalna pločica s godinom postavljanja: 1998.

Slika 82. Raspelo na križanju Ulice Mikulići i Veliki potok

66. POKLONAC

Smještaj: 45.856229 15.953346 (Ulica Potočani)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Poklonac: 310 × 150 × 120 cm

Građa: mramor, drvo, kamen, beton, plastika, metal, crijep

Opis: Poklonac kvadratnoga tlocrta podignut je uz put, a stražnjom je stranom naslonjen na ogradu privatnoga dvorišta. Ima dvoslivni krov i ograda je manufakturne kamene građe. Na pročelju je malena niša koja otvorom ponavlja siluetu poklonca. U njoj se nalazi Raspelo, kip Bogorodice te mala skulptura proštenjarske Gospe Lurdske. Otvor je zatvoren plastičnim prozorom, a ispod njega je pričvršćena lanterna. Donja zona poklonca ima zrnatu strukturu, a gornja je obojena u žuto. Krov je pokriven crijepom.

Natpisi: Na mramornoj ploči je natpis: PODIGLI I OBNOVILI // VJERNICI OVOG // KRAJA // 1888 – 1969.

Slika 83. Poklonac u Šestinama u Ulici Potočani

2. MAKSIMIRSKO – TRNJANSKI DEKANAT

67a. RASPELO

Smještaj: 45.8181960 16.0004180 (križanje Petrove i Laščinske ulice)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 72 × 100 × 103 cm

Križ: 190 × 100 × 8 cm

Corpus: 90 × 50 × 20 cm

Građa: mramor, drvo, metal

Opis: Na raskrižju ulica, u središtu prometnoga rotora stoji raspelo sa srebrno obojanim *corpusom* na mramornom šesterokutnom postolju u kome je posađeno cvijeće. Postolje je opasano ornamentom pletera.

Prema riječima velečasnoga Josipa Golubića, župnika crkve svetoga Petra Apostola, raspelo je postavljeno 1994. godine, na mjesto staroga koje je za vrijeme komunističkoga režima uklonjeno i preneseno u župnu crkvu. (slika 85b.).

Natpisi: Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 84a. Raspelo na križanju Petrove ulice i Laščinske

67b. RASPELO

Smještaj: 45.8144780 15.9914470 (Maksimir – Petrova ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 325 × 120 × 18 cm

Corpus: 115 × 100 × 15 cm

Građa: kamen

Opis: Raspelo se danas nalazi u dvorištu crkve svetoga Petra, a nekada je to raspelo stajalo na križanju Petrove i Laščinske ulice. Nije poznata njegova godina postavljanja, ali je najstarijim župljanima i župniku, velečasnom Josipu Golubiću, poznato da je za vrijeme komunističkoga režima uklonjeno i ostavljeno pred crkvom. Raspelo je obnovljeno 1994. godine.

Natpisi: Pri vrhu patibula pričvršćen je *titulus* IN // RI.

Slika 84b. Raspelo u dvorištu crkve svetoga Petra u Petrovoj ulici

68. RELJEF BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA

Smještaj: 45.814718 15.991389 (Petrova ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Reljef: oko 80 × 80 × 5 cm

Grada: kamen

Opis: Na pročelju župnoga dvora postavljen je reljef blaženoga Alojzija Stepinca. Prikazan je u profilu, do poprsja. Ima sjetan pogled, a po rubovima odjeće koja je vidljiva uz vrat, blaženik je odjeven u svećeničko ruho. Oko Stepinčeve glave je radijalni svetokrug. Reljef je uokviren kvadratno, nalik prozoru.

Natpisi: Reljef nema natpis.

Slika 85. Reljef bl. Alojzija Stepinca u Petrovoj ulici

69. SKULPTURA SVETOGA JOSIPA

Smještaj: 45.8233000 15.9872090 (Voćarska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 20 × 50 × 50 cm

Skulptura: 130 × 40 × 30 cm

Građa: drvo, metal

Opis: Skulptura svetoga Josipa postavljena je u natkrivenu drvenu sjenicu. Svetac u desnici drži ljiljan, simbol kreposti i čistoće, a u ljevici dijete Isusa koje pak desnicom blagoslivlja, a u ljevici drži globus (kuglu zemaljsku) nadvišen križem.

Velečasni Željko Faltak (župnik župe svetoga Ivana Krstitelja u Novoj Vesi), ljubazno me uputio u povijest i pozadinu narudžbe ove skulpture. Naime, za vrijeme Drugoga svjetskoga rata, svećenici sjemeništa na Šalati, a i sami sjemeništarci, zavjetovali su se svetom Josipu, da će, ako sačuva svećenike u ratu, njemu u čast podići kapelicu ili zavjetni kip. Od tuda velika pobožnost upravo prema tom svecu na Šalati. Kip je podignut, ispred Nadbiskupske klasične gimnazije, prije otprilike deset godina (vjerojatno 2007. godine).

Natpisi: Vez na tkanini iznad skulpture u dnu krovšta: SVETI JOSIPE MOLI ZA NAS.

Slika 86. Skulptura sv. Josipa u Voćarskoj ulici

70. RASPELO

Smještaj: 45.7943990 15.9917360 (križanje Lastovske ulica i Kruga)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 17 × 160 × 160 cm

Križ: 240 × 110 × 16 cm

Corpus: 80 × 60 × 4 cm

Građa: drvo, metal

Opis: Raspelo je smješteno na križanju ulica, uz cestu, na niskom postolju, u ograđenom zelenom »otoku« s oštećenim rubnicima. Zaštićeno je od padalina zaobljenom i nazubljenom strehom. Velečasni Milan Dančuo, župni vikar župe Krista Kralja u Trnju, svjedoči da je starije i od same župe, koja je osnovana 1938. odnosno 1939. godine. Oni najstariji stanovnici Trnja, pamte raspelo te napominju da tada, na tom dijelu župe nije bilo drugih gradnji te da se nalazilo usred livade. Običaj je i do danas, ispred raspela za blagdan Svih Svetih zapaliti *lampaše* i svijeće te se i tu pomoliti za svoje pokojne.

Ulica koja se nastavlja na križanje Lastovske i Kruga, zove se Križna, a vjerojatno je i ime dobila po ovome raspelu.¹⁵⁹ Ljelja Dobronić također je spomenula ovo raspelo u svojoj knjizi *Slobodni i kraljevski grad Zagreb* (1992.) u poglavlju o gradskim selima, gdje piše da su stanovnici Trnja pripadali župi svetoga Marka na Gornjem gradu, koja im je bila daleko pa ne čudi da su postavili raspelo – vjerojatno kao mjesto okupljanja za molitvu i druga (para)liturgijska slavlja poput procesija.¹⁶⁰

Natpisi: Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* I. N. // R. I.

---

¹⁵⁹ Usp. Alojzije Žlebečić, *Krist Kralj u Trnju. Spomen-monografija o crkvi i župi Krista Kralja u Zagrebu o 100. obljetnici rođenja Ivana Meštrovića 1883-1983.*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1983., str. 176.

¹⁶⁰ Usp. Ljelja Dobronić, *nav. dj.*, 1992., str. 197.

Slika 87. Raspelo na križanju Lastovske ulica i Kruga

71. BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC¹⁶¹

Smještaj: 45.7975310 15.9854500 (Bosutska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Luk: 300 × 230 × 60 cm

Postolje: 153 × 83 × 57 cm

Bista: 55 × 60 × 20 cm

Građa: mramor, bronca

Opis: Portretna brončana bista blaženoga Alojzije Stepinca smještena je na širokom mramornom postolju, u vrtu župne crkve Krista Kralja. Skulptura je natkrivena mramornim lukom, a na njegovu sljemenu je mramorni križ. Djelo je akademskoga kipara Josipa Poljana, a postavljena je na svetkovinu Krista Kralja (21. XI.) 2004. godine.¹⁶² Prema riječima velečasnoga Milana Dančua, kipar je izradio skulpturu kardinala koja se nalazi pokraj crkve u Krašiću, a gornji dio kipa je kao bista poklonjen sestrama dominikankama u Trnju. Od te biste je župnik Alojzije Žlebečić izradio odljev i postavio u župno dvorištu kao spomen na polaganje temeljnoga kamena za novu župnu crkvu. Identičan primjerak odljeva skulpture poklonjen je Međubiskupijskome dječakome sjemeništu na Šalati.¹⁶³

Natpisi: Na pročelnoj strani luka ispisano je (pozlaćenim slovima): U TEBE SE, GOSPODINE, UZDAM!

Ispod biste blaženoga Alojzija Stepinca, na pročelnoj strani postolja uklesan je natpis (pozlaćenim slovima): BL. ALOJZIJE STEPINAC // 1898 – 1960 // ...TEBI, KRALJU VJEKOVA, KOME SVE // ŽIVI, NEKA BUDE POSVEĆENA OVA // ZAVJETNA CRKVA, A S NJOME ČITAV // NAŠ HRVATSKI NAROD! // (27. X. 1940. – PRIGODOM BLAGOSLOVA // TEMELJNOG KAMENA).

---

¹⁶¹ U dvorištu župne crkve Krista Kralja u Trnju nalazi se i portretna bista kardinala Franje Šepera koja je blagoslovljena na svetkovinu Krista Kralja (26. XI.) 2000. godine, a djelo je akademskoga kipara Vladimira Herljevića. Trnjanin Zoran Majcen izlio je granitni stup na koji je bista postavljena. Cijena skulpture bila je 12 000 maraka. Usp. *Spomenica župe Krista Kralja*, 1940., s.p.

¹⁶² Isto., s.p.

¹⁶³ Isto., s.p.

Slika 88. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u Bosutskoj ulici

72. SKULPTURA BOGORODICE NA POLUMJESECU (BOGORODICE BEZGRJEŠNOGA ZAČEĆA)

Smještaj: 45.8198440 16.0134350 (Bukovačka cesta)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 140 × 60 × 60 cm

Skulptura: 130 × 40 × 40 cm

Građa: bronca, željezo, beton

Opis: Skulptura je smještena na povišenom postolju ispred crkve svetoga Jeronima. Ograđena je željeznom ogradom trokutnoga tlocrta koja opasuje malen vrt zasađen cvijećem. Bogorodica stoji sklopljenih ruku, a pod nogama joj je zmija koju gazi na polumjesecu.¹⁶⁴

Velečasni Tomislav Petranović, dipl. ing. Saša Banić, stručni voditelj javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba te dr. sc. Biljana Janev Hutinec, ravnateljica javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba uputili su me u povijest i sudbinu ove skulpture i javnoga raspela u sljedećoj kataloškoj jedinici. Prvotno je skulptura Bogorodice bila postavljena na istočnome uglu Bukovačke ulice i Maksimirske ceste 1847. godine (danas je ovdje postavljena skulptura kipara Vanje Radauša, Bacača diska ili »golača« kako ga, prema riječima velečasnoga Petranovića nazivaju stanovnici Maksimira).¹⁶⁵

Skulpturu je izradila Ljevaonica Josipa (Josepha) Glanza u Beču. Ta željezna skulptura bila je znatno oštećena (posebno u području glave) pa je prema tom starom uzorku, novi kip u bronci izlio Blaž Klemar. Blagoslovljen je 30. rujna 1967. godine i postavljen na sadašnje mjesto. Izvorna drvena, polikromirana skulptura Bogorodice čuva se u župnome dvoru crkve svetoga Jeronima (slika 89.).

---

¹⁶⁴ Polumjesec postaje motivom ove teme nakon bitke kod Lepanta (1571. godine), kada kršćanstvo odnosi pobjedu nad islamom. Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 165., [Branko Fučić].

¹⁶⁵ Skulptura je evidentirana i u knjizi *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič*, gdje se navodi njezin prvotni položaj, građa, te mjesto nastanka. Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 125.

Natpisi: Na postamentu skulpture je natpis: QUOD HEVA TRISTIS ABSTULIT // TU REDDIS ALTO GERMINE // INTRENT UT ASTRA FLEBILES // COELI RECLUDIS CARDINES // ANNO REP.SAL.MDCCCXLVII.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ Tekst je doslovno preveo pater Stjepan Kuzmić D.I.: Što je tužna Eva odnijela (uzela) // Ti vraćaš po uzvišenom potomku // Otvaraš vrata raja // Da u nebo uđu jadnici // Godine Gospodnje 1847.

Slijedi pjesnički prijevod patera Milana Pavelića D.I.: Što tužna Eva uzela // Po sinu ti nam povraćaš // Nebeska vrata otvaraš // Jadnike puštaš u nebo // Godine Gospodnje 1847.

Na pomoći u istraživanju natpisa i povijesti skulpture zahvaljujem dipl. ing. Saši Baniću, stručnome voditelju javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba te dr. sc. Biljani Janev Hutinec, ravnateljici javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba.

Slika 89. Izvorna, drvena skulptura Bogorodice Bezgrješnoga začeća koja se danas čuva u župnome dvoru crkve svetoga Jeronima

Slika 90. Skulptura Bogorodice na polumjesecu to jest Bogorodice Bezgrješnoga začeca ispred župne crkve svetoga Jeronima

73. RASPELO

Smještaj: 45.821409 16.023922 (Ulica fakultetsko dobro)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 130 × 130 × 130 cm

Križ: 300 × 130 × 30 cm

Corpus: 130 × 110 × 20 cm

Građa: moslavački kamen (postolje), lijevano željezo (*corpus*)

Opis: Raspelo je smješteno na početku ulice Fakultetsko dobro, odnosno kraj bočnoga ulaza u park Maksimir. Ograđeno je, postavljeno na povišeno postolje, a flankiraju ga jablanovi poput prirodnih stražara. Obnovljeno je 2009. godine.

Postavljeno je 1847. godine, kao i skulptura Bogorodice na polumjesecu. U vrijeme postavljanja, park Maksimir uređuje i financira (nad)biskup Juraj Haulik, po kojemu je park jedno vrijeme zvan i Jurjevac. Haulik je na ovom posjedu imao dva ljetnikovca, a – osim što je posjed otvorio građanima – zaslužan je i za njegovo uređenje prema rješenju poznatom kao engleski tip parka, s nepravilno raspoređenim pošumljenim površinama, proplancima i krivudavim šetnicama.¹⁶⁷ Osim raspela i kipa Bogorodice, park Maksimir resile su ili su i danas u njemu javne skulpture: Napuljski ribar, Dječja grupa, Žetelica i Obelisk, ali i brojni paviljoni te druga zdanja.¹⁶⁸ I Fernkornov kip svetoga Jurja, danas na Trgu Republike Hrvatske, prvotno je bio dio maksimirskoga sklopa, ali je poslije premješten u gradsko središte. Haulik je naručio i izgradnju kapelice svetoga Jurja u maksimirskome parku, a u izgradnji su sudjelovali tirolski majstori.¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ Usp. Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 375.

¹⁶⁸ Usp. Olga Maruševski, Sonja Jurković, *Maksimir*, Zagreb: Školska knjiga, 1992., str 43-56.

¹⁶⁹ Isto., str. 55.

Natpisi: Na pročelnoj strani postolja uklesan je natpis: CRUX FIDELIS INTER OMNES // ARBOR UNA NOBILIS // NULLA SILVA TALEM // PROFERI FRONDE FLORE GERMINE // ANNO REP.SAL.MDCCCXLVII.¹⁷⁰

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* IN // RI.

---

¹⁷⁰ Natpis na postamentu doslovno je preveo pater Stjepan Kuzmić D.I: Križu vjerni među svima // Drvo jedino plemenito, // Nijedna šuma (ne može) donijeti (dati) // Takvo (drvo) lišćem, cvijetom, plodom. // Godine Gospodnje 1847.

Slijedi pjesnički prijevod patera Milana Pavelića D.I.: Križu sveti, stablo svako // Zavidu ti čarobni sjaj, // S takvim lišćem, cvijetom, plodom // Nikoju ga nema gaj. // Godine Gospodnje 1847.

(Zahvaljujem na podacima dipl. ing. Saši Baniću, stručnome voditelju javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba te dr. sc. Biljani Janev Hutinec, ravnateljici javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba.)

Slika 91. Raspelo na Maksimiru u Ulici fakultetsko dobro

74. SKULPTURA BOGORODICE S DJETETOM

Smještaj: 45.8113480 15.9987090 (Ulica kralja Zvonimira)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 145 × 78 × 40 cm

Kip: 250 × 150 × 25 cm

Građa: kamen, beton

Opis: U središtu ulaznoga portala crkve, prema Zvonimirovoj ulici, na pročelnoj strani na stubu je visoki reljef Bogorodice s Djetetom. S desne strane je reljef svetoga Nikole Tavelića, a s lijeve blaženoga Dunsca Scota, svi radovi akademskoga kipara Luje Lozice.¹⁷¹ Uz reljef Bogorodice, bio je u ovom obilasku zapaljen *lampaš*, a fra Mate Matić navodi da vjernici često zastanu te se prekriže pred Bogorodicom ili joj donose cvijeće.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹⁷¹ Fra Nikica Ajdučić (ur.), fra Ivan Maletić (ur.), *Franjevački samostan i župa Majke Božje Lurdske u Zagrebu*, Zagreb: Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja – Samostan Zagreb, 2017., str. 81.

Slika 92. Bogorodica s Djetetom ispred crkve u Ulici kralja Zvonimira

75. SKULPTURA BOGORODICE

Smještaj: 45.815030 15.997535 (Maksimirska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Niša: oko 50 × 20 cm

Građa: drvo, plastika

Opis: Na zabatu pročelja, u zatvorenoj niši, nalazi se skulptura Bogorodice. Prikazana je u svjetlo modroj haljini i svjetlom plaštu na tronu. Skulptura je malih dimenzija i visoko postavljena pa ju je teško primijetiti s ulice. Godine 2010., kada je proveden projekt *Google street view*, vidi se da je niša prazna pa postav sadašnjega kipa možemo datirati nakon te godine. Jednokatnica je podignuta 1889. godine kao stambena zgrada.¹⁷² Danas se ovdje nalazi restoran brze hrane *McDonald's* te dućan s odjećom, a nitko od sadašnjih susjeda ne sjeća se postava kipa niti zna što o tome. Državni arhiv Zagreb također ne raspolaže podacima o postavljanju skulpture na pročelju.

Natpisi: Skulptura (koliko je vidljivo) nema natpis.

---

¹⁷² Dragan Damjanović, *nav. dj.*, 2014., str. 371.

Slika 93. Skulptura Bogorodice u niši u Maksimirskoj ulici

76. RASPELO

Smještaj: 45.826512 15.997297 (križanje Laščinske ulice i Ulice Jordanovac)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 160 × 85 × 55 cm

Križ: 150 × 80 × 25 cm

Corpus: 50 × 40 × 10 cm

Građa: beton, metal, željezo

Opis: Raspelo je postavljeno u središtu prometnoga »otoka«, na križanju dviju ulica, Laščinske i Ulice Jordanovac. Ograđeno je niskom željeznom ogradom unutar koje je zasađeno cvijeće. Uzdignuto je od ceste dvjema stubama, a na postolju ispod križa smještena je rešetkom zatvorena niša u kojoj se nalazi kip Bogorodice vrlo malih dimenzija. *Corpus* je metalan, obojan srebrno te malih dimenzija u odnosu na križ i postolje.

Natpisi: Ispod Raspetoga, na prednjoj strani postolja uklesan je natpis: JA SAM PUT ISTINA I ŽIVOT.

Pri dnu postolja, vidljiva su urezana slova, ali se od trošnosti materijala ne može razabrati točan natpis. Prepoznatljiva je, u dnu postolja, godina 1927. Prema riječima župnika župne crkve Bezgrešnoga Srca Marijinoga na Jordanovcu, p. Blaženka Nikolića, SJ, raspelo je vjerojatno podignuto kao znak zahvalnosti netom nakon što je dr. Antun Bauer 1926. godine isusovcima darovnicom poklonio zemljište na kojem je izgrađen Novincijat i Dom duhovnih vježbi.

Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 94. Raspelo na križanje Laščinske ulice i Ulice Jordanovac

77. SKULPTURA BLAŽENOGA AUGUSTINA KAŽOTIĆA

Smještaj: 45.8155360 16.0220680 (Trg Augustina Kažotića)

Tip: javno-privatni vjerski znamen

Dimezije:

Postolje: 70 × 70 × 70 cm

Skulptura: 195 × 65 × 50 cm

Građa: bronca, kamen

Opis: Skulptura blaženoga Augustina Kažotića smještena je ispred župne crkve Kraljice svete krunice, na konzoli koja je umetnuta u stube i kamene klupe. Blaženik je prikazan u biskupskoj odjeći sa pastirskim štapom u ljevici, a u prikazu je izostavljen njegov atribut knjige.¹⁷³ U pozadini skulpture, uz postolje, nalazi se kameni reljef s ikonografskim prikazom Posljednje večere.

Prema riječima župnika župne crkve Kraljice svete krunice, Mate Bošnjaka, OP, skulptura je djelo akademskoga kipara Kruna Bošnjaka, a postavljena je 1993. godine. Župnik svjedoči da na području župe ne postoji niti jedno raspelo, kapelica, poklonac, pil ili bilo koji drugi javni vjerski znamen jer je crkva građena za vrijeme komunističkoga režima koji je teško dozvoljavao gradnju takvih objekata pa se osim nje nisu podizali drugi znamen. Naglašava i da je uvjet za gradnju crkve bio da nema zvonika kako se ne bi isticao svojom visinom. Također, pojašnjava da je župa u novije vrijeme nastojala podići raspelo na tramvajskom okretištu Borongaj, ali nije dobila sve potrebne dozvole od grada.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

¹⁷³ »Augustin Kažotić, blaženi, biskup (lat. *Augustin Gazotti*). Trogiraniin, rođen oko 1260. godine. Mlad stupio u dominikanski red, studira u Parizu. Zagrebački biskup od 1303. do 1318., kad odlazi kao delegat ugarsko-hrvatskog episkopata u Avignon. [...]. Obično se prikazuje u biskupskom ornatu s knjigom u ruci ili krilu i pastirskim štapom u desnici.« usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 153-154., [Mitar Dragutinac].

Slika 95. Skulptura bl. Augustina Kažotića na Trgu Augustina Kažotića

78. RASPELO

Smještaj: 45.8056400 15.9813010 (Hrvatska starokatolička crkva, župa sv. Križa, Branimirova ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 240 × 120 × 15 cm

Corpus: 50 × 40 × 8 cm

Građa: metal, drvo

Opis: Premda je riječ o crkvi (župi) koja se ne nalazi na popisu župa Katedralnoga arhiđakonata, jer se ne radi o rimokatoličkoj crkvi, raspelo je uključeno u istraživanje kao univerzalni javni vjerski znamen. S obzirom na lokaciju, nalazi se na području Maksimirsko-trnjanskoga dekanata.

Nema postolje, pričvršćeno je na pročelje crkve. *Corpus* je pozlaćen, krajevi antene i patibula su zaobljeni, a raspelo okružuje ružin grm.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

Slika 96. Raspelo ispred Hrvatske starokatoličke crkve, župe sv. Križa u Branimirovoj ulici

79. KAPELA

Smještaj: 45.8051660 15.9802880 (Željeznički kolodvor Zagreb – Glavni kolodvor)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapela: 355 × 295 × 430 cm

Građa: metal, drvo, beton

Opis: Kapela je smještena unutar zgrade Glavnoga kolodvora u Zagrebu, ali je otvorena prema putnicima prvoga kolosjeka. Dva se klecala nalaze ispred postolja u obliku oltarne menze koje je rešetkom ograđeno, a na kojem se nalazi skulptura Bogorodice s Djetetom i niz manjih skulptura svetaca. Okrunjena Bogorodica prikazana je u svijetloj haljini i modrom plaštu, a dijete Isus, u ljevici drži globus (kuglu zemaljsku) nadvišen križem, a desnicom blagoslivlja.

Brojni su oni putnici koji prije odlaska na svoje putovanje skrenu u kapelu. Nikada nije u potpunosti prazna ili bez cvijeća, kaže anonimna kazivačica koja se brine o čistoći kapele.

Natpisi: Kapela nema natpis osim ispisanih molitava *Oče naš*, *Zdravo Marijo* i *Slava Ocu* na velikim plakatima, na stražnjem zidu kapele.

Slika 97. Kapela na Željezničkom kolodvoru u Zagrebu

80. KAPELA MAJKE BOŽJE KRALJICE OBITELJI

Smještaj: 45.8038180 15.9929250 (Autobusni kolodvor Zagreb)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapela: 295 × 465 × 555 cm

Građa: beton, drvo, metal

Opis: Kapela se nalazi na katu Autobusnoga kolodvora, a prema riječima anonimnih kazivača, djelatnika prometnih agencija, uvijek je otvorena. Na scenskom povišenju postavljen je stol i skulpture. Ispred su dva klecala. Kipovi se, kako svjedoče kazivači, mijenjaju, a tijekom istraživanja zatečena su tri kipa: Bogorodice u molitvi, Presvetoga Srca Isusova i Majke Božje Lurdske. Kapela je ukrašena cvijećem te brojnim manjim skulpturama i reprodukcijama s prikazima svetaca. Na zidu, iza Bogorodice u molitvi pričvršćeno je raspelo.

Natpisi: Na vrhu ulaza u kapelu stoji natpis: MAJKO BOŽJA MOLI ZA NAS. Kao i u kapeli na Glavnom kolodvoru, na velikom plakatu ispisana je molitva *Oče naš*, a na stražnjem zidu nalaze se malene kamene pločice s tekstom HVALA ili HVALA TI.

Slika 98. Kapela Majke Božje kraljice obitelji (Autobusni kolodvor Zagreb)

Slika 99. Unutrašnjost kapele Majke Božje kraljice obitelji (Autobusni kolodvor Zagreb)

81. RASPELO

Smještaj: 45.8001140 15.9967810 (Držićeva ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (ispod ograde): 60 × 185 × 185 cm

Postolje (ispod raspela): 150 × 76/45/36 × 90/65/45 cm

Križ: 75 × 50 × 10 cm

Corpus: 25 × 15 × 3 cm

Građa: metal, beton, željezo, mramor

Opis: Raspelo je smješteno u dvorištu crkve Svete Obitelji. Ograđeno je željeznom ogradom, opasano zelenilom te uzdignuto od ceste visokim kvadratnim postoljem nad kojim se uzdiže starije (?) postolje od tri betonska bloka koja se smanjuju prema vrhu, gdje je raspelo. Križ i metalni *corpus* razmjerno su malih dimenzija u odnosu na postolje: križ je dvostruko manji, a *corpus* je čak šest puta manji. Patibul i antena imaju valovite završetke, a u podnožju raspela je prostor za *lampaše*.

Natpisi: Na postolju raspela, na mramornoj ploči, uklesan je sljedeći natpis: OVAJ SPOMENIK PODIGOŠE // U SVETOJ GODINI // STANOVNICI KANAL – SIGEČICE // KAO SPOMEN ZA IZGRADNJU // CRKVE NA OVOME MJESTU // NA VELIKI PETAK // 1934 GOD.

Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 100. Raspelo u Držićevoj ulici

3. TREŠNJEVAČKI DEKANAT

82. SKULPTURA SVETOGA JOSIPA

Smještaj: 45.8007880 15.9540720 (Trakošćanska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 60 × 35 × 35 cm

Skulptura: 120 × 20 × 20 cm

Građa: mramor, bronca

Opis: Na kvadratnome postolju, ispred ureda Caritasa župne crkve na Trešnjevci, nalazi se skulptura svetoga Josipa, privatni dar crkvi. Sveti Josip odjeven je u nabranu draperiju, desnicu ima podignutu, u gesti blagoslova, a lijeva mu je skvrčena u laktu te u njoj drži cvijet. Prije je to bio mramorni ljiljan – njegov atribut – ali i simbol kreposti i čistoće. Nije poznato što se dogodilo s originalnim cvijetom koji je prije bio dio skulpture. Svetac ima kratku, kovrčavu kosu te dubok i sjetan pogled.

Natpisi: Na postolju skulpture, na prednjoj strani je natpis: DAR CRKVI SVETOG JOSIPA OD // OBITELJI ŠAFRAN STJEPANA // SALIO JOSIP TRŽEC // U ZAGREBU 1992.

Slika 101. Skulptura sv. Josipa u Trakošćanskoj ulici

83. RASPELO

Smještaj: 45.800788, 15.954072 (Trakošćanska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 80 × 90 × 40 cm

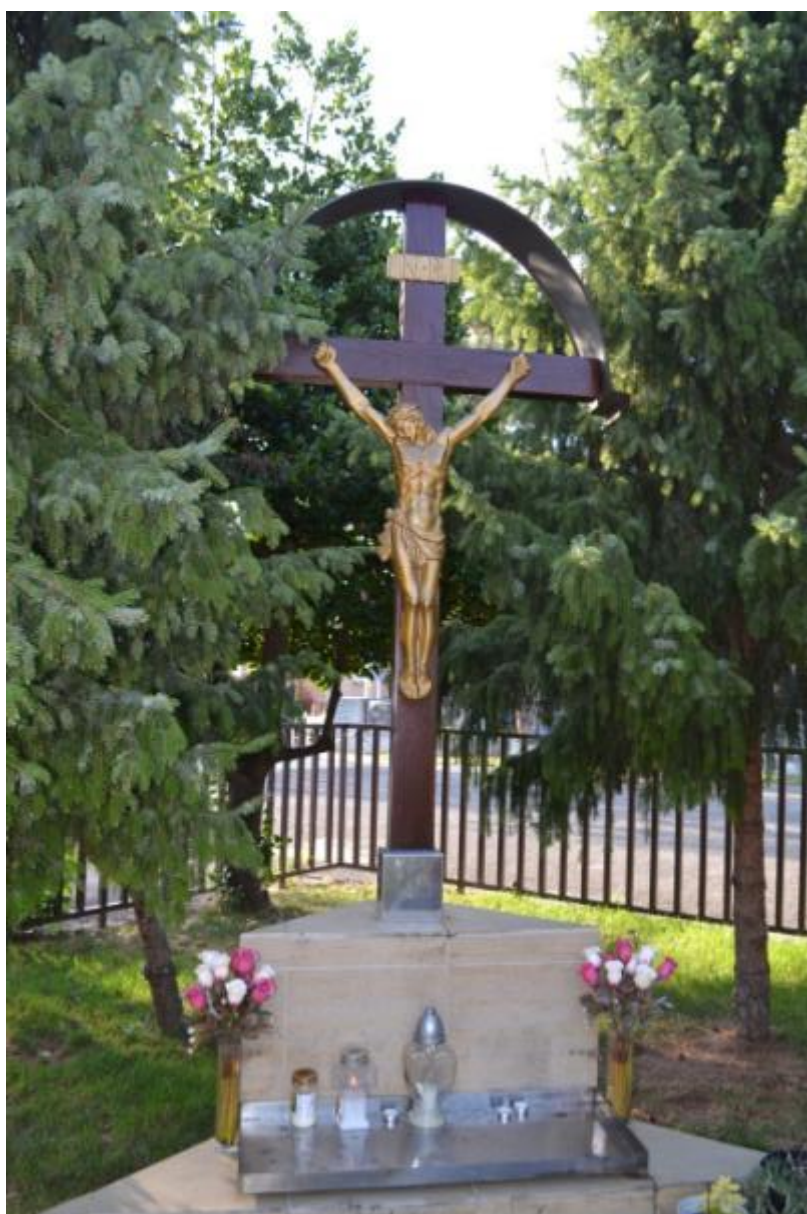
Križ: 200 × 130 × 7 cm

Corpus: 75 × 60 × 5 cm

Građa: drvo, kamen, metal, lim

Opis: Raspelo je postavljeno na trokutno postolje koje je od ulice uzdignuto za tri stube. Smješteno je, kao i skulptura svetoga Josipa, ispred ureda Caritasa župne crkve. Flankirano je dvama velikim borovima, a u podnožju je za svakoga obilaska uočeno cvijeće što ga donose vjernici te upaljeni *lampaši*. Natkriveno je polukružnom limenom strehom, a metalni je *corpus* obojan zlatno.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 102. Raspelo u Trakošćanskoj ulici

84. RASPELO

Smještaj: 45.7888440 15.9457930 (križanje Horvaćanske i Selske ceste)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 46 × 36 × 46 cm

Križ: 200 × 110 × 40 cm

Corpus: 80 × 50 × 15 cm

Građa: drvo, metal, lim, kamen

Opis: Raspelo se nalazi na pravokutnom kamenom postolju. Smješteno je na otvorenom prostoru, uz autobusnu stanicu, a pristupa mu se posebnim ograđenim puteljkom. Pri dnu, nalazi se niša za *lampaš* ili skulpturu manjih dimenzija. Natkriveno je limenom strehom, koja je ukrašena polukružnim dekorativnim motivima koji nalikuju na zupčanike, a ojačan je i limenim zaleđem. *Corpus* je metalan i obojan zlatno.

Ovo je vjerojatno najpoznatiji primjer *krajputaša* u Zagrebu, poznat većini njegovih stanovnika, putnika i prolaznika Selskom cestom. Prema riječima župnoga vikara župne crkve Marije Pomoćnice na Knežiji, don Mirka Režeka, ovo se raspelo prije nalazilo na Horvaćanskoj cesti, a pretpostavlja se da potječe iz pedesetih godine prošloga stoljeća, a možda i prije. Na prvotnoj lokaciji je dotrajalo te se srušilo pa je preneseno u župnu crkvu gdje mu je dodano postolje, a potom je vraćeno na svoj izvorni smještaj. Prilikom gradnje današnjega križanja Horvaćanske i Selske ceste, sedamdesetih godina prošloga stoljeća, raspelo je premješteno na današnju lokaciju. Spominje ga i Ljelja Dobronić u knjizi *Slobodni i kraljevski grad Zagreb* (1992.), pretpostavljajući znatno veću starost Raspela s Knežije, jer u poglavlju o gradskim selima navodi kako su Horvati nekoć bili najveće gradsko selo te da o tome svjedoči raspelo na križanju Horvaćanske i Selske koje su podigli njegovi stanovnici.¹⁷⁴

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

---

¹⁷⁴ Usp. Ljelja Dobronić, *nav. dj.*, 1992., str. 201.

Slika 103. Raspelo na križanju Horvaćanske i Selske ceste

85. RASPELO

Smještaj: 45.7903930 15.9002320 (Ulica Prečko)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 11 × 45 × 40 cm

Križ: 300 × 100 × 25 cm

Corpus: 90 × 60 × 15 cm

Građa: drvo, metal, mramor, lim

Opis: Raspelo je smješteno ispred ulaza u crkvu, na niskom kvadratnom kamenom postolju uvučeno u ogradu (i na prostor) župnoga dvorišta. Natkriveno je limenom strehom, rubovi su dekorirani cvijećem, a metalni *corpus* dodatno štiti i limeno zaleđe oblika okrenute suze (gute). Raspelo je flankirano cvijećem te ograđeno s tri strane. Prema riječima velečasnoga Željka Bakšića, župnika crkve Presvetoga Trojstva u Prečkom, staro je raspelo uništeno 5. prosinca 1987. godine, ali je već 18. prosinca postavljeno novo, ovo današnje.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 104. Raspelo u Ulici Prečko

86. SKULPTURA SVETOGA LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA

Smještaj: 45.7901120 15.8998980 (Ulica Prečko)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 70 × 60 × 45 cm

Skulptura: 130 × 30 × 30 cm

Građa: plastika, drvo, mramor

Opis: Drvena skulptura sveca smještena je u dvorištu župne crkve u Prečkom, na pravokutnom postolju, a poklonjena je župi 2000. godine. Zaštićena je plastičnom konstrukcijom koja završava dvjema kosinama poput dvoslivnoga krova. Sveti Leopold prikazan je u kapucinskom redovničkom ruhu s plavom štolom koja na svoja dva kraja ima izvezen zlatni križ. Desnicom blagoslivlja, a lijeva mu je savijena u laktu te prislonjena prsima. Ova skulptura kao i sljedeća dva primjera dio su manufakturne proizvodnje.

Natpisi: Na postolju bočno, s desne strane je pločica s natpisom: Postament darovao // Matija Jerbić.

Ispod nogu sveca navedeno je natpis: SV. LEOPOLD // MANDIĆ

Sa prednje strane postolja, na zasebnoj pločici zabilježeni su darovatelji skulpture: Daruju obitelj // Lovreković i Mikulić.

Slika 105. Skulptura sv. Leopolda Bogdana Mandića u Prečkom

87. SKULPTURA SVETOGA ANTUNA PADOVANSKOGA

Smještaj: 45.7901270 15.8995860 (Ulica Prečko)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 70 × 60 × 45 cm

Skulptura: 130 × 30 × 30 cm

Građa: plastika, drvo, mramor

Opis: Skulptura sv. Antuna Padovanskoga također je smještena u dvorištu župne crkve u Prečkom. Svetac je obučen u franjevački habit, u desnici drži ljiljan – jedan od svojih glavnih atributa – a u ljevici malenoga Isusa koji raširenih ruku sjedi na otvorenoj knjizi. Ovo je najčešći prikaz ovoga sveca, posebice od vremena renesanse, od kada ga se prikazuje s Isusom u rukama.¹⁷⁵ Istih je dimenzija kao i skulptura svetoga Leopolda, a također je natkrivena plastičnom pravokutnom konstrukcijom. Skulpturu župnoj crkvi daruje Jozo Jurić što saznajemo iz natpisa.

Natpisi: Na dnu skulpture: Daruje // Jozo Jurić

---

¹⁷⁵ Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 135., [Marijan Grgić].

Slika 106. Skulptura sv. Antuna Padovanskoga u Prečkom

88. SKULPTURA SVETOGA JOSIPA

Smještaj: 45.790344 15.899522 (Ulica Prečko)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 70 × 60 × 45 cm

Skulptura: 130 × 30 × 30 cm

Građa: plastika, drvo, mramor

Opis: Treća skulptura koju podižu vjernici, a nalazi se u dvorištu župne crkve Presvetoga Trojstva u Prečkom na pravokutnom postolju jest skulptura svetoga Josipa. Istih je dimenzija, kao i prethodna dva primjera, a također je natkriven plastičnom konstrukcijom. Sveti Josip prikazan je u plavoj haljini i smeđem plaštu te u desnici drži ljiljan, a u ljevici malenoga Isusa. On pak, desnicom blagoslivlja, a u ljevici drži globus (kuglu zemaljsku).

Natpisi: Na dnu skulpture pričvršćena je pločica s imenima donatora: Daruju // Jelena Rastić // Ema i Jurica Serdar // Anić N. Fijan Z. Mrazović S. Mužina I. // Prskalo D. Josipović I. Bebek R. Gluhinić D.

Slika 107. Skulptura sv. Josipa u Prečkom

89. KAPELICA MAJKE BOŽJE LURDSKE

Smještaj: 45.7903430 15.8995382 (Ulica Prečko)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 420 × 350 × 250 cm

Skulptura Bogorodice: 130 × 30 × 30 cm

Klečeća skulptura: 80 × 30 × 30 cm

Građa: drvo, željezo, kamen

Opis: Kapelica je smještena u dvorištu župne crkve u Prečkom. Napravljena je kao mala spilja, kako to zahtijeva »lurdska« ikonografija, prenoseći oblikom spomen na mjesto gdje se ukazanje i dogodilo. U kapelici se nalazi jedno klecalo, ispred skulpture Bogorodice. Ona je također opisana kao lurdski tip: stojeći lik u svijetloj haljini s modrim pojasom, sklopljenih ruku. Pod nogama joj je cvijeće. *Lurdska Gospa* često je prikazana s krunicom (ružarijem) na prsima, ali ovdje to nije slučaj premda su joj vjernici kao zavjetni dar ostavili njih nekoliko. Gospa se ukazala Bernardici (Bernardette) Soubirous, 1858. godine¹⁷⁶ pa se stoga često uz njezin kip nalazi i klečeći ženski lik male vidjelice. Ovdje je Bernardica odjevena u modru haljinu sa smeđim plaštem, a na glavi joj je svjetla marama.

Natpisi: Na željeznoj ogradi zabilježena je godina postavljanja: 1998., a na vratima je natpis: Na Čast // Gospi Lurdskoj.

---

¹⁷⁶ Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 272., [Branko Fučić].

Slika 108. Kapelica Majke Božje Lurdske u Prečkom

90. KAPELICA SVETOGA KRIŽA

Smještaj: 45.7930530 15.9034200 (Beethovenova ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 435 × 310 × 340 cm

Križ: 255 × 120 × 8 cm

Corpus: 90 × 80 × 14 cm

Građa: drvo, metal, beton, kamen, mramor

Opis: Kapelica je, prema riječi velečasnoga Željka Bakšića, župnika crkve Presvetoga Trojstva u Prečkom, podignuta na mjestu gdje je prije stajalo raspelo što saznajemo iz natpisa. Sagrađena je u čast ratnim žrtvama Domovinskoga rata, Drugoga svjetskoga rata, Križnoga puta, a posebice onima koji su poginuli u logoru »Prečko«. Kapelica je uzdignuta od ceste dvjema stubama, pravokutnoga je tlocrta, a Raspeti je pričvršćen na zasebnu betonsku ploču, koja je ujedno i zadnjica kapelice. Ima dvoslivni krov, a kosine krova nisu spojene nego su povezane polukružnim lukom sa zvoncem u sredini. Otvorena je i sa bočnih strana, pa joj se i tuda može pristupiti.

Natpisi: Lijevo od Raspetoga je ploča s natpisom: U SPOMEN NEVINIM // STRADALNICIMA DOMO- // VINSKOG RATA, SVIM // ŽRTVAMA II. SVJET. RATA // ZATOČENIM U LOGORU // »PREČKO« A POSEBICE ŽR- // TVAMA »KRIŽNOG PUTA«

Na desnoj strani je također ploča s natpisom: NA MJESTU MJESNOG // RASPELA POSTAVLJENOG // 1929. GODINE VJERNICI // ŽUPE PREČKO PODIŽU // 1997. GODINE OVU SPO- // MEN KAPELU U ZNAK // HVALE BOGU.

Na bočnom lijevom zidu je natpis: PREMA PROJEKTU KATICE DOBRIČEVIĆ // ZA ŽUPNIKA: BOŽIDARA CINDORA // IZGRADILI: // DJELATNICI PALIĆ INŽENJERINGA.

Na bočnom desnom zidu je popis donatora: DONATORI: // MATO PALIĆ, IVAN RIBIČIĆ, STJEPAN STOOS, // DRAGUTIN JURAS, ZVONKO DEKANIĆ // JOSIP TRZIĆ, PETAR BULJAT, // I MIROSLAV ŠEPAROVIĆ, MIN. PRAVOSUD.

Na patibul raspela pričvršćen je *titulus* IN // RI.

Slika 109. Kapelica sv. Križa u Prečkom u Beethovenovoj ulici

91. RASPELO

Smještaj: 45.7923490 15.8849400 (Ulica Savska opatovina)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 95 × 75 × 38 cm

Križ: 200 × 12 × 12 cm

Corpus: 90 × 70 × 15 cm

Građa: željezo, metal, beton

Opis: Raspelo je prema riječima velečasnoga Željka Bakšića, podigla obitelj Hartek 1992. godine. Ograđeno je željeznom ogradom te uzdignuto pravokutnim postoljem. Ispred postolja je stalak za *lampaše*, a ispred raspela je cvijeće koje ostavljaju vjernici. Križ i *corpus* su metalni te srebrno obojani. Na postolju je skulptura Bogorodice s Djetetom manjih dimenzija.

Natpisi: Raspelo nema natpis.

Slika 110. Raspelo u Prečkom u Ulici Savska opatovina

92. RASPELO

Smještaj: 45.7969200 15.9199210 (Rudeška cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (osmerokutno): $80 \times 90/54 \times 90/54$ cm

Postolje (kvadratno): $40 \times 57 \times 57$ cm

Križ: $215 \times 90 \times 13$ cm

Corpus: $80 \times 70 \times 15$ cm

Građa: drvo, metal, mramor

Opis: Raspelo je smješteno uz cestu, ograđeno je s bočnih strana metalnom ogradom, a na prednjoj strani je puteljak koji vodi do Raspetoga. Okruženo je zelenilom, cvijećem i *lampašima* te uzdignuto od ceste s dva osmerokutna i jednim kvadratnim postoljem koji se dimenzijama smanjuju prema vrhu. Raspeti je ovdje prikazan realistično: rebra i mišići prilično su napeti kao i žile na nogama. Zaštićen je i limenom valovitom strehom.

Natpisi: Na svakom postolju, zlatnim je slovima uklesan po jedan natpis.

Na najnižem postolju: KRIŽ // RUDEŠKE NADE.

Na središnjem postolju: U TEBE SE // GOSPODINE // UZDAM.

Na najvišem postolju: KRISTE // TI SI NAŠA NADA.

Na patibul pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 111. Raspelo u Rudešu

93. PIETÀ

Smještaj: 45.7876990 15.9284400 (Horvaćanska cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 63 × 260 × 230 cm

Stražnja strana: 160 × 220 × 20 cm

Skulptura: 110 × 155 × 110 cm

Građa: bronca, beton

Opis: *Pietà* (hrvatski Bogorodica sućutna) je naziv za način prikazivanja Bogorodice i njezina Sina nakon Raspeća. Ona u svojim rukama drži mrtvo Kristovo tijelo, a najpoznatiji je primjer toga tipa Michelangelova mramorna *Pietà* u crkvi svetoga Petra u Vatikanu.¹⁷⁷

Ova se pak *Pietà* nalazi ispred crkve svete Mati Slobode, na uzvišenom postolju. Autor – karizmatik i svećenik Zlatko Sudac – rješava skupinu piramidalno, a u oblikovnom smislu brzo čitljivo: vrh čini Marijino poprsje, zatvoreno u konturu i sabrano u boli, a dramatski je razvedeno dijagonalno položeno tijelo Mrtvog Sina. Tijelo mu nosi još uvijek tragove smrtne borbe što je naznačeno istaknutim anatomskim dijelovima rebara i žilā. Napetost skulpture ublažava duga Kristova kosa što u slapovima opušteno »teče« prema tlu. Bogorodica je prikazana pokrivena glave s istaknuto, čak anatomski neuvjerljivo, izduženim prstima. U pozadini je zid u koji je uklesan disproporcionalan motiv križa jer je antena puno duža od patibula.

Natpisi: Na prednjoj strani postamenta, u donjem dijelu je natpis: KRALJICA HRVATA PIETA // SVETOJ MATI SLOBODE DONIRAO AUTOR VLČ. ZLATKO SUDAC 2008.

---

¹⁷⁷ Michelangelo Buonarroti, (Caprese, 6. III. 1475. – Rim, 18. II. 1564.), *Pietà*, 1497.-1499., mramor, 174 × 195 × 69 cm, bazilika svetoga Petra u Vatikanu.

Slika 112. *Pietà* na Horvaćanskoj cesti

94. RASPELO

Smještaj: 45.7962100 15.9738230 (Miramarska cesta)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 125 × 50/40 × 50/40 cm

Križ: 250 × 16 × 13 cm

Corpus: 170 × 130 × 30 cm

Građa: kamen, beton, bronca

Opis: Ispred samostana Klanjateljica Krvi Kristove, pored župe svete Terezije od Djeteta Isusa nalazi se raspelo. Smješteno je na kvadratnom postolju, ali se može vidjeti s ceste. Okruženo je travnatom površinom i cvijećem, ali i upaljenim *lampašima*. Kristovo je tijelo prikazano realistično, dočarana je napetost mišića, posebice u predjelu trbuha, Njegove su šake otvorene, a pogled usmjeren prema nebu.

Raspelo je, prema riječima sestre Mare Matijević podignuto 1936. godine, djelo je kipara Ive Kerdića, a postolje je izradio Franjo Schmalzi. Ispočetka je stajalo na križanju Miramarske ceste i Vrbika, a *corpus* je bio izrađen od bronce. Zbog čestih oskvrnuća, a posebice nakon onoga 1959. godine, kada je brončani *corpus* u potpunosti uništen, promijenjena je 1979. godine lokacija raspela, u ovu današnju te je napravljen u potpunosti novi križ, ovaj današnji od armiranoga betona, ali je *corpus* ponovno sastavljen i očuvan. Tada se promijenio i natpis te je umjesto citata *Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio* dodan novi tekst.

Natpisi: Na postolju ispod Raspetoga je natpis: TAKO JE // BOG LJUBIO // SVIJET.

Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

Slika 113. Raspelo na Miramarskoj cesti

95. KRIŽ

Smještaj: 45.7970170 15.9601470 (Trg Nevenke Topalušić)

Tip: memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 180 × 90 × 5 cm

Građa: metal, kamen

Opis: Na trgu Nevenke Topalušić, uz spomenik hrvatskoj braniteljici, postavljen je i metalni križ. Smješten je na uzdignutom betonskom »otoku« posadenih sadnica. Nema *corpus*, napravljen je od metala, a antena i patibul nisu klasično izvedeni već su valjkastoga oblika, poput cijevi. Na križ su ovješene i krunice (ružariji).

Ovo je najrecentniji primjer javnoga vjerskoga znamenja. Postavljen je 2015. godine, a autor spomenika je akademski kipar Dubravko Radman.¹⁷⁸

Natpisi: Na spomeniku je natpis: ZA // DOMOVINU // UVIJEK // SPREMNI // 20. X. 2014. // 100 % ZA // HRVATSKU.

Na pločici ispod spomenika koja je pričvršćena na prednji zid sa sadnicama uklesan je natpis: NEVENKA TOPALUŠIĆ // 1954. – 2014. // HRVATSKA BRANITELJICA.

---

¹⁷⁸ <http://www.hazud.ch/2015/09/spomenik-nevenki-topalusic-od-dubravka-radmana/> [pregledano 22. IV. 2017.]

Slika 114. Križ uz spomenik hrvatskoj braniteljici na Trgu Nevenke Topalušić

96. KRIŽ

Smještaj: 45.7948220 15.9432070 (Mošćenička ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 120 × 130/55 × 120/45 cm

Križ: 460 × 150 × 16 cm

Građa: željezo, mesing, bakar

Opis: Ispred kapele *Corpus Domini* (kapela sveudiljnoga euharistijskoga klanjanja), smješten je križ na dva betonska kameno opločena kubusa koji se dimenzijama smanjuju prema vrhu poput piramide. Napravljen je od mesinga i bakra na željeznoj konstrukciji. Nema *corpus*, a na sjecištu antene i patibula je svetokrug koji predstavlja Presveto, odnosno bijelu hostiju, što je osobito vidljivo noću, jer je osvijetljena kao i cijeli križ. Blagoslovio ga je 18. listopada 1998. mons. Giulio Einaudi, apostolski nuncije u Hrvatskoj.¹⁷⁹ Nacrt za križ izradio je akademski kipar Vinko Fabris, a donator je gospođa Zorica Grbavac.

Natpisi: Na prednjoj strani postolja je ploča s natpisom: »CORPUS DOMINI« CRKVA EUHARISTIJSKOG KLANJANJA // DOĐITE, POKLONIMO SE ! // OVAJ SPOMEN KRIŽ PODIŽU U GODINI DUHA SVETOGA // 1998. ZA POSJETA PAPE IVANA PAVLA II. HRVATSKOJ // I PROGLAŠENJA BLAŽENIM KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA // - NA SPOMEN VELIKOG JUBILEJA - 2000. - EUHARISTIJSKE GODINE. // ŠTOVATELJI EUHARISTIJE // DAROVALA: OBITELJ GRBAVAC – ZORICA.

Manjim slovima, u desnom kutu zabilježen je natpis: Likovno oblikovao: Vinko Fabris, akadem. kipar // Izrada križa: »METALPRODUKT« ZAGREB // GRAĐEVINSKI RADOVI: »NOVOS« ZAGREB.

---

¹⁷⁹ <http://corpusdomini.hr/index.php/povijest-kapele> [pregledano 22. IV. 2017.]

Slika 115. Križ u Mošćeničkoj ulici

4. KUSTOŠIJANSKI DEKANAT

97. RASPELO

Smještaj: 45.8079990 15.9202670 (križanje Svačićeve i Lermanove ulice)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 25 × 145 × 100 cm

Križ: 260 × 130 × 10 cm

Corpus: 80 × 60 × 5 cm

Građa: metal, drvo, lim, mramor, željezo

Opis: Raspelo je postavljeno na križanju dviju ulica, Svačićeve i Lermanove. Smješteno je na pravokutnom postolju koje je od ulice uzdignut jednom stubom i uvučeno u ogradu (i na prostor) privatnoga dvorišta tako da je njome opasan s tri strane. Dodatno je zaštićeno i vlastitom željeznom niskom ogradom. Iako se nalazi na privatnom posjedu, ono je posve okrenuto javnom životu i komunicira s prolaznicima pa je tako i označeno. Sa svake strane Raspetoga posađeno je cvijeće, a iza raspela je mramorna ploča na kojoj su s desne i lijeve strane raspela dekorativni motivi anđela. *Corpus* je metalan, obojan zlatno, okružen mandorlom od ruža i natkriven valovitim limenom strehom.

Raspelo je evidentirano i u tiskanoj monografiji župe iz 2009. godine: [...] »Sljedeće godine, 14. lipnja blagoslovljeno je i raspelo u Donjoj Kustošiji, na uglu Lermanove i Svačićeve ulice. Podignuto je na poticaj Stjepana Osredečkog i izgrađeno na poticaj župljana.«¹⁸⁰

Natpisi: Na maloj pločici, u donjem desnom kutu na postamentu raspela, je natpis: Raspelo podignuto // u godini Duha Svetoga 1998. // darovima vjernika Donje Kustošije.

Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

---

¹⁸⁰ Marjan Gradinščak (ur.), *Župa Svetog Nikole Tavelića Zagreb - Kustošija 1939. - 2009.*, Zagreb (Ulica sv. Nikole Tavelića 2): Rimokatolička župa sv. Nikole Tavelića u Zagrebu, 2009., str. 71.

Slika 116. Raspelo u Donjoj Kustošiji na križanju Svačićeve i Lermanove ulice

98. RASPELO

Smještaj: 45.821762 15.925815 (križanje Kustošijanske ulice i Skočilovića)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 37 × 157 × 103 cm

Križ: 270 × 130 × 14 cm

Corpus: 80 × 60 × 15 cm

Građa: metal, drvo, lim, mramor, željezo

Opis: Raspelo je smješteno na križanju prometnica, na pravokutnom postolju, a uzdignuto je od ceste i jednom stubom. Blagoslovljeno je 20. travnja 1997. godine, zalaganjem gospodina Ivana Mohača i priložima vjernika Gornje Kustošije, a ujedno je i prvi vjerski znak župe svetoga Nikole Tavelića izvan crkve.¹⁸¹

Ograđeno je niskom željeznom ogradom s tri strane, a stražnji dio ograde je mramorna ploča. Na njoj su, s desne i lijeve strane raspela, dekorativni motivi anđela, kao i kod prethodnoga primjera. Raspeti je napravljen od metala i obojan zlatno te zaštićen valovitom limenom strehom koja je na rubovima ukrašena motivima cvijeća.

Natpisi: Na postolju, na zasebnoj metalnoj pločici je natpis: Raspelo podignuto // u godini Isusa Krista // 1997. darovima vjernika // Gornje Kustošije

Na patibul je pričvršćenm *titulus* INRI.

---

¹⁸¹ Usp. Marjan Gradinščak (ur.), *nav. dj.*, 2009. str.70-71.

Slika 117. Raspelo u Gornjoj Kustošiji na križanju Kustošijanske ulice i Skočilovića

99. RASPELO

Smještaj: 45.819225 15.872650 (križanje Ulice Stare Gajnice i Ulice Karažnik)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $60 \times 240/140/80 \times 160/110/80$ cm

Križ: $300 \times 120 \times 17$ cm

Corpus: $100 \times 60 \times 6$ cm

Građa: drvo, metal, lim, kamen

Opis: Raspelo je smješteno na tri stube koje se dimenzijama smanjuju prema vrhu. Križ je izveden u drvu, a *Corpus* je metalan te je zaštićen valovitom limenom strehom na čijim su rubovima dekorativni motivi cvijeta pa potom dva dekorativna lista i tako cijelom dužinom strehe. Sa stražnje strane raspela je limeno zaleđe oblika obrnute suze (gute) koja seže do visine Kristovih nogu. Rubovi su i ovdje također dekorirani motivom lista.

Raspelo je podigla obitelj Stjepana Šimokovića, a nakon obnove blagoslovio ga je župnik Stjepan Birač 20. svibnja 1964. godine.¹⁸²

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* I. N. // R. I.

---

¹⁸² Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *Župa Uznesenja Marijina Stenjevec*, Zagreb: RKT Župa Stenjevec, 1985., str. 63.

Slika 118. Raspelo na križanju Ulice Stare Gajnice i Ulice Karažnik

100. KAPELICA MAJKE BOŽJE LURDSKE

Smještaj: 45.825062 15.870067 (križanje Ulice Kancelak i Ulice Dubravica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 325 × 160 × 190 cm

Građa: beton, lim, drvo, metal, željezo

Opis: Kapelica je smještena na raskrižju dviju prometnica te je ograđena. Pravokutnoga je tlocrta, a završava dvoslivnim drvenim krovom koji je dodatno zaštićen limenim pokrovom. Na vrhu krova je metalni križ. Pročelno je zatvorena željeznom ogradom i prozirnomo staklenom pregradom. Zidovi kapelice su dvobojni, u donjem dijelu obojani su ružičasto, a u gornjem dijelu žuto. U kapelici, na oltarnoj menzi je stojeći kip Majke Božje Lurdske u svijetloj haljini s modrim plaštem te klečeći kip male vidjelice Bernarde. Pored njih su još i manji kipići proštenjarskoga značaja te reprodukcije slika Presvetoga Srca Isusova i Majke Božje.

Podignuta je 1910. godine, a »dana 25. rujna pred Poglavarstvom upravne općine Stenjevec potpisali su Ignac Damiš, Ivan Domitrović, Janko Jadanec, Mijo Jadanec i Josip Kučiš u ime žitelja Stenjeveca Gornjeg da će tu spilju za sva vremena uzdržavati.«¹⁸³

Natpisi: Kapelica nema natpis.

---

¹⁸³ Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 36.

Slika 119. Kapela Majke Božje Lurdske na križanju Ulice Kancelak i Ulice Dubravica

101. RASPELO

Smještaj: 45.823225 15.871515 (Ulica Junkovićeve put)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (osmerokutno): 20 × 250 × 220 cm

Postolje (kvadratno): 10 × 74 × 74 cm

Križ: 300 × 90 × 8

Corpus: 85 × 50 × 13

Građa: mramor, beton, metal

Opis: Raspelo je smješteno na ulazu u dvorište župne crkve svetoga Josipa Radnika u Gajnicama. U podnožju su dva postolja: veće, osmerokutno i manje, kvadratno. Križ s Raspetim postavljen je na dodatno šesterokutno postolje. *Corpus* je metalan, obojan crno. Ovo raspelo jednako je u rješenju raspelu koje se nalazi na Zelenoj magistrali, a oba je postavio bivši župnik, velečasni Ivica Mađer (župu je vodio u razdoblju od 2001. do 2006. godine).

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 120. Raspelo ispred župne crkve u Gajnicama u Ulici Junkovićeve put

102. RASPELO

Smještaj: 45.830148 15.874972 (križanje ulice Borčec i Zelene magistrale)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $10 \times 74 \times 74$ cm

Križ: $280 \times 70 \times 8$ cm

Corpus: $85 \times 50 \times 13$ cm

Građa: mramor, beton, metal

Opis: Raspelo je smješteno na križanju dviju prometnica te je *krajputaš* u punom smislu riječi: orijentir, podsjetnik i zaštitnik. Okruženo je zelenilom, a oblikovnim rješenjem sliči prethodnom primjeru. Pristupa mu se posebno betoniranim puteljkom, a podigao ga je velečasni Ivica Mađer, bivši župnik crkve svetoga Josipa Radnika u Gajnicama. Raspelo je uzdignuto od ceste kvadratnom stubom, a dodatno je postavljeno i na šesterokutno mramorno postolje. *Corpus* je pak metalan, obojan crno.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 121. Raspelo na križanju ulice Borčec i Zelene magistrale

103. RASPELO

Smještaj: 45.8284620 15.8571320 (Ulica Bizek II.)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 240 × 127 × 8 cm

Corpus: 85 × 50 × 15 cm

Građa: lim, metal

Opis: Rospelo je smješteno na povišenom dijelu ceste, točnije sa vanjske strane privatnoga dvorišta. Križ je izrađen od lima, a *corpus* od metala, obojan crno. Nema postolje, ali je dio zelenoga »otoka« koji je niveliran kako bi se ono moglo postaviti. U podnožju su *lampaši* i cvijeće. Nije poznata godina postavljanja, ali je zabilježeno u knjizi *Župa Uznesenja Marijina Stenjevec* (1985.), no bez ikakvoga dodatnoga podatka. Iz fotografije, koja je snimljena 1985. godine vidljivo je da je raspelo imalo dvoslivni krov kojega danas nema.¹⁸⁴

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

---

¹⁸⁴ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 44.

Slika 122. Raspelo u Ulici Bizek II.

104. RASPELO

Smještaj: 45.828938 15.861186 (križanje ulice Bizek III. i Horvatovoga puta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 35 × 85 × 85 cm

Križ: 220 × 140 × 9 cm

Corpus: 80 × 50 × 17 cm

Građa: lim, metal, beton, mramor, željezo

Opis: Raspelo je uvučeno u ogradu (i na prostor) privatnoga dvorišta te je ograđeno s tri strane željeznom ogradom obojanom bijelo. Nalazi se na križanju dviju ulica, a od ceste je uzdignuto dvjema stubama. Ispred kvadratnoga postolja je stalak za *lampaše*. Križ je limeni, a *corpus* metalan, obojan crno. Nad raspelom je i valovita limena streha.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 123. Raspelo na križanju ulice Bizek III. i Horvatovoga puta

105. RASPELO

Smještaj: 45.828178 15.847908 (Ulica Podsusedsko Dolje)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 350 × 160 × 10 cm

Corpus: 90 × 70 × 10 cm

Građa: metal

Opis: Raspelo je smješteno uz tok prometnice, iza zaštitne ograde, na povišenom dijelu ceste. Pristupa mu se bočnim stubama i nema samostalno postolje nego je zabijeno u zemlju. Križ je metalan, obojan minijem (temeljnomo bojom), a *corpus* je također metalan, obojen srebrno. Raspeti je okružen i mandorlom od ruža, a u podnožju je prostor za *lampaše* i svježe cvijeće, a za zelenu scenografiju pozadine zadužene su krošnje stabala.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 124. Raspelo u Podsusedu u Ulici Podsusedsko Dolje

106. SKULPTURA SVETOGA IVANA NEPOMUKA

Smještaj: 45.8180260 15.8318840 (Aleja Seljačke bune)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 145 × 40 × 30 cm

Skulptura: 135 × 40 × 40 cm

Građa: mramor, bronca

Opis: Skulptura svetoga Ivana Nepomuka uzdignuta je na visokom pravokutnom postolju, a smještena na Podsusedskome mostu. Mjesto njegova mučeništva, kao što je spomenuto, je Karlov most u Češkoj, a upravo se zbog toga, njegove skulpture najčešće i postavljaju na mostove te je proglašen zaštitnikom od poplava, zaštitnikom mostova, lađara i njihovih putnika. Prikazan je u duljoj reverendi (ili albi), kraćoj roketi, s križem u rukama, ali bez svetokruga s pet zvijezdi.

Prvi kip na javnom prostoru Podsuseda bio je upravo pil svetoga Ivana Nepomuka.¹⁸⁵ Pretpostavka da je postavljen krajem XIX. stoljeća, kada je obnovljena i kapela svetoga Martina,¹⁸⁶ ne odgovara izgledu sačuvane stare skulpture, jer bi ona mogla biti i barokna, ali su njezine stilske oznake teže razbirljive zbog oštećenja. Naime, nekadašnja kamena skulptura sveca, žrtva je poslijeratnih događanja Drugoga svjetskoga rata: svetac je ponovno bačen u rijeku, ovaj put u ipak plići potok iz kojega je izvađen i očuvan. Danas se taj oštećeni kip čuva u župnome dvoru (slika 124.), a nova brončana skulptura sveca, postavljena je 2007. godine na inicijativu Željka Rendulića, a djelo je akademskoga kipara Stjepana Gračana.¹⁸⁷

Natpisi: Pri dnu postolja uklesan je natpis: OBNOVLJENO 2007. GOD.

Ispod skulpture: Sv. IVAN NEPOMUK // 1340 1393.

---

¹⁸⁵ Usp. Don Tunjo Blažević (ur.), *Podsused vjerski život i tradicija kulturno – povijesna, umjetnička i prirodna baština*, Zagreb: 2009., str 196.

¹⁸⁶ Isto., str. 196.

¹⁸⁷ Isto., str. 196.

Slika 125. Skulptura sv. Ivana Nepomuka u Aleji Seljačke bune

Slika 126. Oštećena kamena skulptura sv. Ivana Nepomuka koja se danas čuva u župnome dvoru

107. RASPELO

Smještaj: 45.8224520 15.8481130 (Ulica Prigornica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 400 × 100 × 40 cm

Corpus: 70 × 20 × 15 cm

Građa: beton, metal

Opis: Rospelo je uzdignuto od ceste dvjema stubama te je dijelom uvučeno u ogradu (i na prostor) privatnoga dvorišta, ali je ograda prema javnom prostoru – ulici – snižena pa komunicira s njom. S te je strane raspelo urešeno cvijećem. Križ je izrađen od betona, a *corpus* je metalan, industrijske proizvodnje. Raspeti djeluje premaleno za visoki križ, odnosno visoki patibul (čak četiri puta dulji od širine antene). Godina postavljanja nije sa sigurnošću poznata, ali se radi o raspelu novijega datuma koje je vjerojatno postavljeno početkom XXI. stoljeća.

Natpisi: Na vrhu patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 127. Raspelo u Ulici Prigornica

108. RASPELO

Smještaj: 45.811351 15.886136 (Ulica Stenjevec)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 120 × 450 × 270 cm

Križ: 300 × 120 × 20 cm

Corpus: 90 × 70 × 20 cm

Građa: metal, drvo, lim, željezo, mramor

Opis: Raspelo je podignuto 1928. godine, na spomen misija koje su u stenjevečkoj župi vodili oo. dominikanci.¹⁸⁸ Darovali su ga Gabrijel i Marija Jarnjak te Anastazija Krapec.¹⁸⁹ Raspelo je fotografski dokumentirano u monografiji župe *Župa Uznesenja Marijina Stenjevec* (1985.) gdje se vidi njegov prijašnji manji postament, odnosno dvije pristupne stube i streha koja je nekoć bila nazubljena.

Danas je ispred raspela mramorno polukružno četverodijelno postolje koje služi za obilje zapaljenih *lampaša*. Križ je drveni, a antena i patibul valovita su ruba u gornjem dijelu, čime naglašavaju važnost *corpuse*. Raspeti je polikromiran te zaštićen valovitom limenom strehom sa zaobljenim završetcima, ali i limenim zaleđem koje seže do kraja Kristovih nogu. Rubovi strehe obojani su zeleno te ukrašeni cvjetnom dekoracijom na krajevima, a u njezinu središtu također se nalazi jedan dekorativni cvijet.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

---

¹⁸⁸ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 42.

¹⁸⁹ Isto., str. 42.

Slika 128. Raspelo u cinktoru crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Stenjevcu

109. SKULPTURA BLAŽENOGA IVANA MERZA

Smještaj: 45.811091 15.886359 (Ulica Stenjevec)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 120 × 450 × 270 cm

Kip: 300 × 120 × 20 cm

Građa: mramor, bronca

Opis: Skulptura je smještena u dvorišnom kompleksu crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Stenjevcu. Blaženi Ivan Merz prikazan je kao stojeća figura s rukama na prsima među kojima je knjiga. Odjeven je u odijelo s kravatom, a stoji na mramornom postolju koje se dimenzijama smanjuje prema vrhu. Prema svjedočanstvu župnika, velečasnoga Vjekoslava Meštrića, skulptura je blagoslovljena 17. XI. 2013. godine, uz misno slavlje, a djelo je akademskoga kipara Slavena Miličevića te poklon dobrotvora Joze Jurića.

Natpisi: Na postolje je uklesan natpis: BLAŽENI IVAN MERZ // (1896. - 1928.) // ZAJEDNO SA TRIDEST MLADIĆA, ČLANOVA // ORLOVSKE KATOLIČKE ORGANIZACIJE // PO CIJENU MUČENIČKE SMRTI // OBRANIO JE OVU ŽUPNU CRKVU // u Stenjevcu 21. studenog 1926. // OD OBEŠČAŠĆENJA I NASILJA. // Ovim činom ostavio nam je divan primjer // herojske ljubavi prema svetoj Crkvi // za čiju je obranu bio spreman // proliti svoju krv i dati svoj život.

Slika 129. Skulptura bl. Ivana Merza pored župne crkve u Stenjevcu

110. SKULPTURA MAJKE BOŽJE

Smještaj: 45.810814 15.886596 (Ulica Stenjevec)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 232 × 50 × 50 cm

Kip: 170 × 50 × 50 cm

Građa: kamen, beton

Opis: Brončana skulptura Bogorodice posvećena je, prema navodima velečasnoga Vjekoslava Meštrića, tijekom misnoga slavlja 14. VIII. 2008. godine, uoči blagdana Velike Gospe. Smještena je u kompleksu Gospina parka, koji se nalazi iza župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Stenjevcu, a prije župnoga groblja. Skulpturu je izradio akademski kipar Ivan Ivoš.

Bogorodica je prikazana u kontrapostu na visokom kvadratnom betonskom postamentu. Lijeva joj je ruka pružena prema promatraču, kao da ga zove da slijedi njezin životni put. Odjevena je u dugu haljinu, kosa joj je valovita, a u desnoj ruci ima oblikovanu gestu blagoslivljanja. Plašt, koji joj prelazi iza leđa s lijeve u desnu ruku dinamizira cjelokupnu skulpturu.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

Slika 130. Skulptura Bogorodice u Stenjevcu

111. KAPELA MAJKE BOŽJE ŽALOSNE

Smještaj: 45.811856 15.885751 (Samoborska cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapela: 400 × 420 × 160 cm

Građa: kamen, željezo, beton, drvo, metal

Opis: Kapela majke Božje Žalosne podignuta je 1712. godine.¹⁹⁰ Nakon izgradnje obnavljana je nekoliko puta, a 1935. godine trebala je biti srušena zbog gradnje državne ceste Zagreb – Podsused.¹⁹¹ Naime, nalazila bi se jednim dijelom na njezinoj dionici pa je odlučeno da se kapela poruši, ali da se nova izgradi u naselju Lisičina. Tadašnji župnik velečasni Mokrović, predložio je da se poruši samo onaj dio kapele koji smeta gradnji ceste, a ostali se može preurediti kao spomenik.¹⁹² Prijedlog je prihvaćen, kapela je preuređena te je blagoslovljena 1936. godine. U noći sa 17. na 18. lipnja 1949. godine, neznani su prolaznici opljačkali kapelu, iz nje odnijeli 2 svijećnjaka od mesinga, staru umjetničku sliku (tema je bila bičevanje Isusovo, a izvedena na limu) i tri vaze.¹⁹³ Ujedno je tada i ponovno preuređena, a vjerojatno je tijekom toga preuređenja izgubila svoj barokni zvonik. U monografiji stenjevečke župe, *Župa Uznesenja Marijina Stenjevec* (1985.) postoji fotografija kapele iz 1935. godine gdje se vidi da je imala zvonik u osi pročelja, a dokumentirana je i njezina unutrašnjost sa skulpturom Blažene Djevice Marije Žalosne te Raspetim na križu.¹⁹⁴ Obnovljena je ponovno 1962. godine, a 1980. dobiva nova željezna vrata.

Pročelje današnje kapelice obojano je žuto, a na vrhu dvoslivnoga krova je metalni križ. U njezinoj unutrašnjosti nalazi se oltarna menza na kojoj je skulptura Bogorodice te dva svijećnjaka. Skulptura Bogorodice je polikromirana. Ona je odjevena u svijetlu haljinu s modrim plaštem, a na glavi joj je kruna te sjedi na tronu s rukama na prsima. Na zidu, na strani Evanđelja (lijevo od oltara) je Raspelo. Nije poznata datacija ni raspela ni skulpture, ali vjerojatno je riječ o novijem inventaru kapele. Svod je oslikan plavim zvijezdama tako da

---

¹⁹⁰ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 168.

¹⁹¹ Isto., str. 171.

¹⁹² Isto., str. 171.

¹⁹³ Isto., str. 172.

¹⁹⁴ Isto., str. 170.

ambijent djeluje kao da je Bogorodica na nebu. Danas se u njoj prema izjavama župnika u Stenjevcu, velečasnoga Vjekoslava Meštrića, više ne održava bogoslužje niti je dio procesija.

Natpisi: Kapela nema natpis.

Slika 131. Kapela Majke Božje Žalosne

112. RASPELO

Smještaj: 45.811846 15.884782 (Samoborska cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 180 × 100 × 6 cm

Corpus: 90 × 70 × 20 cm

Građa: lim, drvo, keramika

Opis: Raspelo se nalazi na pročelju stambene kuće, okruženo je bršljanom i nema postament. Križ je drveni, a Raspeti je napravljen od keramike te je polikromiran. Rapelo je natkriveno valovitom limenom strehom. Nije poznata godina postavljanja, ali su poznate godine obnova: 1961., 1963. te 1981.¹⁹⁵

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titlus* IN // RI.

---

¹⁹⁵ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 43.

Slika 132. Raspelo na pročelju kuće u Stenjevcu

113. RASPELO

Smještaj: 45.811956 15.869123 (Samoborska cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 110 × 100/70/50 × 45/40/30 cm

Križ: 130 × 60 × 7 cm

Corpus: 55 × 40 × 10 cm

Građa: metal, drvo, kamen, željezo

Opis: Raspelo je blagoslovljeno 1929. godine. Dvadeset godina kasnije je oštećeno te djelomično obnovljeno 1962. godine.¹⁹⁶ Iz natpisa se može iščitati i kasnija obnova, ona iz 1992. godine.

Ograđeno je željeznom ogradom i smješteno na postolju do kojeg se treba spustiti stubama tako da nije u razini ceste. Postament je kameni, izveden u tri bloka različite veličine te se dimenzijama smanjuje prema vrhu. Na postolje je postavljena kamena »strelica« valovitoga završetka koja je zapravo nosač, to jest, na nju je pričvršćeno drveno raspelo. Ono djeluje maleno u odnosu na cjelokupnu konstrukciju. *Corpus* je napravljen od metala, a ispod križa je pridružen reljef Bogorodice u zasebnom crno obojanom okviru.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titlus* INRI.

Na dnu kamenoga postolja je natpis: Darovima župljana // Podignuto i blagoslov - // Ijeno na Petrovo. 1929. // po Josipu Mokroviću // župniku.

Na kamenom dijelu ograde je pločica s natpisom: RASPELO OBNOVLJENO 1992. g. NA // INICIJATIVU DRAGUTINA SOLIĆ // I UZ POMOĆ RADNIKA // KONČAR – INEM // OBNOVLJENO RASPELO 11.12.1992. g. //BLAGOSLOVIO ŽUPNIK // IVAN BUHIN.

---

¹⁹⁶ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str.43.

Slika 133. Ograđeno raspelo u Samoborskoj cesti

114. RASPELO

Smještaj: 45.819739 15.880660 (Medpotoki ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 40 × 150 × 205 cm

Križ: 290 × 100 × 15 cm

Corpus: 100 × 80 × 15 cm

Građa: metal, drvo, lim, mramor

Opis: Rospelo se nalazi na ulazu u dvorište crkve svetoga Nikole. Velečasni Mario Bičak navodi da je ovo raspelo prije stajalo na križanju ulice Medpotoki i Bolničke ceste (gdje danas stoji novo limeno raspelo), ali nakon njegove restauracije – 2004. odnosno 2005. godine – prebačeno je na današnju lokaciju. Izvorno je podignuto 1928. godine, a prije nedavne restauracije, doživjelo je još jednu i to 1963. godine.¹⁹⁷

Križ je drveni, a *corpus* je polikromiran. Ispod raspela su dvije mramorne stepenice koje imaju ulogu postolja te na njima vjernici ujedno ostavljaju cvijeće i *lampaše*. Natkriveno je valovitom limenom strehom te je dodatno zaštićeno limenim zaleđem oblika slova V, a seže do kraja Kristovih nogu. Krov i ploha dekorirani su cvjetnim uzorcima, a rubovi prednje strane strehe izbušeni su rupama.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

---

¹⁹⁷ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 42.

Slika 134. Raspelo u dvorištu crkve svetoga Nikole u Medpotoki ulici

115. POKLONAC MAJKE BOŽJE FATIMSKE

Smještaj: 45.819690 15.880400 (Medpotoki ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 20 × 220 × 90 cm

Poklonac: 270 × 140 × 140 cm

Građa: beton, cigla, željezo, mramor

Opis: Poklonac je prema riječima velečasnoga Bičaka privatni zavjet obitelji koja je imala bolesno dijete. Budući da je Gospa kojoj su se zavjetovali učinila čudo i ozdravila njihovo dijete, podigli su joj u sklopu crkve maleni poklonac.

Poklonac je kvadratnoga oblika, postavljen na pravokutno postolje, a završava dvoslivnim krovom. Napravljen je od betona u donjem i gornjem dijelu, a gornji je dio opločen ciglama. Krov je pak dodatno pojačan i limenim pokrovom. U luneti, na mramornoj ploči, oslikana je Gospa te djeca koja se zajedno s njom mole. Otvor niše zatvoren je metalnim rešetkastim vratima.

Na oltarnoj menzi je kip Gospe Fatimske, odjeven u svijetlu haljinu s modrim plaštem koji je obrubljen zlatom. Gospa je prikazana sklopljenih ruku, a na prsima drži krunicu (ružarij) te stoji na oblaku.¹⁹⁸ Na glavi joj je kruna, a oko nje su manje skulpture anđela.

Natpisi: Poklonac nema natpis.

---

¹⁹⁸ »Gospa Fatimska. Lik Bogorodice u bijeloj haljini i u bijelu plaštu, obrubljenom zlatom, koja u sklopljenim rukama pred prsima drži bijelu krunicu (ružarij) i stoji na oblačiću nad stablom crnike. [...]« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 271-272., [Branko Fučić].

Slika 135. Poklonac Majke Božje Fatimske u dvorištu crkve svetoga Nikole

116. RASPELO

Smještaj: 45.819152 15.880933 (križanje Bolničke ceste, Ulice Medpotoki i Ulice Karažnik)

Tip: javni vjerski znamen

Dimenzije:

Postolje (donje): 12 × 205 × 210 cm

Postolje (gornje): 20 × 105 × 115 cm

Križ: 250 × 110 × 8 cm

Corpus: 80 × 58 × 12 cm

Građa: lim, metal

Opis: Raspelo se nalazi na križanju triju prometnica. Postavljeno je ovu lokaciju nakon što je staro raspelo – tada novoobnovljeno – prebačeno u dvorište župne crkve, 2005. godine. Križ je limeni, a Kristovo je tijelo metalno, obojano crno. Pravokutna postolja napravljena su od mramora te se dimenzijama smanjuju prema vrhu. Raspelu se pristupa posebnim puteljkom, iza njega je posađeno drveće, a uvijek je posjećeno i ukrašeno cvijećem i *lampašima*.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 136. Raspelo na križanju Bolničke ceste, Medpotoki ulice i Karažnika

117. RASPELO

Smještaj: 45.817526 15.888980 (križanje Bolničke ceste i Ulice Perjavica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 280 × 110 × 14 cm

Corpus: 80 × 55 × 15 cm

Građa: drvo, metal, lim

Opis: Raspelo je podignuto 1910., a obnovljeno je u svibnju 1961. godine.¹⁹⁹ Budući da je dokumentirano u literaturi, u knjizi *Župa Uznesenja Marijina Stenjevec* (1985.), mogu se uočiti razlike prijašnjega i današnjega stanja: na starijoj fotografiji, snimljenoj 1985. godine, vidljiva je drvena ograda koje danas nema, ali i bujnije zelenilo koje je postojalo oko raspela.

Raspelo se nalazi uz cestu, a prilazi mu se uskim puteljkom. Flankirano je stablima te nema postolje. Križ je drveni, podosta oronuo, a Kristovo je tijelo metalno, obojano zlatno. Na *corpus* su ovješene i brojne krunice (ružariji) koje ostavljaju vjernici. Raspelo je zaštićeno limenom strehom i limenim zaleđem koje se sužava pri dnu. Streha je dekorirana cvjetnim oblicima, a u sredini je nešto veća cvjetna dekoracija.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

---

¹⁹⁹ Usp. Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 36.

Slika 137. Raspelo na križanju Bolničke ceste i Ulice Perjavica

118. RASPELO

Smještaj: 45.832346 15.880452 (Ulica Teškovec)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 285 × 110 × 22 cm

Corpus: 80 × 60 × 6 cm

Građa: beton, metal, kamen

Opis: Raspelo je podignuto 1910. godine, a »dana 25. IX. 1910. godine, u Poglavarstvu upravne općine Stenjevec obvezali su se da će, u ime žitelja sela Borčec: Jakob Kuharić, Josip Plehan ml., Josip Plehan st., Marko Cvek, Josip Goldin i Juro Dobrilović da će za sva vremena uzdržavati raspelo.«²⁰⁰

Raspelo je od ceste uzdignuto dvjema stubama, napravljeno je od betona, a *corpus* je metalan i polikromiran. Pri dnu je niša u kojoj se danas nalazi maleni kip Bogorodice. U podnožju vjernici ostavljaju cvijeće i *lampaše*

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

---

²⁰⁰ Ivan Buhin (ur.), Anđelko Mijatović (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 37.

Slika 138. Raspelo u Ulici Teškovec

119. KRIŽ

Smještaj: 45.812723 15.904915 (križanje Vrapčanske ulice i Ilice)

Tip: memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 67 × 160/90 × 160/90 cm

Križ: 230 × 190 × 15 cm

Građa: mramor

Opis: Križ je smješten u parkovni prostor iza autobusne stanice. Uzdignut je kvadratnim postoljem na dvije razine: donjim većim i gornjim manjim. Nema *corpus*, a izrađen je od crno sivoga mramora. Podignut je za sve stradale hrvatske branitelje u Domovinskom ratu.

Natpisi: Na prednjoj strani gornjega postolja ispod uklesanoga hrvatskoga grba je natpis: NITKO NEMA VEĆE LJUBAVI OD OVE: // POLOŽITI VLASTITI ŽIVOT ZA SVOJE PRIJATELJE. // IV. 15. 13. // POGINULIM I OD POSLJEDICA RATA UMRLIM HRVATSKI BOJOVNICIMA // 1990 – 1996.

Na bočnoj strani gornjega postolja: SPOMEN KRIŽ PODIŽE 2004. GODINE // UDRUGA HRVATSKIH DRAGOVOLJACA // DOMOVINSKOG RATA GRADA ZAGREBA I // ŽUPANIJE ZAGREBAČKE UZ POTPORU // ŽUPE SVETE BARBARE VRAPČE U VRIJEME // PREDSJEDNIKA UDRUGE ZDRAVKA RUBILA // I ŽUPNIKA MATE MATIĆA.

Slika 139. Križ u Vrapču na križanju Vrapčanske ulice i Ilice

120. RASPELO

Smještaj: 45.816363 15.903725 (Ulica Jačkovina)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 35 × 60 × 60 cm

Križ: 300 × 110 × 13 cm

Corpus: 75 × 50 × 8 cm

Građa: drvo, metal, lim, kamen

Opis: Raspelo je smješteno duž prometnice, na kamenom kvadratnom postolju. Križ je drveni, a donji dio antene dodatno je ojačan limenom konstrukcijom. Natkriven je i limenom strehom koja duž svojega ruba ima cvjetne dekorativne motive. Također, raspelo je zaštićeno i limenim zaleđem, a seže do visine Kristovih nogu. Oblika je okrenute suze (gute). *Corpus* je metalan, prebojan zlatno.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

Slika 140. Raspelo u Ulici Jačkovina

121. RASPELO

Smještaj: 45.825365 15.905412 (Vrapčanska ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 55 × 90 × 90 cm

Križ: 300 × 130 × 21 cm

Corpus: 120 × 110 × 30 cm

Građa: drvo, metal, lim, kamen

Opis: Raspelo je uvučeno među zelenilom, a do njega vodi staza. Ograđeno je niskim raslinjem, uzdignuto kamenim kvadratnim postoljem. Natkriveno je nazubljenom limenom strehom, a njezini su rubovi dekorirani i cvjetnim dekoracijama. Križ je drveni, donji dio antene dodatno je ojačan limenom konstrukcijom, a *corpus* je metalan. Kristova je perizoma ovdje dosta dugačka, seže gotovo do Njegovih koljena.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* INRI.

Slika 141. Raspelo u Vrpatčanskoj ulici

122. SKULPTURA BOGORODICE

Smještaj: 45.8265380 15.9056160 (Vrapčanska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 135 × 60 × 60 cm

Skulptura: 140 × 40 × 40 cm

Građa: kamen, mramor

Opis: Skulptura Bogorodice smještena je na samom ulazu u dvorište župne crkve svete Barbare u Vrapču, na lijevoj strani na kvadratnom visokom postamentu. Skulptura je kamena, kao i postolje te je polikromirana. Bogorodica je prikazana u modroj haljini, zaogrnutu svijetlim plaštem dok stoji na oblaku sklopljenih ruku na prsima, a otprilike je jednake visine kao i postolje. U podnožju su anđeli kojima je vidljiva samo glava, a na kamenom je postolju postavljena mramorna ploča s natpisom.

Skulpturu je 1918. godine podigao tadašnji župnik, Franjo Horvat kao zahvalu za kraj ratnih zbivanja, a prema riječima velečasnoga Slijepčevića obnovljena je 1993. godine.

Natpisi: Na ploči postolja: HVALA TI MAJKO // ZA MIR I SLOBODU! // ČUVAJ NAS! // 1918. // 1993.

Slika 142. Skulptura Bogorodice u dvorištu župne crkve svete Barbare u Vrapču

123. SKULPTURA PRESVETOGA TROJSTVA

Smještaj: 45.8264210 15.9057520 (Vrapčanska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 160 × 70 × 90 cm

Skulpture: 140 × 150 × 90 cm

Građa: kamen, mramor

Opis: Skulptura Presvetoga Trojstvo nalazi se također u dvorišnom kompleksu župne crkve svete Barbare u Vrapču, s desne strane. Na pravokutnome postolju, u sjedećem položaju postavljene su skulpture Krista i Boga Oca na oblaku, a između njih je križ s prikazom golubice.²⁰¹ Riječ je o polikromiranoj skulpturi Presvetoga Trojstva, a ova tema nije česta u povijesti umjetnosti. Presveto se Trojstvo uglavnom prikazivalo simbolički, motivom djeteline ili motivom tri ribe koje formiraju slovo Y tako da im preklopljene glave imaju zajedničko oko.²⁰² Takav primjer postoji kod nas na kapitelu na Ugljanu. Često ga se prikazivalo i antropomorfno, s prikazima triju glava koje izlaze iz jednoga tijela ili jednom glavom u kojoj se stapaju tri položaja obraza tj. lijevi profil, čelomice (*en face*) i desni profil, a što je u ikonografiji nakon Tridentskoga sabora odbačeno, čak je i načelno osuđeno.²⁰³ Primjer za takvo prikazivanje, putem motiva *triceps*, također nalazimo i na našim prostorima, u Kalniku, u crkvi svetoga Brcka.

Ovdje je prikazan mladoliki Krist koji ljevicom pridržava križ, a u desnici mu je razmotani *rotulus*. Odjeven je u svijetlu haljinu s crvenim plaštem. Križ koji pridržava, na sjecištu antene i patibula, ima golubicu: simbol Duha Svetoga. Bog je pak, prikazan kao bradati starac, odjeven u žutu dugu halju s modrim plaštem. U ljevici mu je globus s križem, a u

---

²⁰¹ »Trojstvo, (pre)sveto (lat. *Trinitas*; hrv. prema lat. još: Trinitet), Kršćanska dogma koja definiira da je Bog u svojoj naravi jedan, ali da su u njemu sadržane tri osobe (Otac, Sin i Duh Sveti). [...]. Od XII. do XV. stoljeća pojavljuje se prikaz Trojstva u obliku triju jednakih sjedećih likova (što odgovara dogmatskoj definiciji da su sve tri božanske osobe *consubstantialis* (istobitne) ili dvaju jednakih likova nad kojim lebdi golubica. No najučestaliji antropomorfni prikaz sv. Trojstva u zapadnoj ikonografiji formalno je razlikovao i individualizirao tri Osobe, tako da je Otac prikazan kao starac, Sin u muževnoj dobi, a Duh Sveti kao golubica.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 604-605., [Branko Fučić].

²⁰² Isto., str. 604-605.

²⁰³ Isto., str. 604-605.

desnici zlatno žezlo – koje je ujedno simbol kraljeva ili careva – a kao atribut Boga pokazuje njegovu veličanstvenost.

Kao i prethodni primjer, ovu grupu skulptura dao je 1918. godine podignuti tadašnji župnik, velečasni Franjo Horvat kao zahvalu za kraj ratnih zbivanja. Ona je također obnovljena 1993. godine, a prema riječima velečasnoga Luke Slijepčevića, u pozadini kipa nalazio se, na postolju, kameni kip dvojice dječaka – malenoga Isusa te Ivana Krstitelja – no nije poznato ni kada su ti kipovi nestali niti u kojim okolnostima.

Natpisi: Na kamenom postolju je mramorna ploča s natpisom: SLOBODAN JE SAMO ONAJ // KOJI BOGU SLUŽI! // 1918. // 1993.

Slika 143. Skulptura Presvetoga Trojstva u dvorištu crkve svete Barbare

124. SKULPTURA BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA

Smještaj: 45.8264670 15.9056310 (Vrapčanska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 130 × 30 × 30 cm

Skulptura: 55 × 80 × 70 cm

Građa: bronca

Opis: Na uskom kvadratnom postolju smješteno je brončano poprsje blaženoga Alojzija Stepinca. I ova se skulptura nalazi u dvorišnome kompleksu župne crkve svete Barbare u Vrapču. Blaženik ima pognutu glavu, zatvorene oči i sklopljene ruke kao tijekom molitve ili osobne meditacije. Skulpturu je izradio 2000. godine akademski kipar Anto Jurkić.²⁰⁴

Natpisi: Na metalnoj ploči ispod skulpture ja natpis: Blaženi Alojzije Stepinac // 1898 – 1960 // Darovao Župi sv. Barbare u Vrapču // Božo Biškupić // ministar kulture RH // autor Anto Jurkić // akademski kipar.

---

²⁰⁴ Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 289.

Slika 144. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u dvorištu crkve svete Barbare

125. KAPELA SVETE BARBARE

Smještaj: 45.826456 15.907235 (Ulica Petraščak)

Tip: javno-privatni vjerski znamen

Dimenzije:

Kapela: 300 × 220 × 260 cm

Građa: kamen, beton

Opis: Kapela svete Barbare smještena je na početku Križnoga puta (Kalvarije) koji se nalazi iza župne crkve u Vrapču. Prema riječima velečasnoga Slijepčevića, skulptura koja se danas nalazi u kapelice, prije je stajala na Vrabečaku i to preko sto godina. Nakon Drugoga svjetskoga rata, kip je netko slomio na četiri dijela te je tako slomljen donesen u crkveni toranj. Potom, odnosno 1964. godine, ti su dijelovi zakopani ispod kipa Presvetoga Trojstva. Tek 1999. godine ponovno su izvađeni, obnovljeni i postavljeni u kapelicu koja je upravo za taj kip i sagrađena. Kip svete Barbare postavljen je na kvadratno postolje, napravljen je od kamena te je polikromiran. Svetica u rukama drži palminu grančicu, kao atribut mučeništva i mač.

Kapela je betonska te je obojana svjetlo žuto. Ima dvoslivni krov, ali se krovne kosine ne dodiruju nego su povezane ravnom plohom. Krov je dodatno ojačan i limenim pokrovom, a na vrhu kapele je zvono. Pročelno je zatvorena staklenom pregradom tako da se do kipa svetice ne može doći.

Natpisi: Na pročelju kapelice je natpis: SVETA BARBARA, MOLİ ZA NAS.

Na vrhu kapelice, ispod zvona zapisana je i datacija: 1999.

Slika 145. Kapela sv. Barbare u Ulici Petraščak

126. POKLONAC MAJKE BOŽJE

Smještaj: 45.822728 15.906686 (križanje Vrapčanske ulice i Ulice Potok)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Poklonac: 300 × 220 × 260 cm

Grada: kamen, beton

Opis: Poklonac s kipom Bogorodice smješten je među zelenilom, ograđen je željeznim lancem te postavljen na kamenu postament na kojem je pločica s natpisom i godinom postavljanja. U svjetlo modroj niši koja nalikuje gotičkome luku, sa šiljastim završetkom, postavljen je kip Bogorodice. Na njezinome vrhu je maleni križ.

Natpisi: Na donjem kamenom dijelu poklonca piše: LIJEPA SI LIJEPA // DJEVO MARIJO // TEBE VIJEK ČASTI // RAJSKA DRUŽINA // ANĐELI LIJEPO PJEVAJU // TEBI SE DJEVO RADUJU // 1998.

Slika 146. Poklonac Majke Božje na križanju Vrapčanske ulice i Ulice Potok

127. RASPELO

Smještaj: 45.824462 15.906246 (Ulica Piškorov Breg)

Tip: javni sakralni znamen / memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 30 × 100 × 120 cm

Križ: 340 × 120 × 15 cm

Corpus: 100 × 80 × 15 cm

Građa: drvo, metal, lim, kamen

Opis: Raspelo je smješteno na uzdignutom dijelu ulice, na posebnom pravokutnom postamentu. Uz njega je spomenik hrvatskim braniteljima koji je podignut 1995. godine, ali raspelo je starije jer prema navodima velečasnoga Slijepčevića, ono se ovdje nalazilo i prije postavljanja spomenika za hrvatske branitelje, a sjećaju ga se i stariji stanovnici Vrapča. Natkriveno je valovitom limenom, a njezina je gornja rubna strana ukrašena okruglim dekorativnim oblicima. Raspeti je napravljen od metala te je obojan zlatno. Okružen je i vijencem od ruža, bademastoga oblika, poput mandorle.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen *titulus* IN // RI.

Uz raspelo je mramorna ploča s natpisom: U SPOMEN // SVIM ŽRTVAMA ZA OPSTOJNOST I // SLOBODU HRVATSKOGA NARODA // MJEŠTANI VRAPČA 1995.

Slika 147. Raspelo u Ulici Piškorov Breg

128. RASPELO

Smještaj: 45.841190 15.914287 (Ulica Krvarić)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 10 × 200 × 200 cm

Križ: 280 × 100 × 15 cm

Corpus: 100 × 70 × 15 cm

Građa: lim, željezo, drvo, metal,

Opis: Raspelo je smješteno na »zelenom rotoru«, a od ceste do raspela postoji i betonirani puteljak. Postavljeno je na nisko kvadratno postolje te je ograđeno željeznom ogradom i natkriveno valovitom limenom strehom čije su stranice obojane zeleno, a rubovi žuto. Oni su s gornje strane dekorirani polukružnim šupljim dekoracijama, a s donje naizmjenično motivima cvijeća i križa. Tijelo Raspetoga je izduženo, polikromirano te okruženo vijencem cvijeća, poput mandorle.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen metalni *titulus* IN // RI.

Slika 148. Raspelo u Ulici Krvarić

129. RASPELO

Smještaj: 45.8361520 15.9110270 (križanje ulice Trdice, Pustakove, Vojmila Rabadana i Krvarić)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $10 \times 150 \times 80$ cm

Križ: $190 \times 60 \times 20$ cm

Corpus: $60 \times 50 \times 10$ cm

Građa: beton, lim, metal

Opis: Raspelo je smješteno na raskrižju prometnica. Uzdignuto je od ceste betonskim postoljem trapezoidnoga tlocrta koje je popločeno, a u njegovom donjem dijelu, ispod raspela prikazana je zastava Republike Hrvatske. Raspelo je okruženo zelenilom, a u donjem dijelu patibula je niša iznad koje je reljef maloga anđela. Zaštićeno je valovitom limenom strehom koja na rubovima ima kružne dekorativne elemente. Križ je betonski, a antena je tri puta kraća od patibula. Kristovo tijelo je metalno, malenih dimenzija u odnosu na prethodne primjere te obojano zlatno.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen metalni *titulus* IN // RI.

Slika 149. Raspelo na križanju ulice Trdice, Pustakove, Vojmila Rabadana i Krvarić

130. RASPELO

Smještaj: 45.836801 15.888651 (Ulica Dominika Mandića)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 245 × 110 × 9 cm

Corpus: 80 × 60 × 10 cm

Građa: metal, drvo, lim

Opis: Raspelo je smješteno na rub povišenoga zidanoga postolja. Nalazi se na autobusnome stajalištu pa ga dnevno »posjeti« veliki broj putnika. Križ je drveni, a u donjem dijelu učvršćen je limenom konstrukcijom te je natkriveno valovitom nazubljenom strehom. *Corpus* je metalan, obojan srebrno, a ispod raspela je postolje sa sitnim kamenčićima za *lampaše* i cvijeće.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen metalni *titulus* INRI.

Slika 150. Raspelo u Ulica Dominika Mandića na autobusnoj stanici

131. RASPELO

Smještaj: 45.832566 15.917842 (Ulica Peršinci)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 6 × 47 × 31 cm

Križ: 300 × 130 × 17 cm

Corpus: 70 × 70 × 10 cm

Građa: drvo, kamen, željezo, mramor

Opis: Jedan od najstarijih *krajputaša* svoje je mjesto pronašao u Gornjoj Kustošiji, u ulici Peršinci. Riječ o raspelu čija starost navodno doseže i preko 350 godina. Procijenjeno je to 2007. godine kada je raspelo obnovljeno.²⁰⁵ Pet godina prije, također su provedeni restauratorski radovi kada je profesor Silvije Novak naveo da potječe iz sredine XIX. stoljeća.²⁰⁶

Raspelo je smješteno na povišenom postolju, uz cestu, a ograđeno je niskom željeznom ogradom. U potpunosti je izvedeno u drvu – i križ i *corpus* – pa zbog toga i zahtjeva češće obnove. Natkriveno je limenom strehom, na čijim rubovima su iskucani cvjetni motivi. Iznad strehe pruža se završetak križa – poput tornjića, a na njegovom vrhu je dekoracija nalik jabuci. Krase ga u tragovima izrezbareni ornamenti pučke umjetnosti; pučke jer potječu od vjerojatno nedovoljno školovanoga majstora. Ispod Rasketoga može se djelomično razabrati figura čovjeka u pravokutnom okviru šiljastoga završetka. Bočno je izrezbareni kružni ornament, nalik suncu (ili hostija?), ali zbog izrazito lošega stanje nije najjasnije o čemu se zapravo radi. Rasketi je također prilično kvalitetno izveden – njegova suhonjava rebra odaju dojam patnje i muke.

Hrvatski povijesni muzej pod inventarnim brojem 6728. u Zbirci kamenih spomenika (zatvorenoj za javnost), čuva postolje raspela iz Kustošije (slika 152. i 153.).²⁰⁷ Na tom ga je

²⁰⁵ <https://www.vecernji.hr/zagreb/zele-da-najstariji-gradski-drveni-kriz-osvane-i-na-marki-991389> [pregledano 22. IV. 2018.].

²⁰⁶ Usp. Vedran Horvat, »Obnovljen kustošijanski križ« u *Vjesnik*, srijeda 5. Prosinca 2001., str. 18.

²⁰⁷ Zahvaljujem Hrvatskom povijesnom muzeju na ustupljenim fotografijama.

mjestu dao podići kanonik Ivan Znika o čemu svjedoči i natpis.²⁰⁸ Nije sasvim sigurno da je baš ovaj *krajputaš* taj koji je postavljen zalaganjem zagrebačkoga kanonika niti da je to bilo na ovoj lokaciji, ali zbog utvrđene starosti vrlo je vjerojatno da je ovo »Znikino raspelo«. Postolje koje je danas u muzeju (dimenzije 45 × 45 × 45 cm; rupa za raspelo: 22 × 22 cm), izrađeno je od kamena te dekorirano akantusovim lišćem. Na prednjoj strani je natpis, danas gotovo nečitak koji je zapisao još i Ivan Kukuljević Sakcinski (1891.): Posuit hanc Crucem // Ano 1777 Ant. Zden-// chay Cust. Can. Eccle // C. Zaeg Renovavit // Ano 1843 Fran. // Tuskan Cust. et // Can. Ecclesiae Cat. // Zagrabiensis te drugi: IOAN. ZNIKA CAN. // CVST. CAT. ECC. ZAG. POSVIT. // 1697. // Refec. Fr. Tuskan. Can. Caust.²⁰⁹

Natpisi: Na patibul je pričvršćen metalni *titulus* INRI.

---

²⁰⁸ Usp. Danko Šourek, »Donatorska i naručiteljska djelatnost zagrebačkoga kanonika Ivana Znike« u: *Tkalčić: godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, god. 2005., broj 9, str. 403-404.

²⁰⁹ Usp. Ivan Kukuljević Sakcinski, *nav. dj.*, 1891., str. 343.

Slika 151. Raspelo u Gornjoj Kustošiji – jedan od najstarijih *krajputaša* u Zagrebu u Ulici Peršinci

Slika 152. Prednja strana postolja raspela u Kustošiji s natpisom

Slika 153. Stražnja strana postolja raspela u Kustošiji ukrašena akantusovim lišćem

132. RASPELO

Smještaj: 45.806546 15.876480 (Jankomir)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 110 × 100/55 × 100/55 cm

Križ: 200 × 80 × 4 cm

Corpus: 80 × 60 × 12 cm

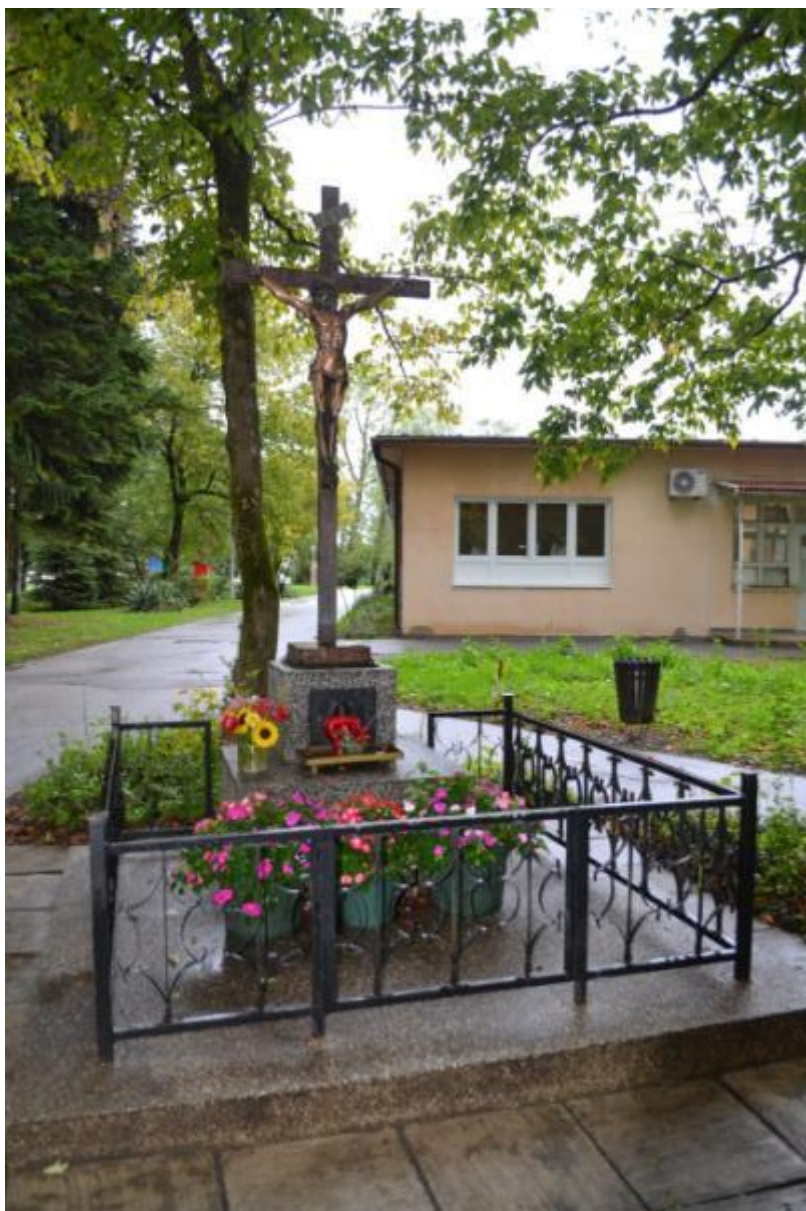
Građa: metal, lim, željezo, mramor

Opis: Raspelo s metalnim *corpusom* smješteno je u sklopu Psihijatrijske bolnice sveti Ivan na Jankomiru. Postavljeno je prema natpisu na metalnoj pločici 1994. godine. Raspelo je ograđeno željeznom ogradom i postavljeno na dva kubusa od kojih je gornji uvučen, a na njega je aplicirana mramorna ploča s prikazom Krista Svevladara s radijalnim svetokrugom i globusom u ruci. Ispred nje je limena konzola za *lampaše*.

Natpisi: Na patibul je pričvršćen ukošeni *titulus* INRI.

Na metalnoj pločici na donjem dijelu postolja: CROCEFISSO DELLA SPERANZA // 19-5-1994 // S. SECONDO PARMA // ITALIA.

Na drugoj metalnoj pločici: CAGGIATI // FONDERIE D'ARTE // PARMA.

Slika 154. Raspelo u kompleksu Psihijatrijske bolnice sveti Ivan na Jankomiru

133. SKULPTURA BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA

Smještaj: 45.805498 15.875825 (Jankomir)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 140 × 25 × 25 cm

Skulptura: 70 × 20 × 15 cm

Građa: kamen, metal

Opis: Skulptura blaženoga Alojzija Stepinca u sklopu psihijatrijske bolnice sveti Ivan na Jankomiru postavljena je na kamenu stub. Malih je dimenzija u razmjeru s postoljem, a u oblikovnom smislu umanjena je replika skulpture istoga blaženika podignute u Utrinama, djelo kipara Tomislava Ostoje čiji je potpis vidljiv na dnu blaženikove halje. Prikazan je kao nadbiskup, s mitrom na glavi, zaogrnut pluvijalom iz kojeg proviruju tek ruke sklopljene za molitvu.²¹⁰

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

²¹⁰ Prema *Leksikonu ikonografije*, inače ga se prikazuje s kardinalskim šeširoom pored sebe. Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 125., [Anđelko Badurina].

Slika 155. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u kompleksu Psihijatrijske bolnice sveti Ivan na Jankomiru

5. NOVOZAGREBAČKI DEKANAT

134. RASPELO

Smještaj: 45.7573520 15.9444130 (Zlatarova ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $180 \times 60/45/40/50/30 \times 60/45/40/50/30$ cm

Križ: $150 \times 80 \times 20$ cm

Corpus: $70 \times 40 \times 10$ cm

Kip Bogorodice: $35 \times 10 \times 8$ cm

Građa: mramor, opeka, metal

Opis: Raspelo je podignuto u središtu vrta ograđenoga niskom ogradom. Postolje je sastavljeno od dva superponirana mramorna kubusa koji se sužavaju prema vrhu. Na njih je postavljen treći s pravokutnom nišom u kojoj je smješten kip Bogorodice s potpisom samouka umjetnika Izidora Žige Popijača iz Bednje te datacijom: 1998. *Corpus* je metalan te je polikromiran.

Natpisi: U podnožju je natpis koji je izbljedio s godinama i moguće je razabrati samo dio teksta: NA SPOMEN ZA DOMOVINU // NA SPOMEN NAŠOJ DOMOVINI // PODIGLI ŽUPLJANI BOTINCA. Godina je uklesana rimskim brojkama, ispod teksta, ali nije čitljiva. Prema izjavama mještana potječe iz vremena devedesetih godina prošloga stoljeća, pa ga datiramo u 1998. godinu kao i skulpturu Bogorodice.

Pri vrh patibula pričvršćen je *titulus*: IN // RI.

Slika 156. Raspelo u Botincu u Zlatarovoj ulici

135. KAPELICA SVETOGA PETRA I PAVLA

Smještaj: 45.7593170 15.9994630 (Hrlić – Ulica Kramarići)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 500 × 205 × 190 cm

Građa: beton, drvo, metal

Opis: Kapelica je ograđena, uzdignuta od tla za tri stube. Kvadratnoga je tlocrta sa zatvorenim zidom u koji je udubljena niša, a srijeda se lučno otvara sa dva stupa. U niši je Raspeti flankiran sa skulpturama svetoga Petra i Pavla, koje prepoznajemo prema atributima.²¹¹ Ovdje se još nalaze i dva manja kipa Bogorodice (okrunjena Majka Božja Bistrička i Gospa Međugorska raskriljenih ruku), njima naknadno pridružena. Na ravnom krovu kapelice podignut je uvučeni, drugi »kat«: sjenica na stupcima, otvorena na sve četiri strane strmim četverolsivnim krovom. Na vrhu krovišta je globus (kugla) nadvišena s križem.

Prema riječima župnika, velečasnoga Vjekoslava Jakopovića, svake godine na Petrovo i Pavlovo (29.VI.), služi se misa ispred kapelice. Župnik navodi i da je kapelica detaljno obnovljena 2004. godine na zahtjev župljana koji su i sami sudjelovali u radovima.

Natpisi: Povrh sljemena luka na pročelnoj strani, ispod vijenca je mramorna crna pločica s natpisom: 1937.

---

²¹¹ »Petar Apostol, sveti (lat. *Petrus Apostolus*). Bio je galilejski ribar, brat Andrijin. [...]. Na većini slika Petar je prikazan kako drži ključeve neba. Nekad su to dva različita ključa: jedan zlatni za raj i drugi željezni za pakao. Kadšto u ruci drži ribu, kao ribar ljudskih duša. Povremeno se kraj njega javlja pijetao, što je u vezi s njegovim nijekanjem Krista. Plašt mu je redovito jasne žute boje koja označuje objavljenu istinu.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 488-489. [Marijan Grgić]. Sveti Petar ovdje drži dva ključa, točno kako je opisano u *Leksikonu ikonografije* te ima plašt prepoznatljive žute boje.

»Pavao Apostol, sveti (lat. *Paulus Apostolus*), najprije se zvao Savao. [...]. U umjetnosti sveti se Pavao prepoznaje po maču kojim mu je odrubljena glava, zatim po knjizi ili svitku svojih poslanica.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 484-485. [Marijan Grgić]. Sveti Pavao također je ovdje prikazan onako kako navodi *Leksikon ikonografije*, s mačem i knjigom u ruci.

Slika 157. Kapelica sv. Petra i Pavla u Ulici Kramarići

Slika 158. Detalj unutrašnjosti kapelice sv. Petra i Pavla: Raspeti te sv. Petar i Pavao

136. RASPELO

Smještaj: 45.7678700 16.0044970 (Ulica Murati)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 15 × 88 × 78 cm

Križ: 205 × 72 × 17 cm

Corpus: 56 × 45 × 15 cm

Građa: metal, beton, kamen

Opis: Raspelo je smješteno na rotoru sa zelenim »otokom« na rijetko prometnome dijelu ceste. Pristupa mu se stubom, okruženo je grmljem i cvijećem te ograđeno metalnim prometnim stupićima u prednjem dijelu. *Corpus* je prilično oštećen, posebno u predjelu glave Raspetoga gdje su vidljiva jača puknuća. Prema riječima velečasnoga Vjekoslava Jakopovića raspelo je postavljeno prije osnivanja župe i gradnje crkve i tada je bilo mjesto vjerskoga okupljanja a ne »samo« *krajputaš*.

Natpisi: Pri vrhu patibula pričvršćen je *titulus*: IN // RI.

Slika 159. Raspelo u Ulici Murati

137. SKULPTURA SVETOGA FLORIJANA

Smještaj: 45.7605130 16.0157910 (Jakuševička ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 120 × 34 × 32 cm

Kip: 70 × 50 × 22 cm

Građa: mramor, metal

Opis: Ispred zgrade Dobrovoljnoga vatrogasnoga društva Jakuševac, na postolju, postavljena je lijevana skulptura svetoga Florijana, zaštitnika vatrogasaca.²¹² Razmjerno je malih dimenzija, a uočljivost joj pojačavaju dvije žardinjere s grmovima što ju flankiraju.

Natpisi: Na postolju su tri natpisa, jedan na pločici ispod skulpture: DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO JAKUŠEVEC, // UZ DONATORSKU PRIPOMOĆ KLESARKE RAIDONICE »MIKA« // PODIŽE OVO SPOMEN OBILJEŽJE ZAŠTITNIKU VATROGASACA // »SV. FLORIJANU – CVJETKU« // KAO ZNAK ŠTOVANJA TOG PLEMENITOG I ZNEMNITOG SVECA. // U JAKUŠEVCU, LJETA GOSPODNJEG 2007.

Drugi je uklesan na postolje: VATRU GASI, // BRATA SPASI.

Treći natpis je *logo* vlasnika klasarske radionice: Klesarstvo »Mika«, vl. Milan Filipčić.

---

²¹² »Florijan, sveti, mučenik (lat. *Florianus*), Mučenik vjerojatno za Dioklecijanova progonstva, 4. Svibnja 304. godine, u današnjoj Austriji. [...]. Prikazuju ga kao starijeg vojnika s vjedrom u ruci kako trne požar neke kuće. [...] Prikazuju ga i kao vojnika s mlinskim kamenom oko vrata ili kao ratnika s mačem, ratnom zastavom i štitom.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 257-258., [Mitar Dragutinac]. Ovdje je skulptura Florijana prikazana odjevena u rimsku vojnu odoru, sa stijegom u ruci.

Slika 160. Skulptura sv. Florijana u naselju Jakuševac

138. RASPELO

Smještaj: 45.7604940 16.0171530 (križanje Jakuševečke i Tišinske ulice)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 100 × 80 × 80 cm

Križ: 120 × 60 × 30 cm

Corpus: 60 × 30 × 8 cm

Građa: beton, kamen, metal

Opis: Raspelo s metalnim (lijevanim) *corpusom* podignuto je unutar osmerokutnoga zelenoga »otoka« na križanju prometnica. Na postolju raspela je ploča s natpisom. Prema riječima sadašnjega župnika, velečasnoga Josipa Kidjemeta, raspelo je obnovljeno 1996. godine, ali mramorna ploča s uklesanim tekstom izvorna je, iz 1901. godine. Pri obnovi, na njoj je samo osvježen zlatni premaz slova.

Natpisi: Na ploči na postolju je natpis: LJETA GOSPODNJEGA // 1901. // NA SLAVU // BOGU SVEMOGUČEMU // I NA ČAST SPASITELJU // NAŠEMU ISUSU KRISTU // POSTAVLJEN JE OVAJ // VIDLJIVI ZNAK // NAŠE VJERE // NASTOJANJEM ŽUPNIKA // STJEPANA ZAGORCA, // BRIGOM PRREDSJEDNIKA // IMOVINE OBČINE // STJEPANA FURIĆA, // A DAROVIMA // SVIH SELJANA // JAKUŠEVČANA.

Pri vrh patibula pričvršćen je metalni *titulus* INRI.

Slika 161. Raspelo na križanju Jakuševečke i Tišinske ulice

139. RASPELO

Smještaj: 45.7529910 16.054160 (Mičevac – Ulica Stjepana Radića)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 193 × 110 × 105 cm

Križ: oko 300 × 30 × 30 cm

Corpus: 70 × 60 × 15 cm

Građa: kamen, beton, metal

Opis: Visoko postavljeno raspelo s metalnim (lijevanim) corpusom podignuto je uz rub obiteljskoga dvorišta, prema prometnici. Raspelo je okruženo zelenilom i cvijećem. U betonskome postolju otvorena je niša i u njoj je kip Bogorodice u svijetloj haljini s modrim plaštem te dvije *figurice* anđela.

U Mičevcu je crkva svetoga Benedikta, ali pripada župi Jakuševac. Budući da ne postoji pločica s datacijom, župnik iz župe Jakuševac, prema riječima starijih župljana, pretpostavlja da je postavljeno 1930.-tih godina.

Natpisi: Na postolju križa, a povrh niše uklesan je natpis: H V A // L E N // I S U // S I M // A R I // J A.

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 162. Raspelo u Mičevcu u Ulici Stjepana Radića

140. RASPELO

Smještaj: 45.7506110 16.0507450 (Mičevec – Velikogorička ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 350 × 170 × 20 cm

Corpus: 75 × 50 × 8 cm

Građa: metal, beton

Opis: Raspelo je podignuto na malom uzvišenju »Golgotica« na koju se penje s tri stube. Raspelo se nalazi u sredini parka, a uz njega su u obilasku zatečeni *lampaši*. *Corpus* je metalan, obojan srebrno.

Natpisi: Na dnu raspela nalazi se pločica s godinom postavljanja i natpisom: OVAJ ZNAK KRIŽA // SPOMEN JE NA SLAVNI TISUĆLJETNI JUBILEJ. // DVADESET STOLJEĆA KRŠĆANSTVA // I TRINAREST STOLJEĆA OD POKRŠTENJA HRVATA. // ZAHVALNI BOGU // ZA SVE DOGAĐAJE // TIJEKOM PROTEKLIH STOLJEĆA. // NOŠENI KRISTOM. // NADOM SVIJETA. U TREĆE TISUĆLJEĆE. // MIČEVČANI. // ŽUPLJANI ŽUPE JAKUŠEVEC. // NA USKRSNI PONEDJELJAK. // ANNO DOMINI. // 2004.

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 163. Raspelo u Mičevcu u Velikogoričkoj ulici

141. BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ

Smještaj: 45.7807550 15.9625690 (Ulica Podbrežje IX)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (donje): 25 × 220 × 125 cm

Postolje (na kojem sjedi skulptura): 45 × 40 × 32 cm

Skulptura: 140 × 60 × 65 cm

Građa: bronca, kamen, beton

Opis: Uz župnu crkvu Rođenja Isusova smještena je sjedeća skulptura blaženoga Augustina Kažotića, a prikazan je s tradicionalnim atributima – s knjigom u ruci i u biskupskom ornatu.²¹³ Draperije su također oblikovane prirodnim padom. Pored skulpture smješten je »bunar« s natpisima. Skulptura je prema riječima velečasnoga Mije Šibonjića otkrivena na Cvjetnicu (5. IV.) 2009. godine, a djelo je akademske kiparice Nede Grdinić, a projekt postavljanja izradila je arhitektica Slavica Alvir.

Natpisi: Prvi vrhu je citat iz Matejeva evanđelja: NAVIJEŠTAO JE EVANĐELJE LIJEČEĆI // SVAKU BOLEST I NEMOĆ U NARODU // USP MT 4 23.

Ispod njega je natpis: BLAŽENOM AUGUSTINU // KAŽOTIĆU // 1260 – 1323 // PRIGODOM 705. OBLJETNICE NJEGOVA IMENOVANJA ZAGREBAČKIM BISKUPOM // NAJUGLEDNIJOJ HRVATSKOJ OSOBI SVOG // VREMENA, ZAČETNIKU ŠKOLSTVA // ZDRAVSTVA I HUMANIZMA U HRVATSKOJ // ZNANSTVENIKU ZAŠTITNIKU SIROMAHA // DOMINIKANCU BLAŽENIKU.

Treći natpis navodi dataciju i dobročinitelja koji podižu spomenik: PODIŽE // ZAJEDNICA KAŽOTIĆ // I NJEZIN UTEMELJITELJ // FRA DOMINIK NEDJELJKO SLIŠKOVIĆ OFM // AD MMVIII // SPONZOR VIJEĆE GRADSKE ČETVRTI // NOVI ZAGREB ZAPAD.

---

²¹³ Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 154., [Mitar Dragutinac].

Slika 164. Skulptura bl. Augustina Kažotića na Kajzerici ispred župne crkve

142. KRIŽ

Smještaj: 45.7866500 15.9750080 (Hipodrom)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: oko 200 × 200 × 200 cm

Križ: oko 1500 × 400 × 35 cm

Građa: metal

Opis: Prema svjedočanstvu župnika iz župne crkve na Kajzerici, velečasnoga Mije Šibonjića, križ je postavljen na Hipodromu 1994. godine kada je papa Ivan Pavao II. prvi puta posjetio Hrvatsku. Smješteno je na lokaciji oltara na kome je sveti otac misio tijekom euharistijskoga slavlja.

Postolje je izvedeno kao piramidalna konstrukcija.

Natpisi: Križ nema natpis.

Slika 165. Križ na Hipodromu

143. RASPELO

Smještaj: 45.7617160 15.9205270 (Trg Mladena Fiolića)

Tip: memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje (šesterokutno): 35 × 250 × 335 cm

Postolje (trapezoidno): 30 × 55/45 × 50/30 cm

Križ: 290 × 110 × 10 cm

Corpus: 90 × 50 × 15 cm

Građa: metal, drvo, mramor, kamen

Opis: Raspelo se nalazi na križanju prometnica, na trgu koji nosi ime stradaloga hrvatskoga branitelja, a u čiji je spomen raspelo i podignuto. Uzdignuto je dvjema stubama, a onda još smješteno na manje trapezoidno postolje. Mjesto je okupljanja u Blatu, čemu svjedoče predviđene klupice i ograda od živice. Prema riječima velečasnoga Stjepana Rusana, svakoga 29. rujna ovdje se održava euharistijsko slavlje u spomen na poginuloga Mladena Fiolića, ali i na sve hrvatske branitelje.

Natpisi: Na prednjoj strani postolja, uz stube postavljena su dva natpisa. Prvi na kojem je uklesan natpis zlatnim slovima: TRG I // SPOMENIK // UREDILO // VIJEĆE // GRADSKE // ČETVRTI // NOVI // ZAGREB // ZAPAD // 2010. GOD.

Drugi natpis, također s uklesanim zlatnim slovima: JA SAM // PUT // ISTINA I // ŽIVOT // MJEŠTANI // BLATA // 29.9.1999.

Na bočnoj strani postolja nalazi se pločica s natpisom: HRV VOJNIK // MLADEN // FIOLIĆ // 3.08.1968. – 19.07.1992. // MLADI // BLATA.

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 166. Raspelo u Blatu na Trgu Mladena Fiolića

144. KAPELICA SVETOGA ANTUNA PADOVANSKOGA²¹⁴

Smještaj: 45.7622470 15.9898320 (Miškinina ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 500 × 175 × 175 cm

Građa: beton, metal,

Opis: Kapelica je ograđena dvostrukom ogradom, a krasi ju i vrt s ružama. Smještena je na križištu dviju ulica, a ujedno je i uzdignuta od ceste za dvije stube. Pročelje je obojano toplim tonom narančaste boje. U kapelici su zatečene četiri skulpture: Raspeti, sveti Antun Padovanski, Bogorodica i Presveto Srce Isusovo, zaštićene staklenom stjenkom.²¹⁵ Kapelica je naglašena raznim dekorativnim ukrasima, a oslikani polumjeseci sa šesterokrakim zvijezdama, veličinom i svjetlosnim kontrastom privlače pogled prolaznika na lunete povrh skulptura u nutrini. Na vrhu visoka krovništa je globus (kugla) s križem, koja je postavljena i na polukružnim usjecima koji prekidaju rub krova.

Župnik župne crkve u Slobostini, velečasni Ivica Šturlić, svjedoči da je kapelica bila obnovljena 2015. godine prema fotografiji s početka XX. stoljeća. Naime, starija župljanka posjeduje fotografiju kapelice iz toga doba gdje se jasno vidi da su u kapelici smještene 4 skulpture: upravo ove koje su i danas ovdje. Međutim, prije 2015. godine u kapelici se nalazila samo skulptura svetoga Antuna (ostale su skulpture nestale iz nepoznatoga razloga) pa je odlučeno da se obnova provede prema tom fotografskom predlošku.

Natpisi: Prema riječima župnika, kapelica na staroj fotografiji imala je natpis: Sveti Antun u Otoku, no on u obnovu nije prenesen.

---

²¹⁴ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 169.

²¹⁵ Sveti Antun Padovanski prikazan je u franjevačkom habitu, u rukama drži svoje uobičajene atribute, ljiljan i knjigu te Dijete Isusa. Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 135., [Marijan Grgić].
»Srce Isusovo. Pobožnost prema Srcu Isusovu, kao simbolu Kristove ljubavi i žrtve. [...]. Od XVI. st počinje se nad simboličkim znakom srca javljati karakterističan plamen kao ikonografska oznaka pojma ljubavi. Takvo srce vidjet će u svojoj viziji g. 1673. redovnica Margareta Alacoque i ona će prva nacrtati Srce Isusovo s tri čavla, s trnovom krunom, s plamenom i križem i s natpisom *Charitas*. Taj će se motiv, kao samostalni simbol ili kao istaknuti dio na prsima Kristova lika, snažno razmahati u ikonografiji počevši od druge četvrtine XVIII. st., kada će se na motivu srca pridodati i rana iz koje kaplje krv, a često i blještavi krug zlatnih zraka oko srca. Od tada pa do naših dana Krist često pokazuje rukom na svoje srce.« Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006., [1979.], str. 574., [Branko Fučić]. Ovdje je to dio Kristove skulpture, Krist pokazuje rukom na svoje srce oko kojega je trnova kruna i plamen s križem.

Slika 167. Kapelica sv. Antuna Padovanskoga u Sloboština

Slika 168. Detalj unutrašnjosti kapelice sv. Antuna Padovanskoga u Sloboštini

145. RASPELO²¹⁶

Smještaj: 45.7682470 15.9676280 (Radmanovačka ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 180 × 80/60/50/35 × 70/50/45/29 cm

Križ: 120 × 60 × 15 cm

Corpus: 45 × 15 × 5 cm

Građa: beton, željezo

Opis: Raspelo je smješteno na izlazu iz naselja Siget, odnosno na ulazu u naselje Sveta Klara (Podbrežje). Ograđeno je, a Raspeti je smješten na višedijelnom postolju napravljenom od četiri betonske kocke koje se prema vrhu smanjuju. Rubovi postolja obojani su smeđe, kao i ograda. S prednje strane, u zatvorenoj niši, smješten je kip Bogorodice, dok se s desne strane nalazi slika Svetoga Antuna Padovanskoga s Djetetom Isusom, a s lijeve slika Majke Božje Lurdske.²¹⁷ Metalni *corpus*, prebojan zlatno, malih je dimenzija u odnosu na križ.

Natpisi: Na postolju ispod niše je natpis s godinom postavljanja: NA ČAST // SPASITELJU // ZAHVALNI PODBREŽANI // 1946.

---

²¹⁶ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 161.

²¹⁷ Sveti Antun Padovanski prepoznat je po svojim atributima: ljiljanu i franjevačkom habitu. Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 135., [Marijan Rić]. Gospa Lurdska prikazana je u svijetloj haljini i modrom plaštu te u ruci drži krunicu (ružarij). Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 272., [Branko Fučić].

Slika 169. Raspelo u Radmanovačkoj ulici

146. RASPELO

Smještaj: 45.7645270 15.9559240 (Lukoranska ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $40 \times 106/106 \times 50/22$ cm

Križ: $260 \times 150 \times 8$ cm

Corpus: $80 \times 55 \times 12$ cm

Građa: drvo, metal

Opis: Raspelo je smješteno na uzdignutom postolju, uvučeno u ogradu (i na prostor) obiteljskoga dvorišta. Ograđenom je s tri strane te natkriveno dvoslivnim limenim krovom. *Corpus* je metalan, obojan zlatno. U podnožju križa su maleni kip Bogorodice i cvijeće, a na postolju su postavljene dvije žare.

Natpisi: Na prvoj stubi postolja su dvije pločice s natpisima. Na prvoj je natpis: BLAGOSLOVLJENO // 05.08.1998., a na drugoj: RASPELO // PODIGLA OBITELJ // HADROVIĆ.

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

Slika 170. Raspelo u Svetoj Klari u Lukoranskoj ulici

147. RASPELO²¹⁸

Smještaj: 45.7588180 15.9727460 (Mrkšina ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 200 × 96/90/80 × 76/70/58 cm

Kip Bogorodice: 66 × 12 × 5 cm

Križ: 190 × 66 × 20 cm

Corpus: 80 × 30 × 25 cm

Građa: beton, metal

Opis: Na postolju napravljenom od šest betonskih blokova različitih dimenzija, smješten je Raspeti. Nalazi se na križanju prometnica, uz autobusnu stanicu, a nedaleko od crkve pa i služi kao svojevrsan putokaz da je ona u neposrednoj blizini. U sklopu postolja je niša sa skulpturom Bogorodice. Raspelo je ograđeno i prema riječima slučajnih prolaznika uvijek okićeno cvijećem i *lampašima*.

Natpisi: Ispod niše sa skulpturom Bogorodice je natpis: Otče u ruke Tvoje // izručam dušu svoju.

Na vrhu patibula pričvršćen je *titulus* IN // RI.

---

²¹⁸ Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 162-163.

Slika 171. Raspelo u Svetoj Klari u Mrkšinoj ulici

148. SKULPTURA SVETOGA FLORIJANA

Smještaj: 45.756591 15.970745 (Mrkšina ulica)

Tip: javno-privatni sakralni znamen

Dimenzije:

Niša: 125 × 80 cm

Skulptura: 100 × 30 cm

Građa: metal, pozlaćeni

Opis: Na pročelju zgrade Dobrovoljnoga vatrogasnoga društva Sveta Klara u zatvorenoj niši smještena je skulptura svetoga Florijana.²¹⁹ Zaštićena je plastičnim vratima metalnoga okvira.

Natpisi: Niti u niši niti ispod ili iznad nje ne postoji natpis.

---

²¹⁹ Sveti Florijan odjeven je u odjeću rimskoga vojnika te je prikazan sa stijegom te vjedrom iz kojega teče voda. Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 257-258., [Mitar Dragutinac].

Slika 172. Skulptura sv. Florijana u Svetoj Klari

149. RASPELO²²⁰

Smještaj: 45.7442200 15.9581090 (Gornji Čehi – Čorova ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 180 × 100/54/45 × 100/46/34 cm

Križ: 145 × 40 × 16 cm

Corpus: 50 × 27 × 12 cm

Građa: beton, metal

Opis: Raspelo se nalazi na raskrižju, flankirano je zelenilom te ograđeno. Postavljeno je na visoko postolje od tri kamena bloka koja se prema vrhu sužavaju. *Corpus* je metalan, obojan srebrno te malih dimenzija u odnosu na cjelokupno raspelo.

Prema riječima župnika župne crkve u Svetoj Klari, velečasnoga Darka Pužina, raspelo je starijega datuma.

Natpisi: Na postolju križa je natpis: MOLITE SE // DA NEPADNETE // U NAPAST.

---

²²⁰ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 164.

Slika 173. Raspelo u Gornjim Čehima u Čorovoj ulici

150. RASPELO²²¹

Smještaj: 45.7398860 15.9604310 (Donji Čehi – Lucmanova ulica)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 20 × 133 × 175 cm

Križ: 175 × 145 × 20 cm

Corpus: 70 × 60 × 8 cm

Građa: mramor, metal

Opis: Raspelo je ograđeno, smješteno na povišenom postamentu koji je od ceste uzdignut za dvije stube. Prema riječima anonimnoga kazivača koji se brine za raspelo i pred čijom se kućom ono i nalazi, ovdje je prije bilo drveno raspelo, postavljeno 1925. godine, što se može iščitati i iz natpisa. Godine 1997. postavljeno je ovo današnje, što je također zabilježeno.

Natpisi: Na donjem dijelu patibula napisane su godine: 1925. // 1997.

Na vrh patibula pričvršćen je *titulus* INRI.

---

²²¹ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 165.

Slika 174. Raspelo u Donjim Čehima u Lucmanovoj ulici

151. RASPELO

Smještaj: 45.7205700 15.9246670 (Odranski Obrež – Strmečka cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 110 × 100/60/50 × 100/50/40 cm

Križ: 190 × 150 × 15 cm

Corpus: 140 × 140 × 20 cm

Građa: beton, kamen

Opis: Raspelo se nalazi ispred kapele svete Ane u Odranskom Obrežu. Pripada župi svete Klare Djevice, a sama kapelica sagrađena je 1907. godine.²²² Reljefni *corpus* prevelik je pa rukama dodiruje rubove antene, a stopalima je oslonjen na supedanej. Patibul je prekratak pa je i visinom (posebno donjim dijelom) *corpus* stiješnjen na križu i doima se da »izlazi« iz krakova. Križ je uzdignut na postolje, a pročelni i bočni pogled resi zasađeno cvijećem. Autor raspela je akademski kipar Krešimir Rod, a izradilo ga je klesarstvo »Nestić«.

Natpisi: Na postolju raspela, bočno, s njegove desne strane je natpis: ISUSE HVALA TI // U IME POTOMAKA OD // KATE I KARLA SPIVAK // 1824. // KRIŽ PODIŽE // BARBARA SODYA SPIVAK // 2001.

---

²²² Katja Matković Mikulčić, *nav. dj.*, 1998., str 62.

Slika 175. Raspelo u Odranskom Obrežu

152. SKULPTURA BOGORODICE

Smještaj: 45.7204720 15.9247070 (Odranski Obrež – Strmečka cesta)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 80 × 100/60/50 × 100/50/40 cm

Kip: 165 × 60 × 20 cm

Građa: beton, kamen

Opis: Ispred kapele svete Ane, na lijevoj strani prilaza postavljena je skulptura Bogorodice u molitvi. Nalazi se na postolju te je okružena cvjetnim gredicama s tri strane. Zatvorenu siluetu Bogorodice, određuje teški plašt mirnih nabora. Skulptura je – kao i raspelo koje se nalazi ispred kapele svete Ane – djelo akademskoga kipara Krešimira Roda, a izradilo ju je klesarstvo »Nestić«.

Natpisi: Na postolju, bočno, sa desne strane je natpis: MATI BOŽJA // PROSI ZA NAS // HVALA TI ZA SVE // BARBARA I VINKO // SODYA – SPIVAK // 2000.

Slika 176. Skulptura Bogorodice u Odranskom Obrežu

153. RASPELO

Smještaj: 45.715070 15.929973 (Odranski Obrež – križanje Milekanske i Amerikanske ulice)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: $130 \times 63/43 \times 63/43$ cm

Križ: $170 \times 70 \times 15$ cm

Corpus: $50 \times 30 \times 10$ cm

Građa: kamen, metal, beton

Opis: Raspelo se nalazi na križanju dviju ulica, na podignutom postolju te je ograđeno. Na uglovnim stupićima ograde postavljeni su metalni križići obojani u bijelo. Motiv križa rabljen je i u uresu ograde sa sjeverne i istočne strane. *Corpus* je pričvršćen s obje strane križa, što je jedinstveno »janusovsko« rješenje u dosadašnjem istraživanju.

Natpisi: Na postolju je pločica s natpisom: ISUSE SPASI DUŠE // NAŠE, KAKO SI POD // SVOJIM TEŠKIM KRIŽ- // EM OTKUPIO SVIJET. // PODIŽU ZAHVALNI // MJEŠTANI NA ČAST // SPASITELJU // 1975.

Slika 177. Raspelo s dva *corpusa* u Odranskom Obrežu na križanju Milekanske i Amerikanske ulice

154. KAPELICA²²³

Smještaj: 45.7156230 15.9419230 (Odranski Obrež – križanje Obreške i Dragonožečke ulice)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Postolje: 220 × 220 × 10 cm

Kapelica: 520 × 150 × 150 cm

Građa: opeka, beton, metal, staklo, drvo

Opis: Kapelica se nalazi na križanju dviju glavnih ulica, kako kažu tamošnji lokalni stanovnici u samom centru Odranskoga Obreža. Ograđena je, smještena na niskom postolju, okružena vrtnim biljem. Na vrhu krova, nalazi se globus (kugla) nadvišena križem, a u lunetama krovišta smještene su skulpture anđela svirača. Pročelja su urešena bojanim motivom romba, a u kapelici se nalaze brojne skulpture. One većih dimenzija, raspoređene su na tri strane: skulptura Raspetoga (iznad glave mu je *titulus* INRI), Svete Obitelji, svetoga Josipa i Presvetoga Srca Isusova. Unutra su i brojni manji kipići, između ostalih, kip Majke Božje Bistričke, još nekoliko malih skulptura svetoga Josipa s Isusom te brojne skulpture anđela. Skulpture, posebice one »glavne« dosta su oštećene, a po obradi materijala (u ovom slučaju većinom drva), vidi se da su postavljene prije nekoliko desetljeća. Četvrta strana kapelice je prazna, vjerojatno se ovdje također nalazio neki veći kip.²²⁴

Natpisi: Na kapelici ne postoji natpis.

---

²²³ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 166.

²²⁴ Sanja Cvetnić evidentira u *Loytre za ray nebeszki: križna drva i kapelice u Turopolju* (2002.) skulpturu Bezgrješne, ona se vjerojatno nalazila na četvrtoj strani kapelice.

Slika 178. Kapelica u Odranskom Obrežu na križanju Obreške i Dragonožečke ulice

Slika 179. Detalj unutrašnjosti kapelice: Raspeti u Odranskom Obrežu

155. KAPELICA²²⁵

Smještaj: 45.7155400 15.9479320 (Odranski Obrež – križanje Obreške ulice i Ulice Hrelci)

Tip: javni sakralni znamen

Dimenzije:

Kapelica: 500 × 190 × 210 cm

Građa: beton, drvo, metal, staklo

Opis: Kapelica je smještena na križanju prometnica, na kraju naseljenoga dijela. Ograđena je te je u ravnini s cestom, a krasi ju i nisko raslinje. Na vrhu četveroslivnoga krova stoji križ s globusom (kuglom). U niši, koja je središnji dio kapelice te je zatvorena staklom, nalazi se Raspeti. Flankiraju ga dvije manje drvene skulpture Bogorodice, te niz sićušnih proštenjarskih memorabilnih skulptura. U nutrini nadsvođenoga dijela, nalazi se nevješto izvedena zidna slika anđela. Kapelica je obojena žuto, nema dekorativnih elemenata kao njezina »susjeda« od koje je udaljena svega petstotinjak metara.

Natpisi: Kapelica nema natpis.

---

²²⁵ Usp. Sanja Cvetnić, *nav. dj.*, 2002., str. 167.

Slika 180. Kapelica u Odranskom Obrežu na križanju Obreške ulice i Ulice Hrelci

Slika 181. Detalj Kapelice u Odranskom Obrežu: zidna slika anđela

156. SKULPTURA BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA²²⁶

Smještaj: 45.7772420 15.9915610 (Avenija Dubrovnik)

Tip: javna skulptura sakralnoga značaja

Dimenzije:

Postolje (kružno): 32 × 540 cm

Postolje (ispod skulpture): 40 × 56 × 48 cm

Skulptura: 200 × 90 × 40 cm

Građa: bronca, kamen

Opis: Skulptura je postavljena 1998. godine, kada je papa Ivan Pavao II. proglasio Alojzija Stepinca blaženim, a nalazi se na postolju kružnoga oblika te na još jednom manjem, pravokutnom, u njegovom središtu. Djelo je kipara Tomislava Ostoje, a prikazan je kao nadbiskup, s kardinalskim šeširom na glavi i sklopljenih ruku.²²⁷

Skulptura je restaurirana 2013. godine, a nakon toga poprimila je intenzivan zeleni ton pa su građani pokrenuli i apel za njezino uređenje, odnosno povrat brončanoga tona.

Natpisi: Skulptura nema natpis.

---

²²⁶ Skulptura blaženoga Alojzija Stepinca evidentirana je i u djelu *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič* Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 16.

²²⁷ Prema *Leksikonu ikonografije*, inače ga se prikazuje s kardinalskim šeširom pored sebe. Usp. Anđelko Badurina, *nav. dj.*, 2006. [1979.], str. 125., [Anđelko Badurina].

Slika 182. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u Utrinama

Slika 183. Skulptura bl. Alojzija Stepinca prije obnove

157. KRIŽ

Smještaj: 45.780477 15.995896 (Meštrovićev trg)

Tip: memorijalni sakralni znamen

Dimenzije:

Križ: 280 × 146 × 4 cm

Građa: metal

Opis: Križ se nalazi pored skulpture koja je 1999. godine podignuta u spomen poginulim hrvatskim braniteljima, a autor skulpture je Miroslav Šutej.²²⁸ Ispred križa postavljeno je kameno postolje za *lampaše*. Križ je metalan i nema *corpus*.

Natpisi: Križ nema natpis, a na ploči ispred spomenika je zapisano: A ONI ZA HRVATSKU // DADOŠE SVE ŠTO SU IMALI // MARIO BABIĆ // NENAD CETIN // NENAD DEBELJAK // ROBERT CARASIĆ // JOSIP GRUSS // EDIN HAMEDOVIĆ // SREĆKO HEREGA // MIRKO ILIŠEVIĆ // DOMAGOJ JOGUNICA // BRANKO STARČEVIĆ // IVAN STIPANOVIĆ // TOMISLAV SVOBODA // GRAĐANI ZAPRUĐA // HKVDR // HDZ ZAPRUĐE // ZAGREB PROSINCA 1999.

---

²²⁸ Usp. Božena Kličinović et al., *nav. dj.*, 2007., str. 135.

Slika 184. Križ u Zapruđu na Meštrovićevom trgu

ZAKLJUČAK

Kapelica ili poklonac, *krajputaš* ili *usputnjak* ili pak križno drvo, raspelo ili Raspeti... mnogobrojni su to nazivi za baštinu znamenja pobožnosti koji su oblik javnih iskaza vjere, često zvanih i pučkim. Iako su – kao i drugdje – svoj zamah kao vjerska praksa dobili nakon Tridentskoga sabora, oni danas sačuvani na zagrebačkome teritoriju, uglavnom su postavljeni početkom ili sredinom dvadesetoga stoljeća, potom srušeni nakon Drugoga svjetskoga rata, jer nisu bili u suglasju s novim političkim režimom i ponovno podignuti nakon Domovinskoga rata, kada je i situacija bila za to pogodna. Poneko je znamenje i po prvi puta tek postavljeno nakon devedesetih, često baš u spomen onima koji su život izgubili za domovinu.

Obilaskom svih župa koje pripadaju Katedralnome arhidakonu i razgovorom sa župnicima, utvrdila sam da u većini slučajeva, ne postoji nikakav zapis o postavljanju vjerskih znamenja niti je zapisana povijest njihovih narudžbi ili obnova, a spomenice rijetko u sebi čuvaju poneku teško skrivenu rečenicu ili dvije.²²⁹ Ipak, nakon opisa istraživanja, reakcije župnika i mještana bile su vrlo poticajne i meni, ali i njima samima: »Treba tu baštinu više čuvati!« ili »Nastojat ću potražiti ili saznati podatke.«, a poneki su odlučili da će ubuduće marljivije zapisivati župne događaje, pazeći na sva zbivanja. Najčešće se prilikom proslave obljetnice neke župe tiska mala publikacija, skromnija monografija o župi, a onda se u nju ubaci i kratak spomen o javnom znamenju.²³⁰ Taj je tip publikacija teško dostupan istraživačima: izdanja nisu dostupna u široj ponudi, a često ni obavijest o njima, jer obvezni primjerci nisu dostavljeni u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu. One pak župe, koje na svojem teritoriju nemaju nikakav javni vjerski znamen, prihvatile su ovo istraživanje kao izazov da ga podignu na svome području. Urbanistička analiza otkrila je poslovno, političko i trgovačko središte grada kao područje gotovo bez javnih vjerskih znamenja, a rubne dijelove grada (pučke?) kao gradski omotač koji prednjači u njihovu broju. To se odnosi i na dijelove grada koji su naknadno postali posve urbanizirani: primjerice Kustošija, Prečko ili Stenjevec.

---

²²⁹ Primjerice, u Spomenici župe sv. Maksimilijana Kolbea pronađeni su podaci o postavljanju javnoga vjerskoga znamenja na području župe (kat. br. 32., kat. br. 34.) kao i u Kronici sestara Klanjateljica Krvi Kristove, »Marija Pomoćnica« – Banja Luka (kat. br. 14.).

²³⁰ Primjerice, Gračani: Usp. Dubravka Šelendić, *nav. dj.*, 2007., str.8-15.; Kustošija: Usp. Marjan Gradinščak (ur.), *nav. dj.*, 2009., str. 70-71.

Bez obzira na zanemarenost u stručnoj literaturi, rekla bih da moji *krajputaši* (naziv koji je najčešće upotrijebljen kod zagrebačkih kazivača) zapravo i nisu stvarno zaboravljeni. Na svakom terenskom obilasku susrela sam se s upaljenim *lampašem*, svježim cvijećem ili prolaznikom koji zastane i prekriži se pa sve do onih koji ih marljivo obilaze i vode brigu o okružju kapelica ili raspela, a njihovi su podaci o pojedinom znamenju bili za ovaj rad najdragocjeniji. Najčešće se radi o starijim mještanima, koji i inače imaju ulogu pouzdanih prijenosnika tradicije, spone između jučer i sutra.

Živo tkivo svake zajednice pulsira svojim ritmom, pa je ovaj prvi pregled zagrebačkih *krajputaša* – koji predstavlja stanje zatečeno istraživanjem 2017. i 2018. godine – otvoreni tekst: u njemu su promjene i dopune očekivane i dobrodošle.

PRILOZI

PRILOG 1: Popis župa Katedralnoga arhiđakonata²³¹

KATEDRALNI ARHIĐAKONAT:

1. GORNJOGRADSKI DEKANAT:

Gornji Grad – Sv. Marko Evanđelist,

Dolac – Sv. Marija,

Nova Ves – Sv. Ivan Krstitelj,

Prilaz Gjure Deželića – Sv. Blaž,

Ksaver – Sv. Franjo Ksaverski,

Sv. Duh – Sv. Antun Padovanski,

Bolnica Milosrdnih Sestara (Vinogradska) – Presveto Srce Isusovo,

Bijenik – Sv. Maksimilijan Kolbe,²³²

Pantovčak – Sv. Kvirin,

Gračani – Sv. Mihael,

Šestine – Sv. Mirko.

2. MAKSIMIRSKO-TRNJANSKI DEKANAT:

Vlaška – Sv. Petar,

Trnje – Krist Kralj,

Maksimir – Sv. Jeronim,

Zvonimirova – Majka Božja Lurdaska,

Jordanovac – Bezgrešno Srce Marijino,

Kontakova – Kraljica Svete Krunice,

Palmotićevo – Presveto Srce Isusovo,

---

²³¹ Popis župa Katedralnoga arhiđakonata, preuzet je iz *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, (ur.) Nedjeljko Pintarić, god LXXXVIII., 2001./ 3, Zagreb (Kaptol 31): Nadbiskupski duhovni stol, str. 108.

²³² Službeno je i dalje župna crkva, premda je 20. VIII. 2017. godine fra Michael Pavić razriješen dužnosti župnika, a fra Martinu Jakoviću, uz župu sv. Antuna Padovanskoga, povjerena je i župnička služba u župi sv. Maksimilijana Kolbea (zahvaljujem na podatku fra Martinu Jakoviću).

Rebro bolnica – Sv. Barbara,
Držićevo – Sv. Obitelj,
Trnjanska Savica – Bl. Alojzije Stepinac.

3. TREŠNJEVAČKI DEKANAT:

Trešnjevka – Sv. Josip,
Knežija – Marija Pomoćnica,
Ljubljana – Voltino – Sv. Leopold Mandić,
Prečko – Presveto Trojstvo,
Rudeš – Sv. Ana,
Staglišće – Duh Sveti,
Vrbik – Sv. Terezija od Djeteta Isusa,
Selska – Sv. Marko Križevčanin,
Vrbani – Navještenje Gospodinovo, Blagovijest.

4. KUSTOŠIJSKI DEKANAT:

Kustošija – Sv. Nikola Tavelić,
Gajnice – Sv. Josip Radnik,
Oranice – Bezgrešno začeće B. D. Marije,
Podsused – Sv. Ivan Bosco,
Stenjevec I. – Uznesenje B. D. Marije,
Stenjevec II. – Sv. Nikola,
Špansko I. – B. D. Marija Žalosna,
Špansko II. – Bl. Ivan Merz,²³³
Vrapče – Sv. Barbara,
Vrapče bolnica – Presveto Srce Isusovo.

---

²³³ Župa je nastala 2011. godine, originalno se ne nalazi na popisu iz 2001., ali terenskim istraživanjem utvrđeno je njezino osnivanje te pripadnost Katedralnom arhiđakonatu stoga je uvrštena u popis.

5. NOVOZAGREBAČKI DEKANAT:

Botinec – Sv. Stjepan Prvomučenik,

Dugave – Sv. Matej,

Jakuševac – Sv. Marko,

Podbrežje – Rođenje Isusovo,

Remetinec – Blato – B. D. Marija, Kraljica Hrvata,

Savski Gaj – Sveti Anđeli,

Siget – Trnsko – Uzvišenje Sv. Križa,

Sloboština – Uzašašće Gospodinovo,

Sopot – Tijelo Kristovo,

Sveta Klara – Sv. Klara,

Travno – Sv. Luka,

Utrina – Sv. Ivan,

Zaprude i Središće – Uskrsnuće Isusovo.²³⁴

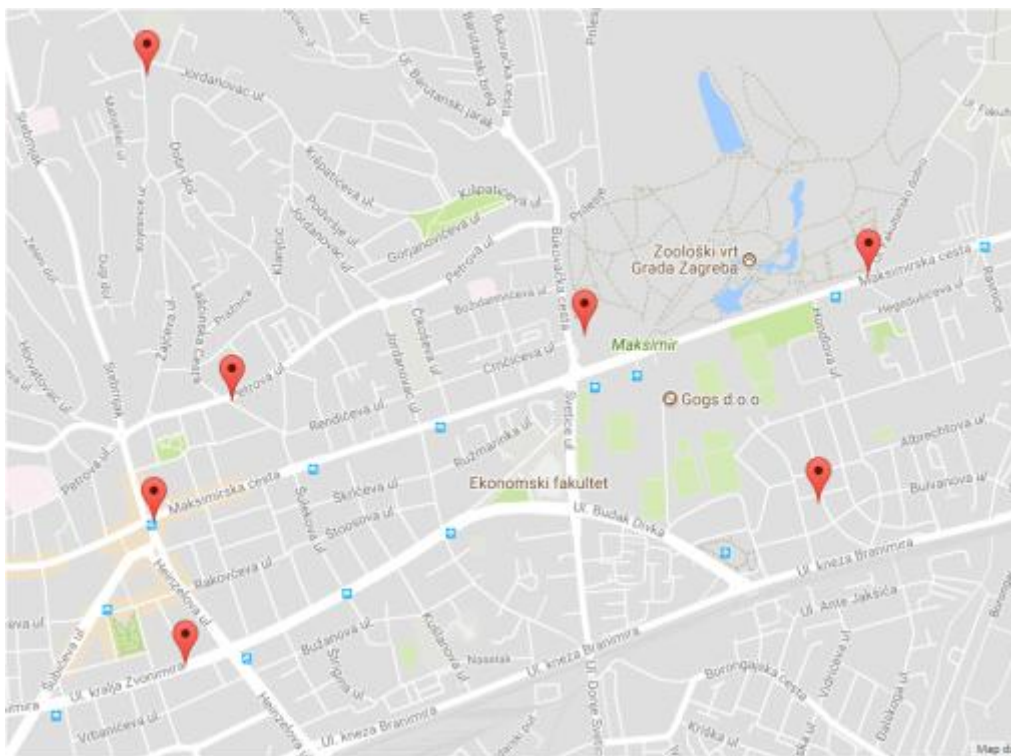
---

²³⁴ Župa je prestala postojati 1. VIII. 2014. godine, odlukom kardinala Josipa Bozanića. Naselje Zaprude pripalo je župi Sv. Ivana Apostola i Evanđelista u Utrinama, a naselje Središće župi Tijela Kristova u Sopotu. (zahvaljujem na podatku velečasnom Vladi Letinčiću, župniku u župi Sv. Ivana Apostola i Evanđelista u Utrinama).

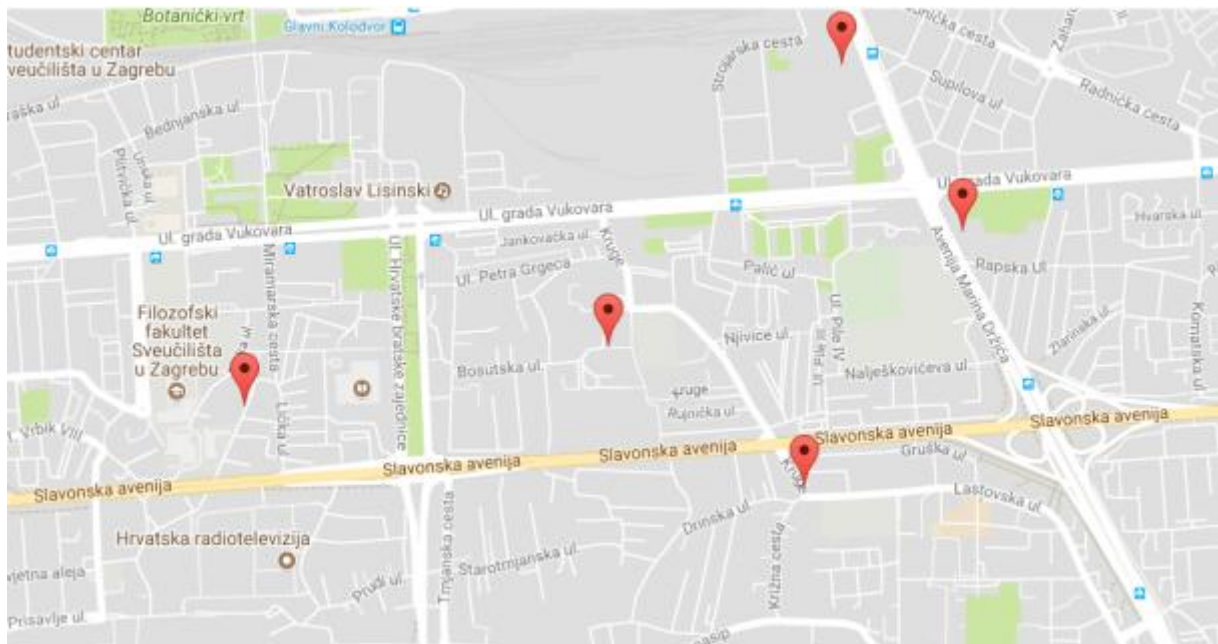
PRILOG 2: Pojedini dijelovi grada Zagreba s uvećanim prikazom rasprostranjenosti *krajputaša* te njihovim označenim lokacijama

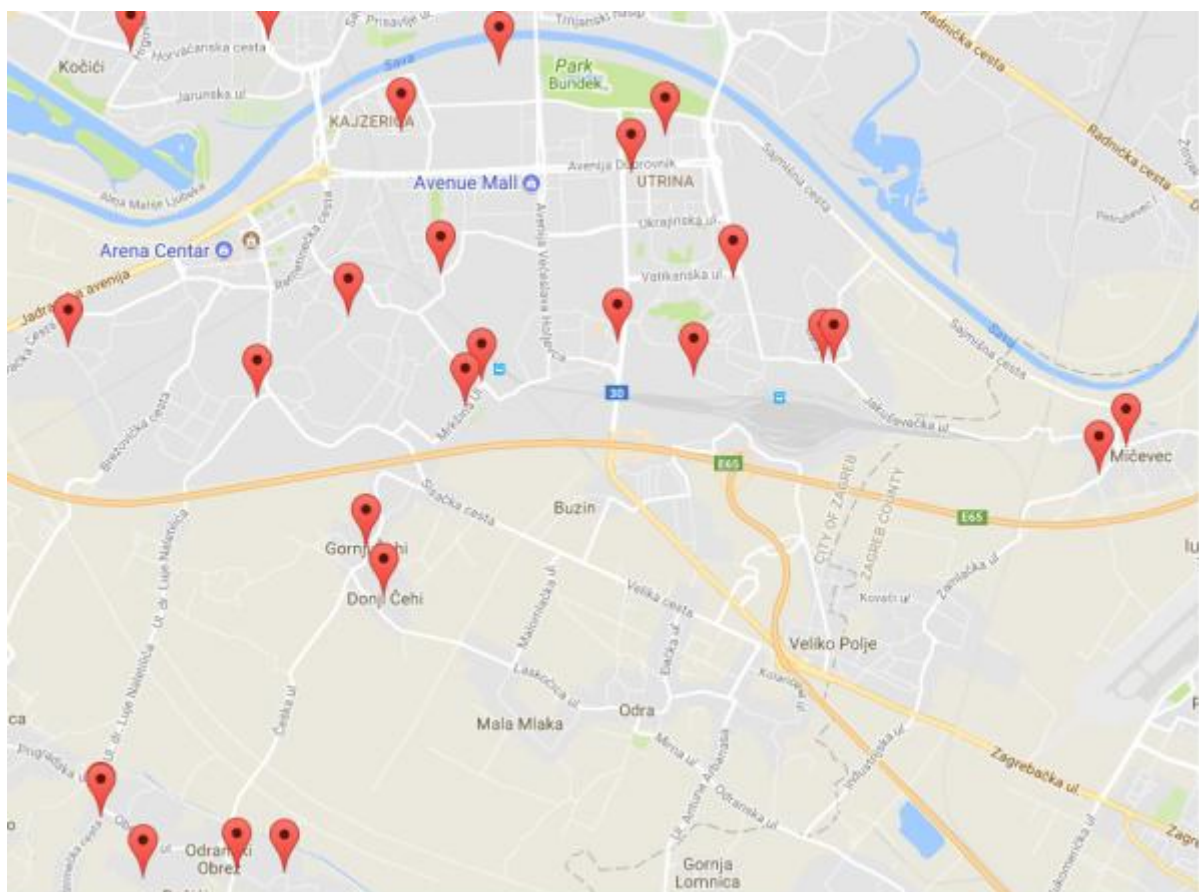
Slika 3. Kaptol i uži centar grada s označenim lokacijama *krajputaša*

Slika 4. Maksimir i Jordanovac s označenim lokacijama *krajputaša*

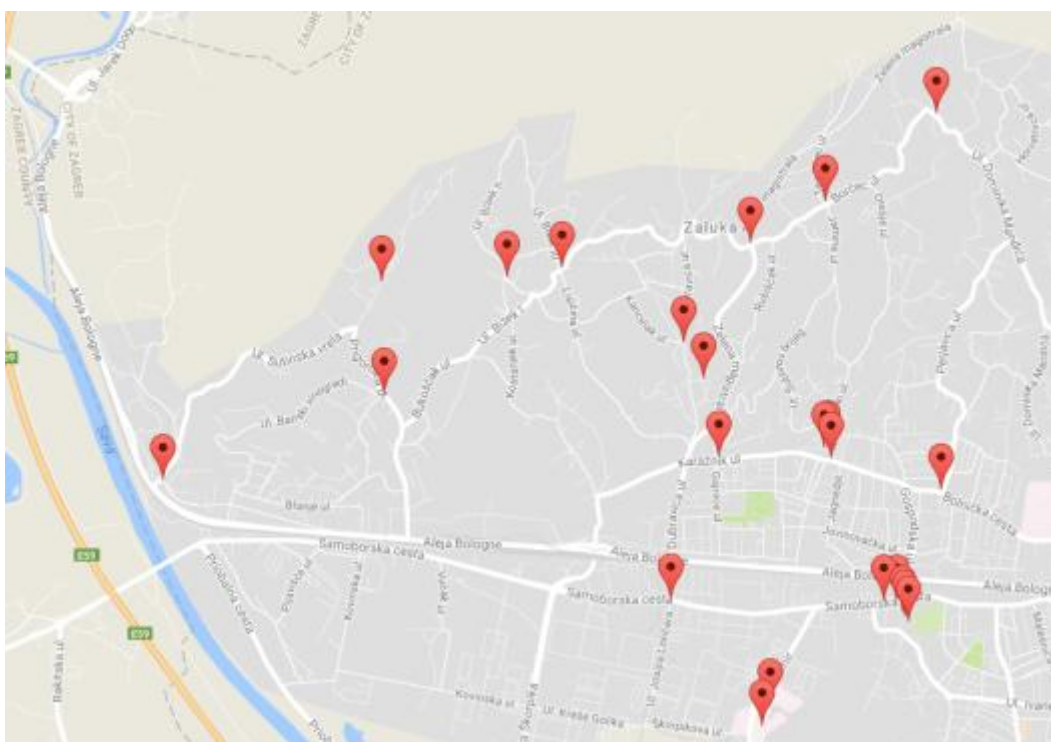
Slika 5. Trnje i Kruge s označenim lokacijama *krajputaša*

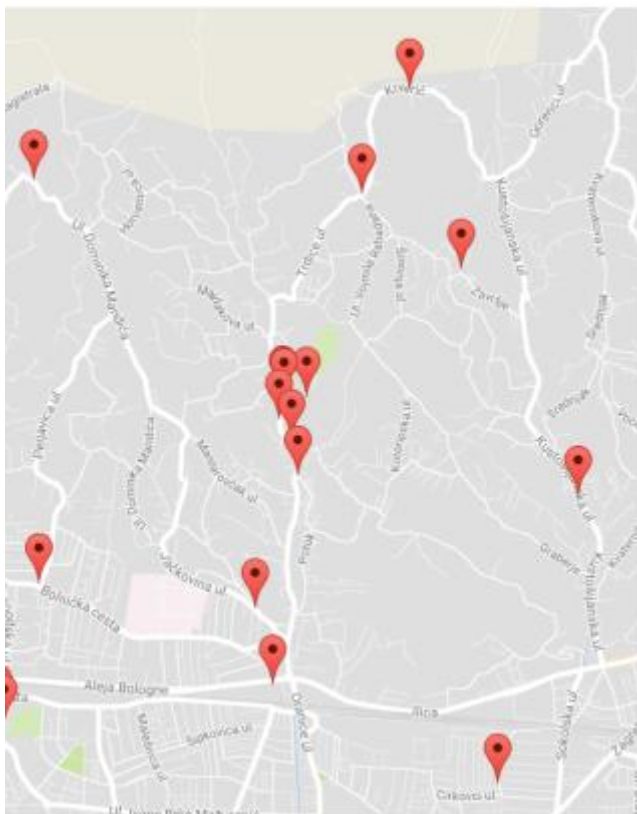
Slika 6. Novi Zagreb s označenim lokacijama *krajputaša*

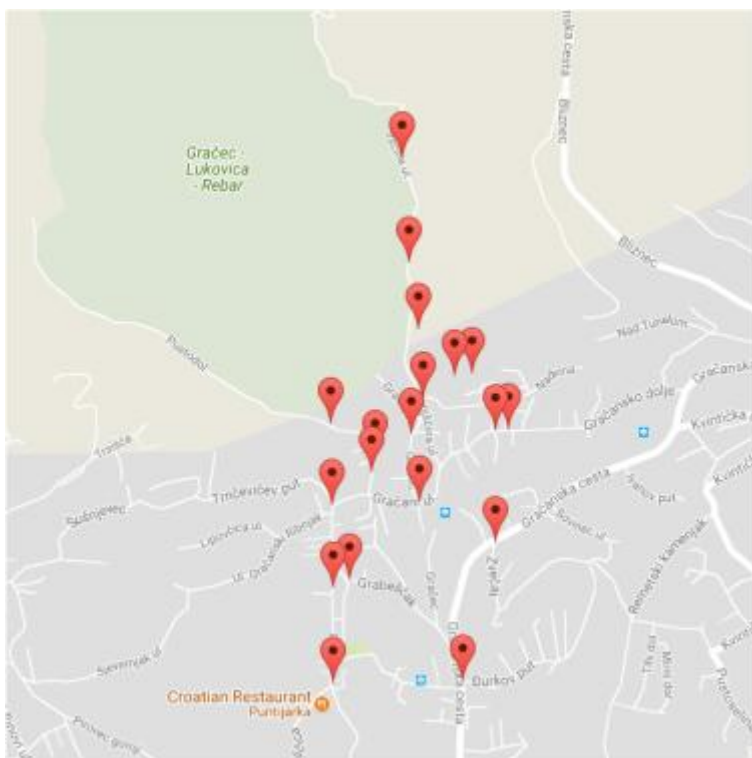
Slika 7. Knežija, Srednjaci, Jarun, Vrbani i Prečko s označenim lokacijama *krajputaša*

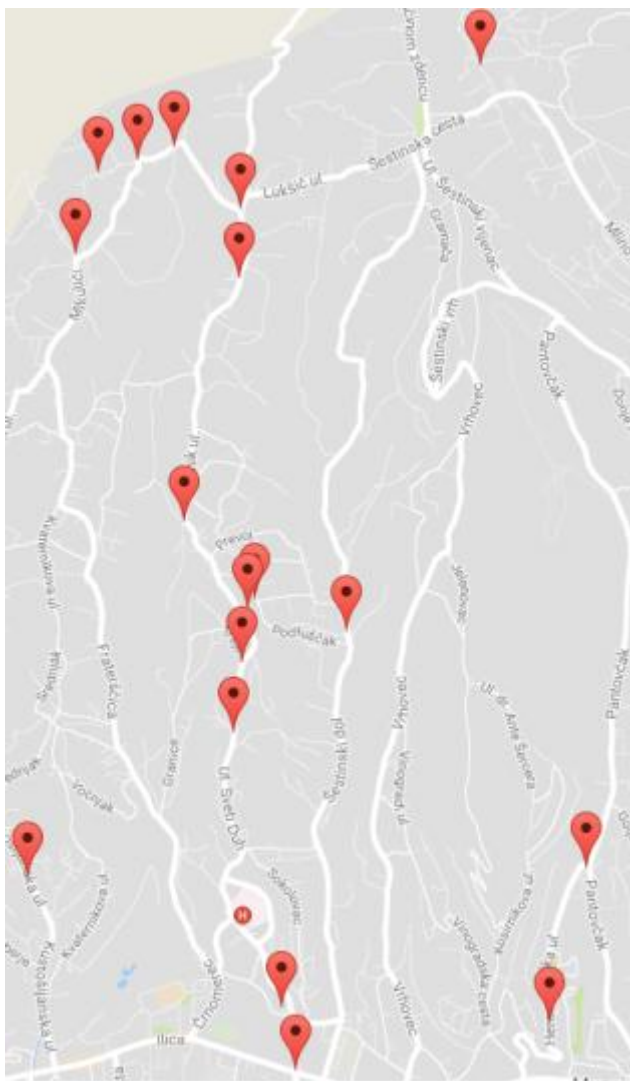
Slika 8. Podsused, Stenjevec, Gajnice i Borčec s označenim lokacijama *krajputaša*

Slika 9. Vrapče i Kustošija s označenim lokacijama *krajputaša*

Slika 10. Gračani s označenim lokacijama *krajputaša*

Slika 11. Mikulići, Lukšići, Bijenik i Sveti Duh s označenim lokacijama *krajputaša*

ZAHVALE

Prije svega, željela bih zahvaliti roditeljima koji su mi najveća životna potpora i bez njihova razumijevanja i poticanja ne bi bilo niti ovoga rada.

Zahvaljujem svojim kolegicama i kolegama te prijateljicama i prijateljima na potpori, pomoći i razumijevanju: Ani Aljinović, Andrijani Meštrić, Antoniji Bungić, Barbari Hegeduš, Branimiru Šariću, Doris Baričić, Danijelu Cvetku, Dori Totić, Lei Pintarić, Paoli Mihelin, Sabini Mikor, Tamari Rukavina i Teni Stojanović. Hvala vam što ste pratili moje istraživanje i upustili se u avanturu: bez Vas ne bi bio moguć dovršetak ovoga rada!

Posebnu zahvalu na pomoći oko prijevoda sažetka na engleski jezik dugujem kolegicama Evi Burić i Andrijani Meštrić te kolegi Ivanu Kancijanu za izradu karte s točnim lokacijama *krajputaša*. Zahvaljujem i kolegi fra Mirku Miškoviću sa Ksavera, na pomoći oko podataka vjerskoga znamenja koje se nalazi na području njegove župe.

Posebnu zahvalu upućujem i svim župnicima župa koje pripadaju Katedralnom arhiđakonatu. Oni su bili moji mentori »na terenu«. Hvala im na strpljenju, odvojenom vremenu, svakom upućenom savjetu, ali i otkrivanju informacija. Posebnu zahvalu te vrste dugujem sestri Mari Matijević koja nije štedjela truda ni vremena pretražiti kroniku samostana Klanjateljica Krvi Kristove u Miramarskoj ulici kako bi pronašla podatke o raspelu ispred samostana i sestri Vesni Abramović koja mi je pak ustupila podatke o reljefu (raspelu) ispred samostana svetoga Josipa regionalne kuće sestara Klanjateljica Krvi Kristove na Tuškancu.

Zahvaljujem vlč. mr. sc. Borni Puškariću i mons. Nedjeljku Pintariću što su me uputili u suvremeni shematizam Zagrebačke nadbiskupije, ali i omogućili pristup literaturi vezanoj uz temu.

Veliku zahvalu (i ispriku) dugujem gospođi Dolores Matas – koju sam zasmetala u njezinu domu – na ljubazno pruženim podacima o skulpturi *Bogorodice* u Tkalčićevoj ulici.

Hvala Ivanu Pravdiću i Domagoju Novoselu koji su mi pomogli oko lokacija vjerskoga znamenja na području Gračana, gospodinu Mirku, koji je kao slučajan prolaznik rad obogatio meni nepoznatim podacima o tom znamenju, ali i kolegici Doris Baričić koja se zajedno sa mnom uputila u potragu za križnim drvima u gračanskoj šumi.

Hvala i dipl. ing. Saši Baniću, stručnome voditelju javne ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba te dr. sc. Biljani Janev Hutinec, ravnateljici javne

ustanove Maksimir za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba koji su se posebno potrudili kako bi u moru arhivskih podataka pronašli one koji su meni bili potrebni.

Mnoge podatke koji su ovdje navedeni dobila sam od slučajnih prolaznika i anonimnih kazivača koji bi uvijek radosno upitali: »Kaj Vi to radite?« onoga časa kada bi ugledali metar i fotoaparatus u mojim rukama moleći me, da se kada napišem rad, pobrinem da *Jezuški* budu obnovljeni jer su im nogice već *apšisale*. Ovim im putem zahvaljujem i na podacima i na prenesenoj skrbi za često previđeni urbani inventar.

Zahvaljujem i profesorima s Odsjeka za povijest umjetnosti, koji su mi svojim predavanjima prenijeli znanje, a i ljubav prema struci, a najviše dr. sc. Tanji Trška, višoj asistentici i dr. sc. Danku Šourek, docentu, koji su posebno pratili razvoj ovoga istraživanja.

Na kraju mojih zahvala, ali ne po slijedu važnosti, zahvaljujem mentorici dr. sc. Sanji Cvetnić. Hvala na strpljenju i svim upućenim savjetima. Svaka riječ je malo pa stoga samo jedno veliko HVALA OD SRCA!

LITERATURA

Neobjavljeni izvori

Spomenica župe Maksimilijana Kolbea, svezak 1, 1982.

Spomenica župe Krista Kralja, 1940.

Kronika sestara Klanjateljica Krvi Kristove, »Marija Pomoćnica« – Banja Luka (danas u vlasništvu samostana svetoga Josipa regionalne kuće sestara Klanjateljica Krvi Kristove na Tuškancu)

Knjige, članci, pregledi, enciklopedije, priručnici

AA. VV., *Allgemeines Künstlerlexikon*, Band 67: Haarer – Hahs, Berlin, New York: Walter de Gruyter GmbH & Co. KG., 2010.

Fra Nikica **Ajdučić** (ur.), fra Ivan **Maletić** (ur.), *Franjevački samostan i župa Majke Božje Lurdske u Zagrebu*, Zagreb: Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja – Samostan Zagreb, 2017.

Anđelko **Badurina** (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006. [1979.].

Doris **Baričević**, »Claudius Kautz, kipar kamenog spomenika Bezgrešnog Začeca Marijina na Markovu trgu u Zagrebu« u: *Peristil 33*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1990., str. 95-112.

Doris **Baričević**, »Barokna skulptura na Gradecu« u: *Zagrebački Gradec: 1242 – 1850*, (ur.) Ivan Kampuš, Lujo Margeti, Šanjek Franjo, Zagreb: Grad Zagreb, 1994., str. 343-368.

Doris **Baričević**, »Barokno kiparstvo pregradskog kraja« u: *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu*, god. 31 (1998.), broj 2, Zagreb, str. 39-56.

Doris **Baričević**, »Barokno kiparstvo u crkvi sv. Franje Ksaverskoga« u: *Svetište svetoga Franje Ksaverskoga u Zagrebu: povodom 75. obljetnice dolaska franjevac*

trećoredaca glagoljaša u Zagreb, (ur.) Anđelko Badurina, Zagreb: Provincijal franjevac trećoredaca glagoljaša, 1998.

Doris **Baričević**, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Školska knjiga, 2008.

Hans **Belting**, Heinrich **Dilly**, Wolfgang **Kemp**, Wilibald **Sauerländer**, Martin **Warnke** (ur.), *Uvod u povijest umjetnosti*, Zagreb: Fraktura, 2007. [1986.].

Don Tunjo **Blažević** (ur.), *Podsused vjerski život i tradicija kulturno – povijesna, umjetnička i prirodna baština*, Zagreb: 2009.

Fra Vice **Blekić**, *Župa, crkva i samostan sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu*, Zagreb: župa svetog Franje Ksaverskog uz potporu Zagrebačke škole ekonomije i managementa, 2017.

Ivan **Buhin** (ur.), Anđelko **Mijatović** (ur.), *Župa Uznesenja Marijina Stenjevec*, Zagreb: RKT Župa Stenjevec, 1985.

Sanja **Cvetnić**, *Loytre za ray nebeszki: križna drva i kapelice u Turopolju*, Zagreb: ArTresor naklada, 2002.

Sanja **Cvetnić**, *Ikonografija nakon Tridentskoga sabora i hrvatska likovna baština*, Zagreb: FF-press, 2007.

Dragan **Damjanović**, »Neogotička arhitektura u opusu Hermana Bolléa« u: *Prostor znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, god. 17 (2009.), broj 2 (38), Zagreb, str. 245-267.

Dragan **Damjanović**, *Arhitekt Herman Bollé*, Zagreb: Leykam international d.o.o., 2013.

Dragan **Damjanović**, *Zagreb Arhitektonski atlas*, Zagreb: AGM, 2014.

Ljelja **Dobronić**, *Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas*, Zagreb: Školska knjiga, 1986.

Ljelja **Dobronić**, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, Zagreb: Školska knjiga, 1992.

Vladimir **Dugački**, »Zagrebačka zakladna bolnica na Harmici (Jelačićev trg): 1804.-1931., ususret 200. obljetnici«, u: *Gazophylacium: časopis za znanost, umjetnost, gospodarstvo i politiku*, god. 8 (2003.), broj 3/4, Zagreb, str. 74-79.

Petra **Feletar**, »Raspela čuvaju Međimurje« u: *Hrvatski zemljopis*, god. 2 (1995.), broj 13, Koprivnica, str. 5-9.

Marjan **Gradinščak** (ur.), *Župa Svetog Nikole Tavelića Zagreb - Kustošija 1939. - 2009.*, Zagreb (Ulica sv. Nikole Tavelića 2): Rimokatolička župa sv. Nikole Tavelića u Zagrebu, 2009.

Melita **Habdija**, »Križevački križevi« u: *Cris*, god. VIII (2006.), br. 1, Križevci, str. 100-107.

Dubravka **Habuš – Skendžić**, *Kakvo selo - takvo raspelo: raspela, poklonci i kapelice u Sesevskom prigorju*, Sesvete: Muzej Prigorja, 2009.

Anđela **Horvat**, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međumurju*, Zagreb: Konzervatorski zavod, 1956.

Anđela **Horvat**, *Između gotike i baroka*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti, 1975.

Anđela **Horvat**, Radmila **Matejčić**, Kruno **Prijatelj**, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982.

Vedran **Horvat**, »Obnovljen kustošijanski križ« u: *Vjesnik*, srijeda 5. Prosinca 2001., str. 18.

Marija **Ivetić**, *Stari znameniti: kapelice i javna raspela središnje Istre*, Pazin: Etnografski muzej Istre, 1995.

Jadran **Kale**, »Zavjetne kapelice« u: *Povid: Zbornik radova o šibensko-rogozničkom kraju*, sv.1., Primošten: Ogranak Matice hrvatske; Šibenik: Županijski muzej, 1997., str. 283-318.

Božena **Kličinović et al.**, *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič*, Zagreb: Grad Zagreb, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Gliptoteka, 2007.

Anđelko **Košćak**, *Remetinec i Oštrice pod okriljem čudotvorne Majke Božje Čiselske*, Zagreb: Župni ured Remetinec, 1998.

Damir **Kremenić**, »Križno drevo pri Ivšanu« u: *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu*, god. 42 (2009.), broj 6, Zagreb, str. 89-96.

Lana **Križaj**, *Tezaurus spomeničkih vrsta: podatkovni standard u inventarima graditeljske baštine*, Zagreb: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2017.

Ivan **Kukuljević Sakcinski**, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah i.t.d. u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Knjižara Jugoslavenske Akademije, 1891.

Emilij **Laszowski** (»uz suradništvo Janka Barlèa, Dra Velimira Deželića i Dra Milana Šenoe«), *Povijest plem. općine Turopolje nekoč Zagrebačko polje zvane*, sv. II., *Općinske uredbe, povijest crkvi i odnosi nekih crkvenih redova prema Općini turopoljskoj*, Zagreb: Tiskom Antuna Scholza, 1911.

Ivo **Maroević**, *Antologija zagrebačke arhitekture*, Zagreb: Art studio Azinović, 2003.

Olga **Maruševski**, Sonja **Jurković**, *Maksimir*, Zagreb: Školska knjiga, 1992.

Katja **Matković Mikulčić**, *Crkve i kapele Odranskog i Pokupskog dekanata: vodič kroz baštinu*, Velika Gorica: Narodno sveučilište, Centar za kulturu, 1998.

Marija **Mirković**, »Prijestolje mudrosti zagrebačkih isusovaca« u: *Marijin Trsat 1/XXVII.*, 1993., Rijeka, str. 3.

Novi zavjet i Psalmi, preveli: Bonaventura Duda i Jerko Fućak (Novi zavjet), Filibert Gass (Psalmi), Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990.[1988.].

Domagoj **Novosel**, *Gračanska kronika*, Zagreb: Župa Gračani, Išće 33a, 2008.

Ivanka **Reberski** (ur.), *Krapinsko-zagorska županija: sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja*, Zagreb: Školska knjiga; Institut za povijest umjetnosti, 2008.

Ivan **Roth**, *Javni spomenici sv. Ivana Nepomuka u istočnoj Slavoniji*, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2016.

Jasmina **Sirovec**, Dragica **Barešić**, »Perivoj samostanskoga sklopa sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu« u: *Prostor znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, god. 13 (2005.), broj 2 (30), Zagreb, str. 159-173.

Službeni vjesnik zagrebačke nadbiskupije, (ur.) Nedjeljko Pintarić, god LXXXVIII., 2001./3, Zagreb (Kaptol 31): Nadbiskupski duhovni stol, str. 108.

Službeni vjesnik zagrebačke nadbiskupije, (ur.) Nedjeljko Pintarić, god XCVII., 2010./3, Zagreb (Kaptol 31): Nadbiskupski duhovni stol, str. 187.

Gjuro **Szabo**, »Zagreb nekada i Zagreb sada« u: *Narodna starina*, II/4, Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 1923., str. 73-78.

Gjuro **Szabo**, »Zagrebačke građevine XVII. stoljeća« u: *Narodna starina*, IV/10, Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 1925., str. 27-45.

Gjuro **Szabo** (izbor, redaktura, oprema i pogovor Snješka Knežević), *O Zagrebu*, Zagreb: AGM, 2012.

Dubravka **Šelendić**, »Gračanske kapelice i raspela« u: *Mihael – Glasilo župe sv. Mihaela – Gračani*, god. XXIV (2007.), broj 1 (59), Zagreb: Župa Gračani, Išće 33a, str. 8-15.

Saša **Šimpraga**, *Zagreb, javni prostor*, Zagreb: Porfirogenet, 2011.

Danko **Šourek**, »Donatorska i naručiteljska djelatnost zagrebačkoga kanonika Ivana Znike« u: *Tkalčić: godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, god. 2005., broj 9, 327-410.

Danko **Šourek**, »Neizvedeni projekt zagrebačkoga sirotišta županijskoga geometra Ivana Stipanovića« u: *Sic ars dependitur arte zbornik u čast Vladimira Markovića*, ur. Sanja Cvetnić, Milan Pelc, Daniel Premerl, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009., str. 495-506.

Željko **Španiček**, *Narodno graditeljstvo Slavonije i Baranje*, Vinkovci: Privlačica, 1995.

Branimir **Špoljarić**, *Stari Zagreb od vugla do vugla*, Zagreb: AGM, 2008.

Slavko **Šterk**, Boris **Mašić**, *Mors porta vitae / Smrt vrata života – stara zagrebačka groblja i pogrebi*, Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2012.

S.M. Flavija **Šutić**, s. Ines **Kezić**, *S povjerenjem u Krv Jaganjčevu*, Zagreb: Sestre Klanjateljice Krvi Kristove Provincijalna uprava Zagreb, Tuškanac 56, 1984.

Slavko **Zamuda**, »Raspela (poklonci) na području grada Klanjca«, u: *Hrvatsko zagorje: časopis za kulturno-prosvjetna i društvena pitanja*, god. 11 (2005), 1/2, Krapina, str. 116-122

Željko **Zorica**, *Usnuli čuvari grada Zagreba ili Fantastični bestijarij*, Zagreb: AGM, 1996.

Željko **Zorica**, *Fantastični bestijarij Hrvatske 2*, Zagreb: Moderna vremena, 2000.

Zdravko **Živković**, *Hrvatsko tradicijsko graditeljstvo*, Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2013.

Alojzije **Žlebečić**, *Krist Kralj u Trnju. Spomen-monografija o crkvi i župi Krista Kralja u Zagrebu o 100. obljetnici rođenja Ivana Meštrovića 1883-1983.*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1983.

Mrežne stranice

<http://www.hazud.ch/2015/09/spomenik-nevenki-topalusic-od-dubravka-radmana/>

[pregledano 22. IV. 2018.]

<http://corpusdomini.hr/index.php/povijest-kapele>

[pregledano 22. IV. 2018.]

<https://www.vecernji.hr/zagreb/zele-da-najstariji-gradski-drveni-kriz-osvane-i-na-marki-991389>

[pregledano 22. IV. 2018.]

POPIS SLIKOVNIH PRILOGA²³⁵

Slika 1. Karta grada Zagreba s ucrtanim teritorijalnim granicama Katedralnoga arhiđakonata (izradila R. T.)

Slika 2. Karta s označenim lokacijama *krajputaša* na području Katedralnoga arhiđakonata (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 3. Kaptol i uži centar grada s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 4. Maksimir i Jordanovac s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 5. Trnje i Kruge s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 6. Novi Zagreb s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 7. Knežija, Srednjaci, Jarun, Vrbani, Prečko s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 8. Podsused, Stenjevec, Gajnice, Borčec s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 9. Vrapče i Kustošija s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 10. Gračani s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

Slika 11. Mikulići, Lukšići, Bijenik i Sveti Duh s označenim lokacijama *krajputaša* (izradili: Ivan Kancijan i R. T.)

---

²³⁵ Ako nije drugačije naznačeno, fotografije snimila autorica (R. T.).

Slika 12. Unutrašnjost Kamenitih vrata u Kamenitoj ulici

Slika 13. Majka Božja od Kamenitih vrata

Slika 14. Marijin pil s fontanom na zagrebačkom Kaptolu

Slika 15. Zidni oslik s temom Bezgrješnoga začeca na kaptolskoj kuriji

Slika 16. Zidni oslik (očuvani ulomak sa sv. Cecilijom za orguljama) na Kaptolu

Slika 17. Skulptura sv. Barbare na Kaptolu

Slika 18. Otvorena kapela Raspetoga Isusa na kaptolskoj strani franjevačke crkve

Slika 19. Reljef Bogorodice s Djetetom na Kaptolu

Slika 20. Slika Bogorodice s Djetetom na Kaptolu

Slika 21. Mozaik Krista u Mikloušićevoj ulici

Slika 22. Kapela svetoga Križa na Ilirskom trgu

Slika 23. Skulptura sv. Jurja u Radićevoj ulici

Slika 24. Zidni oslik na pročelju stambene zgrade u Ulici Tituša Brezovačkoga

Slika 24a. Hans Baldung Grien, (Schwäbisch-Gmünd, 1484./1485. – Straßburg, 1545.), *Sveta Ana Trojna s Joakimom i Josipom*, 1509.-1512., olovka i crvena kreda, 42.2 × 33.5, Grafički kabinet *Staatliche Kunsthalle* u Karlsruheu

(<http://images.zeno.org/Kunstwerke/I/big/2320069a.jpg>) [pregledano 23. IV. 2018.]

Slika 25. Skulptura sv. Ivana Nepomuka iznad ulaza stambene zgrade u Ulici Tituša Brezovačkoga na Gornjem gradu

Slika 26. Reljefna skupina Raspeća na pročelju »Marije Pomoćnice«, zgrade škole i konvikta iz 1911. godine (kružno označen)

(preuzeto iz: S.M. Flavija Šutić, s. Ines Kezić, *S povjerenjem u Krv Jaganjčevu*, Zagreb: Sestre Klanjateljice Krvi Kristove Provincijalna uprava Zagreb, Tuškanac 56, 1984., str. 73)

Slika 27. Visoki reljef Huga Haerdthla iznad vrata bivšega samostana »Marija Pomoćnica« u Banja Luci (1911.)

(preuzeto iz foto albuma *Razvoj vjere I.*, str. 3a u vlasništvu Klanjateljica Krvi Kristove, Regija Zagreb, Tuškanac 56)

Slika 28. Reljefna skupina Raspeća na ulazu u samostana Klanjateljica Krvi Kristove na Tuškancu (središnji dio izvornoga rješenja Huga Haerdta)

Slika 29. Skulptura sv. Josipa na pročelju zgrade na Britanskome trgu

Slika 30. Skulptura sv. Jurja na Trgu Republike Hrvatske

Slika 31. Skulptura Bogorodice s Djetetom u Tkalčićevoj ulici

Slika 32. Kapela sv. Ivana Nepomuka na Langovom trgu

Slika 33. Križ ispred crkve Ranjenoga Isusa u Ilici

Slika 34. Zidni oslik u Novoj Vesi

Slika 35. Zidni oslik u Jukićevoj ulici

Slika 36. Skulpture crkvenih otaca na portalu Kalvarije na Ksaveru

Slika 37. Pil sv. Franje Ksaverskoga na početku Kalvarije na Ksaveru

Slika 38. Pil sv. Ivana Nepomuka na početku ksaverske Kalvarije

Slika 39. Skulptura sv. Franje Asiškoga ispred župne crkve na Ksaveru

Slika 40. Skulptura sv. Ivana Pavla II. u sklopu Vojnoga ordinarijata u Zagrebu

Slika 41. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u sklopu Vojnoga ordinarijata u Zagrebu

Slika 42. Skulptura Franje Kuharića u sklopu Vojnoga ordinarijata u Zagrebu

Slika 43. Raspelo na pročelju u Ulici Sveti Duh

Slika 44. Bogorodica, Raspeti na križu i bl. Alojzije Stepinac u dvorištu župne crkve na Svetom Duhu

Slika 45. Skulptura sv. Antuna Padovanskoga na Svetom Duhu

Slika 46. Raspelo na Svetom Duhu u Ulici Podvinje

Slika 47. Raspelo na Svetom Duhu u Ulici Trsje

- Slika 48.** Kapelica Majke Božje Lurdske u dvorištu župne crkve na Bijeniku
- Slika 49.** Skica Raspela u Čičkovinovoj ulici na Bijeniku (crtež kemijskom olovkom)
- Slika 50.** Raspelo u Ulici Čičkovina na Bijeniku
- Slika 51.** Raspelo u Ulici Bijenik Mali
- Slika 52.** Raspelo u dvorištu privatne kuće, na križanju Ulice Trpučev Breg i Bijenika
- Slika 53.** Kapelica u Ulici Mikulići
- Slika 54.** Raspelo na križanju ulice Supleti i Gornji Mikulić
- Slika 55.** Raspelo u Ulici Talani
- Slika 56.** Raspelo na križanju Ulice Prevoj i Šestinskoga dola
- Slika 57.** Kapelica Kraljice Mira na Pantovčaku
- Slika 58.** Raspelo na Pantovčaku u Hercegovačkoj ulici
- Slika 59.** Skulptura u niši obiteljske kuće u Ulici Išće u Gračanima
- Slika 60.** Sveta Obitelji u niši na pročelju kuće u Ulici Pustodol u Gračanima
- Slika 61.** Raspelo na pročelju kuće u Gračanskom dolju
- Slika 62.** Križ u Gračanima u Ulici Nadvina
- Slika 63.** Križ postavljen u spomen prolaska pape Ivana Pavla II. u Gračanima
- Slika 64.** Skulptura Majke Božje u niši na izvoru zdenca Pustodol u Gračanima
- Slika 65.** Raspelo na križanju Gračanske ceste i Đurkovoga puta u Gračanima
- Slika 66.** Raspelo pored župne crkve svetoga Mihaela u Gračanima
- Slika 67.** Kapelica na Gračanskom Dolju
- Slika 68.** Kapelica u dvorištu obitelji Radić – Puntijar u ulici Gračec
- Slika 69.** Kapelica na križanju Trnčevićeva puta i Ulice Išće
- Slika 70.** Skulptura sv. Mihaela u kapelici

Slika 71. Kapela Majke Božje s Djetetom u Gračanima

Slika 72. Raspelo *Pri Isusu* u Gračanima na kraju Lonjšćine ulice

Slika 73. Okviri s dvoslivnim krovčićima (»edikule«) u šumskom području Gračana, tzv. *Pri Mariji*

Slika 74. Skulptura Majke Božje Cepinečke u šumi

(preuzeto iz: Dubravka Šelendić, »Gračanske kapelice i raspela« u: *Mihael – Glasilo župe sv. Mihaela – Gračani*, godina XXIV (2007.), br 1 (59), Zagreb: Župa Gračani, Išće 33a, str. 13)

Slika 75. Križ na lokaciji Banekov Zdenac, jedan od sedam gračanskih križeva podignutih za žrtve partizanskoga terora

Slika 76. Jedan od sedam križeva podignutih u spomen stradalima za vrijeme partizanskoga terora u Gračanima. (lokacija Strmec)

Slika 77. Križ na sljemenskom puteljku (lokacija Peščenka i Zlodijev Brijeg)

Slika 78. Postolje sedmoga, srušenoga križa podignutoga na lokaciji Zlodijev Brijeg u spomen na žrtve partizanskoga terora

Slika 79. Križ na lokaciji Bjelčenica, jedan od sedam gračanskih križeva podignutih za žrtve partizanskoga terora

Slika 80. Križ na lokaciji Lonjšćina, jedan od sedam gračanskih križeva podignutih za žrtve partizanskoga terora

Slika 81. Raspelo u Ulici Lukšići

Slika 82. Raspelo na križanju Ulice Mikulići i Veliki potok

Slika 83. Poklonac u Šestinama u Ulici Potočani

Slika 84a. Raspelo na križanju Petrove ulice i Laščinske

Slika 84b. Raspelo u dvorištu crkve svetoga Petra u Petrovoj ulici

Slika 85. Reljef bl. Alojzija Stepinca u Petrovoj ulici

Slika 86. Skulptura sv. Josipa u Voćarskoj ulici

- Slika 87.** Raspelo na križanju Lastovske ulica i Kruga
- Slika 88.** Skulptura bl. Alojzija Stepinca u Bosutskoj ulici
- Slika 89.** Izvorna, drvena skulptura Bogorodice Bezgrješnoga začeca koja se danas čuva u župnome dvoru crkve svetoga Jeronima
- Slika 90.** Skulptura Bogorodice na polumjesecu to jest Bogorodice Bezgrješnoga začeca ispred župne crkve svetoga Jeronima
- Slika 91.** Raspelo na Maksimiru u Ulici fakultetsko dobro
- Slika 92.** Bogorodica s Djetetom ispred crkve u Ulici kralja Zvonimira
- Slika 93.** Skulptura Bogorodice u niši u Maksimirskoj ulici
- Slika 94.** Raspelo na križanje Laščinske ulice i Ulice Jordanovac
- Slika 95.** Skulptura bl. Augustina Kažotića na Trgu Augustina Kažotića
- Slika 96.** Raspelo ispred Hrvatske starokatoličke crkve, župe sv. Križa u Branimirovoj ulici
- Slika 97.** Kapela na Željezničkom kolodvoru u Zagrebu
- Slika 98.** Kapela Majke Božje kraljice obitelji (Autobusni kolodvor Zagreb)
- Slika 99.** Unutrašnjost kapele Majke Božje kraljice obitelji (Autobusni kolodvor Zagreb)
- Slika 100.** Raspelo u Držićevoj ulici
- Slika 101.** Skulptura sv. Josipa u Trakošćanskoj ulici
- Slika 102.** Raspelo u Trakošćanskoj ulici
- Slika 103.** Raspelo na križanju Horvaćanske i Selske ceste
- Slika 104.** Raspelo u Ulici Prečko
- Slika 105.** Skulptura sv. Leopolda Bogdana Mandića u Prečkom
- Slika 106.** Skulptura sv. Antuna Padovanskoga u Prečkom
- Slika 107.** Skulptura sv. Josipa u Prečkom
- Slika 108.** Kapelica Majke Božje Lurdske u Prečkom

- Slika 109.** Kapelica sv. Križa u Prečkom u Beethovenovoj ulici
- Slika 110.** Raspelo u Prečkom u Ulici Savska opatovina
- Slika 111.** Raspelo u Rudešu
- Slika 112.** *Pietà* na Horvaćanskoj cesti
- Slika 113.** Raspelo na Miramarskoj cesti
- Slika 114.** Križ uz spomenik hrvatskoj braniteljici na Trgu Nevenke Topalušić
- Slika 115.** Križ u Mošćeničkoj ulici
- Slika 116.** Raspelo u Donjoj Kustošiji na križanju Svačićeve i Lermanove ulice
- Slika 117.** Raspelo u Gornjoj Kustošiji na križanju Kustošijanske ulice i Skočilovića
- Slika 118.** Raspelo na križanju Ulice Stare Gajnice i Ulice Karažnik
- Slika 119.** Kapela Majke Božje Lurdske na križanju Ulice Kancelak i Ulice Dubravica
- Slika 120.** Raspelo ispred župne crkve u Gajnicama u Ulici Junkovićeve put
- Slika 121.** Raspelo na križanju ulice Borčec i Zelene magistrale
- Slika 122.** Raspelo u Ulici Bizek II.
- Slika 123.** Raspelo na križanju ulice Bizek III. i Horvatovoga puta
- Slika 124.** Raspelo u Podsusedu u Ulici Podsusedsko Dolje
- Slika 125.** Skulptura sv. Ivana Nepomuka u Aleji Seljačke bune
- Slika 126.** Oštećena kamena skulptura sv. Ivana Nepomuka koja se danas čuva u župnome dvoru
- Slika 127.** Raspelo u Ulici Prigornica
- Slika 128.** Raspelo u cinktoru crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Stenjevcu
- Slika 129.** Skulptura bl. Ivana Merza pored župne crkve u Stenjevcu
- Slika 130.** Skulptura Bogorodice u Stenjevcu

- Slika 131.** Kapela Majke Božje Žalosne
- Slika 132.** Raspelo na pročelju kuće u Stenjevcu
- Slika 133.** Ograđeno raspelo u Samoborskoj cesti
- Slika 134.** Raspelo u dvorištu crkve svetoga Nikole u Medpotoki ulici
- Slika 135.** Poklonac Majke Božje Fatimske u dvorištu crkve svetoga Nikole
- Slika 136.** Raspelo na križanju Bolničke ceste, Medpotoki ulice i Karažnika
- Slika 137.** Raspelo na križanju Bolničke ceste i Ulice Perjavica
- Slika 138.** Raspelo u Ulici Teškovec
- Slika 139.** Križ u Vrapču na križanju Vrapčanske ulice i Ilice
- Slika 140.** Raspelo u Ulici Jačkovina
- Slika 141.** Raspelo u Vrapčanskoj ulici
- Slika 142.** Skulptura Bogorodice u dvorištu župne crkve svete Barbare u Vrapču
- Slika 143.** Skulptura Presvetoga Trojstva u dvorištu crkve svete Barbare
- Slika 144.** Skulptura bl. Alojzija Stepinca u dvorištu crkve svete Barbare
- Slika 145.** Kapela sv. Barbare u Ulici Petraščak
- Slika 146.** Poklonac Majke Božje na križanju Vrapčanske ulice i Ulice Potok
- Slika 147.** Raspelo u Ulici Piškorov Breg
- Slika 148.** Raspelo u Ulici Krvarić
- Slika 149.** Raspelo na križanju ulice Trdice, Pustakove, Vojmila Rabadana i Krvarić
- Slika 150.** Raspelo u Ulica Dominika Mandića na autobusnoj stanici
- Slika 151.** Raspelo u Gornjoj Kustošiji – jedan od najstarijih *krajputaša* u Zagrebu u Ulici Peršinci
- Slika 152.** Prednja strana postolja raspela u Kustošiji s natpisom

(fotografija u vlasništvu Hrvatskoga povijesnoga muzeja)

Slika 153. Stražnja strana postolja raspela u Kustošiji ukrašena akantusovim lišćem

(fotografija u vlasništvu Hrvatskoga povijesnoga muzeja)

Slika 154. Raspelo u kompleksu Psihijatrijske bolnice sveti Ivan na Jankomiru

Slika 155. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u kompleksu Psihijatrijske bolnice sveti Ivan na Jankomiru

Slika 156. Raspelo u Botincu u Zlatarovoj ulici

Slika 157. Kapelica sv. Petra i Pavla u Ulici Kramarići

Slika 158. Detalj unutrašnjosti kapelice sv. Petra i Pavla: Raspeti te sv. Petar i Pavao

Slika 159. Raspelo u Ulici Murati

Slika 160. Skulptura sv. Florijana u naselju Jakuševac

Slika 161. Raspelo na križanju Jakuševčke i Tišinske ulice

Slika 162. Raspelo u Mičevcu u Ulici Stjepana Radića

Slika 163. Raspelo u Mičevcu u Velikogoričkoj ulici

Slika 164. Skulptura bl. Augustina Kažotića na Kajzerici ispred župne crkve

Slika 165. Križ na Hipodromu

Slika 166. Raspelo u Blatu na Trgu Mladena Fiolića

Slika 167. Kapelica sv. Antuna Padovanskoga u Sloboštini

Slika 168. Detalj unutrašnjosti kapelice sv. Antuna Padovanskoga u Sloboštini

Slika 169. Raspelo u Radmanovačkoj ulici

Slika 170. Raspelo u Svetoj Klari u Lukoranskoj ulici

Slika 171. Raspelo u Svetoj Klari u Mrkšinoj ulici

Slika 172. Skulptura sv. Florijana u Svetoj Klari

Slika 173. Raspelo u Gornjim Čehima u Čorovoj ulici

Slika 174. Raspelo u Donjim Čehima u Lucmanovoj ulici

Slika 175. Raspelo u Odranskom Obrežu

Slika 176. Skulptura Bogorodice u Odranskom Obrežu

Slika 177. Raspelo s dva *corpusa* u Odranskom Obrežu na križanju Milekanske i Amerikanske ulice

Slika 178. Kapelica u Odranskom Obrežu na križanju Obreške i Dragonožečke ulice

Slika 179. Detalj unutrašnjosti kapelice: Raspeti u Odranskom Obrežu

Slika 180. Kapelica u Odranskom Obrežu na križanju Obreške ulice i Ulice Hrelci

Slika 181. Detalj Kapelice u Odranskom Obrežu: zidna slika anđela

Slika 182. Skulptura bl. Alojzija Stepinca u Utrinama

Slika 183. Skulptura bl. Alojzija Stepinca prije obnove

Slika 184. Križ u Zapruđu na Meštovićevom trgu

SAŽETAK

Zagrebački *krajputaši*: javno vjersko znamenje Katedralnoga arhidakonata

Rafaela Tassotti

Cilj ovoga rada bio je sastaviti katalog javnoga vjerskoga znamenja, u mjesnom govoru najčešće zvanih *krajputašima* na području grada Zagreba, odnosno teritoriju Katedralnog arhidakonata. U njemu, se osim fotografija svakoga znamenja navode smještaj (točno utvrđene zemljopisne koordinate), mjere, građa i opis (u kojemu su navedene značajke, kratka povijest ako je poznata i natpisi). Valja napomenuti da je baština ove vrste, barem u Zagrebu, bila istraživački zanemarena, arhivski slabo dokumentirana i do sada sustavno neobrađena.

Raspela, poklonci, kapelice, zidni oslici i pilovi oblici su iskazivanja vjerskoga identiteta zajednice, osobne pobožnosti ili pojedinačne ili zajedničke zahvalnosti za uslišani zavjet, koji postaju javno vidljivi znamenja pobožnosti. Često se ovu vrstu iskaza pobožnosti naziva »pučkom«, možda zato i jest obrađena kao tema uglavnom u onim više ruralnim dijelovima Hrvatske, što otkriva analiza literature. Terenskim istraživanjem te izradom karte utvrđeno je da i Zagreb obiluje tim »pučkim« znamenjima, doduše najčešće u svojim rubnim dijelovima te na Kaptolu, posjedu koji je od davnina u vlasništvu Crkve.

Svaki od ovdje dokumentiranih spomenika ima svoju priču ponekad utkanu i prepričanu, a češće zaboravljenu, jer je povjerena tek usmenoj predaji. Ipak, veći dio te oralne tradicije, kao ni sami *krajputaši* kao primjer vjerske prakse nikada neće biti posve zanemareni ni predani zaboravu. Naime, zbog svoga smještaja, najčešće na križanjima prometnica, osim vjerskih iskaza i intimne slike kvartovskoga zavičaja, oni i u svakodnevicu služe kao mjesta okupljanja (ne samo vjerskih), kao vanjski oltari pa čak i kao prometni orijentiri: »Skreni desno kod križa i onda samo ravno!«

Ključne riječi: baština, javno vjersko znamenje, *krajputaši*, Katedralni arhidakonat, Zagreb

SUMMARY

The *sideroaders* of Zagreb: Public Sacral Sculptures, Paintings and Devotional Chapels

Rafaela Tassotti

The aim of this paper has been to catalogue public sacral sculptures, paintings and devotional chapels in Zagreb, that is, on the territory of the Cathedral Archdeaconry. The catalogue contains photographs of each of the religious landmarks, as well as information on their location (exact geographic coordinates), size, structure and appearance (this includes their characteristics, short history if one is known, and the possible inscriptions they carry). It should be noted that this part of artistic and religious heritage, at least in Zagreb, has been neglected, scarcely documented in archives, and not thoroughly studied until now.

Crucifixes, wayside shrines and votive monuments (*pilovi*), chapels and murals represent ways of expressing devoutness or gratitude, and have become part of the local community's cultural heritage. Such expressions of devoutness are often termed "folk", which is perhaps the reason for which they have been studied mostly in rural parts of Croatia, as is evident from the sources. By means of field research and drawing a map, it has been established that Zagreb is rich in these "folk" symbols as well, even though they are usually located on its outskirts and in Kaptol, an area which has long been property of the Church.

Each of the monuments documented in this paper has a story, sometimes remembered and retold, and more often forgotten. The monuments themselves will probably never be forgotten, due to their location, most often near crossroads. If nothing else, they are, and will continue to be used for traffic orientation: "Turn right when you see the cross and carry on straight ahead!"

Key words: heritage, public sacral sculptures and monuments, Cathedral Archdeaconry, Zagreb

ŽIVOTOPIS

Rafaela Tassotti rođena je 1993. godine u Zagrebu. Nakon završene Nadbiskupske klasične gimnazije upisuje studij povijesti umjetnosti te španjolskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a trenutno je studentica završne godine diplomskoga studija. Tijekom studija sudjelovala je kao volonter na međunarodnoj konferenciji povijesti umjetnosti pod nazivom *ART&POLITICS* te na 4. kongresu hrvatskih povjesničara umjetnosti. Također, radila je na projektu digitalizacije povijesno-umjetničkoga časopisa *Peristil* te njegovoga objavljivanja na znanstvenom portalu *Hrčak*. Organizirala je izložbu, zajedno sa skupinom studentskih kolega, pod mentorstvom dr. sc. Sanje Cvetnić, redovite profesorice, o velikim povijesnim urama tirolskog majstora Wendelina Jägera pod nazivom *Tik-tak: tempus volat, hora fugit, horologium manet* koja se održala u travnju 2017. godine u Auli Knjižnice Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a u sklopu izložbe tiskan je i katalog kao samostalna publikacija (Zagreb, FF-press, 2017.) kojeg je također suautorica. Jedna je i od autorica članka »Horologia Wendelina Jägera u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini« u godišnjaku za crkvenu povijest *Tkalčić* (u tisku). Na diplomskome studiju, u akademskoj godini 2017./2018., u zimskom semestru, sudjelovala je na projektu *Mapiranje grada Zagreba frankapanskim tragovima* pod mentorstvom dr. sc. Sanje Cvetnić, redovite profesorice u sklopu kolegija *Frankapani kao naručitelji*. U razdoblju od listopada do siječnja 2017. odnosno 2018. godine, volontirala je na projektu *TransCultAA (Transfer of Cultural Objects in the Alpe Adria Region in the 20th Century)* na kojemu je obrađivala dokumentaciju vezanu za umjetničku baštinu A. Topića Mimare. Osim španjolskoga, tečno govori engleski i talijanski jezik koji je imala prilike usavršiti u školi stranih jezika *ABC* u Firenci uz stipendiju Talijanskog instituta za kulturu. Boravila je i u Madridu gdje je pohađala tečaj španjolskoga jezika u školi stranih jezika *Enforex*. Dvije godine za redom (2016. i 2017.) bila je suradnik i prevoditelj na Međunarodnom festivalu lutaka u Zagrebu (*PiF*). Akademске godine 2017./2018. počela je raditi kao demonstrator u Knjižnici Filozofskoga fakulteta u Zbirci za povijest umjetnosti.